Fornleifakönnun vegna fyrirhugaðra framkvæmda við Blöndulínu milli Blöndustöðvar og Akureyrar

Ritstjóri: Eva Kristín Dal
Höfundar efnis: Eva Kristín Dal, Kristborg Þórsdóttir og Ragnheiður Gló Gylfadóttir

Fornleifastofnun Íslands
FS401-08141
Reykjavík 2008

© Fornleifastofnun Íslands
Bárugötu 3
101 Reykjavík

Sími: 551 1033
Fax: 551 1047
Netfang: fsi@instarch.is

Forsíðumynd er af vörðu í landi Laugalands. Horft er til austurs.

Helstu niðurstöður

Úttekt á fornleifum á fyrirhuguðu línustæði Blöndulínu var gerð á 110-120 km kafla milli Akureyrar og Blönduvirkjunar dagana 26. ágúst til 11 september 2008. Línan liggur yfir Moldhaugaháls og inn í Hörgárdal og Öxnadal. Fer hún yfir Öxnadalsheiði og eftir Norðuarárdal endilöngum þar sem fyrirhugað línustæði skiptist í tvennt og lá annars vegar meðfram Efribyggð en hins vegar í Héraðsvötnum. Í landi Kirkjuhóls sameinaðist úttektarsvæðið aftur og lá þaðan inn í Valadal og að Blönduvirkjun yfir Svartárdal. Úttektin miðaðist við u.þ.b. 300 m breitt belti og náði til 103 jarða. Leyfi til vettvangsrannsóknar fékkst ekki á átta jörðum. Helstu niðurstöður voru eftirfarandi:

206 minjastaðir voru skráðir á vettvangi en eftir yfirferð gagna og kortlagningu kom í ljós að 26 þeirra voru utan athugunarsvæðisins og því ekki í neinni hættu. Af þeim 180 minjastöðum sem voru í námunda við fyrirhugaðar framkvæmdir voru:

- 67 staðir innan við 25 m frá línustæðinu og eru því taldir í stórhættu.
- 113 staðir innan athugunarsvæðis en meira en 25 m frá línustæðinu. Þeir eru taldir í hættu. Auðvelt ætti hins vegar að komast hjá hnjaski á öllum þessum minjastöðum með því að sýna sérstaka aðgát við framkvæmdirnar.

Algengustu minjarnar á úttektarsvæðinu voru tóftir en einnig fundust margar vörður. Að auki eru heimildir, frásagnir og örnefni sem benda til þess að fornleifar hafi verið víða án þess að þær hafi fundist á vettvangi. Hafa ber í huga að það þýðir ekki endilega að fornleifarnar séu ekki til staðar heldur geta þær leynst undir sverði.

Efnisyfirlit

1. Inngangur 7
2. Um mat á umhverfisáhrifum 9
3. Fornleifar á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði 11
EY-219b Bakkasel 13
EY-226 Gil 15
EY-227 Gloppa 16
EY-228 Fagranes 23
EY-229 Geirhildargarðar 27
EY-230 Engimýri 30
EY-231 Hólar 30
EY-232 Þverá 33
EY-233 Steinsstaðir 36
EY-234 Efstaland 37
EY-235 Efstalandskot 39
EY-236 Miðland 40
EY-237 Neðstaland 40
EY-238 Syðri-Bægisá 41
EY-239 Garðshorn 43
Ey-254 Grjótgarður 44
Ey-255 Laugaland 45
Ey-256 Heiðarhús 46
EY-257 Krossastaðir 46
EY-258 Steðji 47
EY-259 Ás 48
EY-260 Neðri-Vindheimar 49
EY-261 Efri-Vindheimar 50
EY-262 Neðri-Rauðilækur 51
EY-263 Hamar 51
EY-264 Ytri-Bægisá 51
Y-265 Garðshorn 53
EY-266 Efri-Rauðilækur 54
EY-267 Briti 54
EY-268 Skógar 54
EY-269 Vaglir 55
EY-270 Skútar 56
EY-272 Sílastaðir 56
EY-273 Sílastaðakot 57
EY-274 Einarsstaðir 57
EY-276 Ytri-Brennuhóll 58
EY-277 Syðri-Brennuhóll 58
EY-279 Steinkot 60
EY-281 Mið-Samtún 60
EY-282 Syðsta-Samtún 62
EY-283 Hraukbæjarkot 62
EY-284 Hraukbær 62
EY-285 Bitra 63
EY-286 Bitrugerði 63
EY-287 Áslaksstaðir 63

EY-288 Hrappsstaðir 63
EY-289 Kífsá....64
EY-290 Hesjuvellir....65
EY-291 Lögmannshlíð....65
EY-295 Tittlingur (Hlíðarendi) 66
EY-296 Glerá (Neðri-Glerá) 66
EY-297 Glerá (Efri-Glerá) 67
EY-302 Naust....68
EY-303 Hamrar 68
EY-304 Kjarni 69
EY-651 Fornleifar á afrétti....72
EY-661 Fornleifar á fleiri en einni jörð 73
HV-249 Eiðstaðir....73
HV-273 Eyvindarstaðir....74
HV-289 Barkarstaðir....76
HV-290 Torfastaðir 78
HV-292 Eiríksstaðir....80
SK-085 Vatnsskarð....81
SK-086 Valadalur....81
SK-086b Valagerði (Tungukot)....85
SK-087 Valabjörg....85
SK-091 Kirkjuhóll 86
SK-092b Víðimýrarsel....89
SK-096 Syðra Vallholt....91
SK-116 Kolgröf 92
SK-117 Álfgeirsvellir 96
SK-118 Yztavatn 97
SK-119 Miðvatn 98
SK-120 Syðstavatn 98
SK-121 Brekkukot....99
SK-122 Mælifellsá ytri 102
SK-123 Mælifellsá syðri....103
SK-125 Mælifell....107
SK-126 Hamarsgerði 111
SK-127 Starrastaðir 112
SK-128 Hamrar 113
SK-157 Þorsteinstaðir....113
SK-159 Brúnastaðir 114
SK-162 Litlidalur....115
SK-163 Litladalskot....117
SK-164 Héraðsdalur 120
SK-165 Stapi 121
SK-167 Steinsstaðir 121
SK-168 Vindheimar....122
SK-169 Reykir....122
SK-175 Saurbær 123
SK-176 Brenniborg....124
SK-176b Borgarey....125
SK-177 Kríthóll (Kryddhóll)....125
SK-178 Stokkhólmi 127

SK-202b Gulreitur (Víðivellir) ... 127
SK-220 Flatatunga ... 128
SK-221 Tungukot ... 131
SK-222 Egilsá ... 132
SK-223 Borgargerði ... 134
SK-224 Krákugerði ... 137
SK-651 Fornleifar á fleiri en einni jörð ... 138
Jarðir þar sem ekki fékkst leyfi fyrir vettvangsúttekt ... 140
Samgönguminjar við Héraðsvötn og á eylendi þeirra ... 143
4. Minjar í hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda ... 145
5. Niðurlag ... 147
Mögulegar mótvægisaðgerðir ... 151
Heimildaskrá ... 152
Viðauki I: Hnitaskrá á ISN93 formi ... 158
Viðauki II: Kort af athugunarsvæðinu ... 161

1. Inngangur

Verkfræðistofan Mannvit hf. fór þess á leit við Fornleifastofnun Íslands að gert yrði mat á áhrifum raflínulagnar milli Akureyrar og Blönduvirkjunar á fornleifar. Nær fyrirhuguð lína yfir 103 jarðir í Eyjafjarðarsýslu, Skagafjarðarsýslu og Austur-Húnavatnssýslu. Heildarlengd úttektarsvæðisins var á bilinu 110-120 km. Fyrirhugað línustæði var gengið frá Kjarnaskógi sunnan við Akureyri til norðvesturs yfir Moldhaugaháls og til suðvesturs inn í Hörgárdal og eftir Öxnadalnum endilöngum. Þá var farið yfir Öxnadalsheiði og út Norðurárdalinn. Tvær tillögur um línustæði eru til skoðunar og við mynni dalsins skiptist athugunarsvæðið í tvennt. Önnur tillagan gerir ráð fyrir að línan fari til vesturs yfir Eggjar og eftir Efribyggð endilangri. Samkvæmt hinni mun hún hins vegar liggja í farvegi Héraðsvatna. Í landi Stokkhólma beygir línustæðið til vesturs og sameinast greinarnar tvær í landi Kirkjuhóls. Þaðan liggur athugunarsvæðið sunnan í Vatnsskarði meðfram norðurhlíðum Hellufells inn í Valadal. Úr Valadal var gengið yfir í Svartárdal og þaðan yfir Járnhrygg inn í Blöndudal að Blönduvirkjun.

Svæðið liggur í heild sinni fremur hátt uppi nema meðfram ám og þar sem fjallshlíðar eru afar brattar. Frá Akureyri og yfir Moldhaugaháls er fremur gróið og skóg- eða kjarrlent á köflum. Í Hörgárdal og fram í miðjan Öxnadal tekur mýrlent mólendi við. Í Öxnardal liggur línustæðið nokkuð neðar en í Hörgárdalnum og innst í dalnum liggur það yfir harða mela. Á Öxnadalsheiðinni liggur línustæðið skammt ofan (norðan) við þjóðveginn í nokkrum bratta. Grónar skriður eru þar mest áberandi í hlíðunum. Niður af heiðinni er fremur bratt niður í Norðurárdalinn og eru grónar skriður einnig áberandi þar. Þegar utar dregur í dalinn liggur athugunarsvæðið yfir graslendi meðfram bökkum Norðurár. Syðri leiðin liggur framhjá Efribyggð ofan við bæina. Austast er land þar fremur hrjóstrugt en vestar taka framræstar mýrar og stórþýft valllendi við. Nyrðri leiðin liggur hins vegar að mestu leyti yfir áreyrar Héraðsvatna. Vatnsskarð og Valadalur eiga það sameiginlegt að vera fremur hrjóstrug svæði. Hryggirnir milli dalanna í Húnavatnssýslu eru brattir og skríður landið þar fram. Dalirnir sjálfir og neðsti hluti hlíðanna eru hins grónir valllendisgróðri.

Vettvangsúttektin byggir á svokallaðri svæðisskráningu (heimildaúttekt) fyrir svæðið. Fornleifastofnun átti slíka úttekt fyrir Eyjafjarðarsýslu en samskonar skráning var unnin fyrir jarðir í Skagafirði og Austur-Húnavatnssýslu sem fyrirséð var að línustæðið lægi yfir. Samtals eru þekktar yfir 2000 fornleifar innan landamerkja þeirra jarða sem úttektin árið 2008 náði til. Flestar þeirra reyndust hins vegar langt frá úttektarsvæðinu. Skráðar voru 206 fornleifar við vettvangsúttekt árið 2008. Ekki fékkst þó leyfi til að gera skráningu á átta jörðum og eru

fornleifar innan þeirra því ekki taldar með hér. Sérstaklega er fjallað um þessar jarðir í kaflanum *Jarðir þar sem ekki fékkst leyfi fyrir vettvangsúttekt.*

Auk svæðisskráningarinnar var stuðst var við aðal- og deiliskráningu sem unnin hefur verið á vegum Fornleifastofnunar Íslands á úttektarsvæðinu. Aðalskráning er vettvangsúttekt sem byggir á svæðisskráningu og nær til heillar jarðar. Deilskráning er vettvangsúttekt sem nær aðeins til hluta jarðar og er í tengslum við deiliskipulag og framkvæmdir. Víða í Eyjafirði hafði áður verið gerð aðalskráning en deiliskráning í hluta Norðurárdals[1]. Þar sem skráning hafði áður farið fram var aftur farið á vettvang, enda er úttekt sem þessi nákvæmari en aðalskráning þar sem yfirleitt er aðeins gengið á fyrirfram þekkta staði. Ef nauðsyn þótti var bætt við lýsingu minjanna en upprunalega lýsingin ávallt látin standa. Í einstaka tilfellum var ný og nákvæmri hnattstaða tekin þar sem tækninni og nákvæmni GPS-staðsetningartækja hefur fleygt fram síðustu ár.

Úttektin sem gerð var að þessu sinni fellur undir svonefnda deiliskráningu. Felst hún í því að allt áhrifasvæði framkvæmda var gengið í leit að fornleifum auk þess sem mat var lagt á það í hvaða hættu fornminjar í nágrenni línunnar væru. Þar sem ekki er ljóst hvar þungamiðja framkvæmdanna verður var aðaláhrifasvæði þeirra skilgreint sem 50 m breitt belti við fyrirhugað línustæði. Fornleifar innan þess teljast í *stórhættu* vegna framkvæmdanna. Í mörgum tilfellum ætti þó að vera hægt að komast hjá raski. Að auki voru fornleifar innan fyrirframskilgreinds úttektarsvæðis, um 300 m breiðu, taldar í einhverri *hættu* vegna þess rasks sem gjarnan fylgir stærri framkvæmdum. Í öllum tilfellum ætti þó að sýna aðgát við framkvæmdir til að tryggja að slíkum stöðum verði ekki raskað. Einstaka fornleifar voru skráðar utan svæðisins en teljast þær hins vegar ekki í sérstakri hættu vegna framkvæmdanna en er þó getið hér til að minna á staðsetningu þeirra. Samkvæmt ofangreindri skilgreiningu eru 67 minjastaðir sem skoðaðir voru í stórhættu, 113 í hættu og 24 í engri hættu.

Í skýrslunni er fylgt hefðbundinni framsetningu Fornleifastofnunar á nauðsynlegum gögnum við deiliskráningu[2] og greint frá lögbundnum forsendum fornleifakönnunar, takmörk rannsóknarefnis skilgreind, vettvangsrannsókn lýst og mat lagt á áhrif framkvæmda. Heimildaúttekt var að mestu í höndum Ástu Hermannsdóttur, Birnu Gunnarsdóttur, Jóhanns Gunnarssonar og Sædísar Gunnarsdóttur. Elín Ósk Hreiðarsdóttir, fornleifafræðingur, stjórnaði vettvangsúttekt en hana unnu Eva Kristín Dal, Kristborg Þórsdóttir og Ragnheiður Gló Gylfadóttir. Eva sá um ritun skýrslu og Lísa Rut Björnsdóttir um kortagerð.

---

[1] Sjá: Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson, 1996; Elín Ósk Hreiðarsdóttir og Orri Vésteinsson, 1999; Elín Ósk Hreiðarsdóttir et. al., 2001; Orri Vésteinsson, 2000; Orri Vésteinsson og Sædís Gunnarsdóttir, 1998.

[2] Sbr. Adolf Friðriksson, 1997 (a og b)

2. Um mat á umhverfisáhrifum

Á undanförnum árum hafa verið gerðar breytingar á löggjöf um verndun fornleifa og hefur eftirlit með framkvæmd laganna verið aukið. Samkvæmt 10. grein þjóðminjalaga (nr. 107/2001), eru allar fornleifar á Íslandi friðhelgar: „Fornleifum má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi né nokkur annar, spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.“ Auk þjóðminjalaga ná lög um mat á umhverfisáhrifum (nr. 106/2000) einnig yfir verndun menningarminja, enda markmið laganna að tryggja að mat á umhverfisáhrifum verði fastur liður í undirbúningi að framkvæmdum. Í 5. gr. ofangreindra laga eru tilgreindar framkvæmdir sem háðar eru umhverfismati. Er fornleifakönnunin í anda þeirra markmiða sem sett hafa verið með þessari löggjöf. Mat á áhrifum framkvæmda á fornleifar gerir kröfur um fjölþætta athugun á heimildum og vettvangsrannsókn, enda er skilgreining á fornleifum í þjóðminjalögum víðtæk. Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

a. búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum og öskuhaugum,
húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti
sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum;
h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið;
i. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Minjar 100 ára og eldri teljast til fornleifa (sbr. 9. gr. þjóðminjalaga).

Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum, hvort heldur sem er vöð eða álagablettir. Þessari skilgreiningu hefur verið fylgt við framkvæmd umhverfismats, líkt og gert er við hefðbundna fornleifaskráningu.

Ef mannvistarleifar sem falla undir ofangreinda skilgreiningu finnast á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði þarf að leita heimildar til að hreyfa við þeim. Í 14. gr. Þjóðminjalaga frá

2001 segir m.a.: „Nú telur landeigandi, ábúandi eða einhver annar, þar á meðal sá sem stjórnar opinberum framkvæmdum, að hann þurfi að gera jarðrask, svo sem vegna vegagerðar, veitulagnar, framræslu eða skógræktar, er haggað geti við fornleifum og skal hann þá skýra Fornleifavernd ríkisins frá því áður en hafist er handa við verkið. Við allar meiriháttar framkvæmdir, svo sem vegagerð, virkjanaframkvæmdir, flugvallargerð, veitulagnir og skógrækt, skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum rannsóknum.“

3. Fornleifar á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði

Hér að aftan er birt skrá um fornleifar sem eru nálægt fyrirhuguðu línustæði. Í skránni eru allir þekktir minjastaðir í grennd við framkvæmdasvæðið á þeim jörðum sem áhrifasvæðið nær til. Aftast í skýrslunni er að finna loftmyndir þar sem línusvæðið og minjastaðir eru sýnd.

Við skráningu á fornleifum notar Fornleifastofnun Íslands staðlað kerfi þar sem hver sýsla hefur skammstafað heiti (EY, NÞ o.s.frv.) og hver jörð þriggja stafa númer. Við tölusetningu jarðanna er miðað við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá árinu 1847. Fyrir hverja jörð er jarðaspjald þar sem byrjað er á að gefa yfirlit um matsverð jarðarinnar, skiptingu hennar og einnig er gefin stutt lýsing á náttúrufari, búskaparaðstæðum og sléttun túna. Þar á eftir kemur listi yfir allar þekktar fornleifar á hverri jörð innan áhrifasvæðisins. Skipting jarða um miðja 19. öld ræður ekki aðeins númerum í skránni heldur er einnig miðað við hana þegar ákvarðað er hvaða jörð minjar tilheyra. Hverjum minjastað er þannig gefin kennitala sem er þriggja stafa númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer (dæmi EY-222:015). Hafa ber í huga að í skránni er stundum vísað í númer fornleifa sem aðeins er að finna í gagnagrunni Fornleifastofnunar Íslands en ekki þessari skýrslu.

Í skránni fær hver minjastaður eina grein og er framsetning upplýsinganna stöðluð. Í fyrstu línu hverrar greinar eru grunnupplýsingar; auðkennisnúmer, sérheiti, tegund, hlutverk og hnattstaða. Með tegundaflokkun er leitast við að skilgreina hvers eðlis fornleifin er, þ.e. hvort um er að ræða mannvirki af einhverju tagi sem enn sést, og þá hvers kyns (t.d. tóft, garðlag eða varða), mannvirki sem vitað er um en er horfið (heimild, örnefni) eða fornleif sem ekki hefur verið mannvirki (álagablettur, sögustaður eða nátttröll). Allir fornleifastaðir eru greindir til tegundar en hlutverk þeirra er ekki alltaf hægt að ákvarða. Á eftir hlutverki kemur hnattstaða minjastaðarins í gráðum og mínútum. Mæling hnattstöðu er gerð með GPS staðsetningartækjum (stillingin WGS 84) og er reynt að mæla miðju hvers minjastaðar. Áætlað er að frávik frá miðju sé ekki meira en 10 m að meðaltali. Þar sem getur um „heimild um...“ t.d. útihús, er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn en að minjar hafi ekki fundist á vettvangi við skráningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða ef unnt hefur verið að ákvarða staðsetningu á grundvelli fyrirliggjandi upplýsinga með um 50 m fráviki.

Í annarri línu hefst lýsing minjastaðar oftast á tilvitnun í fyrirliggjandi heimildir en síðan er staðsetningu hans lýst. Þar á eftir kemur oft lýsing á aðstæðum og síðast lýsing á mannvirkinu sjálfu ásamt öðrum upplýsingum sem við eiga.

Í næstsíðustu línu er lagt mat á þá hættu sem minjastaðurinn kann að vera í. Hættustig eru eftirfarandi: 1) engin hætta, 2) hætta og 3) stórhætta. Þeir minjastaðir sem eru fjarri byggð og öllu því umróti sem hugsanlega gæti skemmt þá teljast ekki í hættu. Minjar á eða við svæði þar sem framkvæmdir eiga sér stað teljast í hættu ef hugsanlegt er talið að þeim verði rótað. Sem dæmi um slíka staði má telja fornleifar í túni en þær teljast í hættu vegna umróts sem fylgir ábúð og búskap, og minjastaðir sem eru á svæði þar sem framtíðarlandnotkun er óráðin. Í stórhættu eru minjastaðir þar sem miklar líkur teljast á að stöðum verði raskað vegna áætlaðs eða fyrirsjáanlegs umróts. Sem dæmi um slíka staði má nefna minjastaði sem eru á skipulagssvæði þéttbýlis, inni í skógræktarreitum, innan áhrifasvæðis framkvæmda eða sem uppblástur ógnar. Gerð er grein fyrir hver hættuorsök er hverju sinni. Þá er í síðustu línu getið heimilda ef einhverjar eru, oft með skammstöfunum, en úr þeim er leyst í heimildaskrá aftast í skýrslunni.

Hér að aftan fylgir fornleifaskrá þar sem eru gefnar grunnupplýsingar um menningarminjar í námunda við framkvæmdasvæðið. Á þeim sjö jörðum sem ekki fékkst leyfi til vettvangsúttektar á er svæðisskráin, þ.e. heimildir um fornminjar á jörðinni, birt í heild sinni. Einnig er í skránni getið allra þeirra jarða sem línustæðið liggur um, jafnvel þótt engar fornleifar sé að finna í námunda við línustæðið. Nánar verður fjallað um fornleifar innan áhrifasvæðis á þessum jörðum aftan við fornleifaskrána.

EY-219b Bakkasel

Skráð hér sem b númer Bakka í Öxnadal. Í Sýslu- og sóknarlýsingum frá 1839 segir: "Kirkjustaðurinn Bakki á selstöðu í Seldal í Almenningi, sem er fyrir löngu aflögð; hvenær eða hvers vegna er nú óljóst." SSE, 151. "...þar var áður fyrr haft í seli frá Bakka, kirkjujörð dalsins. En sumarið 1850 var selið leigt til ábúðar og byggt þar..."TE: Fátækt fólk, 247. "Bærinn stóð fyrrum neðst undir brekkurótinni, sunnan Nautár sem kemur af Öxnadalsheiði og sjást þar enn rústir gamla bæjarins. Undir heiðarbrúninni er stakt og áberandi þursabergsbjarg, Lurkasteinn, en þar segir sagan að þeir hafi barist Sörli sterki og Þórður hreða. Féll Sörli og er heygður hér í Sörlhóli [...] Býli var reist í Bakkaseli árið 1850 en þar var áður selstaða frá Bakka. [...] Árið 1929 var bærinn fluttur norður þangað sem núverandi byggingar standa, en þær eru raunar í Gilslandi." Byggðir Eyjafjarðar I, 528. Bakkasel fór í eyði 1960.
1915: "Túnið spratt seint og stráin urðu aldrei hávaxin en þó stóðu svo þétt að þetta litla tún gaf af sér tvö kýrfóður."TE: Fátækt fólk, 138. "Bakkasel átti gott engi á svokölluðum Flóa sem er austarlega á heiðinni, að öðru leyti var búskaparaðstaða þar nokkuð erfið. Þar var gisting og greiðasala um skeið." Mannfellirinn mikli, 28.

EY-219b:011 *Lurkasteinn* þjóðsaga legstaður 65°28.467N 18°39.865V

Lurkasteinn, horft til NNA

Við Lurkastein hittust þeir Þórður hreða og Sörli sterki og börðust í Þórðar sögu hreðu (sbr. ÍF XIV, 224). Kristian Kålund getur um Lurkastein í Íslenskum sögustöðum en þar segir: "Fremst í hæðunum er mikið bjarg, nefnist Lurkasteinn, með vörðu, og hafa verðamenn bætt þar við fyrsta sinn sem eir fara um heiðina." Í örnefnaskrá Tryggva Emilssonar segir: "Lurkasteinn er ofarlega á skriðunni fyrir ofan gamla Bakkaselbæinn og er annarrar bergtegundar en grjót skriðunnar. Í nánd við Lurkastein börðust þeir Þórður hreða og Sörli sterki og þar féll Sörli fyrir ofurmenninu. Líklegt má telja að bein Sörla séu hulin í þeim mikla haug sem honum var orpinn 226:021, ekki gat ég séð þess merki að grafið hafi verið í hólinn." "Mikil grjótskriða ævagömul er norðan við Nautána og þar efst í skriðunni stendur Lurkasteinn og var hann aðeins steinsnar frá þjóðveginum,"segir Tryggvi í bók sinni Fátækt fólk. Jóhannes Óli getur um steininn í sinni örnefnalýsingu. Þar segir: "Þar sem göturnar - gamli vegurinn - sveigja upp til heiðarinnar, stendur hinn nafnfrægi Lurkasteinn. Á hann lögðu ferðamenn steinvölu og gerðu um leið bæn sína, áður en þeir lögðu á heiðarveginn. Þessa steins er getið í fornritum. Þar féll Sörli sterki fyrir Þórði hreðu." Um steininn er líka fjallað í örnefnaskrá fyrir Bakkasel og Gil (Margeirs Jónssonar). Þar segir: "Er hóllinn [Sörlahóll] kippkorn frá Lurkasteini, þar sem þeir börðust Þórður og Sörli. Þessi tvö síðustu örnefni eru alþekkt, en þó skal þess getið að steininn er spottakorn fyrir utan og ofan Bakkaselsbæinn, sem lagður var í eyði, þegar steinhúsið (gistihúsið) var reist um 1930." Lurkasteinn er um 315 m utan og ofan við bæ EY-219b:001 en um 350 m innan við (suðvestan) steinsteypta húsið sem enn stendur í Bakkaseli.
Steinninn er á grasi grónu svæði á milli þjóðvegar 1 og Seldalsár. Umhverfis hann eru grónar skriður sem halla til austurs að Seldalsá.
"Gömul venja er og þjóðtrú að vegfarendur kasta steini að Lurkasteini í minningu Sörla." segir í bók Tryggva Emilssonar Fátæku fólki. Margeir Jónsson segir í neðanmálsgrein við örnefnaskrá sína (n.m.gr. nr. 3, bls. 3): "Er nefndur í Þórðarsögu hreðu, og nálega öllum kunnugt nafnið, þeim er um Öxnadalsheiði fara. Steinninn er ekki stór, enda mun hafa molnað úr honum, því að (gos)grjótið í honum er aðallega móberg og blágrýti. Í rauninni er ekkert merkilegt við steininn, nema sögnin. Ferðamenn eiga að leggja stein á Lurkastein, sér til fararheilla (Stefán Bergsson)." Suðurmerki Bakkasels voru um Lurkastein og telst því hinn meinti legstaður Sörla sterka (sjá Ey-226:021) í Gilslandi. Steinninn er stæðilegur og úr rauðleitu hraungrýti. Hann er um 4 m á lengd en 1,5-2 m á á breidd. Hann er mest 1,4-1,5 m á hæð. Í hann hefur verið skrúfuð lítil málmplata þar sem nafn hans "Lurkasteinn" er áletrað.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:ÍF XIV, 224, KK III, 80; Ö-Öxn (TE), 5, Ö-Öxn (JÓS), 4 , Ö-Bakkasel og Gil (MJ), 1 og 3 og TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 249

EY-219b:020 *Kirkjuteigur* heimild um 65°28.358N 18°39.618V

Kirkjuteigur, horft til austurs

Í örnefnaskrá Tryggva Emilssonar segir: "Sunnan við lækinn [Landamerkjalæk/Sölvhólslæk sem kemur úr Hjallaendagili og rennur yfir þjóðveginn þar sem gatan beygir heim að Bakkaselsbænum] er landspilda, sem á valdatímum Hólabiskupa hefur verið greinilega afmörkuð, það heitir Kirkjuteigur og var áður fyrr eign Miklagarðskirkju í Eyjafirði. Teigurinn er vaxinn grasi og lágvöxnu hrísi." Í örnefnaskrá Bakkasels og Gils (MJ) segir: "Um 1461 eignaði Miklagarðskirkja sér "teig í Öxnadal ofan frá Lurkasteini millum tveggja garðstæða" (DI V, 313). Gat teigur þessi verið kallaður Kirkjuteigur eða Miklagarðsteigur, og er auðvelt að átta sig á hvar hann hefur verið," Tvær lækjarsprænur renna á milli Sölvhóls og Lurkasteins. Lurkasteinn er á merkjum milli Bakkasels og Gils og því má ætla að það sé lækurinn sem er nær steininum sem stundum hefur verið nefndur Merkjalækur. Hann er 60-80 m utan við Lurkastein EY-219b:011. Ekki er auðvelt að átta sig á því hvar Kirkjuteigurinn hefur nákvæmlega verið. Þetta svæði er allt grasi grónar skriður og ekki vænlegt land til ræktunar. Líklega hefur reiturinn þó náð til norðurs og austurs frá Lurkasteini að Merkjalæk.

Grónar skriður í halla til austurs.

Engin ummerki sjást um Kirkjuteig eða þá garða sem eiga að hafa markað hann af.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Öxn (TE), 6, DI V, 313 og Ö-Bakkasel og Gil (MJ), 3

EY-219b:030 varða óþekkt 65°28.442N 18°40.740V

Varða EY-219b:030, horft til vesturs

Um 400 m ofan (vestan) við Þjóðveg 1 uppi í hlíðinni, tæplega 700 m V af Lurkasteini EY-239b:011 og 2,3 km austur af hleðslu EY-219b:024 er vörðubrot.

Varðan er í lynggróinni fjallshlíð, nokkuð brattri, sem hallar til austurs.

Grjóthrúga, 1,5 x 1 m að grunnfleti og 0,5 m há er í fjallshlíðinni ofan við þjóðveginn. Er hún líklega leifar vörðu. Steinarnir eru grónir skófum.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-219b:031 tóft óþekkt 65°28.492N 18°39.901V

Tóft er um 300 m suðvestan við steinsteypt hús sem stendur í landi Gils og 54 m sunnan við Lurkastein EY-219b:011. Lækur, líklega svokallaður Merkjalækur, rennur um 10-15 m norðan við tóftina.

Tóftin er í grónum skriðum sem féllu til austurs.

Tóftin er 6 x 6 m stór og snýr suðvestur-norðaustur. Hleðslurnar eru signar og veggirnir um 0,4 m þar sem þeir eru hæstir. Tóftin stendur í halla til austurs og er gróin. Hvergi glittir í grjót í veggjum né sjást hleðslur. Tóftin er opin til suðurs og engin annar inngangur er sjáanlegur. Merkjalækur er um 10-15 m til norðurs og er bakki hans um 1 m á hæð framan við tóftina. Skriður hafa greinilega fallið á svæðinu og sjást grjóttaumar vestan við hana.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til suðvesturs

EY-226 Gil

10 hdr. 1712. Bændaeign."Bærinn stóð undir rótum Gilshnjúksins rétt sunnan við Gilsgilið. Síðasti ábúandi á Gili var Emil Peteesen (1866-1936), faðir Tryggva Emilssonar sem lýsir lífinu á Gili í bókinni Fátækt fólk."BE 1990,527
Túnstærð 1917: 1,7 teigar. Sléttað tún 1/3. "Rifhrís hjálpleg til eldiviðar. Engjar eru hjer að miklu leyti af skriðum foreyddar."Jb.Á.M. X,155. 1916: "Þarna var þýft tún og grýttar engjar..."TE: Fátækt fólk, 165.

EY-226:010 *Móbakki* heimild um mógrafir 65°28.586N 18°39.440V

Í örnefnaskrá Tryggva Emilssonar segir: "Framundan beitarhúsunum [008] var mýrarspilda allbreið og hét Mómýri frá túni að Öxnadalsá, þar hét árbakkinn á kafla Móbakki og var þar ágætis mótekja, sem talin var til hlunninda. Í Móbakka voru árlega teknar mógrafir frá Gili og ruðningnum kastað í árna, allur sá mór var fluttur upp á Beitarhúsatóftir [008] og þurrkaður þar. Mig minnir að þarna væru allmargar skóflustungur af úrvals mó, þrjú eldfjallaöskulög voru í þessum mógröfum, misþykk og mislit." Í Fátæku fólki segir ennfremur: "...svarðargrafir eru syðst í Gilslandi þar í árbakka, mýri er upp af gröfunum og seytlar þar vatn úr keldum dreift um alla mýrina. Á hverju vori var reynt að fjarlægja vatnið með skurðrispum og veita því fram af bakkanum beggja megin við gröfina, síðan var hafist handa við að stinga ofan af... en mótekja er í Gilslandi á árbakka undan beitarhúsunum." Móbakki var neðan (austan) við íbúðarhúsið í Bakkaseli (byggt 1930) og nær svolítið innar (til suðurs). Raflínustæði gengur yfir bakkann. Hann er um 2,4 km SSV við Gilsbæ EY-226:001.
Nú hafa skurðir verið grafnir á þessum slóðum og mýrin ræst fram. Allt svæðið er á kafi í grasi og engin ummerki mógrafa merkjanleg.
"Það var komið að slætti og nú varð að drífa sig og taka upp svörð sem fékkst í Gilslandi...Tvær skóflustungur voru ofan á efsta öskulagið sem var skóvarpslag, öllu þessu rofi var hent fram af bakkanum og áin látin bera það burt síðar. Þarna var mjög góður svörður og reyndar auðtekinn þar sem engu rofi þurfti að kasta á bakkann."Tryggvi Emilsson um þennan stað í Fátæku fólki.
Hættumat: hætta, vegna jarðræktar
Heimildir:Ö-Öxn (TE), 5, TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 137, 195, 208

EY-226:021 *Sörlahóll* þjóðsaga legstaður 65°28.590N 18°39.627V

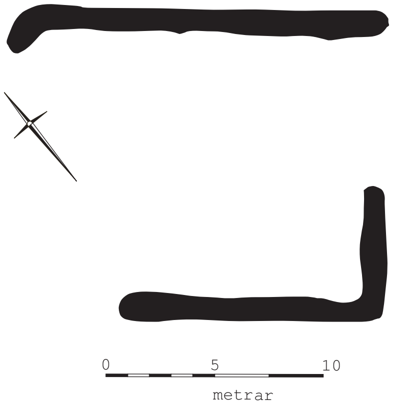

Í Þórðar sögu Hreðu er sagt frá bardaga Þórðar og Sörla sterka hjá Lurkasteini og samkvæmt sögunni var Sörli heygður í hól þar hjá sbr. "heygðr þar í hólunum, sem fundurinn var." Í Frásögum af Fornaldarleifum segir: "ad sönnu sjá menn litinn Hól all nærri Lurkesteine undir Yxnadalsheiði og kalla hann Haug Sörla ens Sterka er þar féll (sem seigir í Þordar hrædu Sögu). Þessi svonefndi Haugur lítur út sem lítill grasi vaxinn hóll og vita menn óglöggt hvart haugur edur hóll er; því Sörle var heigdur þar í hólnum,". Kristian Kålund getur um staðinn í Íslenskum sögustöðum en þar segir: "Segir sagan að andstæðingur hans [þ.e. andstæðingur Þórðar hreðu] Sölvi, sé heygður á orrustustaðnum sjálfum í einum af hólunum. Þennan haug hafa menn bent á nálægt Lurkasteini (fornminjaskýrsla)". Í örnefnaskrá Tryggva Emilssonar segir: "Við þjóðveginn skammt sunnan við beitarhúsatóttir [EY-226:008] var Sörlhóll. Sunnan við hóllinn var slétt flöt, ferkönntuð og var það getgáta dalbúa að þar hafi fylgdarmenn Sörla sterka, tekið efni í hauginn, enda var flötin aðeins lægri en landi í kring,". Í örnefnaskrá Bakksels og Gils (MJ) segir: "Sörlahóll er lágur, kollóttur hóll rétt fyrir sunnan nýja húsið (gistihúsið), og er nú (1935) lítill jarðeplagarður sunnan í honum. Þar á Sörli sterki, sem Þórður hreða drap, að vera heygður. Ekki þekkja núlifandi menn til þess, að grafið hafi verið í Sörlahól." "Mikil grjótskriða ævagömul er norðan við Nautána og þar efst í skriðunni stendur Lurkasteinn [EY-219B:011] og var hann aðeins steinsnar frá þjóðveginum...Skammt frá Lurkasteini er Sörlhóll, hann er allmikill ummáls og gæti vegna reglulegrar lögunar verið gerður af mannahöndum, sunnan undir hólnum er slétt flöt grasi gróin og mætti ætla að þar hafi menn tekið efni í hólinn eða hauginn þar sem Sörli á að vera heygður,"segir Tryggvi Emilsson í Fátæku fólki. Sörlahóll er náttúrulegur hóll um 60 m innan

Sörlahóll, horft til austurs

(suðvestan) við íbúðarhúsið (gistihúsið) í Bakkaseli.
Hóllinn er 40-50 m langur en 20 m breiður og um 2 m á hæð. Hann snýr norðaustur-suðvestur og er með tvo hóltoppa nálægt báðum endum.
"Frá því er sagt í Þórðar sögu hreðu að Sörli sterki, sem var húnvetnskur maður, kom utan með skipi og gekk á land á Gásum í Glæsibæjarhreppi, fékk hann þar léða hesta og reið eins og leið liggur vestur um Moldhaugnaháls og Þelamörk og síðan þjóðleiðina fram Öxnadalinn. Sörli var við átjánda mann....Vestan Öxnadalsheiði kom Þórður smiður hreða við annan mann og mættust þeir Sörli við Lurkastein. Þessir menn áttu sakir að jafna og háðu því einvígi skammt frá Lurkasteini og þar féll Sörli, ungur maður og efnilegur, og var heygður á staðnum..."segir Tryggvi ennfremur í Fátæku fólki og vísar þar í Þórðar sögu Hreðu (ÍF XIV). Sunnan eða suðvestan í hólnum eru óljósar leifar kálgarðs. Þær leifar sem sjást nú eru um 19 X 12 m á stærð og snúa NNA-SSV. Torfhlaðnir garðar. Nyrst í Sörlahól er lægð sem er 0,8 m djúp en 5-6 m í þvermál. Mögulegt er að þarna hafi verið grafinn lítill kofi í hóllinn eða menn hafi reynt að grafa í hólinn í leit að Sörla.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:ÍF XIV, 214, FF, 552, Ö-Öxn (TE), 5 ,Ö-Bakkasel og Gil (MJ), 1 og TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 249

EY-227 Gloppa

10 hdr. 1712. Bændaeign. Til forna reiknað heimaland Auðbrekku."Ábúandi enginn, því jörðin hefur ei bygð fengist síðan árið 1704. Ekki heldur sýnist hún byggjast kunni landbrota vegna, þar engjar allar eiðu af skriðu og vatnagangi eyddar eru."JÁM X, 15. Gloppa er í byggð er Jarðatal Johnsens er gert 1847. Fer í eyði um 1950.
Túnstærð 1917: 1,9 teigar. Sléttað tún 2/3. "Túnið sýnist sje bágt aftur að rækta, þar það mjög so er uppblásið stórviðra vegna."JÁM X, 155 "Gloppa stendur austan Öxnadalsár undir Gloppufjalli, rétt sunnan við Gloppugil. Tún var þar lítið og engjar grýttar, en beitiland víðáttumikið. Í Gloppu er skriðuhætt og í september 1887 féllu skriður á megnið af engjunum [...] Um Gloppuskarð má fara yfir í Branda [...] Enn stendur steinsteypt íbúðarhúsið í Gloppu og sunnan og neðan þess er Gloppurétt byggð úr timbri." BE I 1990, 529. "Landkostir voru þar svipaðir og í Fagranesi og lík áfallahætta enda urðu stórkostleg landspjöll haustið 1887. Gloppa er eða var fremsta býli í Öxnadal austan ár annað en Vaskárkot sem var fast utan við Vaskánna." Mannfellirinn mikli, 28. "Eyðibýlið Gloppa, sem er framarlega í Öxnadal og fór í eyði árið 1950 [...] nytjað héðan [frá Auðnum]" BE I, 498.

EY-227:001 *Gloppa* bæjarhóll bústaður 65°31.183N 18°35.314V

Bæjarhóllinn í Gloppu, horft til norðurs

"Fremsti bær að austanverðu heitir Gloppa..,"segir Tryggvi Emilsson í bók sinni Fátækt fólk. Gamli bærinn í Gloppu var um 2,7 km innan (SSV) við Fagranes (EY-228:001) á fagurgrænum hól. Bærinn var utan og ofan (norðaustan) við íbúðarhúsið sem síðast stóð í Gloppu. Steinsteypta húsið var byggt 1938 en jörðin fór í eyði um 1950. Bæjarhóllinn er fremur ofarlega (austarlega) í sléttuðu túni, um 370 m ofan (suðaustan) við þjóðveg 1.
Bæjarhóllinn sést ennþá ágætlega í sléttuðu túninu sem enn er slegið. Umhverfis eru aflíðandi tún til norðvesturs.
Tryggvi Emilsson lýsti bænum í Gloppu í bók sinni Fátækt fólk. Þar segir: "Bærinn í Gloppu er einn sá hrörlegasti sem ég hef séð, baðstofan þröng og lág með fjósið til hliðar og einfalt þil á milli gisið, fjósylurinn var eina upphitun baðstofunnar, þar var sterk fjóslykt og megn í nef ókunnugra, allar húsbyggingar á bænum voru lágar og ljótlegar." Allar rústir gamla bæjarins hafa fyrir löngu verið sléttaðar í tún. Bæjarhóllinn sést hins vegar vel þó vafalaust hafi eitthvað verið hreyft við honum við túnasléttun. Hóllinn er 34 X 34 m að stærð og um 2 m á hæð þar sem mest er.
Hættumat: hætta, vegna jarðræktar
Heimildir:Túnakort 1917; TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 242, 286

EY-227:002 tóft fjárhús 65°31.124N 18°35.395V

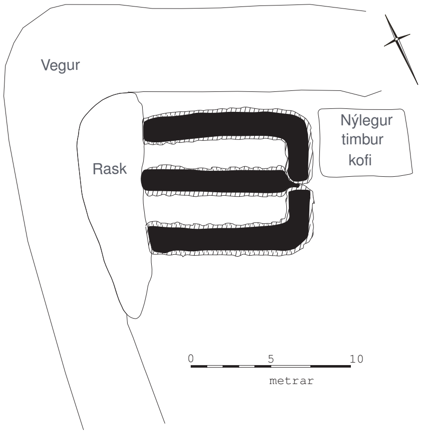

Torf- og grjóthlaðinn veggur fjárhússins, horft til austurs

Útihús er merkt inn á túnakort frá 1917 tæplega 100 m innan (suðvestan) við bæ EY-227:001. Á þessum stað er tóft sem var fjárhús samkvæmt Hreini Jósavinssyni heimildamanni, fast aftan (suðaustan) við steinsteypta íbúðarhúsið sem síðast stóð í Gloppu. Vegarslóði að hjólhýsum sem eru á bæjarstæðinu liggur fast neðan (norðvestan) við tóftina og umrót við lagningu vegarslóðans hefur skemmt norðvesturhlið tóftar. Við norðvesturhorn beygir slóðinn upp með tóftinni (til austurs) og liggur meðfram norðurhlið hennar.
Greinilegt er að suðaustan við sjálft fjárhúsið hefur verið hlaða en henni hefur verið rutt út. Malarhlað og lítill skúr eru nú þar sem hlaðan var áður.
Tóftin er 11 X 9 m stór en hefur áður náð lengra til suðausturs og hugsanlega einnig örlítið lengra til vesturs. Sú tóft sem eftir stendur er eitt hólf, með garða eftir endilöngu. Veggir fjárhússins eru hlaðnir úr torfi og grjóti. Grjóthleðslur eru mest 1,2 m á hæð en strengjatorf þar ofan á í mest 0,5 m. Op hefur verið á suðausturvegg yfir í hlöðu og líklega á norðvesturvegg en veggurinn er alveg horfinn í umrót vegna vegagerðar.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar
Heimildir:Túnakort 1917

EY-227:003 *Vaská* þúst býli 65°29.344N 18°37.748V

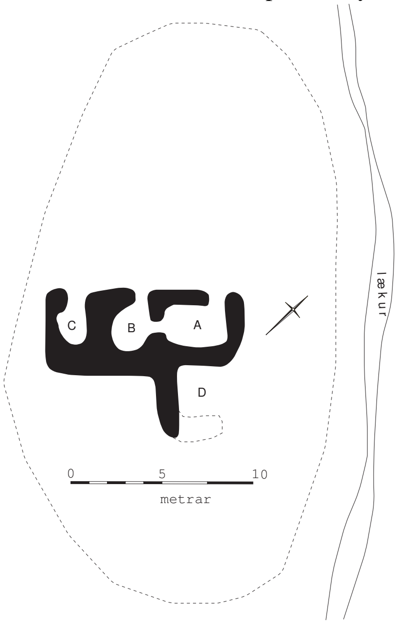

"Gloppa er fremsti bær í byggð í Öxnadal austanverðum. Sagnir eru um Vaská rétt utan við Vaskánna og Vaskárkot [EY-227:016] frammi á Vaskárdal, en ekki er vitað með vissu hvar þessi býli stóðu," segir í Byggðum Eyjafjarðar. Í örnefnaskrá segir: "Tóftarbrotin neðan við þá [Vaskárhóla] eru Vaskárkot eða Vaská hin forna (sbr. þjóðsöguna)."Tryggvi Emilsson getur einnig um býlið í bók sinni Fátækt Fólk: "Í mynni Vaskárdals eða norðan undir Vaskársdalshólum var kotbær til forna í kaþólskum sið og síðar beitarhús frá Gloppu...Hið næsta Vaskárhólum, þar sem kotið stóð í þúfnastykki sem enn er grænna en umhverfið, eru Vaskárkinnar að austan og Rauðuskriðukinnar að vestanverðu við ána." Um tóftirnar getur einnig í Súlum en þar segir: "Nærri ánni, neðan við Vaskárhóla, eru tóftarbrot, sem heita Vaskárkot, kannski hefur bærinn staðið þar?" Óljósar tóftir eru um 3,9 km innan (suðvestan) við Gloppu 001 en rúmum 700 m innan (suðvestan) við beitarhús EY-227:021. Tóftirnar eru beint undir raflínu og er raflínustaur 5 m innar (suðvestar). Eins og sést af lýsingunum virðist mismunandi hvort menn telji bæina Vaská og Vaskárkot vera tvö aðskilin býli eða eitt og hið sama. Hér var Vaská og Vaskárkot skráð á tveimur stöðum (sjá líka EY-227:016).
100-150 m neðar taka við áreyrar. Mýri er utar og ofar (SSA) en annars graslendi að Vaskárhólum (sem eru um 300 m innar). Nokkuð deiglent er á svæðinu.

Tryggvi Emilsson segir einnig í Fátæku fólki: "Bóndi er nefndur á koti þessu og hefir hann sennilega byggt bæinn, hann hét Vaskur og hafði það til sín ágætis að hann var karlmenni að burðum en sagður óspektarmaður. Konu tók hann sér til fylgilags úr Öxnadal nauðuga og þannig gekk hann um fjármuni manna sem sína eign, ekki stal hann þó fé Öxndælinga en sótti til fanga um Vaskárdal til Eyjafjarðar. Að því kom að Eyfirðingum bárust njósnir af atferli Vaskárkotsbónda og þótti hart að búa undir hans ránshöndum. Söfnuðust þeir saman sem helst áttu harma að hefna og riðu vestur Vaskárdal og komu um nótt að koti einyrkjans að honum óvörum og lét hann þar líf sitt." "Efri hluti Vaskárdals, eða Vaskárdalsbotnar, nær allt til móts við Kambfell í Djúpadal í Saurbæjarhreppi. Þaðan austan að, segir þjóðsagan að Vaskur útilegumaður muni komið hafa, lagzt á dalinn, rænt sér konu frá Öxndælum, byggt sér býli og gerzt fingralangur á fénað sveitabænda. Austanfjalls áttu menn einnig sökótt við Vask, einkum Djúpadalsbóndi. Sótti hann ójafnaðarmanninn að lokum heim og felldi hann nálægt Vaskárkoti eða Vaskárhólum." Um er að ræða lágan hól þar sem gras er hærra og grænna en umhverfið. Á efri (suðaustari) hluta hólsins má greinilega sjá óljósa þúst þó erfitt sé að rekja nákvæmt lag. Neðri hluti (norðvestari) hólsins er fagurgrænn en engar þústir sjást þar. Þústin á hólnum er óljós og að auki á kafi í grasi. Hér verður þó gerð tilraun til að ráða í lag hennar. Þústin er 10 X 8 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Hún virðist skiptast í 3-4 hólf. Norðvestast eru þrjú lítil hólf í röð, öll með opi á norðvesturvegg. Nyrsta hólfið, A, er stærst 3 X 2 m að innanmáli og snýr eins og tóftin norðaustur-suðvestur. Sunnan við það er miðjuhólfið, B, sem er mjög óljós og 1,5 m á hvorn veginn og syðst er annað hólf áþekkt, C, um 2 X 1,5 m að stærð og snýr suðausturnorðvestur. Að baki gengur veggur í um 3 m til austurs og er mögulegt að þar hafi fjórða hólfið, D, að baki hólfi A. Hvergi sjást grjóthleðslur í tóftinni. Veggir eru um 1 m á breidd en 0,3-0,4 m á hæð. Hóllinn sem tóftin er á er samtals um 30 X 16 m. Um 50 m innar og neðar (suðvestar) er annar hóll sem virðist þess líklegur að mannvistarleifar gætu leynst í honum. Á yfirborði sjást þó engar rústir.

Tóftin, horft til NNA

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:BE 1990, 529; Ö-Skrið, 112; Súlur, VIII. árg, 69; TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 243

EY-227:004 frásögn hesthús 65°31.193N 18°35.341V
Neðan (norðvestan) við gamla bæinn EY-227:001 var hesthús og sáust tóftir þess lengi að sögn Hreins Jósavinssonar heimildamanns. Húsið var um 20 m neðan (norðvestan) við bæjarhól EY-227:001 og örlítið utar.
Í sléttuðu, aflíðandi túni sem hallar til norðausturs að dalsbotni.
Varla má greina nein ummerki á þessum stað en þó sést, ef vel er að gáð, afar lág og illgreinileg hæð í rennisléttu túninu.
Hættumat: hætta, vegna jarðræktar

EY-227:005 tóft hesthús 65°31.146N 18°35.300V

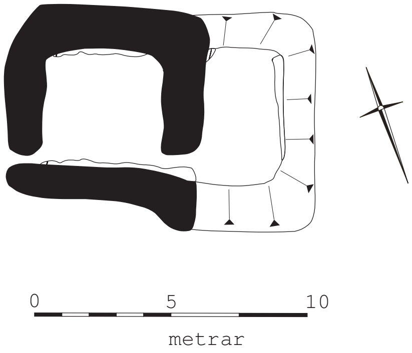

Hesthús var á hæð suður og upp (SSA) frá bæ EY-227:001. Tóft hesthússins er enn greinileg á óræktarhól fast ofan (suðaustan) við tún og um 60 m innan og ofan (SSA) við bæ EY-227:001.

Girðing liggur ofan (suðaustan) við sléttuð tún og liggur hún yfir norðaustanverðan hólinn (norðaustur-suðvestur). Önnur girðing liggur yfir hann miðjan suðaustur-norðvestur. Hóllinn er á milli túna og brattrar hlíðar. Hann er á kafi í grasi.

Tóftin er utarlega (norðaustarlega) á hólnum. Hún er 10,5 X 7 m að stærð og snýr norðvestur-suðaustur. Tóftin er tvískipt og á kafi í grasi. Vegg- og þakhleðslur hafa hrunið inn í hana. Allt gerir þetta að verkum að erfitt er að greina nákvæmt lag á henni. Svo virðist þó sem vestara hólfið hafi verið stærra eða 4,5 X 4 m að innanmáli. Það snýr norðvestur-suðaustur. Op er á vesturvegg þess syðst. Innra hólfið hefur verið niðurgrafið, hæð þess utanfrá er 0,1 m en innanfrá 1,5 m. Innanmál hólfsins er 4 X 3 m og snýr það þvert á vestara hólfið. Mögulegt er að op hafi verið milli hólfa syðst á milliveggnum en það er of ógreinilegt til að hægt sé að fullyrða um það. Önnur op var ekki að sjá á austara hólfinu. Tóftin er hlaðin úr torfi og grjóti og eru veggir hennar mest 1,6 m á hæð.

Hesthústóftin, horft til vesturs

Hættumat: hætta, vegna jarðræktar

EY-227:008 *Stekkjarskriða* tóft stekkur 65°30.833N 18°35.813V

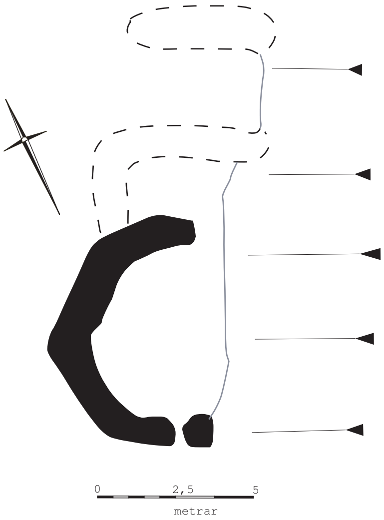

"Stutt sunnan við túnið er Stekkjarskriða," segir í handriti að örnefnaskrá. Hreinn Jósavinsson, heimildamaður, kannaðist hvorki við örnefnið né tóft skammt sunnan við bæ. Lítil tóft er hins vegar neðan við gróna skriðu um 750 m innan (suðvestan) við bæ og er þar líklega kominn stekkjartóftin við Stekkjarskriðu. Tóftin er 80-100 m neðan (norðvestan) við raflínustaur í efri raflínu sem liggur um dalinn.

Grasi gróinn flati í aflíðandi halla til vesturs að Öxnadalsá. Ofar er brött fjallshlíð.

Tóftin er afar óskýr. Hún er 14 X 7 m að stærð og snýr NNA-SSV. Skýrasti hluti tóftarinnar er syðsti (innsti) hlutinn. Þar er hólf sem er 7 X 5 m að utanmáli. Á því er op austarlega á suðurvegg og mögulega austast á norðurvegg. Síðarnefnda opið er líklega inn í miðjuhólf. Norðar eru ógreinilegri leifar en þó líklega a.m.k. eitt hólf til viðbótar, hugsanlega jafnvel tvö. Tóftin er byggð undir brekku/skriðu og svo virðist sem skriðan hafi að hluta til hlaupið fram yfir tóftina. Engar grjóthleðslur sjást í tóftinni og er hún mest 0,2 m að hæð. Hún virðist fremur fornleg.

Tóftin, horft til VNV

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Handrit að Ö-Skrið, 4

EY-227:009 frásögn fjós 65°31.137N 18°35.394V

Fjós úr torfi og grjóti var um 100 m innan (suðvestan) við gamla bæinn EY-227:001 en fast (5-10 m) utan (norðaustan) við steinsteypta íbúðarhúsið sem lengi stóð í Gloppu. Húsið hefur verið utan (norðaustan) við þar sem vegur beygir til austurs, upp að hjólhýsi sem er nú á bæjarstæðinu.

Óræktarblettur milli túns og vegarslóða. Nú eru nokkur tré á þessu svæði.

Engin ummerki sjást nú um fjósið.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-227:010 tóftir sel 65°29.837N 18°37.101V

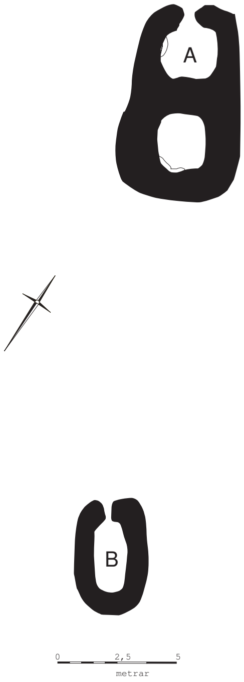

"Nokkru sunnar Selskriðugil stærsta gilið í Gloppufjalli og neðanundir því Selskriða. Sunnan við hana eru æfagamlar seltóftir..,"segir í handriti að örnefnaskrá. Á þessum stað eru tvær tóftir. Þær eru 40-50 m sunnan við Selskriðugil en um 2,9 km innan (SSV) við Gloppu EY-227:001. Tóftirnar eru um 20 m neðan (VNV) við efri raflínu en 1,4 km innan (suðvestan) við tóft 020. Tóftirnar eru um 330 m utan (NNA) við beitarhúsatóft EY-227:021.

Tóftirnar eru á grasi gróinni grundu milli brattrar fjallshlíðar og árbakka. Aflíðandi og mjög grasgefið svæði.

Á þessum stað eru tvær tóftir, A og B, og eru um 13 m á milli þeirra. Tóft A er stærri og er hún 13 m neðar (suðvestar) en B. Tóft A er tvískipt og 9 X 5 m stór. Hún snýr norðvestur-suðaustur. Op er á norðvesturvegg tóftarinnar miðjum en ekkert op er á milli hólfa eða á suðvestara hólfið. Bæði hólfin eru áþekk eða um 2 m á kant að innanmáli. Það sést glitta í grjóthleðslur á stöku stað í tóftinni þó að hún sé að mestu á kafi í mosa og grasi. Tóft B er einföld og snýr, líkt og A, norðvestur-suðaustur. Tóftin er 5 X 3 m að stærð. Op hefur verið á norðvesturvegg hennar miðum. Tóftin virðist að mestu hlaðin úr torfi en grjóthleðsla sést þó á einum stað.

Önnur tóftin, horft til VSV

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Handrit að Ö-Skrið, 5

EY-227:011 frásögn túngarður 65°31.157N 18°35.261V

Túngarður lá áður umhverfis túnið á Gloppu. Hann hefur nú alls staðar horfið í framkvæmdir s.s. túnasléttun en Hreinn Jósavinsson, heimildamaður, man vel eftir honum.

Nokkrar grjóthrúgur eru í túnjaðri ofan (suðaustan) við bæ EY-227:001 og virðist túngarður hafa verið á svipuðum slóðum og jaðar túnsins er nú.

Engin merki sjást lengur um túngarðinn.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-227:014 heimild um vað 65°29.139N 18°38.095V

"Heldur þótti ótryggt vað á Vaskánni þar sem flóttamaðurinn braust yfir og lengi sást hann þar á sveimi og gerði gangnamönnum glettur. En altalað var að aldrei þyrði hann út yfir ána afturgenginn, svo varð hann hræddur við bændurna sem eltu hann forðum,"segir í Fátæku fólki. Samkvæmt þessu var vað á Vaská líklega einhversstaðar neðan Vaskárhóla. Ekki er greinilegt vað á ánni og ekki var farið yfir ána á þessum slóðum svo langt aftur sem Hreinn Jósavinsson, heimildamaður, man.

Á þessum stað rennur Vaskár úr Vaskárgljúfrum og um áreyrar.

Ekki er greinilegt vað á þessum slóðum.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 244

EY-227:015 dys legstaður

Friðlýst er meint dys á suðurbakka Vaskár. Á þessum stað eru tveir friðlýstir staðir sem friðlýstir voru saman (sjá einnig EY-227:023) en dysin er innan (suðvestan) við Vaská tilheyrir því í raun afréttarlandi en ekki því landi sem heyrir undir Gloppu. Hún er þó skráð hér með Gloppuminjum til að halda samhengi á milli friðlýstra minja. Í grein Brynjólfs Jónssonar í Árbók hins íslenzka Fornleifafélags frá 1906 segir: "Vaská heitir dálítil á, sem kemur að austan í Yxnadalsá móts við Gil, sem er vestanmegin, nær suður við Öxnadalsheiði. Vaská kemur fram úr gljúfrum. Norðan við ána, bak við litla hæð, vottar fyrir lítilli rúst [EY-227:023]. Er sagt að þar hafi sekur maður haft aðsetur um hríð. En er menn komu og sóttu að honum, á hann að hafa hlaupið suður fyrir gljúfrið og fallið þar. Er þar sýnd dys hans. Þetta kann að hafa söguleg sannindi við að styðjast. Þótt staðurinn væri eigi óhultur, þá hefir hann eigi verið ver valinn en ýmsir aðrir staðir, sem skógarmenn neyddust til að hafast við á. En hafi gljúfrið eigi verið víðara en svo í fornöld, að nokkur maður gæti hlaupið yfir það, þá hefir mikið mátt hrynja úr börmum þess síðan." Í örnefnaskrá Öxnadals, Gils og Bakkasels sem rituð var af Tryggva Emilssyni segir um staðsetningu dysjarinnar: "Á áreyrum sunnan við Vaská er grjóthrúga, gerð af manna höndum og heitir Dysin..," Engin grjótdys sést nú á áreyrunum. Gengið var með bökkum Vaskár og inn á dal norðaustan við á og skimað eftir dysinni yfir ána árangurslaust. Ekki verður þó loku fyrir það skotið að dysin leynist í einhverjum af melhólunum suðvestan ár því ekki reyndist unnt að komast yfir ána og leita af sér allan grun við skráningu 2006. Í Friðlýsingarskrá er staðnum lýst á eftirfarandi hátt: "dys skógarmannsins sunnanmegin við það gljúfur [Vaskárgljúfur]"

Klettaveggir eru víða upp af Vaskánni á þessum slóðum. Suðvestan við þá taka við melhólar með grónum dældum á milli.

"Ég kom að dys þessari nokkrum sinnum á árunum 1915-20 og var greinilegt að þar hafði verið kastað saman grjóti allmiklu enda hefir þurft nokkuð til þar sem ekkert var grafið þegar maðurinn var urðaður. Haustið 1918 var ég þernan á ferð í rökkurbyrjun og þá sá ég allskýrt að vofubjálfi var á rölti þarna í árkrikanum og hvarf í urðarbinginn. Ekki var mér um sýnina gefið og forðaðist eftir það að ganga nærri dysinni," segir Tryggvi Emilsson í Fátæku fólki.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Rannsókn á Norðurlandi sumarið 1905, 23, TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 244; Friðlýsingaskrá, 49

EY-227:018 heimild um rétt 65°29.163N 18°38.043V

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir: "Á þessum áreyrum við ána [þ.e. við Vaská] stendur sú önnur aðal sauðarétt Öxndælinga." "Undir Vaskárhólum var lengi skilarétt Öxndælinga en þá voru lögréttir tvær í dalnum, Þverár og Vaskárréttir. Í Vaskárrétt hefur verið rekið það safn er af dölunum kom og svo af Öxnadalsheiði..,"segir í Fátæku fólki. Ekki er lengur vitað nákvæmlega hvar réttin var. Þó er ljóst að hún var fast við Vaská, neðan (norðvestan) við Vaskárhóla.

Á þeim slóðum sem réttin hefur staðið eru áreyrar og greinilegt að áin hefur runnið yfir eyrarnar. Hugsanlegt er að hún hafi hrifsað til sín allar leifar réttarinnar, a.m.k. sjást engin ummerki um réttina lengur.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: SSE, 146; TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 244-245

Áreyrarnar þar sem réttin hefur staðið, horft til VNV

EY-227:019 tóft óþekkt 65°29.232N 18°37.932V

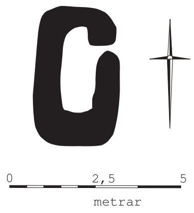

Lítil rúst er utan (norðaustan) við hólinn sem varða EY-227:026 er á. Tóftin er 10-20 m neðan (norðvestan) við raflínu. Tóftin er um 50 m utan við vörðu EY-227:026 en 10 m neðar (norðvestar) taka við áreyrar.

Tóftin er á grösugu svæði ofan áreyra. Sjálf er tóftin á kafi í grasi sem gerir hana illgreinilega.

Tóftin er 4,5 X 2,5 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Op er norðarlega á norðausturvegg. Hún er grasi gróin og engar grjóthleðslur eru í henni. Hæð veggja er mest 0,5 m á hæð. Ekki er ljóst hvaða hlutverki tóftin hefur gengt.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til NNV

EY-227:020 tóft sel 65°30.519N 18°36.211V

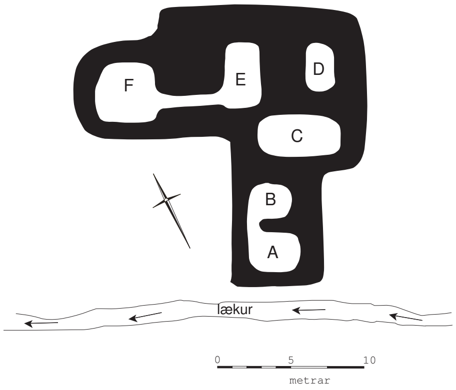

Stór tóft er um 1,4 km innan (suðvestan) við Gloppu EY-227:001 en 1,4 km utan (norðaustan) við seltóftir EY-227:010. Tóftin er um 40 m neðan (norðvestan) við efri raflínu, í raun á milli raflínanna tveggja sem liggja inn Öxnadal.

Tóftin er á grasi gróinni grundu í halla að Öxnadalsá. Um 100 m ofar tekur við brött fjallshlíð. Litlir, uppþornaðir lækjarfarvegir eru bæði norðan og sunnan við tóft.

Tóftin er 20 X 18 m að stærð og snýr nokkurn veginn austur-vestur. Hún skiptist í 6 hólf. Tóftin er vaxin grasi og mosa og veggir hennar eru mest 0,3 m á hæð. Á stöku stað sést glitta í grjót og sést að grjót hefur verið í hleðslum þó lítil merki þess sjáist nú. Verður nú lýst hólfaskipan og hverju hólfi gefinn bókstafur til aðgreiningar. Hefst lýsingin syðst í tóftinni. Þar er lítið hólf, A, sem er 3-4 X 3 m að innanmáli. Ekki er op á útveggjum A en vestast á norðurvegg þess er op yfir í hólf B. Það er enn minna eða um 2 m á kant. Norðan við B er svo hólf C en ekki er hægt að sjá neitt op á því. Hólf C er 5 X 2-3 m að innanmáli og snýr nálega austur-vestur. Norðan við hólf C er hólf D sem snýr þvert á það. Ekki er heldur að sjá neitt op á D sem er 3 X 1,5 m að innanmáli. Vestan við D er enn eitt hólfið, E. Það er 4-5 X 2-3 m að innanmáli og snýr nokkurn veginn norður-suður. Op virðist hafa verið á því á vesturvegg og e.k. göng yfir frá því yfir í vestasta hólf tóftarinnar, F. Það er um 4 m á kant (að innanmáli). Ekki eru önnur op á því en það sem liggur með göngum yfir í E. Lag tóftarinnar, staðsetning og fjarlægð frá bæ bendir til að hún sé seltóft.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Tóftin. horft til VNV

EY-227:021 tóft beitarhús 65°29.678N 18°37.293V

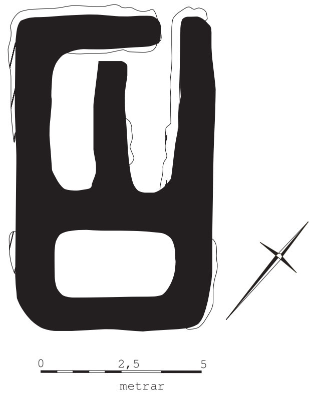

Tóft af beitarhúsum er um 330 m innan (suðvestan) við selið EY-227:010 en um 3,2 km innan (suðvestan) við bæ EY-227:001. Tóftin er 5-10 m neðan (norðvestan) við efri raflínu sem gengur inn Öxnadalinn.

Tóftin er á grasgefnu, aflíðandi svæði milli brattrar fjallshlíðar og áreyra. Innar er fremur deiglent.

Tóftin er 10 X 6 m að stærð, snýr norðvestur-suðaustur og er tvískipt. Stærra hólfið er norðvestar og hefur það verið sjálft fjárhúsið en heytóft eða hlaða að baki. Garði gengur eftir endilöngu fjárhúsinu sem er 4-5 X 4 m að innanmáli. Op er á því norðaustast á norðvesturvegg. Ekki sést op á milli hólfa og ekkert op er sjáanlegt á heytóftinni. Hún stendur svolítið hærra en fjárhúsið. Nokkrar grjóthleðslur eru í fjárhúsinu en engar sjást í heytóftinni. Hleðslur eru mest 0,7 m háar.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til ANA

EY-227:022 tóft rétt 65°29.228N 18°37.848V

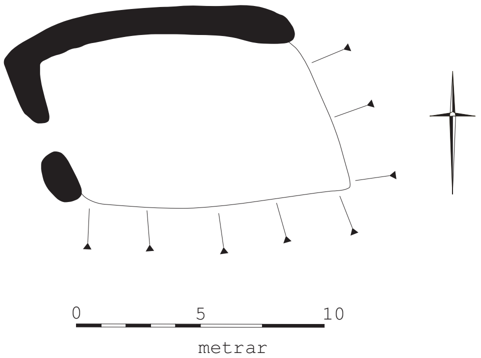

Lítil, ferhyrnd tóft eða gerði er um 170 m innan (sunnan) við Vaská EY-227:003. Tóftin er um 4,1 km innan (SSV) við bæ EY-227:001 en um 40 m ofan (suðaustan) við efri raflínu sem gengur inn Öxnadalinn. Hún er byggð utan í (norðaustan í) nyrstu Vaskárhólana.
Tóftin er byggð upp við Vaskárhóla (þ.e. ystu og neðstu hólana). Neðar er deiglent graslendi að áreyrum, utar mýri en innar og ofar hólar.
Tóftin er 13 X 6 m að stærð og er einföld. Hún snýr nokkurn veginn austur-vestur. Tóftin er byggð þannig að hólarnir mynda suður- og austurhlið hennar. Op er á miðjum vesturvegg. Engar grjóthleðslur sjást í tóftinni. Deiglent er í botni hennar. Hún virðist hafa verið byggð með því að stinga upp úr miðju hennar og hlaða upp á barmana. Vegghleðslur eru mest 0,3 m á hæð. Ekki er ljóst hvaða hlutverki tóftin hefur gegnt en helst er að giska á að hún hafi verið e.k. aðhald eða rétt.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Réttin, horft til SSV

EY-227:026 varða óþekkt 65°29.206N 18°37.952V

Varðan, horft til VSV

Lítil varða er á hæðarenda, ofan við áreyrar Vaskár, neðst í Vaskárhólum og um 5 m neðan við (norðvestan við) efri raflínu sem liggur á þessum slóðum um Öxnadal. Varðan er um 150 m utan norðaustan við Vaská.
Melhólar. Varðan er alveg frammi á barði og er þverhnípt niður af því niður á áreyrar Vaskár.
Varðan er nær alveg hrunin og gróin. Hún er um 1,5 m í þvermál en mest 0,3 m há hæð.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-228 Fagranes

20 hdr. 1712. Bægisárkirkjueign."Bærinn stóð kippkorn frá Öxnadalsánni, syðst undir Fagranesfjalli. Tóftir sjást enn í Fagranesi en jörðin tilheyrir nú Engimýri." BE 1990, 530. Fagraness er getið í Sturlungu. Samkvæmt henni átti þar að búa Helgi leistur Þorvaldsson, sonur Þorvalds Guðmundssonar dýra árið 1253. Sturlunga II (útg. 1988), 634. 1461: "luckti sira olafur þorgeirsson kirkiune a bægisa iordina fagranes er liggur i backaþingum til æfinligrar eignar firir." DI V, 295. Fagranes fór í eyði 1945.
Túnstærð 1917: 2,5 teigar. Sléttað tún 4/5. "Túninu hafa hjer grandað skriður, og um vor í vatnavöxtum er hjer ei óhætt fyrir leirlækja áhlaupum. Engjum spilla hjer einninn oftast árlega skriður skaðlegar."JÁM X, 156 "Fagranes var góð jörð, undirlendi flatt og grösugt og góð útibeit, en landið hefur skemmst af skriðuföllum. Haustið 1887 féllu þar skriður svo sem á öðrum bæjum í framanverðum Öxnadal og eyddist þá næstum allt engið og mestallt túnið." BE 1990, 530. "Fagranes var góð jörð, en hefur skemmst mjög af skriðuföllum. Haustið 1887 fóru skriður yfir mestallt slægjulandið, engi og tún. Þá var vel búið í Fagranesi. Síðan hefur gengið nokkuð erfiðlega. Fagranes fór í eyði 1945." Mannfellirinn mikli, 28.

EY-228:007 tóft beitarhús 65°31.643N 18°34.396V

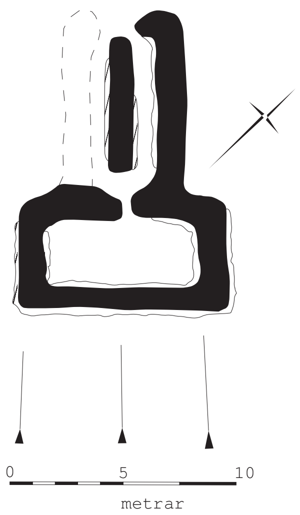

Tvískipt tóft er í Fagraneslandi um 1,6 km innan (SSV) við bæ Ey-228:001 en 750-800 m utan (NNA) við suðurmerki jarðarinnar. Tóftin er byggð fast innan (suðvestan) við lítinn læk sem fellur úr gili í fjallinu. Hún er um 100 m ofan (VSV) við efri raflínuna sem liggur inn Öxnadal á þessum slóðum.
Tóftin er á mörkum grasgefinna engja og brattrar fjallshlíðar. Hún er í halla, neðar er nokkuð deiglent.
Tóftin er 19 X 13 m að stærð og snýr nokkurn veginn austur-vestur. Hún er tvískipt og á kafi í grasi. Vestara hólfið er stærra, eða 7 X 3 m að innanmáli og eftir því endilöngu gengur garði. Þetta hólf er sérlega óskýrt og þá sérstaklega vestur- og suðurveggur þess. Austara hólfið hefur líklega verið hlaða. Það er talsvert greinilegra og er 5 X 3 m að innanmáli. Sjálft fjárhúsið snýr nálega austur-vestur en hlaðan þvert á það. Op er á vesturvegg fjárhúss og einnig milli hólfa. Víða sér í grjóthleðslur þó tóftin sé vel gróin. Mest ná hleðslurnar 0,8 m hæð. Garðinn í húsinu, sem og önnur ummerki benda helst til að húsið hafi verið beitarhús.

Tóftin, horft til suðvesturs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-228:008 tóft beitarhús 65°31.892N 18°34.138V

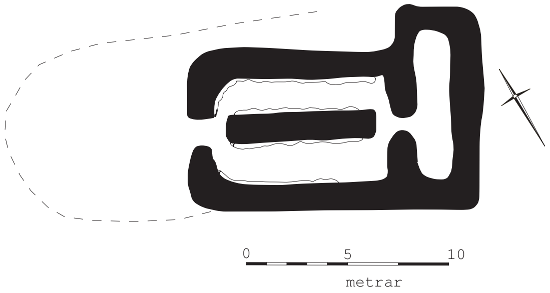

Tóftin, horft til vesturs

Tvískipt tóft er í landi Fagraness um 1,1 km innan (SSV) við bæ EY-228:001 en um 500 m utan (NNA) við aðra, áþekka tóft EY-228:007. Tóftin er 20 m utan (NNA) við læk sem liggur úr stóru gili í fjallinu í nokkrum fossum en um 50 m ofan (ANA) við efri raflínu sem liggur um Öxnadal á þessum slóðum.
Neðar (VNV) eru aflíðandi mýrar en ofar brött fjallshlíðin en sjálf er tóftin á sléttri, grasgefinni sléttu.
Tóftin er 14,5 X 10 m stór og snýr h.u.b. austur-vestur. Hún er tvískipt og er hlaðin úr torfi og grjóti. Veggjahæð er mest 0,8-1 m. Tóftin er hartnær alveg eins og EY-228:007 í laginu. Vestar er aflangt hólf sem er 8-9 X 5 m að innanmáli og gengur garði eftir því endilöngu. Á vesturveggnum er op og annað á austurvegg sem liggur inn í hólf sem snýr þvert á það fyrrnefnda og hefur líklega verið hlaða. Hún er 7-8 X 2 m að stærð. Fyrir framan (vestan) tóftina er mikill þúfnabakki og leynast þar án efa mannvistarleifar. Garðinn í húsinu, sem og önnur ummerki benda helst til að húsið hafi verið beitarhús.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-228:009 tóft óþekkt 65°32.303N 18°33.704V

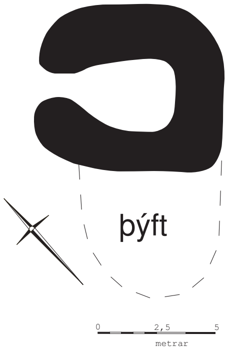

Lítil, einföld tóft er um 350 m innan og ofan (SSA) við bæ EY-228:001 en um 15 m neðan (VNV) við efri raflínu sem liggur um Öxnadalinn á þessum slóðum.
Á aflíðandi svæði sem hefur verið nokkuð deiglent.
Tóftin gæti hugsanlega verið af heystæði. Hún er 8 X 7 m að stærð og snýr nálega austur-vestur. Hún er alveg hlaðin úr torfi og veggir eru mjög útflattir og ógreinilegir þó að tóftin sjást vel úr fjarska sem græn þúst. Ekkert op er á tóftinni.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til norðurs

EY-228:010 tóft rétt 65°32.537N 18°33.496V

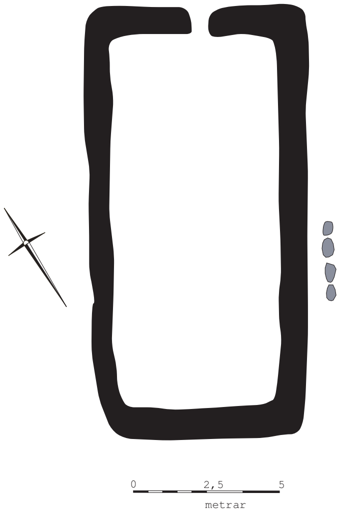

Ferhyrnd tóft sem líkist mest lítilli rétt, er um 280 m innan og ofan (norðaustan) við bæ EY-228:001. Tóftin er 100-150 m neðan við efri raflínuna sem gengur inn Öxnadalinn á þessum slóðum en um 900 m innan (SSV) við norðurmerki Fagraness. Tóftin er um 40 m ofan (ASA) við gamla þjóðveginn.
Tóftin er á aflíðandi, grasgefnu svæði neðan fjallsróta.
Tóftin er 15 X 7,5 m að stærð og snýr h.u.b. norður-suður. Hún er einföld og hlaðin úr torfi. Veggir eru hvergi meira en 0,8-1 m á þykkt en 0,3 m á hæð. Op er á miðjum norðurvegg.

Réttin, horft til SSV

Hættumat: engin hætta

EY-228:018 tóftir óþekkt 65°32.170N 18°33.657V

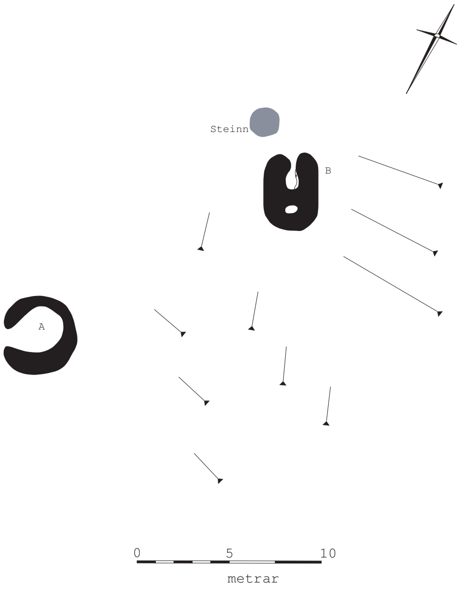

Tóftir eru um 240 m suðsuðaustan við tóft EY-228:020.
Tóftirnar eru í gömlu árgljúfri en áin hefur breytt farvegi sínum og rennur nú suðvestan við þær. Þær eru í hörðum en lyngi vöxnum móa.
Tvær tóftir eru á svæðinu sem er um 20 x 15 m að stærð og snýr norður-suður. Stærri tóftin (A) og sú greinilegri er hringlaga, um 4 m í þvermál, inngangur virðist vera til suðvesturs. Mesta hleðsluhæð er um 0,5 m, ekki sést í grjót í veggjum. Tóft B er um 10 m norðan við A og er mjög ógreinileg. Hún virðist vera tvískipt og í veggjum sést móta fyrir grjóti. Hún er um 3 x 4 m stór, snýr suðaustur-norðvestur. Hólf I í norðvestur enda er um 1 x 1 m og hólf II um 0,5 x 0,5 m innanmáls.
Inngangur er í hólf I á norðvesturgafli. Mesta hleðsluhæð er um 0,3 m. Tóft B virðist vera nokkuð eldri en tóft A. Líklega eru þetta stekkjatóftir.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóft B, horft til suðurs

EY-228:019 tóft óþekkt 65°32.357N 18°33.787V

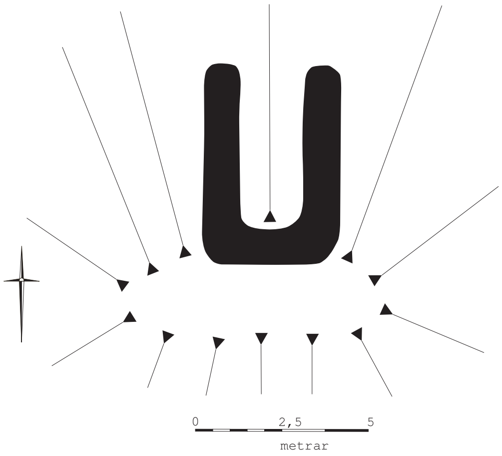

Tóftin, horft til norðvesturs

Ofan og sunnan við Þjóðveg 1, milli gamla malarvegarins og símalínustaura er tóft. Hún er í u.þ.b. 400 m suðvestan við tóft [EY-228:010].
Gróinn og þýfður melur, hallar aðeins til norðurs undan fjallinu.
Tóftin er fremur jarðsigin, 6 x 4 m að stærð og snýr í norður-suður. Breidd veggja er tæplega 1 m og hæð þeirra er aðeins um 0,2 m. Nyrðri gaflinn er opinn. Tóftin er grafin inn í lítinn hól norðanverðan. Gólffleti hennar hallar nokkuð til norðurs. Engar grjóthleðslur eru greinanlegar í veggjum tóftarinnar.
Hættumat: engin hætta

EY-228:020 tóft óþekkt 65°32.299N 18°33.706V

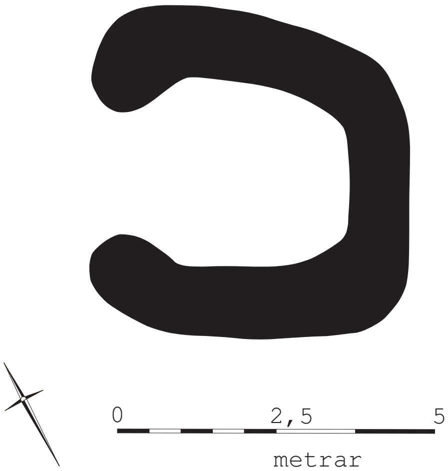

Tóft EY-228:020, horft til norðvesturs

Tóft er um 220 m norðan við tóft EY-228:018b og um 470 m suður af tóft EY-228:010.
Hún er á grasgefnum en hörðum velli, allsléttum.
Tóftin er um 5 x 5 m stór, snýr norðvestur-suðaustur og er opin til norðvestur. Veggir orðnir óskýrir en tóftin stendur nokkuð upp úr flatlendinu. Mesta hleðsluhæð er um 0,3 m. Veggir eru grónir og ekki sést í grjót.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-229 Geirhildargarðar

12 hdr. 1712. Bændaeign. Árið 1694 selur sr. Gísli Oddsson sr. Halldóri Þorlákssyni Geirhildargarða 12 hdr að dýrleika fyrir 20 hdr í lausafé og sama ár samþykkir eiginkona Gísla viðskiptin. Jarðabréf frá 16.-17. öld, 228. Einnig nefnt Geyrhildargarðar og Geyreyrargarðar. "Nafn jarðarinnar er vafalítið dregið af nafni Geirhildar hinnar fjölkunnugu sem getið er í Landnámu,... Bærinn stóð sunnan við skriðuvæng sem kemur nyrst úr Fagranesfjalli. Jörðin tilheyrir nú Engimýri."BE 1990, 531. Í Landnámu segir: "Geirhildr hét fjolkunnig kona ok meinsom..." en í neðanmálsgrein segir: "Af Geirhildi er líklegt að Geirhildargarðar í Öxnadal dragi nafn sitt". IF I, 258. Geirhildargarðar fóru í eyði árið 1940.
Túnstærð 1917: 2,1 teigar. Sléttað tún 1/3. "Berjalestur kann hjer búinu að þjena, ef brúkaðist. Túninu grandar hjer lækur um vetur í hálkum og á vor með grjóts og sands áburði."JÁM X,156 "Bærinn stóð sunnan undir skriðuvæng sem kemur nyrst úr Fagranesfjalli. Tóftir bæjarhúsanna hafa verið sléttaðar, en beitarhúsatóftirnar svolítið norðar sjást enn. Nafn jarðarinnar er vafalítið dregið af nafni Geirhildar hinnar fjölkunnugu sem getið er í Landnámu, en það hefur stundum afbakast í Geirreyðargarða..Geirhildargarðar voru örreitiskot, túni og engi skriðuhætt og útbeit slök." BE I, 531. "Þeir [þ.e. jörðin] voru taldir örreytiskot, þó stundum væri þar tvíbýli. Í eyði síðan 1940." Mannfellirinn mikli, 28.

EY-229:001 *Geirhildargarðar* bæjarhóll bústaður 65°33.439N 18°32.655V

Geirhildargarðar fóru í eyði 1940. Bæjarrústin á Geirhildargörðum stóð lengi uppi en hefur nú verið sléttuð í tún. Bærinn var um 1,6 km sunnan við Engimýri 230:001 en um 600 m ASA við Þverbrekku EY-223:001 sem er vestan Öxnadalsár. Bærinn var um 150 m ofan (austan) við þjóðveg 1.
Greinilegur bæjarhóll sést ennþá í sléttuðu túninu.
Hóllinn snýr nokkurn veginn norður-suður og er 50 X 40 m stór. Hóllinn rís mest 2 m upp úr túninu. Norðaustast á honum er hóltoppur úr hleðslugrjóti sem greinilega hefur verið rutt úr rústum á hólnum. Líklegast hefur sjálfur bærinn staðið SSV-ast á hólnum. Ofan (austan) við heimatúnið er nú hjólhýsi og lítill bústaður á túnskika undir skriðu.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Túnakort 1917

Bæjarstæði Geirhildargarða

EY-229:002 heimild um útihús 65°33.457N 18°32.614V

Um 45 m utan og aðeins ofan (norðaustan) við bæ EY-229:001 er merkt lítið útihús inn á túnakort frá 1917. Húsið hefur nú verið sléttað í tún en það var um 10 m sunnan við norðurjaðar túna eins og þau eru nú og í svipaðri fjarlægð frá útihúsi 003 sem er fast norðan túnjaðars og því sloppið við sléttun.

Hæð er í túninu þar sem húsið stóð í rennisléttu túninu.

Ekki sést til fornleifa að öðru leyti en því að hæð er í túnjaðri þar sem það hefur staðið.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1917

EY-229:003 tóft fjárhús 65°33.471N 18°32.611V

Tóftin, horft til SSV

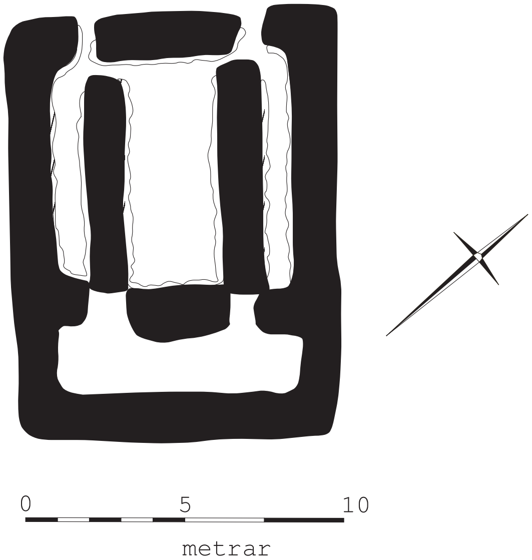

Um 60 m utan við bæ EY-229:001 og svolítið ofar (NNA) er merkt útihús inn á túnakort frá 1917. Leifar hússins standa enn fast utan (norðan) við núverandi túnjaðar. Tóftin er um 180 m ofan (austan) við þjóðveg 1.

Innar (sunnar) eru sléttuð tún en tóftin er á bletti sem er nú í órækt og hefur sloppið við sléttun.

Tóftin er 13 X 10 m stór og snýr nokkurn veginn austur-vestur. Hún skiptist í tvö hólf, annars vegar fjárhús með tveimur görðum og hins vegar hlöðu að baki. Tvö op eru á fjárhúsin sunnan- og norðarlega á vesturvegg. Tvö op eru einnig úr húsunum yfir í hlöðuna. Fjárhúsin eru 7 X 7 að innanmáli en hlaðan 7 X 2 m og snýr norður-suður. Öll er tóftin fremur stæðileg og standa hleðslurnar best í hlöðunni þar sem grjóthleðslur ná um 1 m hæð en þar ofan á er strengur þannig að hleðslur ná allt að 2 m hæð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1917

EY-229:005 tóft útihús 65°33.469N 18°32.568V

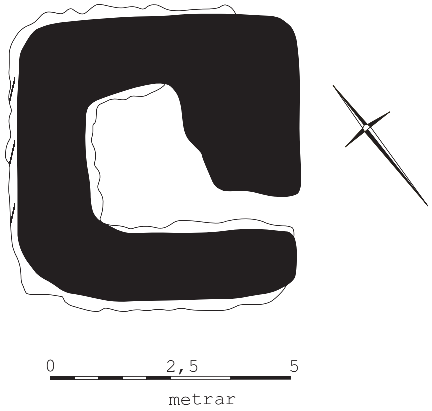

Tóftin. horft til SSV

Um 40 m ofan (austan) við tóft EY-229:003 er lítil útihústóft. Hún er um 10 m sunnan við raflínustaur, fast norðan við túnjaðarinn eins og hann er nú. Tóftin er 60-70 m norðaustan við bæjarhól EY-229:001.
Tóftin er í jaðri sléttaðs túns. Norðar eru grasi grónar hæðir þar til komið er að skriðu.
Tóftin er einföld og 6 X 6 m að stærð. Op er syðst á austurvegg. Hún er hlaðin úr torfi og grjóti og gæti t.d. verið leifar lítils hestshúss. Vegghleðslur ná mest 1,4 m á hæð.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-229:006 tóftir beitarhús 65°33.579N 18°32.580V

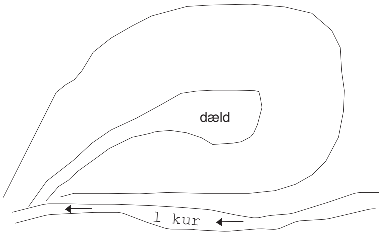

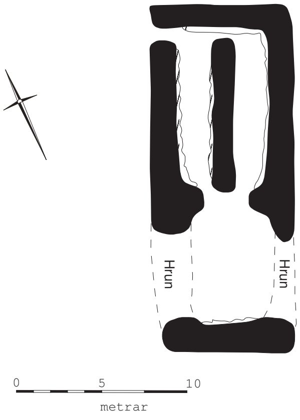

"Tóftir bæjarhúsanna hafa verið sléttaðar, en beitarhúsatóftirnar svolítið norðar sjást enn,"segir í Byggðum Eyjafjarðar. Beitarhúsin eru um 250 m NNA við bæ EY-229:001 en um 200 m ofan (austan) við þjóðveg 1. Þær eru um 280 m sunnan við meintan stekk EY-229:004.
Tóftirnar eru í hvammi en grýttir melhólar marka hann af að ofan innan og utan. Það er því aðeins vesturhliðin sem er opin. Hvammurinn er grasgefinn og í aflíðandi halla til vesturs. Á þessum stað er greinileg beitarhúsatóft og önnur mun ógreinilegri þúst norðar. Á milli seytlar lækjarspræna.
Beitarhúsin eru 20 X 8 m að stærð og snúa nálega norður-suður. Norðar er sjálft fjárhúsið sem er 8-9 X 5 m að innanmáli og snýr norður-suður. Op er nyrst á vesturvegg þess og einnig á miðjum suðurvegg, yfir í hlöðu. Hlaðan er 6 X 5 m að innanmáli og snýr eins og fjárhúsið. Veggir hennar eru að miklu leyti hrundir inn og er hún á kafi í grasi. Tóftin stendur annars sæmilega og sést vel frá vegi. Hún er hlaðin úr grjóti og torfi og í henni er vel hlaðinn klömbruhnaus. Hleðslur ná mest 1,8 m hæð. 8-10 m norðan við tóftina rennur lítil lækjarspræna niður hlíðina og fast norðan við hana er afar ógreinileg þúst. Hún er í raun hálfgerður hóll, 16 X 11 m að stærð og snýr austur-vestur. Í þennan hól er dæld sem er 3 X 2-3 m og snýr eins og hæðin. Frá dældinni liggur e.k. rani í átt að læknum, samtals í um 8 m. Ekki er ljóst hvaða hlutverki þetta mannvirki þjónaði.

Torfhlaðinn veggur tóftarinnar

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:BE 1990, 531

EY-229:007 gata leið 65°33.805N 18°32.293V
Garðlag má greina á loftmynd um 55 m sunnan við merki Geirhildargarða og Engimýrar. Það er rúmum 400 m ofan við (austan) þjóðveg en 700 m utan (NNA) við bæ EY-229:001.
Garðlagið liggur í mýrlendi.
Garðlagið virðist liggja yfir mýri og má greina tvo búta sem báðir snúa (gróflega) norðaustur-suðvestur. Nyrðra garðlagið er lengra eða um 90 m en 20 m suðvestar er hinn búturinn sem samtals er hægt að greina á 50 m kafla. Ekki er ljóst hvaða hlutverki þessir garðar hafa gengt en þeir gæti hafa verið áveitugarðar þó að ekki sé hægt að útiloka að þeir hafi verið einhvers konar vörslugarðar. Garðurinn fannst við yfirferð loftmynda eftir að vettvangsvinnu lauk og var því ekki skoðaður á vettvangi. Garðlagið var skoðað á vettvangi haustið 2008 vegna á línustæði Blöndulínu. Garðurinn er um 0,2 m hár og 2,5-3 m breiður. Norðaustast er hann sýnilegur á um 70 m bili sem er þó skorið af smá lækjardragi. Liggur þar í mýri. Líklegt er að þetta hafi verið hlaðin brú yfir mýrina svo hægt væri að komast þurrum fótum yfir hana. Þar suður af er grýttur hóll og sjást engin merki leiðar þar en þegar yfir hann er komið sést aftur í hleðslur. Eru þær ekki alveg jafn greinilegar en einnig um 0,2 m á hæð og 2,5 m breiðar. Liggja þær ofan í lægð sunnan við hólinn og upp úr henni, um 40 m leið. Þar breytist leiðin í kindatroðning. Annar slóði sameinast leiðinni þegar upp úr lægðinni er komið.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-230 Engimýri

20 hdr. 1712. Eign biskupsstólsins á Hólum. "Engimýri á land frá Hólum í norðri að Gloppu í suðri, en bæði Geirhildargarðar, sem fór í eyði 1940 og Fagranes, sem fór í eyði 1946, tilheyra Engimýri. Nú er Engimýri fremsti bær í byggð í Öxnadal." BE 1990, 506. 1525 er bæjarins getið sem eignar Hólastóls í Sigurðarregistri. DI IX, 301. 1550 (25. desember) er jörðin talin upp sem eign Hólastóls eftir dauða Jóns Arasonar. DI XI, 866. 1553 er jarðarinnar getið í staðfestingarbréfi Kristjáns konungs þriðja á veitingu þeirra jarða sem Páll Hvítfeldr hafði lagt skólameistara og heyrara á Hólum. DI XII, 526. 1569 er jörðin talin upp sem Skóla jörð í Fornbréfasafni og metin á 10 hdr. DI XV, 227. 1570 er Engimýri talin upp í yfirliti yfir kúgildi Hólastóls. DI XV, 459.
Túnstærð 1917:4,6 stikar. Sléttað tún 2/3, garður 224 stikur(2). "Berjalestur er hjer nægjanlegur búinu, ef hann brúkaðist."JÁM X,157 "Heyfengur hefur verið nokkuð misjafn vegna kalkskemmda á ræktuðu mýrlendi jarðarinnar." BE 1990, 506. "Góð heyskaparjörð, en útbeit var þar talin ótrygg." Mannfellirinn mikli, 28.

EY-231 Hólar

20 hdr. 1712. Eign biskupstólsins á Hólum. "Hólar eiga land frá Þveránni að Engimýri og tilheyrir jörðinni allur vesturkjálki Þverárdals, sem nefnst Hóladalur, og einnig megnið af Hólahólum." Fornbýlið Torfagerði tilheyrði jörðinni. BE 1990, 508. 1461 kemur fram í eignarskrá Miklagarðskirkju í Eyjafirði (beint austan við Þverárdal) að Þverárdalur sé eign kirkjunnar, þ.e. "Þverardalur heim ath lamba badumegin" og er því ljóst að kirkjan hefur einnig átt það land á dalnum sem síðar tilheyrði Hólum. DI V, 312. Í bréfinu kemur einnig fram að Möðruvellir eiga ítölur í dalnum en samkvæmt bréfinu eiga þeir "halfan þridia tog yxna manadar rekstur asaud fra þuera i oxnadal enn þar firir skulu þeir hallda vppi garde firir nedan..." DI V, 313.1490 (17. júní) er bæjarins getið í Fornbréfasafni í tólf manna dómi um kæru Odds Sigurðssonar til Björns Ásgrímssonar um að Björn hefði farið með hóp manna á heimili Odds á Hólum og misþyrmt Oddi, og gripið fé af honum DI VI, 699-700. 1510 (13. september) geldur Jón Jónsson Gottskalki biskup til fullrar eignar nokkrar jarðir fyrir brot sín og Rögnu Finnbogadóttur, þar á meðal Hóla. DI VIII, 328. 1520 kemur fram í testamenti Gottskalks Nikulássonar á Hólum að stóllinn eigi Hólajörðina og hafi eignast hana fyrir sakfelli. Hún er þá metin á 20 hdr. DI VIII, 729. 1525 er bæjarins getið sem eignar Hólastóls í Sigurðarregistri. DI IX, 301. 1522 kemur fram í Miklagarðskirkjumáldaga að kirkjan á enn Þverádal að Lambá beggja vegna Þverár. DI IX, 65-66. 1550 (25. desember) er jörðin talin upp sem meðal þeirra eigna Hólastóls sem seldar voru í tíð Jóns Arasonar og hún þá metin á 15 hdr. DI XI, 873. 1556 (22. mars) er til kaupbréf fyrir jörðina en þá seldi Ásgrímur Einarsson sr. Bjarna Gíslasyni jörðina. DI XIV, 302-303. Ekki er lengur búið á jörðinni.
Túnstærð 1917: 3,2 teigar. Sléttað tún 1/4. "Við heimreiðina er skógarreitur." BE 1990, 508. "Hólar voru allgóð jörð. Oft var þar búið vel og farsællega, og venjulega eirðu bændur þar vel. Túnið var fremur gott og drjúgar slægur uppi á dalnum." Mannfellirinn mikli, 28.

EY-231:007 *Hólasel* tóft+garðlag beitarhús 65°34.911N 18°30.461V

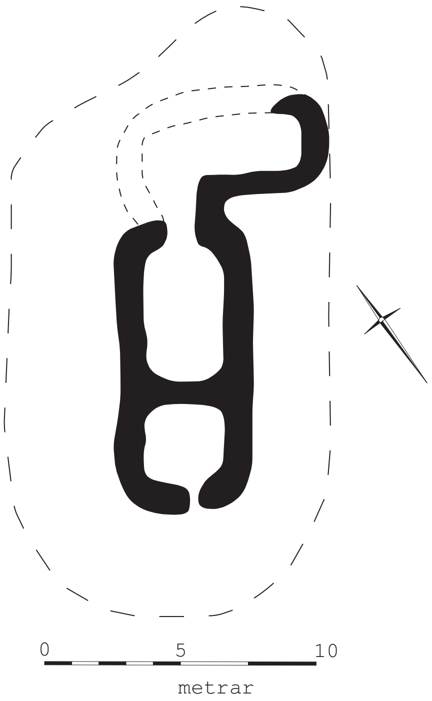

"Yzt í Hálsinum er í Dalsmynninu eru tóftarbrot nefnd Hólasel eða Hólabeitarhús" segir í örnefnaskrá. Í Mannfellinum mikla segir: "Tóftir beitarhúsanna eru um 560 m suðaustan við bæ EY-231:001 en um 250 m innan (SSV) við Þverárgil (Lambá). Á Hólaseli er ein tóft en tvöfaldur vallargarður. Selið sést vel að þar sem milli vallargarðanna tveggja er stæðilegur melhóll með hraunnibbu upp úr toppinum.

Umhverfis er talsvert flatlendi í halla til norðurs. Tún hafa verið ræktuð í hlíðinni, alveg að

Á Hólaseli eru talsverðar leifar. Þar er þó aðeins ein skýr tóft (A) en auk hennar er a.m.k. tvöfaldur vallargarður (B og C) og mögulegt að þriðja garðlagið (D) kunni að tengjast selinu sem og þúst (E) á milli ytri vallargarðs C og meints garðlag D. Séu allar þessar minjar taldar er minjasvæðið um 200 m á kant. Hér hefst lýsingin á einu skýru tóftinni, A, sem er í miðjum innri vallargarðinum B. Tóft A er 16 X 8 m að stærð og snýr NNA-SSV. Hún skiptist í a.m.k. þrjú hólf. Syðst er lítið hólf, um 3 X 3 m að innanmáli. Op er á því á miðjum suðurvegg. Norðan við það er annað hólf stærra. Það er 5 X 3 m að innanmáli og op er á miðjum norðurvegg þess. Þriðja hólfið snýr þvert á hin tvö eða nokkurn veginn austur-vestur. Það er 5-6 X 2 m að innanmáli og ekki eru önnur op á því en það sem liggur yfir í miðjuhólfið. Tóftin er á dálítilli hæð sem er 23 X 12 m stór. Talsvert þýft er á henni og má vel vera að þar leynist fleiri hólf og talsverðar mannvistarleifar undir sverði. Engar grjóthleðslur eru í tóftinni. Rústahóllinn sem tóftin er á er byggður fast við norðausturhlið innri vallargarðsins B. Sá vallargarður afmarkar svæði sem er 55 X 52 m að stærð og snýr norðvestur-suðaustur. Hann er torfhlaðinn og grasi vaxinn og fremur skýr nema á stuttum kafla að NNV þar sem hann er hlaupinn í þúfur. Heillegastur er garðurinn í námunda við tóftina þar sem hann nær 0,4 m hæð. Utan um þennan vallargarð B er svo annar vallargarður C. Hann er minnst um 10 m frá þeim innri en mest um 40 m frá. Ytri vallargarðurinn afmarkar svæði sem er 100 X 90 m stórt og snýr norðaustur-suðvestur. Hann er torfhlaðinn og fremur heillegur nema helst hluti af vesturhlið. Eru þá taldar upp allar skýrar leifar á svæðinu. Um 75 m SSA við suðurhlið ytri vallargarðs C er hins vegar e.k. hryggur við brekkurætur, D. Mögulegt er að þetta séu í raun leifar enn eins garðs og hann þá líklega í tengslum við selið. Hryggurinn liggur austur-vestur og er samtals um 130 m langur. Grasi gróinn. Milli þessa hryggjar D, og ytri vallargarðs C er ógreinileg þúst sem hugsanlega er manngerð E. Hún er 12-
13 X 6 m stór og snýr NNA-SSV. Hún kann að hafa skiptst í 2 hólf. Þær leifar sem skráðar eru sem Hólasel eru talsvert umfangsmiklar og óvenjulegar. Umfang vallargarða er mikið og minnir talsvert á býlisrústir fyrri alda.

Tóftin, horft til suðurs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir: BE 1990, 508 og Ö-Skrið, 124

EY-231:012 náma rista 65°34.889N 18°30.576V

Svæðið sem torf var rist úr, horft til norðurs

Um 30 m vestan við ytri túngarð í Hólaseli EY-231:007 er ristusvæði. Það er fast ofan (suðaustan) við framræst tún.
Í mýri sem hefur verið ræst fram.
Ferhyrnt svæði, 6 X 7 m stórt. Vel er mögulegt að svæðið hafi verið stærra en fast norðvestan við ristuna tekur við skurður og uppkast úr honum.
Hættumat: hætta, vegna jarðræktar

EY-231:020 náma mógrafir 65°34.865N 18°30.790V

Greinilegar mógrafir eru á hálsinum ofan við bæ 001. Þær eru um 520 m SSA við bæ EY-231:001 en um 190 m vestan við Hólasel EY-231:007. Grafirnar eru fast vestan við framræst tún.
Grafirnar eru í deiglendi en vestan við taka við framræst tún. Allt umhverfis er talsvert af melhólum.
Grafirnar eru 55 X 40 m stórar og snýa NNA-SSV. Þær eru vel greinilegar.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-231:024 tóft óþekkt 65°34.824N 18°30.752V

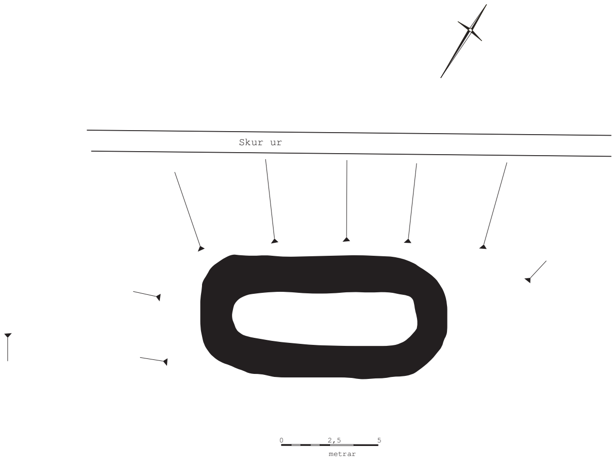

Tóftin, horft til norðurs

Tóft er um 80 m sunnan við mógrafir EY-231:020 og um 180 m suðvestan við ristu EY-231:012.
Tóftin er í smáþýfðum en nokkuð blautum móa ofan (norðvestan) við framræsta mýri og er skurður fast norðvestan við tóftina sem er vel gróin og áberandi mikið um elftingu á henni og í kring. Ofan (suðaustan) við tóft eru háir melhólar.
Tóftin er um 12 x 6 m stór og snýr suðvestur-norðaustur. Lag tóftar minnir óljóst á skálatóft en skálar höfðu sveigðar langhliðar og mjókkuðu lítillega til endanna. Tóftin er hinsvegar orðin mjög óskýr og hlaupin í þúfur en líklega hefur verið op í norðausturenda. Mesta hleðsluhæð er um 0,4 m. Ekki sést í grjót í tóftinni.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-232 Þverá

35 hdr. 1712. Konungseign. Þverár er getið í Þórðar sögu hreðu en samkvæmt henni bjó þá þar bóndi sem hét Einar og jafnaði Þórður Hreða þar sig eftir bardagann við Sörla sterka. ÍF XIV, 224. 1461 er Þverárdals getið í eignarskrá Miklagarðskirkju í Eyjafirði (beint austan við Þverá). Þar er sagt að kirkjan eigi "Þverardalur heim ath lamba badumegin." DI V, 312. Í bréfinu kemur einnig fram að Möðruvellir eiga ítölur í dalnum en samkvæmt bréfinu eiga þeir "halfan þridia tog yxna manadar rekstur asaud fra þuera i oxnadal enn þar firir skulu þeir hallda vppi garde firir nedan..." DI V, 313. 1520 kemur fram í testamenti Gottskalks Nikulássonar á Hólum að stóllinn eigi Þverá sem hann keypt fyrir fulla peninga og jörðin þá metin á 20 hdr. DI VIII, 727. 1522 kemur fram í Miklagarðskirkjumáldaga að kirkjan á enn Þverádal að Lambá beggja vegna Þverár. DI IX, 65-66. "Þverá á land frá Steinastöðum að Þveránni og upp með henni inn á Lambsárdal, en Steinastaðir eiga Þverárdal frá Lambá og inn að botni." BE 1990, 510.
Túnstærð 1917: 6,4 teigar. Sléttað tún 1/4, trjágarður 224 stikur(2). "Túninu grandar í stórveðrum grjótfok úr nálægum melum. Engjar spillast einninn af skriðum og leirlækja áburði, snöggvari en almennilega og lángt burt, framar er hjer annarstaðar nálægt."JÁM X,158. "Þverá var mikil fleytingsjörð með stóru túni. Engjaheyskapur var þar allgóður. Erfitt var talið að búa á Þverá og krafðist dugnaðar." Mannfellirinn mikli, 27.

EY-232:007 *Árgerði* tóft+garðlag bústaður 65°35.260N 18°30.389V

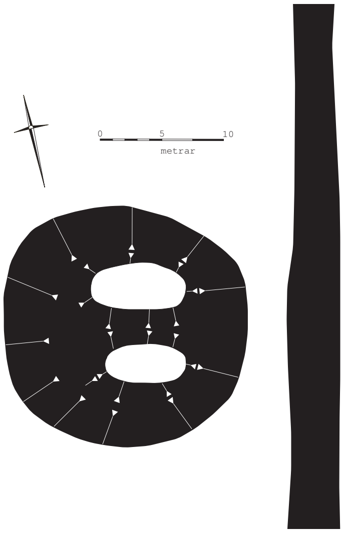

"Árgierde er hjer fornt eyðibýli. Fyrir 36 árum var hjer bygð, og varaði bygðin eitthvað um eður undir 10 ár," segir í Jarðabók Árna og Páls frá 1712. Á staðinn er einnig minnst í örnefnaskrá en þar segir: "Í Tungu er Árgerðismýri og Árgerði, sem nú er hallað [!] Háagerði og mun vera Háagerði það, sem um getur í Jarðabók Á.M., því öðrum kosti er ekki ljóst hvar það hefði getað verið innan landareignarinnar." Í Byggðum Eyjafjarðar segir ennfremur: "Í Þverárlandi var fornbýlið Árgerði, suður og upp með Þveránni, þar sem hún beygir niður í átt til Öxnadals og sjást þar enn tóftir,..." Um 1320 m sunnan við Þverá 001 en um 400 m norðvestan við beitarhús EY-232:007018. Tóftin er um 50 m norðaustan við brún Þverárgils.
Tóftin er í þýfðum móa, grasivöxnum. Ofan við túngarð er mýri, um 200 m norðvestan við rætur ógreinilegra mela. Tóftin er í grasigrónum og mjög þýfðum og víðáttumiklum móa við bakka Þverárgils.
Á þessum stað er myndarlegur rústahóll. Hann er 21 X 21 m stór. Í honum sést óljóst móta fyrir tveimur hólfum. Það nyrðra er 7-8 X 3-4 m að innanmáli og snýr norður-suður. Ekki sést op á því. Stutt fyrir sunnan það er annað áþekkt hólf sem er örlítið minna eða 5-6 X 3 m að innanmáli, og snýr eins. Garðlag liggur fram hjá hólnum, nálega beint í norður-suður og er samtals um 65 m á lengd. Garðlagið er 0,6 m hátt en 2-4 m á breidd. Það er er grasi gróið og mjög þýft enda fjarar það út í stórþýfi til beggja enda. Mögulegt er að framhald þessa garðs sé að finna nokkru norðvestar. Þar má greina óljósar leifar á um 70 m kafla í átt til norðvesturs að Þverárgili.

Tóftin, horft til suðausturs

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM X,158; Ö-Skrið, 125; BE 1990, 510

EY-232:011 *Hallsstekkur* tóft stekkur 65°35.883N 18°29.930V

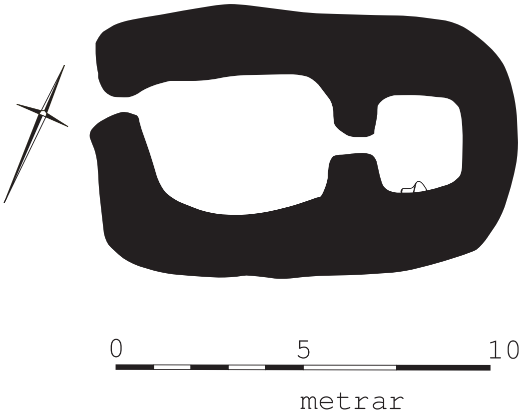

Hallsstekkur, horft til vesturs

"Sunnan við hóla þessa er Sjónarhólskambur, en neðar Kúalágarhólar. Þar er Kúalág og tóftarbrotin Hallsstekkur," segir í örnefnaskrá. Hallsstekkur er á hól sem er grasi gróinn og um 270 m ofan (austan) við bæ, fast utan (norðan) við lækjargil.
Lækur rennur fast sunnan við rústahólinn. Sjálfur hóllinn er grasi gróinn en ofar (austar) taka við tveir berir melhólar.
Á flata ofan á hólnum er tóftin. Hún er 11 X 4 m að stærð og snýr h.u.b. austur-vestur. Tóftin skiptist í tvö hólf. Það vestara er stærra eða 5 X 3 m að innanmáli og snýr það eins og tóftin. Op er á það norðarlega á vesturvegg en einnig á miðjum austurvegg, milli hólfa. Austara hólfið er 2,5 X 2,5 m að innanmáli. Það stendur svolítið hærra en vestara hólfið. Ekki er annað op á því en það sem liggur yfir í vestara hólfið. Veggir eystra hólfsins eru 0,3-0,4 m á hæð en þess vestara 0,2-0,3 m. Í eystra hólfinu sést glitta í grjóthleðslu á einum stað en annars er tóftin algróin.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Skrið, 125

EY-232:025 varða óþekkt 65°35.652N 18°30.329V

Varða er á hól um 800 m ofan austan við þjóðveg 1 og um 700 m SV af bæ EY-232:001. Um 800 m eru að gilinu sem Þverá rennur í og 400 m að öðru minna gili til suðurs. Girðing liggur rétt framhjá hólnum.
Hóllinn er í brekku sem er frekar brött til austurs. Er brekkan gróin grasi og melgróðri. Hóllinn er hins vegar nokkuð grýttur.
Varðan er 0,6 x 0,8 m á stærð að grunnfleti. Eitthvað virðist vera hrunið úr henni. Gras vex á milli steinanna. Varðan er um 0,3 m að hæð.
Hættumat: engin hætta

Varðan, horft til suðvesturs

EY-232:026 tóft+garðlag óþekkt 65°35.574N 18°30.152V

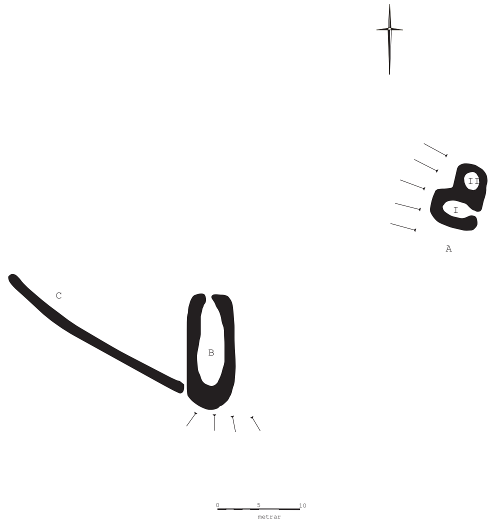

Tóftirnar, horft til suðvesturs

Tóftir og garður eru um 600 m suður af stekk EY-232:011.
Þær eru í stórþýfðum móa í allbrattri hlíð og eru víða mýrardrög í kring og grösugt.
Tvær tóftir og garður eru sýnileg á minjasvæðinu. Önnur tóftin stendur hærra (A), á dálítilli brún í brekkunni. Sú er tvískipt en orðin nokkuð ógreinileg. Tóft A er um 7 x 6 m stór, snýr norðaustur-suðvestur. Í suðvesturenda er hólf I, það er að innamáli um 3,5 x 1,5 m, snýr suðaustur-norðvestur og op á suðausturgafli að líkindum, en víðar er rof í veggi. Hólf II er ívið minna, um 1,5 x 2 m, snýr norðaustur-
suðvestur, óljóst hvar op hefur verið.Tóftin er gróin og ekki sést í grjót í henni. Tóft B er um 25 m vestan við tóft A og er allgreinileg. Hún er um 13 x 5 m stór, snýr norður-suður. Op er á henni á norðurgafli. Frá suðurgafli tóftar er garður sem liggur í sveig til norðvesturs en hverfur í þýfið. Hann er um 23 m langur, 1,5 m breiður og um 0,5 m á hæð en mesta hleðsluhæð á tóftum er um 0,5 m. Stærð svæðis er um 50 x 25 m og snýr austur-vestur.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-232:027 tóft óþekkt 65°35.271N 18°30.344V

Tóft er um 40 m norðaustur af Árgerði, bústað EY-232:007.
Tóftin er í blautri mýri í annars stórþýfðum móa.
Tóftin er þrískipt, er um 9 x 6 m stór og snýr N-S. Nyrsta hólfið er stærst (I), er um 2 x 1 m og snýr austur-vestur, op til vesturs. Miðhólfið er um 1,5 x 1 snýr austur-vestur opið til vesturs og úr því í syðsta og minnsta hólfið sem er um 1 x 1, ekki skýrt op. Mesta hleðsluhæð er um 0,5 m. Tóftin er gróin og ekki sést í grjót. Getur verið að hólf II og III sé eitt og hið sama. Líklegt er að tóftin tilheyri bústaðnum Árgerði EY-232:007.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til austurs

EY-233 Steinsstaðir

34 hdr. 1712. Eign biskupsstólsins á Hólum.Steinsstaða er getið í Guðmundar sögu Dýra en skv. henni bjó Guðmundur á Steinsstöðum árið 1188. Sturlunga I (útgáfa frá 1988), 133. 1387 (14. febrúar) er jarðarinnar fyrst getið í Íslensku Fornbréfasafni. Þar kemur fram að Ólafur Kolbeinsson hefur þá átt bæði Efstaland og Steinsstaði og kaupir hann 12 femings torfskurð í landi Bakka fyrir peninga og er tekið fram að skurðinn megi nýta fyrir hvora jörðina sem er. DI III, 396-397. 1445 (1. febrúar) en þá seldi Einar Þorleifsson Eiríki Loftssyni Steinsstaði fyrir Ysta-Gil í Langadal. DI IV, 664. 1469 (4. júlí) selur Magnús Jónsson Þorleifi Björnssyni Böðvarshóla í Vesturhópi fyrir Steinsstaði. DI V, 546. Árið 1487 (14. júní) kaupir Helga Þorleifsdóttir jörðina í skiptum (ásamt Hvoli í Vesturhópi) fyrir Holtastaði í Langadal. DI VI, 599-600. 1520 kemur fram í testamenti Gottskalks Nikulássonar á Hólum að stóllinn eigi Steinsstaði sem hann keypt fyrir fulla peninga og jörðin þá metin á 30 hdr. DI VIII, 729. 1525 er bæjarins getið sem eignar Hólastóls í Sigurðarregistri. DI IX, 301. 1550 (25. desember) er jörðin talin upp sem eign Hólastóls eftir dauða Jóns Arasonar. DI XI, 866. 1553 er jarðarinnar getið í staðfestingarbréfi Kristjáns konungs þriðja á veitingu þeirra jarða sem Páll Hvítfeldr hafði lagt skólameistara og heyrara á Hólum. DI XII, 526. 1569 er jörðin talin upp sem Skóla jörð í Fornbréfasafni og metin á 20 hdr. DI XV, 227. "Bærinn stendur uppi í hlíðinni undir rótum Landafjalls, en niður við ána er mikil lágslétta og á jörðin land frá landamerkjum við Steinstaði II og að norðurmerkjum Þverár. Auk þess eiga Steinsstaðir afréttarland á Þverárdal, frá Lambá og fram í botn. Steinsstaða er getið í Guðmundarsögu Dýra. Í Steinsstaðalandi, um miðja vegu milli bæja á Steinsstöðum og Þverá, var fornbýlið Steinsstaðagerði. Steinsstaðir II er nýbýli reist 1957 úr landi Efstalandskots og þess hluta Steinsstaða sem áður var búið að fella undir Efstalandskot. Efstalandskot er nú nytjað frá Steinsstöðum II." Teikning af Steinsstöðum um miðja 19. öld birtist í bók Winkler: Island, Baunschweig 1861 og var hún endurprentuð í bók Páls Valssonar um Jónas Hallgrímsson.
Túnstærð 1917: 7,2 stikur. Sléttað tún 1/3, garðar 367 stikur(2). "Engjar eru hjer miklar. Líka hefur við borið að þær hafa öðrum jörðum ljeðnar verið fyrir ónefnt kaup."JÁM X, 159 "Jónasarlundur [Skírður í höfuðið á Jónasi Hallgrímssyni sem ólst upp á Steinsstöðum] er trjálundur neðan vegarins nærri Öxnadalsá og er þar hringsjá."BE 1990,512

EY-233:027 tóft vatnsból 65°36.498N 18°29.247V

Tóftin, horft til suðausturs

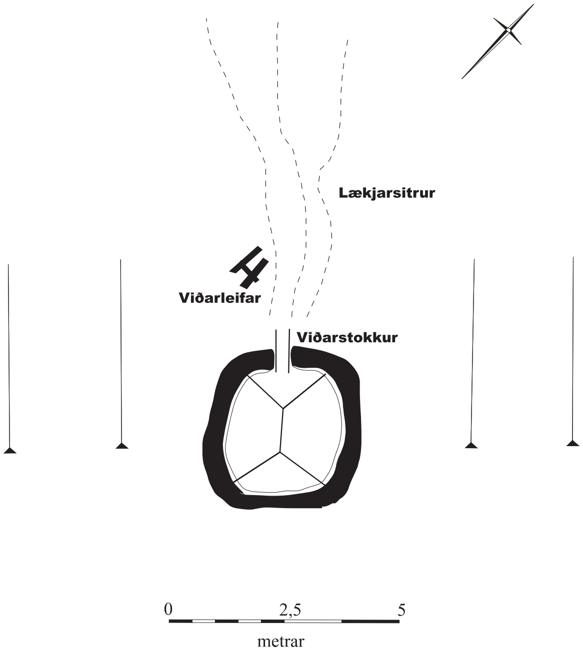

Tóftin er um 1 km suðaustan við tóft EY-235:009
Lítil ferköntuð tóft undir þaki er uppi í grösugri fjallshlíð og er uppspretta inni í því sem rennur fram úr því og niður fjallshlíðina til norðvesturs.
Tóftin er um 3 x 3 m stór og er op á henni til norðvesturs. Veggir hússins eru lágir en virðast vera hlaðnir úr torfi og grjóti. norðvesturgafl er úr viði og þak úr bárujárni. Hæð veggja er um 0,5 m en hæðin upp í mæni er um 1,5 m. Inni í húsinu er uppspretta og mikið laust grjót og rennur vatn úr því og framan við það. Leifar viðarstokks eru í norðvesturgafli og er líklegt að um vatnsból eða vatnsveitu sé að ræða.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-234 Efstaland

Dýleiki jarðarinnar var 36 hdr. 1712 að reiknaðri hjáleigunni. Eign biskupstólsins á Hólum. Hjáleiga Efstalandskot. "Efstaland nær frá Miðlandi að Efstalandskoti, en auk þess á Efstaland spildu neðan við Steinastaði II niðri við á. Á Efstalandi voru bænhús til forna. Miðland er nytjað héðan, en þar hefur ekki verið búskapur síðan 1963." BE 1990, 516. 1387 (14. febrúar) er jarðarinnar fyrst getið í Íslensku Fornbréfasafni. Þar kemur fram að Ólafur Kolbeinsson hefur þá átt bæði Efstaland og Steinsstaði og kaupir hann 12 femings torfskurð í landi Bakka fyrir peninga og er tekið fram að skurðinn megi nýta fyrir hvora jörðina sem er. DI III, 396-397. 1375 er jarðarinnar getið í sölubréfi. Þar kemur fram að bræðurnir á Munkaþverá samþykkja að Guðmundi Sigurðsyni bónda sé seldur hluti úr jörðinni Skriðulandi (25. mars DI III, 296). Seinna sama ár (19. maí) kemur fram að um er að ræða seld var hálf jörðin og hún er þá nefnd Efstaskriðuland. Henni fylgdi þá torfskurðurinn í Bakka. DI III, 298. 1467 (15. júní) kaupir Ólafur biskup Röngvaldsson jörðina af Gottskálki Gottskálkssyni DI V, 482-483. Árið 1473 (17. janúar) stefnir Ólafur Hólabiskup Þorláki Gíslasyni fyrir að hafa "brotið upp bæinn [á Efstalandi], raskað húsum og hrakið Ásgrím Árnason, landseta [í burtu]" DI V, 689. 1479 (30. júlí) er jarðarinnar getið í bréfi um skipan Ólafs biskups Rögnvaldssonar um sálumessur á Hólum en þar er jörðin talin upp með eignum biskupsstóls. DI VI, 219. 1525 er bæjarins getið sem eignar Hólastóls í Sigurðarregistri. DI IX, 301. 1550 (25. desember) er jörðin talin upp sem eign Hólastóls eftir dauða Jóns Arasonar. DI XI, 867. 1553 er jarðarinnar getið í staðfestingarbréfi Kristjáns konungs þriðja á veitingu þeirra jarða sem Páll Hvítfeldr hafði lagt skólameistara og heyrara á Hólum. DI XII, 526. 1569 er jörðin talin upp sem Skóla jörð í Fornbréfasafni og metin á 20 hdr. DI XV, 227. 1570 er Engimýri talin upp í yfirliti yfir kúgildi Hólastóls. DI XV, 459. Jörðin hét áður Efsta-Skriðuland.
Túnstærð 1917: 4,2 teigar. Sléttað tún 3/5. "Á þessum slóðum er nokkuð skriðuhætt í rigningartíð, enda nefnist jörðin fyrrum Efstaskriðuland. Í júlí 1877 féllu aurskriður á Efstaland og brutu þar fjárhús og brunnhús en fólk flýði úr bæjarhúsum og tún og engi spilltust stórlega. Hér féllu líka skriður í ágúst 1927."BE 1990,516. "...var alltaf talið með betri jörðum í dalnum. Þar voru góðar engjar, en þó nokkuð áfallasamar vegna skriðufalla." Mannfellirinn mikli, 27.

EY-234:009 *Stekkjarlækur* tóftir stekkur 65°37.518N 18°28.272V

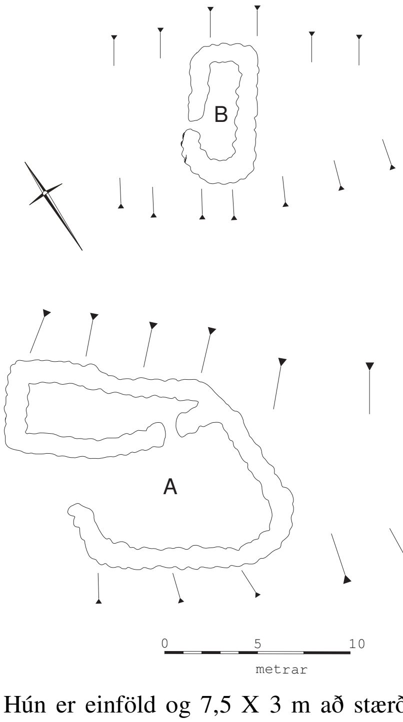

Í Landafjalli. "Efsti hjallinn endar að sunnan þar sem heitir Stallur milli Efstalands og Kots, eða við Stekkjarlæk,"segir í örnefnaskrá. Greinilegar stekkjartóftir eru nálægt suðurmerkjum Efstalands en Stekkjargil heitir einmitt gilið sem skiptir merkjum. Tóftirnar eru um 400 m sunnan við bæ EY-234:001 en 10-15 m neðan við efri raflínu sem gengur um sveitina á þessum slóðum.
Á grasi gróinni skriðu. Svæðið er á milli brattra fjallsróta og sléttaðra túna neðar (VSV).
Á þessum stað eru tvær tóftir á svæði sem er 30 X 16 m stórt norður-suður. Sú syðri, A, er stærri og umfangsmeiri en báðar eru hlaðnar úr grjóti. Tóft A er 16 X 12 m stór og snýr h.u.b. austur-vestur. Hún skiptist í tvö hólf. Það syðra er 10 X 6 m að innanmáli og snýr þvert á tóftina. Op er á vesturvegg þess og sömuleiðis á norðurveggnum inn í nyrðra hólfið. Það er 8 X 3 m að innanmáli og snýr eins og það syðra. Ekki eru önnur op á því en það sem áður er getið á milli hólfanna. Um 10 m utan (NNA) við tóft A er tóft B. Hún er einföld og 7,5 X 3 m að stærð. Hún snýr nálega norður-suður og op er sunnarlega á vesturvegg hennar.

Stekkurinn, horft til ASA

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Skrið, 129

EY-234:011 tóft stekkur 65°37.513N 18°28.535V

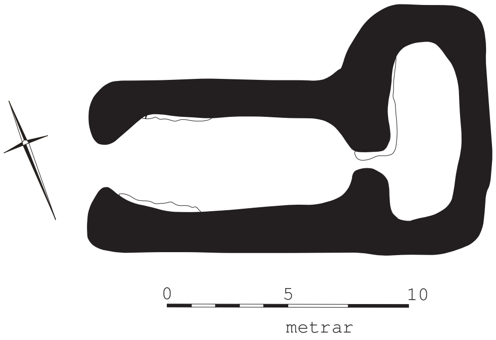

Tvískipt, fornleg tóft er í beitarhólfi um 460 m utan (norðaustan) við Efstalandskot EY-235:001 en 460 m innan (suðvestan) við Efstaland EY-235:001. Tóftin er um 170 m ofan (ASA) við eldri þjóðveg en 200 m neðan og innan (vestan) við tóftir EY-234:009. Hún er um 100 m utan (norðaustan) við merki milli Efstalands og Efstalandskots (Steinstaða II). Hún er um 20 m neðan við efri raflínu af tveimur sem ganga um sveitina á þessum slóðum.
Grasi gróið beitarhólf í halla til VNV. Allt umhverfis eru sléttuð tún. 10-15 m utar (norðaustar) rennur lítill lækur niður hlíðina.

Stekkurinn, horft til VSV

Tóftin er tvískipt, 17 X 10 m stór og snýr nokkurn veginn austur-vestur. Hún er sigin og fornleg og mest 0,3 m á hæð. Grjóthleðslur sjást hér og þar í veggjum. Vestara hólfið er stærra eða 9-10 m X 2,5-3 m að innanmáli og er op á miðjum vesturvegg og miðjum austurvegg yfir í eystra hólfið. Það snýr þvert á hið fyrrnefnda og er 6-7 X 3 m að innanmáli. Ekki er annað op á því en það sem liggur yfir í vestara hólfið. Lag tóftar, staðsetning og fjarlægð frá bæ bendir einna hest til að hún sé stekkur.
Hættumat: hætta, vegna jarðræktar

EY-234:012 tóftir rétt 65°37.645N 18°28.178V

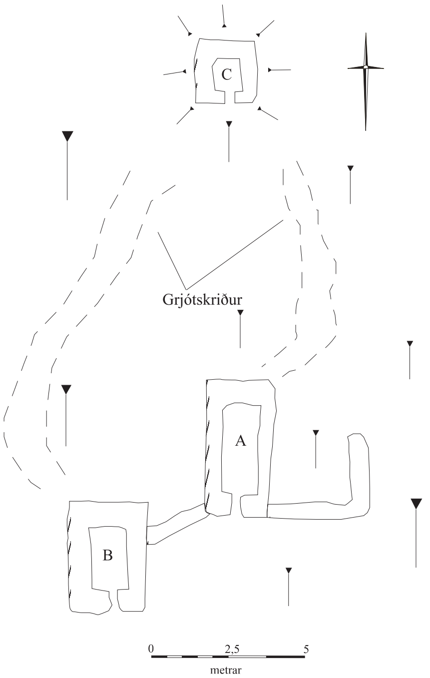

Tóftir eru um 200-250 m norðaustan við rétt EY-265:007. Núverandi raflína er um 20 m til austurs og rafmagnsgirðing liggur fast sunnan við tóftirnar, er nánast á einum vegg tóftar A. Tóftirnar eru á grjótskriðu í brattri fjallshlíð sem hallar niður til austurs. Grjóttaumar renna umhvefis og á milli tóftanna sem felur þær nokkuð. Tóftirnar eru á vesturmörkum framkvæmdasvæðisins og alveg á mörkum þess að vera innan þess.
Tóftirnar eru í lítt gróinni grjótskriðu sem hallar í vestur.
Á svæði sem er 33 x 18 m stórt eru þrjár tóftir sem allar eru grjóthlaðnar. Tóft A er 9 m vestan við tóft C og 2 m suðaustan við tóft B. Tóftin er 13 x 8 m stór og snýr austur-vestur. Veggirnir eru úr grjóti og eru 0,4 m á hæð. Fimm umför af grjóti sjást í tóftinni sem er byggð í halla til austurs. Inngangur er á miðjum austurvegg og ekki sést móta fyrir öðru hólfi. Úr suðurvegg gengur grjóthleðsla og er hún um 5 m á lengd. Þar gæti mögulega hafa verið annað hólf en það er nú horfið af einhverjum orsökum. Tóftin er grasivaxin að innan. Tóft B er að hluta til sambyggð tóft A. Á milli þeirra er 2 m löng hleðsla sem liggur norður-suður. Hlutverk hennar er óljóst, mögulega garðlag til að varna búpening að komast á milli þeirra. Tóftin er 7 x 5 m og snýr austur-vestur. Veggirnir eru 0,6 m á hæð og sjást fimm umför. Inngangur er á miðjum vesturvegg inn í tóftina sem er grasivaxin að innan. Tóftin er byggð í halla niður til austurs líkt og hinar tvær. Tóft C er um 23 m fyrir austan tóft A. Hún er 3 x 2 m að stærð og inngangur er á miðri vesturhlið. Tóftin stendur efst á 2 m háum malarhól sem stendur upp úr grjótskriðu. Tóftin er gróin að innan en ekki að utan.

Réttin, horft til austurs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-235 Efstalandskot

Hjáleiga frá Efstalandi. Nefnist í daglegu tali Kot. Er í byggð 1712 þegar Árni og Páll rita jarðabók sína. Túnstærð 1917: 2,9 teigar. Sléttað tún 2/5. Efstalandskot var landlítil jörð en heyskapargóð, engjar voru þar nokkrar, en lítið land til fjallsins. Þarna er nokkuð skriðuhætt í rigningartíð og í júlí 1877 spilltust engi verulega af aur- og grjótskriðum og einnig í ágúst 1927."BE 1990, 532. "....er fremur landlítil jörð en heyskapargóð," Mannfellirinn mikli, 27.

EY-235:007 tóft rétt 65°37.215N 18°28.643V

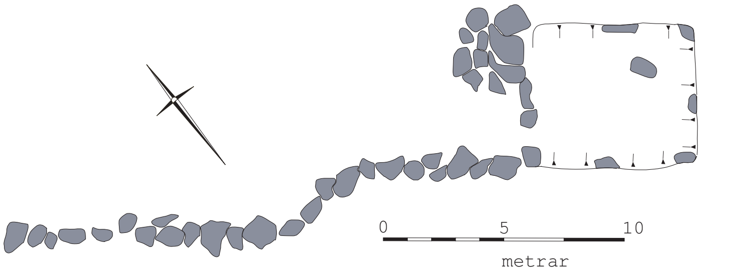

Grjóthlaðinn veggur réttarinnar, horft til VSV

Rétt var um 280 m ofan og örlítið innan (suðaustan) við bæ EY-235:001. Talsvert af grjóti úr þessari rétt var notað þegar íbúðarhúsið á Steinstöðum var byggt en þó má enn sjá móta fyrir réttinni. Hún er um 30 m fyrir neðan (VNV) við efri raflínu af tveimur sem ganga um sveitina á þessum slóðum.
Grasi gróinn en svolítið grýttur hagi. Ofan túna sem eru í aflíðandi halla til VNV.
Aðeins sést nú brot af réttinni og Ásrún Árnadóttir, heimildamaður mundi ekki hversu stór hún var upprunalega. Af þeim ummerkjum sem enn sjást virðist réttin þó hafa verið fremur stór og líklega fyrir nokkra bæi. Víðast er bara eftir einföld röð af grjóthleðslu en grjótið eru miklir hnullungar enda það sjálfsagt ástæða þess að þeir voru ekki teknir í húsgrunninn. Þær réttarleifar sem sjást eru um 30 X 9 m að stærð. Réttin snýr nokkurn veginn austur-vestur. Austast er hólf sem er 7 X 5 m að innanmáli og snýr eins og réttin. Hólfið er talsvert niðurgrafið. Úr því er op syðst á vesturvegg. Hólfið sem tekur við vestar en enn brotakenndara. Reyndar má enn greina stóran hluta suðurveggjar en norðurveggurinn er nærri alveg horfinn. Samtals virðist þetta hólf hafa verið a.m.k. 22 m á lengd en erfitt er að geta sér til um breiddina. Helst mætti þó giska á að réttin hefði verið a.m.k. 12 m breið. Engar leifar af vesturvegg sjást.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-235:008 tóft 65°37.190N 18°28.580V

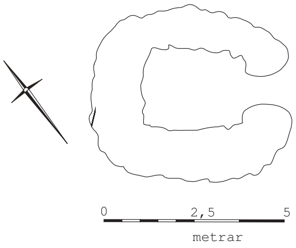

Um 60 m ofan (ASA) við rétt EY-235:007 en um 340 m ofan og örlítið innan (suðaustan) við bæ EY-
235:001 er kofatóft. Kofinn er um 10 m ofan (ASA) við efri raflínu af tveimur sem ganga um sveitina á þessum slóðum.
Kofinn er á gróinni skriðu en lítið lækjargil rennur fast innan við.

Tóftin, horft til VSV

Kofinn er 3 X 2,5 m að innanmáli en 5,5 X 4 m að utanmáli og snýr nálega austur-vestur. Hann er hlaðinn úr stórum grjóthnullungum og er nokkuð tröllslega byggður. Veggir kofans eru bogadregnir að utan en að innan eru nokkuð skörp horn. Kofinn virðist aðeins niðurgrafinn, a.m.k. eru veggir hans hærri mældir innanfrá en utan. Nokkuð hefur hrunið af grjóti inn í tóftina. Op hefur verið á miðjum austurvegg en talsvert er hrunið upp í það. Veggir eru mest 1, 6 m á hæð (innanfrá) en 0,9 m ytri brún. Kofatóftin var hlaðinn til að hreinsa hunda. Þá var hundum af næstu bæjum safnað saman og þeir settir í kofann. Í æsku Ásrúnar Árnadóttur, heimildamanns léku krakkar sér í kofanum.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-235:009 tóft óþekkt 65°37.013N 18°28.696V

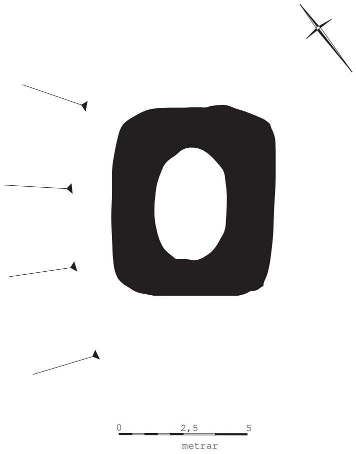

Tóftin, horft til norðaustur

Tóft er um 380 m sunnan við tóft EY-235:008.
Tóftin er í laut í brekku mót norðvestri. Ofan við tóftina er sléttur grasbali en neðan við hana er smáþýft.
Tóftin er um 6 x 7 m stór og snýr suðvestur-norðaustur. Tóftin er nokkuð ferköntuð og ekki er afgerandi op á henni. Tóftin er vel gróin og hleðslur eru signar. Veggir eru hæstir til norðvesturs um 0,6 m en innri brún hleðslna er mjög lág og tóftin því grunn.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-236 Miðland

12 hdr. 1712. Bændaeign. Einnig nefnd Miðskriðuland. Nytjuð frá Efstalandi. Jarðarinnar er fyrst getið í Íslensku Fornbréfasafni árið 1397 í sambandi við landamerki við Neðstaland DI III, 620. 1520 kemur fram í testamenti Gottskalks Nikulássonar á Hólum að stóllinn eigi Miðland og hafi eignast jörðina fyrir sakfelli. DI VIII, 729. 1525 er bæjarins getið sem eignar Hólastóls í Sigurðarregistri. DI IX, 301.1552 er Miðland talið upp með þeim eignum sem Jón Arason biskup seldi í tíð sinni. DI XII, 460. Jörðin hét áður Mið-Skriðuland.
Túnstærð 1917: 2,3 teigar. Sléttað tún 2/3. "Túni og engjum er hjer hætt fyrir skriðum og grjóti."JÁM X,160 "Miðland, sem einnig var nefnt Miðskriðuland, átti lélegar útengjaslægjur og erfitt ræktunarland en sæmilega útbeit. Lækir sem koma úr Landafjalli eru vatnslitlir í venjulegri tíð, en í vorleysingum og rigningartíð getur hlaupið í þá feiknarvöxtur svo þeir ryðja fram aur og grjóti, sem veldur tíðum tjóni á graslendi Landabæjanna. Í júlí 1877 eyddist þannig nær helmingur engja á Miðlandi og nokkuð af túni."BE 1990, 533. "Lítil jörð með fremur lélegum heyskaparskilyrðum. Snapaseigt er þar. Var talinn helsti kostur jarðarinnar. Oftast var þar smátt búið. Þó var þar eitt af beztu búum hreppsins um skeið skömmu eftir aldamótin sautjánhundruð." Mannfellirinn mikli, 27.

EY-237 Neðstaland

30 hdr. 1712. Bændaeign. Nafn jarðarinnar er einnig skrifað Nestaland."Fyrr á árum var jörðin stundum nefnd Neðstaskriðuland. Neðstaland tilheyrir nú Syðri-Bægisá." BE 1990, 534 Í eyði frá 1935. Bæjarins er fyrst getið í Fornbréfasafni árið 1397 í sölubréfi. Böðvar djákni Ögmundarson selur þá jörðina ásamt hálfum Halfríðarstöðum fyrir Krossanes í Kræklingarhlíð. í bréfinu kemur fram að bænhús er á báðum jörðum Böðvars, þ.e. bæði Hallfríðarstöðum og Neðsta-Skriðulandi. Sbr."sagde bauduarr til bænhu[s]skylldar a badum iordunum enn skilde ath sira halldorr abyrgiaz fyrnd a badum bænhusunum." DI III, 619-623. Jörðin hét áður Neðsta-Skriðuland.
Túnstærð 1917: 3,5 teigar. Sléttað tún 3/5, garður 85 stikur(2). "Land er hjer mjög so lítið og ógrasgefið, að nauðsynlega þyrfti haga að kaupa, væri hjer meiri peningamaður."JÁM X,160 "Neðstaland var allgóð jörð með sæmilegum engjaheyskap en engjar voru nokkuð grýttar en útbeit ágæt."BE 1990, 534 " Á Neðstalandi vita menn nú ekki um svo til nein örnefni." Ö-Skrið, 130. Neðstaland var meðaljörð. Þar var allgott tún og engjaskapur í betra lagi. Ýmsum bændum farnaðist þar vel og búferli fremur sjaldgæf." Mannfellirinn mikli, 27.

EY-237:010 garðlag óþekkt 65°38.582N 18°26.887V

Garðlag er um 1,1 km suðvestan við brú EY-238:011.
Smáþýft mólendi og mýrarlækir.
Garðurinn er sjáanlegur á um 80 m löngum kafla. Hann er um 1,5-2 m breiður og um 1 m á hæð þar sem hæstur. Hann er nokkuð hlaupinn í þúfur og ekkert grjót sést en greinilegur. Liggur suðvestur-norðaustur. Garðurinn getur hafa verið vörslugarður eða upphlaðin brú á leið.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Garðlagið, horft til suðvesturs

EY-238 Syðri-Bægisá

60 hdr. 1712. Bændaeign. Bægisá hin syðri var landnámsjörð en skv. Landnámabók en samvkæmt henni nam Auðólfr land frá Þverá niður til Bægisá og bjó á Syðri-Bægisá. ÍF I, 259. Syðri-Bægisár er getið í Guðmundar sögu dýra en þar er sagt frá því að Guðmundur dýri hafi tekið til sín Þorstein Skeggjason skrínsmið sem á að hafa smíðað Þorláksskrínið í Skálholti og útvegaði honum síðan konu og staðfestu á Syðri-Bægisá . Sturlunga saga I (útgáfa 1946), 176 og 186. Bægisár er getið í Ljósvetningasögu en ekki er ljóst hvorn bæinn um er rætt. ÍF X, 16-17 Í Fornbréfasafni er Bægisár víða getið án þess að tekið sé fram hvort um Ytri- eða Syðri-Bægisá er að ræða. Víða er greinilegt að átt er við kirkjustaðinn (Ytri-) og voru því einungis teknar upp þær tilvitnanir sem talið var líklegt að ætti við syðri bæinn. 1428 (20. janúar) selja Þórólfur Brandsson og Guðrún Bjarnadóttir kona hans Kristínu Björnsdóttur Flatatungu í Skagafirði "með gögnum og gæðum" í skiptum fyrir Syðri-Bægisá sem Kristín skilur sér þó forkauparétt á þegar hún verði föl. Jörðin var þá metin á 60 hdr og 30 hdr borguð aukalega í skiptunum. Þá er bænhússkylda á jörðinni og á hún einnig skóg með ummerkjum "fyrir handan Öxnadalsá" 1471 gefur Runólfur Höskuldsson kirkjunni á Hólum jörðina Bægisá [og er þar að öllum líkindum átt við Syðri-Bægisá] vegna ýmisa brota. Er jörðin þá metin á 60 hrd. DI V, 602-603. 1555 (22. maí) er bæjarins getið í Fornbréfasafni þar sem Jón Finnbogason fær syni sínum Finnboga jörðina til eignar. DI XII, 42. 1700 Jón Eyjólfsson selur sr. Halldóri Þorlákssyni 8 hdr. og 5 aura í Syðri-Bægisá fyrir 10 hdr í lausafé og á sama tíma selur Þorvaldur Ólafsson sr. Halldóri 5 hndr. og 5 aura í Syðri-Bægisá fyrir 6 hdr. í lausafé. Jarðabréf frá 16. og 17. öld, 233. 1702 selur Þorlákur Benediktsson Guðbrandi Þorleifssyni 20 hdr. í Syðri-Bægisá fyrir 20 hdr í lausafé. Jarðabréf frá 16. og 17. öld, 234."Syðri-Bægisá á allan vesturkjálka Bægisárdals fram í botn og suður Öxnadal allt að Miðlandi. Landnámsmaðurinn Auðólfur nam land á milli Þverár og Bægisár og bjó á Syðri-Bægisá. Neðstaland hefur nú verið lagt undir Syðri-Bægisá og eru þar allmiklar tóftir." BE 1990, 528.
Túnstærð 1917: 7,5 teigar. Sléttað tún 1/3, garðar 480 stikur(2). "Skógur er hjeðan á Staðartúngulandi fyrir neðan reiðgötur, millum Bakka og Ytri Bægisár skóga, alt að Yxnadalsá. Valla er hann nú til kolagjörðar nýtandi. Rifhrís er hjer í heimalandinu nægjanlegt til eldiviðar."JÁM X, 518 "Á jörðinni eru örnefni eins og Kiðhólmi, Geitagerði og Geitagerðishóll sem gæti verið vísbending um beit. Ö-Skrið, 130. "Syðri-Bægisá er landmikil jörð. Vesturkjálki Bægisárdals liggur þar undir auk þess sem mikið land og vel gróið er þar suður með fjallshlíðinni. Túnið var stórt og fremur greiðfært, en harðlent og snöggt. Engjaheyskapur taldist vel viðhlítandi og útbeit var góð. Áður var Syðri-Bægisá sögð vera fleytingsjörð. Nú er þar stórbýli með afar miklum byggingum og ræktun. Frítt um móa og mýri," segir í Mannfellinum mikla (bls. 26).

EY-238:022 tóft stekkur 65°39.934N 18°23.841V

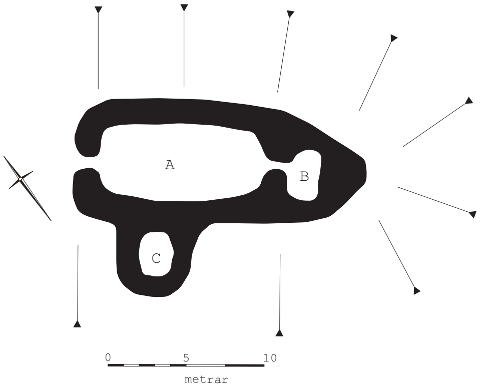

Rúmlega 400 m ofan (ASA) við bæ 001 er lítil, þrískipt tóft. Hún er um 10 m suðvestan við suðvesturjaðar skógræktar á Syðri-Bægisá. Tóftin er um 150 m ofan (ASA) við tóft EY-238:021.
Tóftin er í litilli, grasigróinni dæld eða lækjardragi þótt enginn sé þar lækurinn. Hún er í skjóli að norðan, sunnan og austan. Tóftin er um 21 X 13 m að stærð og snýr h.u.b. austur-vestur. Hún skiptist í þrjú hólf. Tóftin er í halla til vesturs. Bæði norður- og suðurveggir eru byggðir inn í brekkuna. Stærsta hólfið A er vestast. Það er 10-11 X 5 m að innanmáli, snýr austur-vestur og op er á það á miðjum vesturvegg. Frá hólfi A er innangengt í minna hólf B. Það er austar og er 3-4 X 1 m að innanmáli og snýr norður-suður. Ekki er annað op á hólfið en það sem er yfir í hólf A. Þriðja hólfið C er svo sunnan við vesturhluta A. Það er 3 X 2 m að innanmáli og snýr nálega norður-suður. Ekki sést op á því. Lag tóftar, staðsetning og fjarlægð frá bæ bendir helst til að tóftin sé af stekk. Hún hefur að hluta til verið byggð með því að stinga upp úr hólfunum hlaða veggi með uppkastinu. Engar grjóthleðslur eru í tóftinni. Veggir eru mest 0,3 m á hæð.
Hættumat: hætta, vegna trjáræktar

Tóftin, horft til VSV

EY-238:027 *Svarðarsund* örnefni mógrafir 65°39.813N 18°24.399V
Í hlíðinni ofan við (ASA) við tún suðaustan við bæ 001 voru nokkur sund. Breiðasund var efst (ASA-ast) en neðan við það var Svarðarsund. Örnefnið bendir til að þar hafi verið mótekja.
Nú eru sléttuð tún á þessum slóðum og engin ummerki mógrafa sjást.
Hættumat: hætta, vegna jarðræktar

EY-238:031 varða óþekkt 65°39.071N 18°26.225V
Varða er um 500 m ofan (austan) við Þjóðveg 1 og 400 m vestur af garðlagi EY-237:010. Er hún rétt ofan við símalínur sem liggja neðan við lága hæð um 20 m suður af gilsbarmi.
Varðan stendur á gróinum mel, nokkuð brattar brekkur halla til vesturs.
Nokkuð myndarleg grjóthrúga sem líklega er hrunin varða. Stendur hún ofan á litlum hól. Varðan hefur verið um 1,5 x 1 m að grunnfleti og er núverandi hæð hennar er um 0,2 m. Steinarnir eru vaxnir skófum.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðvesturs

EY-238:032 tóft óþekkt 65°39.486N 18°24.452V

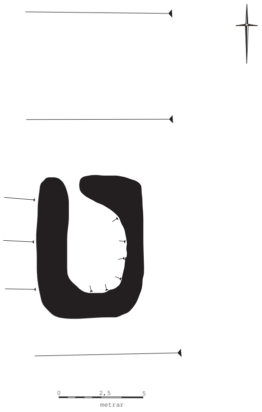

Tóft er um 950 m suðvestan við stekk EY-238:022.

Tóftin er í grösugum og lyngi vöxnum móa í fjallshlíð sem snýr gegnt norðvestri.

Tóftin er einföld, hlaðin úr torfi að öllum líkindum en orðin fornleg og lyngi vaxin. Tóftin er um 8 x 6 m stór og snýr norður-suður. Austur- og suðurveggur eru fallnir inn í brekkuna eða hafa verið grafnir inn. Mesta hleðsluhæð er um 0,5 m. Op er á tóftinni til norðurs.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til norðvesturs

EY-238:033 vegur brú 65°39.026N 18°25.734V

Brú er um 90 m norðaustur af brú EY-238:034.

Brúin liggur yfir mýrarlæk í lyngmóa. Allbratt er upp á lækjarbakkann til norðausturs.

Brúin er steinhlaðin yfir lítinn læk. Hún er um 5 m löng og snýr norðaustur-suðvestur. Brúin er um 0,5 m breið og hæst um 0,3 m. Hún er gróin nema þar sem vatn rennur yfir hana, þar sést í grjót. Ekki sjást götur í framhaldi af brúnni.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Brúin, horft til norðausturs

EY-238:034 vegur brú 65°38.995N 18°25.828V

Brúin, horft til norðausturs

Brú er um 90 m suðvestur af brú EY-238:033.

Brúin liggur yfir mýrarlæk og er allhátt upp á bakkana. Raflína liggur hér beint yfir og er einn staur hennar fast sunnan við lækinn.

Lítið sést til brúar nema litlir hleðslubútar beggja vegna við lækinn. Ekki sést annað grjót í læknum en dálítil klöpp en líkur eru á að brúin sé steinhlaðin þó að sýnlegir hlutar hennar séu grónir. Ekki sjást skýr merki um götu frá brúnni en hún kann að hafa farið að hluta undir raflínustaur sem er sunnan við brú . Brúin er um 3 m löng, 0,5 m á breidd og um 0,2 m á hæð, snýr norðaustur-suðvestur.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-239 Garðshorn

13 1/3 hdr. 1847 en "Jarðardýrleiki undirréttast hjer ekki greinlega" 1712. Möðruvallaklausturjörð. Fyrst getið 6.11.1447 og er þá meðal eyðijarða klaustursins, byggð fyrir 10 aura - DI IV, 712. 1525 er Garðshorn meðal Möðruvallaklaustursjarða - DI IX, 318. 1569 átti klaustrið 4 kúgildi með Garðshorni, 1570 voru þau 3 og öll gömul - DI XV, 363-67.

1917: Tún 2,5 teigar, 3/5 slettað, garðar 278 stikur2. 1990: Neðri túnin í Garðshorni eru á framræstu mýrlendi, en túnin uppi í hlíðinni eru ræktuð á þurrlendi.

EY-239:013 varða leið 65°43.392N 18°13.576V

Varða er um 330 m norðvestan við vörðu EY-272:008 og rúma 360 m norðvestan við Sílastaðavörðu EY-272:005. Varðan er efst á Moldhaugahálsi og gæti hafa verið vegvísir á leið EY-661:003. Umhverfis vörðuna er malarvöllur, 20 m í þvermál og er hún við austurenda hans. Þúfnabarð er allt umhverfis malarvöllinn.

Varðan er á hrjóstrugum malarvelli. Næst henni er hreindýramosi og berjalyng. Allt svæðið umhverfis malarvöllinn er gróinn mói.

Varðan er úr grjóti og hefur nokkuð hrunið úr henni. Hún er 0,6 m á hæð, 1 m á breidd í þvermál og skófir vaxa á grjótinu. Það sjást 5 umför af grjóti í vörðunni. Varðan stendur á lágum hól, um 0,5 m á hæð. Sést víða, ekkert í umhverfinu sem skyggir á hana.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðvesturs

Ey-254 Grjótgarður

Hjáleiga frá Laugalandi. Laugalandskirkjueign. Fyrst getið 1394: "Laugalandz kyrckia. … ä jord ä Griotgardi." DI III, 521. 7.4.1399: … þridia teig fim daga slattu sagdi [Einar seljandi Laugalands í umboði Guðmundar prests föður síns] at iord kirkiunar a logalandi ætti er griott heiter enn j modru ualla stadar jord." DI III 643. 1429: "a [Laugalandskirkja] jordina [vantar] griotgardæ." DI IV, 379. 1461: "Kirkian aa laugalande … aa jordena aa griotgarde" DI V, 291. 28.10.1645 selur Jón Þorvaldsson Benedikt Pálssyni Laugaland með tveimur heimalöndum þeirrar jarðar Krossastöðum og Grjótgarði, fyrir 60 hdr - Jarðabréf, 222. 22.6.[1703] "Jörðin Laugaland í Hörgárdal og Möðruvallakirkjusókn með sínum heimajörðum, Krossastöðum, Grjótgarði og Heiðarhúsum, talin lxc að dýrleika, er eign minna barna og þeirra móðurarfur, sem hún hafði erft eftir sinn sáluga föður, Benedikt Pálsson. … 3. Af Grjótgarði er landskuld 80 álnir, en kvíldi tvö og hálft. Landskuld í sama máta gelst í aðskiljanlegum landaurum, kvikum og dauðum. … Jón Thorðarson." JÁM XIII, 368. 1712: "Fornt afbýli Laugalands í heimalandi, úrskift einasta að túni að útslægjum, og segjast nálægir heyrt hafa og so eftir tekið, að Laugalands hálfkirkju væri eignað þetta býli. Dýrleikinn undirréttast hjer ekki greinilega…"
1917: 2,5 ha. 2/5 slétt.

EY-254:009 *Grafarmór* náma mógrafir 65°43.504N 18°15.182V

Mógrafir voru norðan í Grafarmó, beint sunnan við lítinn læk sem rennur um móinn. Grafirnar, sem sjást enn, eru um 300 m NNV af Bræðrum.

Grafirnar eru fremur djúpar og liggja að læknum. Mótak þótti sérstaklega gott á þessum stað.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Ey-255 Laugaland

40 hdr. 1399, 20 hdr. 1712. 1186-92: þar bjó þá Önundur Þorkelsson goðorðsmaður - Guðmundar saga dýra, Sturl, 125, 127, 130. 1192: "Þá fór Önundur bústað sínum í Lönguhlíð en Þorfinnur [Önundarson] bjó á Laugalandi." Guðmundar saga dýra, Sturl, 140. 1198: [Önundarsynir og Þorgrímur alikarl færðu ránsfé] á Laugaland. Þar bjuggu þeir þá Bjarnarsynir, Sighvatur og Eyvindur." Guðmundar saga dýra, Sturl, 157. 1198: "Síðan fóru þeir Þorgrímur á Laugland og söfnuðust þar margir saman og lögðu þar til þingmenn og sátu hvorirtveggju með fjölmenni og gerðu hvorigir á aðra." Guðmundar saga dýra, Sturl, 160-61, 163. nóvember 1198: "En Guðmundur [dýri] fór meðan á Laugaland og rændi þar og tók bú það er þar var eftir og svo fór hann of dalinn og tók fé af bóndum þeim er til höfðu ægt of haustið með Þorgrími." Guðmundar saga dýra, Sturl, 162. 1199: "Þá fór Þorgrímur á Laugaland og hafði þar eigi fleiri kýr of sumarið en tíu." Guðmundar saga dýra, Sturl, 165. 1199: "… fór Þorsteinn Jónsson sunnan og ætlaði utan .. Hann fór tiel Eyjafjarðar og var fyrst í Miklagarði .. En er menn spurðu að Þorsteinn var í hérað kominn þá drifu Innfirðingar til hans flokkum. En er Þorgrímur spyr það færir hann inn bú sitt allt og ræðst hann í flokk með honum og fóru þeir út stundum á Laugaland mjög margir saman eða til skipa og voru nótt saman." Guðmundar saga dýra, Sturl, 166. 21.4.1345 keypti Munkaþverárklaustur 5 hdr í Laugalandi fyrir hluta í Miklagarði - DI II, 789. 7.5.1399 seldi Einar Guðmundsson með samþykki Guðmundar prests föður síns Laugaland Runólfi Sturlusyni. Sagdi hann ad jordin ætti halfsm[an]adar teig j audbrecku jord. annan halfsm[an]adar teig j modruvallastadar nesium ok segdizt einar ecki uilia aabyrgiazst þott hann uæri spilltr edr brotin af anne. þridia teig fim daga slattu sagdi hann at iord kirkiunar a logalandi ætti er griott heiter enn j modru ualla stadar jord ei sidur at jordin logaland ætti gelldfiar Rekstr inn under brottu brecku j horgardal ok dagslattu af dauda tiorn j modro ualla stadar jordu. sagdi hann til kirkiu skylldar aa jordunne ath þar ætti ad uera prestr annath huert aar ok biskups gisting j annath huert sumar ok at kirkian j glæsibæ ætti manadar Rekstur a sumar j bædi mal bufe ella tueggia m[an]adar Rekstur j annath mal. hier j mot gaf Runolfr fiora tigi kugillda og grip slikan sem hann uilldi til lata ok luka ut aa þremur aarum." DI III, 643. [um 1430-1440] sagde eirekur [Ísleifsson seljandi Auðbrekku] jtaulu j brecku jaurd halfs manadar teigur af laugalande. - DI IV, 436. 21.9.1444 votta tveir menn að Runólfr Sturluson hafi fyrir tveimur árum selt Magnúsi syni sínum Laugaland fyrir 60 hdr "ad vndanteknvm teignum a stadarnesium. reiknadi runolfr ath jaurdin aa laugalandi ette halfs manadar teig yfer j audrbreku jaurd … sagdi runolfr ath jordin a laugalandi etti gelldfiarrekstur vnder bravttvbrekku a haurgardal." DI IV, 660. 1586 lýsti Hákon Björnsson lögmála í hálfa jörðina Laugaland í Möðruvallaklausturskirkjusókn að Jón Hallsson lofaði að selja honum þá hann vildi - AÍ II, 79-
80. 30.5.1593 selur sr. Jón Jónsson Benedikt Halldórssyni 15 hdr í Lauglandi með tilgreindum ítökum - Jarðabréf, 220. 1606: "Halldóra Jónsdóttir eldri [dóttir Jóns Björnssonar Jónssonr Arasonar biskups] giptist Halldóri lögmanni fyrir norðan 1606, syni Ólafs Jónssonar og Þórunnar Benediktsdóttur … voru Halldóri talin iij hundruð hundraða: Vindheimar og Laugaland …" [Halldór dó 1636] - Bsk II, 366. Þorvaldur Ólafsson, bróðir Halldórs lögmanns, átti Laugaland - Bsk II, 368. 28.10.1645 selur Jón Þorvaldsson Benedikt Pálssyni Laugaland með tveimur heimalöndum þeirrar jarðar Krossastöðum og Grjótgarði, fyrir 60 hdr - Jarðabréf, 222. 22.6.[1703] "Jörðin Laugaland í Hörgárdal og Möðruvallakirkjusókn með sínum heimajörðum, Krossastöðum, Grjótgarði og Heiðarhúsum, talin lxc að dýrleika, er eign minna barna og þeirra móðurarfur, sem hún hafði erft eftir sinn sáluga föður, Benedikt Pálsson. 1. Af Laugalandi heima er landskuld 1c og 20 álnir, en kvildi tvö. Skileyrir ei tiltekinn, en alndskuld goldin um nokkur ár í aðskiljanlegum landaurum, sumpart í kvikum, sumpart í dauðum … Jón Thorðarson." JÁM XIII, 368. Engin búskapur síðan 1977.
1917: 5,6 ha. 1/2 slétt.

EY-255:025 varða óþekkt 65°43.450N 18°16.086V

Varða er um 700 m vestur af mógröfum EY-254:009.
Varðan stendur hátt á klöpp á holti milli stórra mýrarfláka. Umhverfis klöppina er lyngi vaxið og sést á stöku stein.
Varðan er mjög stæðileg, er um 2 x 1,2 m að grunnfleti, snýr A-V. Hleðslan er að nokkru niður fallin en varðan stendur enn vel, er um 1,2 m á hæð. Hún er hlaðin úr meðalstóru, köntuðu grjóti, skófum vöxnu. Greina má 7 umför. Hrunið hefur úr vörðu í norðvesturhorni.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til austurs

Ey-256 Heiðarhús

Hjáleiga frá Laugalandi. 22.6.[1703] "Jörðin Laugaland í Hörgárdal og Möðruvallakirkjusókn með sínum heimajörðum, Krossastöðum, Grjótgarði og Heiðarhúsum, talin lxc að dýrleika, er eign minna barna og þeirra móðurarfur, sem hún hafði erft eftir sinn sáluga föður, Benedikt Pálsson. … 4. Heiðarhús, hjáleiga, óbyggð um nokkur ár umliðin, en byggð þetta næstumliðið ár. Kvíldi tvö, en landskuld ei áskilin meiri e ábúandi sjálfur vill, en ei yfir 20 eða 30 álnir. … Jón Thorðarson." JÁM XIII, 368. 1712: "í eyði næstu 5 ár. Þetta býli er partur úr Laugalandi, bygt í úthögum fyrir manna minni, afdeilt einasta að túni og engjum, öðru landi óskift." Byggðist aftur, en fór í eyði 1935.
1917: 2 ha. 2/5 slétt.

EY-257 Krossastaðir

20 hdr. 1712. Bændaeign. 28.10.1645 selur Jón Þorvaldsson Benedikt Pálssyni Laugaland með tveimur heimalöndum þeirrar jarðar Krossastöðum og Grjótgarði, fyrir 60 hdr - Jarðabréf, 222. 22.6.[1703] "Jörðin Laugaland í Hörgárdal og Möðruvallakirkjusókn með sínum heimajörðum, Krossastöðum, Grjótgarði og Heiðarhúsum, talin lxc að dýrleika, er eign minna barna og þeirra móðurarfur, sem hún hafði erft eftir sinn sáluga föður, Benedikt Pálsson. … 2. Af Krossastöðum er landskuld 1c, en kúgildi tvö. Skileyrir ei ákveðinn, heldur með sama móti í ýmsu goldið eftir því sem til verður. … Jón Thorðarson." JÁM XIII, 368. 1712: "Þessi jörð er sagt að sje heimaland Laugalands, og er það til líkinda, að landinu er óskift fyrir utan tún og útslægjur, og er þessi bær haldinn fyrir lögbýlisjörð í hreppnum og meinast fornbýli, so sem sýnilegt er af fornum görðum." JÁM X, 172. 1841: landskuld 120 álnir í peningum, SSE, 128-29. Jörðin fór í eyði 1990.
1917: 5,9 + 1,5 teigar. 4/5 slétt. Garður 200 ferstikur. 1841: tún 12 dagsláttur, gefur af 3 kýrfóður, 8 ásauðarkúgildi í málnytu, tún þýft að hálfu, engi þýft og þurrt, nautgæft úthey ekkert - SSE, 128-29.

EY-257:010 *Krossastaðabeitarhús* tóftir beitarhús 65°43.125N 18°17.622V

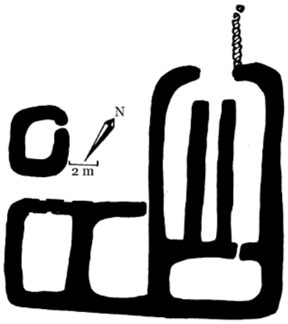

"[Á Beitarhúsasundi] eru Krossastaðabeitarhús." segir í Örnefnalýsingu. Um 250 m utan við Krossastaðagil og um 200 m neðan við raflínu sem liggur um heiðina eru tóftir Krossastaðabeitarhúsa. Þær eru á hæð ofan við Krókhóla og fast utan við Fagraklett. Á Fagrakletti er varða (EY-257:015) og eru beitarhúsin um 160 m norðan við hana.
Neðan við beitarhúsin er sund, utan við þau er lækur og síðan melur.
Á þessum stað er allmiklar tóftir. Greinilegast er beitarhúsið sem er 18 X 12 m að stærð. Því er skipt upp í fremra (vestara) hólf þar sem tveir garðar ganga eftir endilöngu og innra (austara) hólf. Op er á vesturshlið og tvö op eru einnig frá ytra hólfinu í það innra. Grjóthleðslur sjást að innan. Fast sunnan við þessa tóft er önnur mun ógreinilegri og á kafi í gróðri. Hún virðist þó um 10 X 8 m að stærð. Er vestur- og suðurhluti hennar mjög óskýr á köflum. Þar virðast þó vera tvö hólf og er því nyrðra skipt í tvennt. 2 m vestan við þessa tóft er önnur mjög ógreinileg, hún virðist þó vera um 5 X 4 m og hefur op verið á vesturvegg hennar, líklega nyrst.

Beitarhúsið, horft til suðurs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir: Örn.Jóh.Ól.

EY-257:015 varða 65°43.068N 18°17.783V
Um 150 m beint sunnan við beitarhúsin (EY-257:010) er varða á Fagrakletti. Hún er um 100 m norðan við Krossastaðaá.
Varðan stendur á klettabelti sem er gróið mosa og grasi.
Varðan er um 80 sm á hæð og svipað í þvermál.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-257:018 varða óþekkt 65°43.068N 18°17.705V

Varða er rúmlega 60 m sunnan við vörðu EY-257:015 og um 100 m suðvestan við beitarhús EY-257:010. Varðan er á brún Fagrakletts, um 160 m norðan við Krossastaðaá. Hún er hrunin en leifar hennar eru enn greinilegar.
Varðan stendur á klettabelti sem er gróið mosa og grasi.
Einu leifar vörðunnar er steinadreif á lágum hraunhól uppi á klettabeltinu. Varðan hefur verið gerð úr smáu grjóti en ekki er hægt að geta sér til um hæð hennar. Hefur mögulega verið svipuð og varða EY-
257:015. Steinadreifin er um 1 m í þvermál.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til vesturs

EY-258 Steðji

10 hdr. 1712, 20 hdr. 1495. Bændaeign (Hólastólseign 1493 til 1547). "Land hafði [Þorgils] átt átt at Steðja ok hafra tíu, er Þórir varðveitti." Ljósvetninga saga, ÍF X, 25. 30.1.1493 fékk Hallur Ásgrímsson Ólafi Hólabiskupi Hólakirkju "jordina stedia j haurgardal er liggur j lauglandz kirkiu sokn ... firir. xx. hundrut ok þar med fiogur malnytukugilldi." - DI VII, 161-62. 8.1.1495 er Skriða í Hörgárdal seld "ad tilskilldum ollum skogum a stedia jordu upp i fiall og ofan i a ut ad kidalæk og sudur i motz vid Audbreckuskog nema stedie skillde eiga elldeuid sem honum þarfnadest." - DI VII, 236. 6.6.1520 er "Stedie .xxc. vj kugilldi. Landskylld .c." talin meðal Hólastólsjarða í testamenti Gottskálks - DI VIII, 729. 5.10.1547 meðkennist Jón Arason biskup að hann hafi fengið Guðnýju Grímsdóttur "jordina stedia er liggur j horgardal." í jarðaskiptum - DI XI, 573. 13.11.1553 gerir Jón Magnússon (maður Guðnýjar Grímsdóttur) lagakaup í umboði Magnúsar Jónssonar og Elínar Jónsdóttur við Gunnar Gíslason og konu hans Guðrúnu Magnúsdóttur um jarðirnar Þórustaði á Svalbarðsströnd og Steðja í Hörgárdal sem aðrar tvær jarðir voru komnar fyrir eftir því kaupbréfi sem Jón Magnússon og Jón Arason biskup höfðu lagakaup um gjört, og hafði ólafur biskup samþykkt það kaup - DI XII, 633. 13.11.1553 1712: "Skriða í Hörgárdal á þó allan skóginn fyrir utan áðursagða brúkun heimilisins." JÁM X, 171. Fór í eyði 1968.
1917: 2,4 ha. 2/3 slétt. Sáðreitir 140 m2.

EY-258:007 *Steðjasel* tóftir sel 65°42.492N 18°18.793V

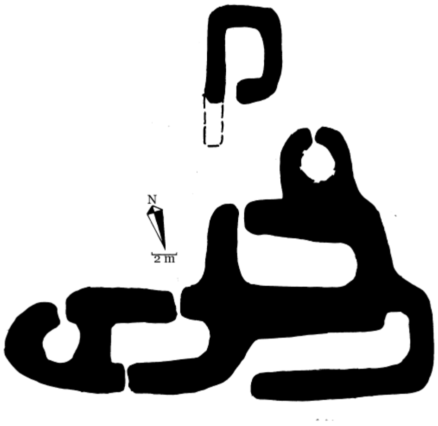

"Neðan við Viðarás er Selmór, breiður, þýfður hjalli, nokkuð grasgefinn. Yzt á honum eru tóftir Steðjasels, fast uppi við Viðarásinn." segir í örnefnalýsingu. Seltóftirnar eru fast upp við Viðarás og um 50 m ofan við volduga rafmagnslínu sem liggur norðaustur-suðvestur á hálsinum. Tóftirnar eru næstum beint ofan við einn raflínustaurinn (örlítið sunnar). Selið er um 500 m ofan við beitarhúsin (EY-258:009).
Tóftirnar eru á sléttlendi, neðan við þær er rakt en rennislétt svæði þar sem raflínustæðið er. Skammt ofan við er Viðarásinn en hann er hærri, vaxinn lyngi með klettabeltum.
Tóftirnar eru fagurgrænar en ekki mjög háar. Þær eru tvær. Aðaltóftin er um 31 m að lengd en um 17 m á breidd. Hún skiptist í 5-6 hólf. Op eru ýmist á austur og vesturvegg. Um 3 m vestan við þessa tóft er önnur, einföld. Hún er 10 X 6 m að stærð og er op á austurvegg. Tóftasvæðið er því samtals um 31-32 X 30 m að stærð.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Örn.Jóh.Ól.

EY-258:008 *Svarðarhjalli* heimild um mógrafir 65°42.675N 18°19.061V
"[Á Svarðarhjalla] var mótekjan og torfristan." segir í Örnefnalýsingu. Svarðarhjalli er móa/melhryggur sem liggur á miðju því votlendissvæði sem er á milli beitarhúsanna (EY-257:009) (sem eru á mel) og Selmóanna þar sem selið EY-257:007 er. Mótekjusvæðið er 180-200 m norðaustan (ofar og eilítið utar) við beitarhúsin.
Svæðið er mjög rakt og vaxið sefgrasi.
Ekki sjást merki um svarðargrafir.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Örn.Jóh.Ól.

EY-259 Ás

20 hdr. 1712, 30 hdr. 1520. Bændaeign. (Hólastólsjörð 1510-c. 1550). 12.5.1452: Vitnisburður um að Möðruvallaklaustur ætti skóginn Maríuhrís "ok standa a as jaurdu j haurgardal j begisarþingum millum audbrecku skogs ok vindheimaskogs uar hallden gaumul klaustursens eign a maudrwaullum j haurgardal. redur vtt vid audbreck[u] skog jardkross lagdur af steinum ok suó langt sudur sem er reetsyne ofan a asgerde ok suo vtt af gerdinu ed nedra til mozs vid audbrecku skog. enn vpp suo langt sem skogur vex. vissa eg at sueinn prestur magnusson er var radzmadur a maudrwaullum let vinna j fyrnefndum skoge ok adrer stadarens radsmenn vm nestu xx ar framan til mannplagunar bede haugget timbur ok wnet til kola klautursens vegna." - DI V, 93. 31.5.1453 reiknaði Jón Sigmundsson "sier ok jordunni aa uindheimum. skog ut j ass jord. arliga sua sem jordunni þarfadiz at hafa [en Runólfur Höskuldsson] sagdi. at vindheimar ætti ongan skog. ut j ass jord. ok vændiz brefi ok jnsigli tueggia manna. at hauskulldr fader hans hefdi af skilid at gunar gudnason ok jordin uindheimar hefdi ongan skog leingr enn hann ætti hana. ut j ass jord. kom þeim þad saman adrgreindum monnum joni ok runolfi at jon skylldi hoggua skoginn þar til er Runolfr leti sueria. at vindheimar ætti ecki adrgreindan skog. þa skildi jon sier skoginn med hans minni. upp fra þui at hann leti sueria ok þacka honum þa skoginn." DI V, 107. 1461: "Jtem a morduuallaklaustur skogarpart er heiter marivhris. oc stendur j as jordu j horgardal millum audbreckv skogs oc vindheima skogs. Rædr vtt vid audbrecku skog jardkross lagdur af steinum. oc sua langt sudr sem er rettsyne ofan aa asgerde oc suo ut af gerdinu ed nedra til motzs vid audbreckuskog enn upp suo langt sem skogur vex." - DI V 286-91. 13.10.1510 galt Jón Jónsson Gottskálk Hólabiskupi "iordina alla vindheima og ass er badar liggia i haurgardal i bægisar kirkiu sokn." - DI VIII, 328. 6.6.1520 er "Aas xxxc. vj kugilldi. Landskylld. c. a hinu þridia ari." talin meðal Hólastólsjarða í testamenti Gottskálks. - DI VIII, 728. 1525 á Hólastóll "ás og áa j kræklingahlid." - DI IX, 301.1525 "a modruvallaklaustur skogarpart er heiter mariuhris og stendur j asjordu j horgaardal millum audbreckuskogs og vindheimaskogs. Rædur vt vid audbreckuskog jardkross lagdur af steinum. og svo langt sudur sem er rettsyne ofan aa asgerde. og suo vt af gerdenu ed nedra til moz vid audbreckuskog enn upp so langt sem skogur vex." DI IX, 20. 25.12.1550 er "as .xxc." meðal jarða sem höfðu burtlógast frá Hólastóli í biskupstíð Jóns Arasonar - DI XI, 873 sbr. sambærilegt skjal frá 1.9.1552 - DI XII, 460. 5.6.1650 selur Guðrún Þorvaldsdóttir Benedikt Pálssyni Ás í Hörgárdal í Bægisárkirkjusókn, 20 hdr, og Bryta, en áður hafði Benedikt keypt Vindheima af bróður Guðrúnar - Jarðabréf, 244. 1712: "Skógarpart á jörðin [Vindheimar] í Ás jörðu fyrir ofan Brytagötu, en sá skógur er nú mjög eyddur og fallinn í fauska, en brúkast þó enn til nokkrar kolagjörðar. Beit fyrir allan búsmala í annað mál um mánaðar tíma á sumur er sagt að jörðin eigi í Ás land mót engjataki þar sem Teigar hita í Vindheima engjum. En ekki hafa þessi ítök brúkast í vel 20 ár." JÁM X, 168 sbr. 169.Jörðin fór í eyði 1971. 20 hdr. 1712, 30 hdr. 1520. Bændaeign. (Hólastólsjörð 1510-c. 1550). 12.5.1452: Vitnisburður um að Möðruvallaklaustur ætti skóginn Maríuhrís "ok standa a as jaurdu j haurgardal j begisarþingum millum audbrecku skogs ok vindheimaskogs uar hallden gaumul klaustursens eign a maudrwaullum j haurgardal. redur vtt vid audbreck[u] skog jardkross lagdur af steinum ok suó langt sudur sem er reetsyne ofan a asgerde ok suo vtt af gerdinu ed nedra til mozs vid audbrecku skog. enn vpp suo langt sem skogur vex. vissa eg at sueinn prestur magnusson er var radzmadur a maudrwaullum let vinna j fyrnefndum skoge ok adrer stadarens radsmenn vm nestu xx ar framan til mannplagunar bede haugget timbur ok wnet til kola klautursens vegna." - DI V, 93. 31.5.1453 reiknaði Jón Sigmundsson "sier ok jordunni aa uindheimum. skog ut j ass jord. arliga sua sem jordunni þarfadiz at hafa [en Runólfur Höskuldsson] sagdi. at vindheimar ætti ongan skog. ut j ass jord. ok vændiz brefi ok jnsigli tueggia manna. at hauskulldr fader hans hefdi af skilid at gunar gudnason ok jordin uindheimar hefdi ongan skog leingr enn hann ætti hana. ut j ass jord. kom þeim þad saman adrgreindum monnum joni ok runolfi at jon skylldi hoggua skoginn þar til er Runolfr leti sueria. at vindheimar ætti ecki adrgreindan skog. þa skildi jon sier skoginn med hans minni. upp fra þui at hann leti sueria ok þacka honum þa skoginn." DI V, 107. 1461: "Jtem a morduuallaklaustur skogarpart er heiter marivhris. oc stendur j as jordu j horgardal millum audbreckv skogs oc vindheima skogs. Rædr vtt vid audbrecku skog jardkross lagdur af steinum. oc sua langt sudr sem er rettsyne ofan aa asgerde oc suo ut af gerdinu ed nedra til motzs vid audbreckuskog enn upp suo langt sem skogur vex." - DI V 286-91. 13.10.1510 galt Jón Jónsson Gottskálk Hólabiskupi "iordina alla vindheima og ass er badar liggia i haurgardal i bægisar kirkiu sokn." - DI VIII, 328. 6.6.1520 er "Aas xxxc. vj kugilldi. Landskylld. c. a hinu

þridia ari." talin meðal Hólastólsjarða í testamenti Gottskálks. - DI VIII, 728. 1525 á Hólastóll "ás og áa j kræklingahlid." - DI IX, 301.1525 "a modruvallaklaustur skogarpart er heiter mariuhris og stendur j asjordu j horgaardal millum audbreckuskogs og vindheimaskogs. Rædur vt vid audbreckuskog jardkross lagdur af steinum. og svo langt sudur sem er rettsyne ofan aa asgerde. og suo vt af gerdenu ed nedra til moz vid audbreckuskog enn upp so langt sem skogur vex." DI IX, 20. 25.12.1550 er "as .xxc." meðal jarða sem höfðu burtlógast frá Hólastóli í biskupstíð Jóns Arasonar - DI XI, 873 sbr. sambærilegt skjal frá 1.9.1552 - DI XII, 460. 5.6.1650 selur Guðrún Þorvaldsdóttir Benedikt Pálssyni Ás í Hörgárdal í Bægisárkirkjusókn, 20 hdr, og Bryta, en áður hafði Benedikt keypt Vindheima af bróður Guðrúnar - Jarðabréf, 244. 29.4.1656 fær Guðbrandur Þorláksson "5c j jordunne Ase j Horgardal 30 alner." í arfaskiptum eftir föður sinn Þorlák Skúlason biskup - Bréfabók Þorláks, 278. 13.7.1657 er 10 hdr jörð goldin Skúla Þorlákssyni biskups "fyrir xc j jordu sem Benedicht Paalsson hafde honum giefed sem var half jordinn Aas j Horgardal." - Bréfabók Þorláks, 282. 24.11.1674 skrifar Gísli Þorláksson Hólabiskup Jóni Eggertssyni um "skolajordina As j Horgardal f(yrer) huoria þier bioded mier jafngott andvirdij 20 hundrud ad dyrleika" að hann geti ekkert um það samþykkt þar sem Jón hafi ekki tilgreint hvaða jörð hann hyggðist gefa í staðinn - Prestastefnudómar og Bréfabók Gísla Þorlákssonar, 319. 1712: "Þessa jörð segjast nálægir heyrt hafa að Hr. Þorlákur sálugi Skúlason hafi gefið ... fátækum stúdentum Hólastiftis þeim sem sigla vildu til Kaupenhafnar til stúderinga uppá academiit, so að þeir hinir sömu skyldu eftir forlagi og tilsögn biskupsins á Hólum uppbera afgjald þessarar jarðar sjer til undirholningar á þessari reisu, og hefur Hólabiskup byggingarráð eður hans umboðsmaður." JÁM X, 109. 1712: "Skógarpart á jörðin [Vindheimar] í Ás jörðu fyrir ofan Brytagötu, en sá skógur er nú mjög eyddur og fallinn í fauska, en brúkast þó enn til nokkrar kolagjörðar. Beit fyrir allan búsmala í annað mál um mánaðar tíma á sumur er sagt að jörðin eigi í Ás land mót engjataki þar sem Teigar hita í Vindheima engjum. En ekki hafa þessi ítök brúkast í vel 20 ár." JÁM X, 168 sbr. 169. Jörðin fór í eyði 1971.
1917: 3,3 ha. 1/4 slétt. Sáðreitir 185 m2.

EY-260 Neðri-Vindheimar

40 hdr. 1712 en öll jörðin 70 hdr. "Nú ríða þeir til frændkonu Vémundar [kögurs], er Þorgríma hét. Hon bjó á Vindheimum í Horgárdal." Reykdæla saga, ÍF X, 188. 12.5.1452: Vitnisburður um að Möðruvallaklaustur ætti skóginn Maríuhrís "ok standa a as jaurdu j haurgardal j begisarþingum millum audbrecku skogs ok vindheimaskogs." DI V, 93. 31.5.1431 reiknaði Jón Sigmundsson "sier ok jordunni aa uindheimum. skog ut j ass jord. arliga sua sem jordunni þarfadiz at hafa [en Runólfur Höskuldsson] sagdi. at vindheimar ætti ongan skog. ut j ass jord. ok vændiz brefi ok jnsigli tueggia manna. at hauskulldr fader hans hefdi af skilid at gunar gudnason ok jordin uindheimar hefdi ongan skog leingr enn hann ætti hana. ut j ass jord. kom þeim þad saman adrgreindum monnum joni ok runolfi at jon skylldi hoggua skoginn þar til er Runolfr leti sueria. at vindheimar ætti ecki adrgreindan skog. þa skildi jon sier skoginn med hans minni. upp fra þui at hann leti sueria ok þacka honum þa skoginn." DI V, 107. [1453] vitnisburður um landamerki Vindheima að sunnan gefin Jóni Sigmundsyni "keypta ek ... gudmundr hey af þessare jardar eign at jone þorleifssyne þa hann bio a vindheimum en ek a efra Raudalæk." DI V, 108. 9.6.1461 á Jón Sigmundsson enn heima á Vindheimum - DI V, 231-32. 1461: "Jtem a morduuallaklaustur skogarpart er heiter marivhris. oc stendur j as jordu j horgardal millum audbreckv skogs oc vindheima skogs." - DI V 286-91. 13.10.1510 galt Jón Jónsson Gottskálk Hólabiskupi "iordina alla vindheima og ass er badar liggia i haurgardal i bægisar kirkiu sokn." - DI VIII, 328. 1525 eru Vindheimar taldir meðal eyðijarða Hólastóls "hofdu þesse eidekot flest obygd verid vm næstu .xxx. áar og leingur." - DI IX, 302. 1525 "a modruvallaklaustur skogarpart er heiter mariuhris og stendur j asjordu j horgaardal millum audbreckuskogs og vindheimaskogs." DI IX, 316-
20. 17.5.1544 greiddi Ari Jónsson föður sínum Hólabiskupi "xlc jord sem greindur are atte hia jone bonda magnussyne uegna unu finnbogadottur sem greindr jon skyllde giallda henne fyrir jordina uindheima j horgardal sem bref þar um giord uotta." - DI XI, 306. 13.3.1564 fær Jón Jónsson konu sinni Helgu Gísladóttur "jordina Vindheima j Horgardal j Bæisar kirkiu sokn" í stað hennar heimanfylgju - DI XIV, 242. 23.4.1564 samþykkir Jón Magnússon þessi jarðaskipti Jóns sonar síns - DI XIV, 243 sbr. DI XIV, 250. 5.6.1650 hafði Benedikt Þorvaldsson selt Benedikt Pálssyni Vindheima - Jarðabréf, 244. 5.7.1681 lofa bræðurnir Björn og Magnús Benediktssynir að selja sr. Einari Torfasyni hálfa jörðina Vindheima, 30 hdr, - en þá jörð áttu þeir alla - ef önnur jarðakaup þeirra gengju ekki eftir - Jarðabréf, 215. 17.6.1686 selur Þorlákur Benediktsson sr. Einari Torfasyni hálfa Vindheima, 30 hdr - Jarðabréf, 225. 18.1698 fær Einar yngri Vindheima með Bryta, 60 hdr, landsk 3 hdr 80 al, kúg. 11 og Rauðalæk, 30 hdr, landsk 1 hdr 60 al, kúg 5 í arfaskiptum eftir sr. Einar Torfason föður sinn - Jarðabréf, 147-48. 1.7.1703 eru Vindheimar meðal eigna Einars Einarssonar yngri "lxc. Landskyld nú í þrjú ár 2c 60 ál. í landaur(um). Leigukúgildi 4. Leigur í landaurum betalast." JÁM XIII, 191. 1712: "Þessari jörðu er sundur skift í tvo sundurlausa bæi, sem báðir standa innan garða (að auk Brytans), og kallast nú neðri bærinn Nedre vindheimar, það er sjálf aðaljörðin að fornu. ... og er túni og engjum einasta skift á millum bæjanna." JÁM X, 167-68. í Jarðabók 1760 er aðeins talin ein jörð á Vindheimum, 40 hdr, en báðar eru taldar 1802. 1847 eru

Neðri-Vindheimar 25 hdr. og Efri-
Vindheimar 15 hdr. 1712: "Skógarpart á jörðin í Ás jörðu fyrir ofan Brytagötu, en sá skógur er nú mjög eyddur og fallinn í fauska, en brúkast þó enn til nokkrar kolagjörðar. Beit fyrir allan búsmala í annað mál um mánaðar tíma á sumur er sagt að jörðin eigi í Ás land mót engjataki þar sem Teigar hita í Vindheima engjum. En ekki hafa þessi ítök brúkast í vel 20 ár." JÁM X, 168 sbr. 169.
1917: 5,7 teigar. 3/5 slétt.

EY-261 Efri-Vindheimar

20 hdr. 1712 en öll jörðin 70 hdr. 1712: Þessari jörðu er sundur skift í tvo sundurlausa bæi, sem báðir standa innan garða (að auk Brytans), og kallast nú neðri bærinn Nedre Vindheimar, það er sjálf aðaljörðin að fornu. En efri bærinn kallast Efre Vindheimar, sem bygður er fyrir manna minni, og er túni og engjum einasta skift á millum bæjanna." JÁM X, 167-68. í Jarðabók 1760 er aðeins talin ein jörð á Vindheimum, 40 hdr, en báðar eru taldar 1802. 1847 eru Neðri-Vindheimar 25 hdr. og Efri-Vindheimar 15 hdr. Sjá Neðri-Vindheima um ítök. Enginn búskapur frá 1988.
1917: 1,7 teigar. 1/2 slétt. 1990: jörðin var lítil, tún og engi blaut og beit í meðallagi.

EY-261:003 *Vindheimastekkur* tóft stekkur 65°41.844N 18°20.622V

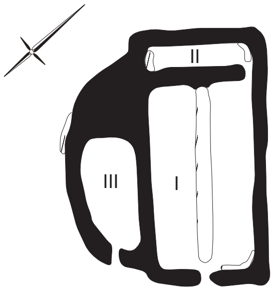

Tóft A

Vindheimastekkur, nú oftast nefndur Gamlistekkur, er út og upp við Fossá, 40 m sunnan hennar, um 600 m norðaustur af bæjarstæðinu á Efri Vindheimum.
Beint fyrir ofan stekkinn, um 10 m austan við, er allstór hamraklöpp en girðing er strengd milli hennar og stekkjarins. Suður af eru þýfðir grasbalar og melur en Fossá rennur nú um 40 m norðan stekkjarins.
Á svæðinu eru tvær tóftir og er stórþýfi allt umhverfis þær. Svæðið er um 50 x 25 m stórt. Tóft A var skráð árið 2000 en tóft B fannst við skráningu árið 2008. Tóft A er um 20 m norðvestan við tóft B. Tóftin er fremur stór, 15 x 12 m og snýr norðaustur-suðvestur. Tóftin er þrískipt og veggjaþykkt er um 1 m. Hólf I er 9 x 7 m og grjóthlaðinn garði gengur eftir því endilöngu. Telja má líklegt að þetta sé beitarhús. Veggirnir eru 1 m á hæð og sjást grjóthleðslur þar enn. Annars staðar er að mestu gróið yfir tóftina. Dyr hafa líklega verið út af garðanum á vesturgafli hólfsins. Hólf II er minna en hólf I auk þess sem hleðslan er þar signari. Það er 9 x 3 m og snýr austur-vestur. Innangengt er í hólf I suðvesturhorni. Hólf III er 7 x 5 m og inngangur á norðvesturhlið. Ekki er innangengt í önnur hólf. Tóft B er 13 x 6 m og snýr austur-vestur. Hún er sigin, veggir um 0,3 m á hæð og hvergi sést glitta í grjót né hleðslur í þeim. Tóftin er þrískipt. Hólf I er 3 x 3 m en inngangurinn er ógreinilegur. Hólfið er óljóst og sést bara sem dæld. Hólf II er 5 x 1 m og er inngangur á norðurhlið. Ekki virðist vera innangengt í önnur hólf úr því. Hólf III er 4 x 2 m og snýr austur-vestur. Inngangur er á suðurhlið og ekki virðist hafa verið innangengt í önnur hólf.

Tóft B

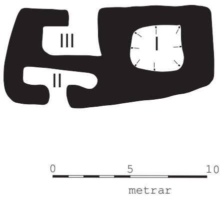

Tóftirnar, horft til norðvesturs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Örn.Jóh.Ól.

EY-261:005 *Svarðarhjalli* náma mógrafir 65°47.737N 18°20.878V
"Vindheimastekkur, nú oftast nefndur Gamlistekkur, er út og upp við Fossána. Suður frá honum eigi alllangt eru tvö örnefni sem minna á mótekjuna, Svarðarhall neðar, en Svarðarhjalli ofar", segir í örnefnalýsingu. Um 400 m austur frá bæjarstæðinu á Efri Vindheimum og um 200 m suður frá Fossá sjást merki mógrafanna enn.
Grænn flati sem líklega er þornuð mýri, er á milli Svarðarhallsins og Svarðarhjalla. Það hefur mórinn sennilega verið tekinn en litlar eða engar leifar sjást nú af gröfunum enda virðast þær hafa þornað upp og gróið yfir þær. Einstaka gróin börð sjást þó til merkis um skurðinn og tekjuna.
Engin skýr ummerki mótekju sjást á svæðinu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Örn.Jóh.Ól.

EY-262 Neðri-Rauðilækur

20 hdr. 1712. Möðruvallaklaustureign. Einnig Rauðilækur litli. 1447 á Möðruvallaklaustur: "Jtem med raudeleik vij kogylde. halft annat c j landskyld." - DI IV, 710-12. Ekki getið 1525 en 1569 átti klaustrið hálft kúgildi með Rauðalæk, en Rauðalækjar ekki getið í kúgildatali frá 1570 - DI XV, 363-67.
1917: 3,2 teigar. 1/3 slétt. 1990: Túnin eru umhverfis bæjarhúsin og skiptist þar á þurrlendi og framræst mýrlendi.

EY-263 Hamar

20 hdr. 1712. Möðruvallaklaustureign. 1447 á Möðruvallaklaustur: "Jtem hamrum vij kogylde. bykt halft annat c j landskyld." - DI IV, 710-12. 8.1.1495 "reijknade [Magnús Árnason] ad jorden skrida ætte ... iij tolffedminga elldetorfs i Hamars jord j Bæissarþijngum." - DI VII, 236. Ekki getið 1525 en 1569 átti klaustrið 4 kúgildi með Hamri, líka 1570 en þá eru taldar þar í 2 kýr gamlar - DI XV, 363-67. 1712: "Skriðu í Hörgárdal er eignaður hjer nokkur móskurður, sem ekki hefur brúkast í manna minni." JÁM X, 165. Jörðin fór í eyði 1968.
1917: 2,5 teigar. 2/3 slétt.

EY-264 Ytri-Bægisá

Staður. Bægisá hin syðri var landnámsjörð (ÍF I, 259) en Bægisá ytri kemur fyrst við sögur á 11. öld: "Kona heitir Guðrún ok er frændkona bóndans at Bægisá ok er þar matselja fyrir búi. Hennar vilda ek [Þorsteinn verkstjóri] at þú [Guðmundr ríki] bæðir mér til handa. [Guðmundur tekur bónda á Bægisá tali og var þetta að samkomulagi] Síðan var kveðit á um brúðlaupsstefnu, ok skal vera at Bægisá ... En er menn váru at boðinu, þá hvíldu hvorir sér, konur ok karlar. Ok um morgininn, er menn risu upp ok fóru til kirkju, er at messum kom ..." Ljósvetninga saga, ÍF X, 16-19. 1199: Fálki Dálksson drepinn á Bakka í Öxnadal jarðaður á Bægisá (hafði verið heimamaður Þorgríms alikarls á Möðruvöllum). Guðmundarsaga dýra; Sturl, 168 (sbr. 156). 1307: "Sá atburðr hafði gjörz um várit fyrirfaranda at Solveig Loftsdóttir, kona Þorvalds Geirssonar er þá bjó í Lönguhlíð íHörgárdal, fór til tíða til Bægisár á skírdagskveld ... [hún drukknaði í Hörgá, og var líkið flutt til Munkaþverár] átti hon þó leg at Bægisá. Bjó þar þá sá prestr sem Hildibrandr hét Grímsson. ... til Bægisár lagði [Þorvaldur] ekki meira en tólf alnir í legkaup." Lárentíus saga, ÍF XVII, 277-
79, 282. Elsti máldagi Bægisárkirkju er frá 1399 "er Bergþor prestur Jonsson tok med. Enn sijra asgrimur gudbiartzson liet laust." Kirkjan átti þá m.a. "vij. kyr. xix ær og. xx. saudir veturgamler. fiogur hundrud voruvird. ... Suo morg kugilldi hafa gefuist til sijdann er Bergdor prestur tok med. en syra asgrijmur liet laust. ad þad eru. xj. kugilldi. hundrad j slatrum og mælehlass taudu. ... Jtem reyknadist j portionem Ecclesiæ. ad auk þess sem syra Bergþor hafdi adgiort stadnum. x. aurar voru." - DI III 518-19. [1429]: var "[1] prestr ok diakn." við Bægisárkirkju - DI IV, 381. 1461 á kirkjan "allt heimaland." og "Þetta j fridum penningum. xij. kyr. iij. asaudar kugillde. v. hundrut j gelldfie. ij. hundrut j koplum. eitt bord aa hapallen. Þar er prestzskylld. tekur heima iiij merkur. en vttan gardz half seunda mork. heytollr oc liostollr af ix. bæivm. Tiund kirkiuhluti a þui are. x. aurar. Reiknadiz j porcio um. x. ar er sira jon hiellt stadin. v. c. til reikningsskapar. en. v. aurar hia sira magnuse assgrimssyne vm eitt ar. enn. v. aurar fiell nidr j subsidium palli firir erkibiskupen. ... afret j auxnadal. fra folaldareit oc at griotgordvm. tueggia hrossa beit j tunguland a vetturen. Tok sira olafur þorgeirsson med bægissaa þa sira magnus asgrimsson slepti. x. kyr. ij. asuadar kugillde. iij. gelldfiar hundrut. oc viij. hundrut j ofridvm peningvm. jtem ein ku j mortalia medan sira jon snorrason hiellt. oc. ij. kyr medan sira magnus asgrimsson bio. 1478: Tiund a þvi are. ix. aurar. Reiknadist j porcionem ecclesie vpp aa xiij. aar. medan sira

olafur þorgeirsson bio. vij. hundrut. afreiknad j subsidium pallij. xi. alner vadmals. 1489: Reiknaditz j porcio um .xi. ar. v. hundrud medan sira olafur bio. auk fyrra reikningtz.
1494: Reiknadizst i porcio vppa v. ar halft þridia hundrat. luckti sira olafur þorgeirsson kirkiune a bægisa iordina fagranes er liggur i backaþingum til æfinligrar eignar firir. xxc." - DI V, 294-95. 1712 er Fagranes í Öxnadal kirkjujörð "Afrjettar eður beititeig á staðurinn norðaan til á Öxnadalsheiði niður frá Grjóthryggjum, sem kallast almennilega folaldareitur, og brúkar staðurinn þar nokkuð litla hestabeit í því nafni á sumardag. Grasatekja er nokkuð lítil í sama landsplássi, sem ýmsir brúka í leyfisleysi. Skógarpart á staðurinn fyrir vestan Öxnadalsá í Staðartúngu landi (ekkki undirrjettast hjer um takmörk þessa skógarparts). Sá skógur er mjög eyddur og óbrúkanlegur til kolagjörðar, en nýtanlegur til eldiviðar." JÁM X, 164. Ytri Bægisá ll skipt úr landinu árið 1938.
1917: 7,5 teigar. 4/5 slétt.

EY-264:017 varða óþekkt 65°40.015N 18°23.561V

Varða er um 260 m norðaustan við stekk EY-238:022 og um 4 km suðvestan við mógrafir EY-261:005.
Varðan er efst á grýttum malarhól. Hóllinn er vaxinn lyngi og og mosa.
Varðan er 0,6 m á hæð og svipuð á breidd. Fjögur umför af grjóti sjást og er það vaxið gulum skófum. Hóllin sem varðan stendur á er um 5 m hár og brattur.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varða EY-264:017

EY-264:018 tóft óþekkt 65°40.051N 18°23.166V

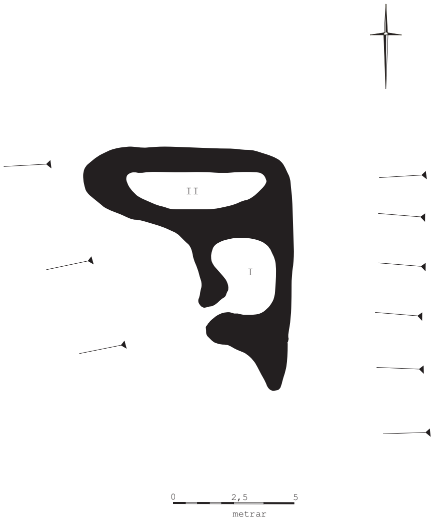

Tóft er um 555 m norðaustan við stekk EY-238:022
Tóftin er ofarlega í þýfðum móa, þar sem dökkgrænt og kraftmikið gras vex, skammt frá ánni . Mýrlent er sunnan við og gróðurlítill melur norðan við.
Tóftin er orðin ógreinileg nokkuð, hún er um 8 x 8 m stór og skiptist í a.m.k. 2 hólf. Hólf I er um 2,5 x 2 m að innanmáli og snýr norður-suður, hólf II er þvert á norðurenda I, snýr austur-vestur og er um 6 x 1,5 m. Mesta hleðsluhæð er um 0,4 m. Tóftin myndar nokkurs konar horn. Ofan við hana er dálítið barð sem er vaxið dökkgrænu grasi. Þar kunna mannvistarleifar að leynast en einnig mögulegt að þarna hafi orðið jarðvegsskrið.

Tóftin, horft til suðvesturs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-264:019 mannvirki óþekkt 65°40.051N 18°23.232V

Minjar eru um 50 m vestan við tóft EY-264:018
Grasi gróin laut, smáþýfð við árbakkann.
Á svæði sem er um 30 x 10 m og snýr austur-vestur er dökkgrænt gras og grónir steinar en á um miðju svæðinu er allstór steinahrúga sem kann að vera hrunið mannvirki en getur líka verið árburður. Svæðið allt er líklegt til þess að þar hafi staðið mannvirki þó að ekki sjáist til þeirra nú.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Mannvirkið, horft til norðausturs

Y-265 Garðshorn

20 hdr. 1712. Hólastólsjörð. 25.12.1550 er Garðshorn meðal Hólastólsjarða með 1 kúgildi - DI XI, 867. 4.5.1551 er gefinn vitnisburður um að Einar Hafliðason hafi selt Jóni Arasyni undir Hóladómkirkju "iordina Gardshorn i Horgardal i Bæissaar kirkiusokn. fyrir xc. iord sem Einare likade. Enn fyrir halfa þessa iord Gardzhorn lofade biskup Jon lata kenna syne hans Stulla Einarssyne til prestz. Enn medan iord þesse være ecki greidd. lofade biskupenn Einare. x. aurum a hvoriu are. hafa þetta verid vel. xx. ar sidan þessi giorningur fram for. og hefer Einar optlega hier um talad þessa iord hia biskup Jone ætte hann og ekki fenget." - DI XII, 260. 10.3.1553 staðfestir Kristján III veitingu Garðshorns með 1 hdr landskuld og 5 leigukúgildum til uppihalds skólameistara á Hólum - DI XII, 527. 1569: "Med Gardzhorni landsk. .i. .c. med tijundum kug. .v." meðal skólajarða í Hólastólsreikningi - DI XV, 227. 9.12.1569 gerði Björn Gíslason Sigurði Jónssyni reikningskap "at med skolameistara rentu iordum og einne lokatz iordu sem Gardzhorn heiter væri eigi meir en xl oc v kugilldi" DI XV, 335. 1570 eru 5 kúgildi með Garðshorni, Hólastólsjörð, DI XV, 459. 20 hdr. 1712. Hólastólsjörð. 25.12.1550 er Garðshorn meðal Hólastólsjarða með 1 kúgildi - DI XI, 867. 4.5.1551 er gefinn vitnisburður um að Einar Hafliðason hafi selt Jóni Arasyni undir Hóladómkirkju "iordina Gardshorn i Horgardal i Bæissaar kirkiusokn. fyrir xc. iord sem Einare likade. Enn fyrir halfa þessa iord Gardzhorn lofade biskup Jon lata kenna syne hans Stulla Einarssyne til prestz. Enn medan iord þesse være ecki greidd. lofade biskupenn Einare. x. aurum a hvoriu are. hafa þetta verid vel. xx. ar sidan þessi giorningur fram for. og hefer Einar optlega hier um talad þessa iord hia biskup Jone ætte hann og ekki fenget." - DI XII, 260. 10.3.1553 staðfestir Kristján III veitingu Garðshorns með 1 hdr landskuld og 5 leigukúgildum til uppihalds skólameistara á Hólum - DI XII, 527. 1569: "Med Gardzhorni landsk. .i. .c. med tijundum kug. .v." meðal skólajarða í Hólastólsreikningi - DI XV, 227. 9.12.1569 gerði Björn Gíslason Sigurði Jónssyni reikningskap "at med skolameistara rentu iordum og einne lokatz iordu sem Gardzhorn heiter væri eigi meir en xl oc v kugilldi" DI XV, 335. 1570 eru 5 kúgildi með Garðshorni, Hólastólsjörð, DI XV, 459. 2.8.1672 lofar Gísli Þorláksson Hólabiskup sr. Böðvari Gíslasyni byggingarráðum yfir stólsins jörðu Garðshorni, þá hún verður að lögum aus með venjulegum skilmálum - Prestastefnudómar og Bréfabók Gísla Þorlákssonar, 326. 17.7.1676 hefur Gísli Þorláksson gefið sr. Jóni Gunnlaugssyni byggingarráð yfir stólsins koti Garðshorni, landskuld 1 hdr, kúgildi 4 með skilmálum - Prestastefnudómar og bréfabók Gísla Þorlákssonar, 481.

Tvö Garðshorn í hreppnum. Ekki ljóst hvaða túnakort á við hvorn bæ. 1712: "Enginu spillir bæjarlækurinn sumstaðar með grjóts og sands áburði, þar með er það mjög votsókt, so að heyskapurinn verður þar fyrir stundum svipull, líka jetur vatnið allvíða úr rótina. Úthagarnir eru nokkurneginn sæmilega grösugir, en mjög litlir um sig." JÁM X, 165. 1990: Gömlu heimatúnin eru ræktuð á grýttu mólendi, en síðan hafa mýrarnar neðan bæjarins verið ræktaðar til túns og meirihluti túnanna í Garðshorni framræst mýrlendi.

EY-265:007 tóft rétt 65°40.583N 18°22.525V

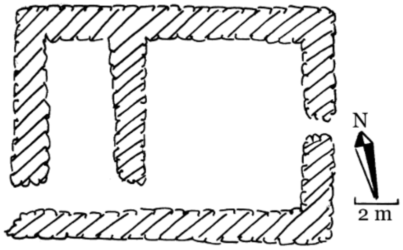

Fast neðan við hlið á fjallgirðingu er rétt. Réttin er u.þ.b. 220 m beint ofan við hesthúsið (EY-265:004). Hún er um 5 m norðan við Garðshornslæk.
Tóftin er á grösugu og svolítið þýfðu svæði. Ofar taka við móar og rakt svæði, mjög þýft. Tóftin er alveg grjóthlaðin. Hún er 15 X 11 m að stærð og tvískipt. Op er á vesturhlið hennar.
Hættumat: Stórhætta, vegna framkvæmda

EY-265:012 tóft rétt 65°40.358N 18°22.812V

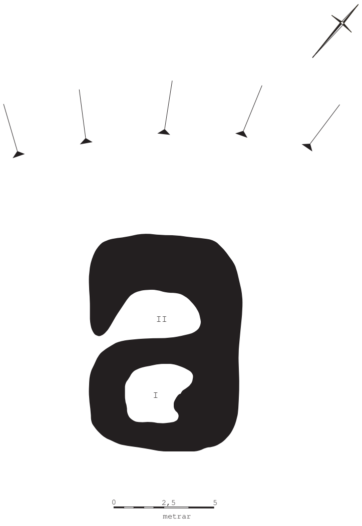

Tóft er um 475 m SV við rétt EY-265:007.

Tóftin er í stórri laut, sléttur grasbali er ofan (suðaustan) við hana en framan við er stórþýft og lyngi vaxið. Neðan við lautina til norðvesturs er mýrlent.

Tóftin virðist skiptast í tvö hólf en það fremra (norðvestara) (II) er hlaupið í þúfur og er ógreinilegt. Alls er tóftin um 10 x 7 m og snýr norðvestur-suðaustur. Hólfið í suðausturendanum (I) er um 3,5 x 2,5 m að innanmáli, snýr suðvestur-norðaustur. Veggir þess hólfs eru einnig að hluta hlaupnir í þúfur. Mesta hleðsluhæð er um 0,4m utanmáls. Hólf (II) er um 4 x 2 m og snýr eins og (I). Ekki er skýrt hvar inngangur hefur verið á tóft. Líklegt að hlutverk tóftar sé stekkur eða rétt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til norðurs

EY-266 Efri-Rauðilækur

30 hdr. 1712. Bændaeign. [1453]: "Þat giorum vid gudmundr biarnason. hallr gislason godum monnum kunnigt med þessu ockru opnu brefe at vid hofum handfest jone sigmynzsyne so felldan vitnesburd at jordunne aa uindheimum var eignud jardar eign sudr j marklag firir sunan brytialæk ok sudr ok ofan aa snid ur lagenne firir sunnan vindheima stekk er stendr firir utan Raudalækiarnes. keypta ek fyrr nefndr gudmundr hey af þessare jardar eign at jone þorleifssyne þa hann bio a vindheimum en ek a efra Raudalæk." - DI V, 108. 5.1.1657 selur Þorleifur Kortsson Sigurði Jónssyni 20 hdr í Rauðalæk og lofar að auki 10 hdr í sömu jörðef losast kann - Jarðabréf, 186. 23.11.1692 selur Guðmundur Sigurðsson Jóni Jónssyni Rauðalæk í Hörgárdal, 30 hdr - Jarðabréf, 54-55. 22.5.1695 selur Jón Jónsson sr. Einari Torfasyni Rauðalæk í Hörgárdal, 30 hdr - Jarðabréf, 229. 18.1698 fær Einar yngri Vindheima með Bryta og Rauðalæk, 30 hdr, landsk 1 hdr 60 al, kúg 5 í arfaskiptum eftir sr. Einar Torfason föður sinn - Jarðabréf, 147-48. 1.7.1703 er Rauðilækur meðal eigna Einars Einarssonar yngri "xxxc. Landskyld 1c 60 ál. í landaurum. Leigukúgildi 4. Leigur í landaurum betalast." JÁM XIII, 192. Einnig Stóri Rauðalækur. Jörðin fór í eyði 1979.
1917: 3,7 ha. 1/3 slétt. Garðar 146 ferstikur.

EY-267 Briti

10 hdr. 1712. Bændaeign. 1447 eru "Jtem brytiestadi x aura." meðal eyðijarða Möðruvallaklausturs - DI IV, 712. 5.6.1650 selur Guðrún Þorvaldsdóttir Benedikt Pálssyni Ás og Bryta, 10 hdr en áður hafði Benedikt keypt Vindheima af bróður Guðrúnar - Jarðabréf, 244. 25.4.1691 selur Magnús Benediktsson sr. Einari Torfasyni Bryta, 12 hdr, fyrir 90 ríkisdali - Jarðabréf, 226. 18.1698 fær Einar yngri Vindheima með Bryta, 60 hdr, landsk 3 hdr 80 al, kúg. 11 og Rauðalæk í arfaskiptum eftir sr. Einar Torfason föður sinn - Jarðabréf, 147-48. 1.7.1703 er Bryti meðal eigna Einars Einarssonar yngri "xiic. Landskyld 60 ál. í landaurum. Leigukúgildi hálft þriðja. Leigur í landaurum betalast." JÁM XIII, 192. 1712: "Þessi bær er haldið heimaland og afbýli jarðarinnar Vindheima, og er úrskift alleina að túni og engjum, en öðrum landsnytjum óskift." Jörðin fór í eyði 1944 "og sjást tóftir enn" segir í Byggðum Eyjafjarðar.
1917: 2,4 ha. 1/5 slétt.

EY-268 Skógar

20 hdr. 1712. Möðruvallaklausturjörð. [um 1430-40] er Auðbrekka seld með "skogahris j skogaland." DI IV, 436. 1.2.1445 er Auðbrekka seld "med avllum þeim skogi sem stendr j skoga jordv fyrir handan havrga." DI IV, 664. 1447 á Möðruvallaklaustur "Jtem skogom viij kogylde. bykt jc j landskyld." - DI IV, 710-12. 1525 eru Skógar taldir með Möðruvallaklausturjörðum - DI IX, 316-20. 1569 átti klaustrið 5 kúgildi með Skógum, 1570 voru þau 4 og þar af 2 kýr gamlar - DI XV, 363-67. 1712: "Auðbrekka á þó allan þennan skóg á Skóga jörðu

eftir máldaganum og brúkar hann bæði til kola og eldiviðar, eyist því mjög og fellur í fauska." JÁM X, 170.
1917: 2,8 ha. 2/3 slétt. Sáðreitir 100 m2. 1990: Skógar eru landmikil jörð með gott og mikið beitiland upp í Fossárheiði og eru túnin dreifð allt frá Hörgáreyrum og upp í heiðina.

EY-268:011 mannvirki óþekkt 65°42.135N 18°19.499V

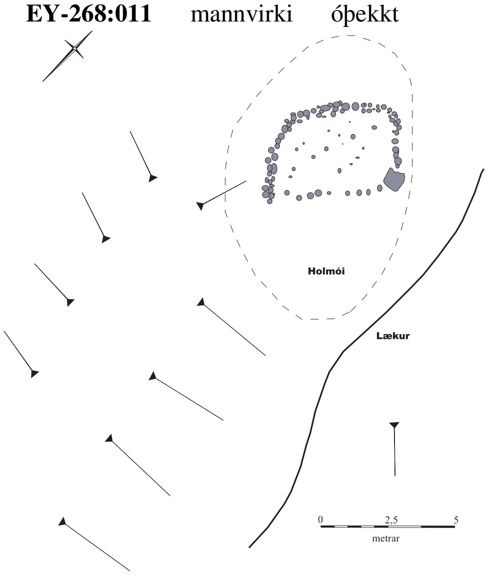

Bogadregin steinlögn er um 850 m suðvestur af stekk EY-258:007.
Minjarnar eru í norðausturenda lyngholts en landslagið einkennist af holtahryggjum og mýrum á milli þeirra. Fast við minjar rennur mýrarlækur til norðurs. Minjarnar eru á gróðurlausum bletti en víðast er hér gróið vel.
Bogadregin steinlögn, kann að vera undurstöður húss. Grjótið er meðalstórt og stórt. Steinlögnin er um 5 x 3,5 m, snýr norðaustur-suðvestur. Smátt grjót er suðaustanvert við bogann og lokar honum ógreinilega. Innan bogans er grjót og lynggróður.

Mannvirkið, horft til norðurs

Steinarnir standa víðast um 0,3 m upp úr jörðu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-269 Vaglir

20 hdr. 1712. Möðruvallaklausturjörð. 1447 á Möðruvallaklaustur "Jtem vavglom ij kogylde. bykt halft annat c j landskyld." - DI IV, 710-12. 1461 á Möðruvallaklaustur: "skogarparta aa vagla jordu er runulfur sturluson oc þorstein þorsteinsson feingu prior sigurde til klaustursins. sudr fra fornhagaskoge oc til kidialækiar fra dynhaga skoge oc suo ofan þadan." DI V, 286-91. 1525 eru Vaglir taldir með Möðruvallaklausturjörðum og ennfremur á klaustrið "skogarparta aa vaglajordu. Sudur fra fornhagaskogi. og til kidialækiar. fra dynhagaskogi og suo ofan þadan."- DI IX, 316-20. 1569 átti klaustrið 5 kúgildi með Vöglum , 1570 voru þau 3 og öll gömul - DI XV, 363-67. 1712: "Skógarítak á Laugland híngað, annað Stóri-Dunhagi, þriðja Fornhagi, og brúkar hvör sinn skógarpart." JÁM X, 171. Jörðin fór í eyði 1978.
1917: 4,9 teigar. 1/3 slétt. Garður 372 ferstikur.

EY-269:016 *Gamlistekkur* tóft stekkur 65°43.094N 18°18.064V

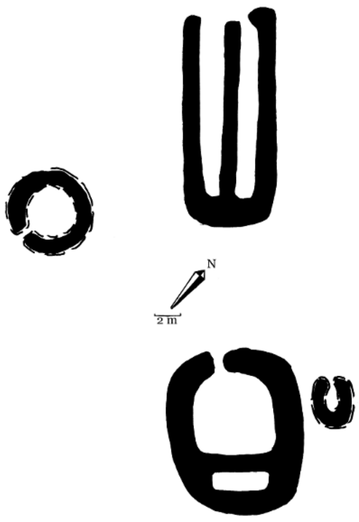

"Gamlistekkur, sem [Stekkjarhæð] er kennd við, er út við Krossastaðaá," segir í örnefnalýsingu. Gamlistekkur sem reyndar líkist beitarhúsum að stærð og lögun, er um 200 m ofan (austan) við austurhlið skógræktargirðingarinnar og 200-300 m sunnan við Krossastaðagil. Stekkurinn er 250-300 m neðan við mikla raflínu sem liggur yfir heiðina. Vegarslóði liggur upp skógræktina og í gegnum hlið sem er nálægt norðurenda austurhliðar girðingarinnar. Slóðinn heldur áfram upp heiðina og liggur um 20 m norðan við stekkinn og yfir Stekkjarhæðina.

Neðan við stekkinn hefur verið mýrarblettur en annars eru þýfðir og lyngivaxnir móar í kring.

Á svæðinu eru 3-4 tóftir. Greinilegust er sjálf stekkjartóftin sem er tvískipt, 13 X 8 m að stærð og með op á vesturhlið. Um 10 m vestan við hana er löng og mjó tóft, 19 X 7 m að stærð, einnig tvískipt þannig að hún skiptist í tvö jafnlöng hólf. Um 7 m sunnan við austurenda þessarar tóftar er önnur óljósari sem er um 7 m í þvermál og er hringlaga. Um 1 m norðan við þá tóft sem fyrst var lýst er þýft svæði þar sem hugsanlegt er að einföld tóft hafi verið sem nú er hlaupin í þúfur.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Örn.Jóh.Ól.

Gamlistekkur, horft til vesturs

EY-270 Skútar

10 hdr. 1712. Konungsjörð. "Guðmundr [ríki] reið fjolmennr til féránsdóma [á Steðja], ok varð þar ekki til tíðenda. Ok er hann ríðr á brott með fénu, - á Skútum heitir bær fyrir ofan Laugaland - ; þeir koma þar ok hittir Guðmundr sauðamann Þóris, er Oddr hét." Ljósvetninga saga, ÍF X, 26. 30.4.1533 seldi Ögmundur Pálsson biskup í Skálholti jörðina Skútir (einnig Skútur, Skútu) Jóni Arasyni Hólabiskupi - DI IX, 663. 1552 voru Skútar meðal eigna Ara Jónssonar lögmanns og voru þar 6 kúgildi og landskuld 10 aurar - DI XII, 465. Jörðin fór í eyði 1963.

1917: 3,6 ha. 1/3 slétt. Sáðreitir 357 m2.

EY-272 Sílastaðir

30 hdr. 1712 með Sílastaðakoti, 20 hdr heimajörðin. Bændaeign. Einnig Sírexstaðir og er jarðarinnar fyrst getið með því nafni 1447 - DI IV, 711, svo og Sírelsstaðir (1475, 1478), Sírisstaðir (1504, 1551). 6.11.1447 eru Sírexstaðir meðal jarða Möruvallaklausturs og eru þar 4 kúgildi en landskuld 1,5 hdr - DI IV, 711. 5.6.1475 selur Möðruvallaklaustur Magnúsi Benediktssyni Sírelsstaði í Kræklingahlíð í Glæsibæjarkirkjusókn - DI V, 787. sbr. 14.10.1478 - DI VI, 170. 18.4.1504 selur Jón Ásgrímsson Helga Ásgrímssyni Sírisstaði - DI VII, 681. 30.8.1551 gefur Einar Brynjólfsson Jón syni sínum m.a. Sírisstaði fyrir 30 hdr til kaups við Málmfríði Bjarnardóttur - DI XII, 302 sbr. 436. 22.9.1600 selur Jón Þorláksson Guðbrandi bpi Sílastaði f. 30 hdr - BG, 529-30. 26.04.1604 selur Guðbrandur bp sr. Jóni Þórðarsyni alla Sílastaði f. 30 hdr "at til skildum landamerkium vt j motz vid Gardshorn og Hol sem halldit hefur verid til forna atolulaust sem vitnisburdur þar vm skrifader avijsa og so ofan j lonid motz vid Hol. allan Sulustada tanga. og þadan landeign og reka sudur a motz vid Einarstadi. a tanga þann sem er fyrir sunnan Fogruvijk og so upp j þann mykla klett sem stendur fyrir nedan reidgotur sem gamallt bref þar vm vtvijsar. enn ed efra milli Einarstada og Gardzhorns landz vestur a halz sem halldit hefur verid adur." BG, 619. 16.3.1607 gerir Guðbrandur Þorláksson vitanlegt "ad med þvi mier er sagt ad eignad sie jordunne Sijlostodum allt land nedra vid sioen. vt a motz vid Skialldarvijk. klypper so af domkirkiunnar jordu Solborgarhole allt land nedra og reka med oriettu. og þar vpp a er mier sagt tekner sie vitnisburder. Þvi giore jeg nu junnugt godum monnum. ad eg keypte Sijlustade ad Jone Þollakssyne. med þessum vmmerkium. sem hier seiger. vtij motz vid Gardzhorn og Hol. sem halldit hefur verid til forna atolulaust og so ofan j loned. motz vid Hol [þar lækurenn rennur j loned]. Jtem allan Sijlustada tanga og þadan land og reka sudur a motz vid Einarstade. a tanga þann sem er fyrir sunnan Fogruvijk. og so vppi þann mykla klett. sem

stendur fyrir nedan reidgotur. enn hid efra mille Einarstada og gardzhorns vestur a hals sem halldit hefur verid. med þessum vmmerkium keypta eg jordina Sijlustade. og med somum vmmerkium sellda eg hana Sijra Jone Sijgurdzsyne. so ad Holl skylde eiga land og reka vr lonsendanum. og so vt a motz vid Skialldarvijk. og þessu lande byd eg kirkiunnar vmbodzmonnum ad hallda vnder domkirkiunnar jord Hol." BG, 563-64. 23.9.1659 gerir sr. Bjarni Hallsson kunnugt að hann hafi selt Birni Pálssyni 10 hdr jörð sem hafi komið fyrir 10 hdr í Sílastöðum, eign Sigríðar Ólafsdóttur konu sinnar - Jarðabréf, 222. 12.1.1661 selur Jón Egilsson, með samþykki konu sinnar Sigríðar Jónsdóttur, Jóni Ólafssyni 10 hdr í Sílastöðum - Jarðabréf, 198. 4.9.1691 játar Sigurður Þórðarson fyrir sig og konu sína Guðrúnu Jónsdóttur að Sigfús Jónsson bróðir hennar skuli halda til fullkomlegrar eignar 10 hdr í Sílastöðum - Jarðabréf, 226. 1712 á Guðmundur Halldórsson á Mýrarlóni 10 hdr í jörðunni og höfðu þau verið í eyði í 4 ár en hinn helmingurinn, eign Sigfúsar Jónssonar í Súðavík, hafði verið í eyði um 20 ár. 14.1.1790 afsalar sr. Erlendur Jónsson Sílistöðum, 20 hdr. til Jóns Sigurðssonar fyrir 60 rd. specie, og átti Jón þá bæði Sílastaði og Sílastaðakot sem hann hafði keypt 1789. AÍ XVII, 184.
1917: 3 teigar. 2/3 slétt. Garðar 384 ferstikur. 1990: Niður undan bænum er mikið ræktað flatlendi, að hluta ofan vegar notað til kartöfluræktar. BE ATH

EY-272:005 *Sílistaðavarða* heimild um landamerki 65°43.227N 18°12.851V
"[merki milli Einarsstaða og Sílistaða).... við Sílistaðavörðu..." Upp á hálsinum mitt á milli S og Einarsstaða er grjóthrúga sem sennilega eru leifar af vörðunni.
Mikið grjót er efst á hálsinum.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Sílastaðir, Einarsstaðir og Pétursborg, 167

EY-272:008 varða óþekkt 65°43.225N 18°13.449V
Varðan er um 455 m vestan við landamerki 005, Sílistaðavörðu. Landamerkjavarðan fannst ekki í svæðisskráningu svo ef til vill er varða EY-272:008 Sílistaðavarða.
Varðan er efst á Moldhaugahálsi, á litlum gróðurlausum mel.
Varðan er niðurfallin og er nú grjótdreif, um 1,2 m í þvermál og um 0,2 m á hæð. Steinarnir eru meðalstórir og smáir, grónir við jörðina og sumir þeirra skófum vaxnir. Ekki er útilokað að grjótdreifin hafi tilheyrt öðru mannvirki en vörðu, til dæmis smalabyrgi en ómögulegt er að segja nokkuð um það.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðurs

EY-273 Sílastaðakot

Hjáleiga frá Sílastöðum, talin 1/3 heimajarðarinnar 1712 eða 10 hdr. 'úrskift einasta að túni og engjum, en öðru landi óskift.' 23.5.1701 selur Björn Þorleifsson Illuga Jónssyni 10 hdr í Sílustöðum - AÍ IX, 273. 23.5.1703 selur Illugi Jónsson Birni Þorleifssyni bpi eignarhlut konu sinnar Þorgerðar Sigurðardóttur sem er þriðjungur jarðarinnar Sílastaða. Heitir þessi jarðarhluti Sílastaðakot og er það afdeilt frá jörðinni - Jarðabréf, 262. 1712 er Þrúður Þorsteinsdóttir eigandi kotsins - JÁM X, 185. 9.4.1743 selur Eggert Sæmundsson Jóni Guðmundssyni Sílistaðakot, 10 hdr fyrir 12 hdr og 60 álnir í lausafé. AÍ XIII, 175. 28.11.1789 afsalar Pétur Jónsson eyðijörðinni Sílistaðakoti, 10 hdr, til Jóns Sigurðssonar fyrir 40 rd. courant. AÍ XVII, 184. Sílastaðakot fór í eyði 1933 og hefur verið sameinað Sílastöðum. Sílastaðakot fór í eyði 1933 og hefur verið sameinað Sílastöðum.
1917: 2,3 teigar. 1/5 slétt. Garðar 216 ferstikur.

EY-274 Einarsstaðir

30 hdr. 1712. Bændaeign. 23.5.1514 selur Þorsteinn Finnbogason Jóni Ásgrímssyni Einarsstaði - DI VIII, 487-88. 1543, 1544 og 1545 útnefnir Ari Jónsson lögmaður dóma á Einarsstöðum - DI XI, 213, 303, 403. 29.4.1552 setur Brynjólfur Jónsson jörð sína Einarsstaði í veð fyrir þeim skuldum sem hann var í við sr. Halldór Benediktsson - DI XII, 372-73. 3.8.1554 fellur dómur þar sem sr. Halldóri Benediktssyni er dæmd jörðin Einarsstaðir og ólögleg aðtekt Brynjólfs Jónssonar á henni - DI XII, 749-50. 17.10.1557 gefur sr. Halldór Benediktsson Benedikt syni sínum Einarsstaði fyrir 40 hdr og þar með 10 málnytukúgildi til kaups við Valgerði Björnsdóttur - DI XIII, 241. 14.4.1563 selur Hallur Magnússon Benedikt Halldórssyni Einarsstaði fyrir 40 hdr - DI XIV, 81-82. 28.3.1566 selur Benedikt Halldórsson Ólafi Hjaltasyni suprintendens Einarsstaði, 40 hdr. og lofar að gera kláran þann ágreining sem er í milli Brennihóls og Einarsstaða um þeirra fjöru og landareign - DI

XIV, 471-72. 1569 eru Einarsstaðir meðal Hólastólsjarða. 'Med Einarstodum .i ½. .c. og tiunder .ij.. kug. .iiij.' DI XV, 226. 1570 eru 4 kúgildi með Einarsstöðum, jörð Hólastóls – DI XV, 458. 3.6.1670 fær Valgerður Halldórsdóttir m.a. Einarsstaði 30 hdr, í arfaskiptum eftir mann sinn Guðmund Torfason, AÍ IX, 316. 28.6.1780 lýsir Pétur Thorvaldsson brigð á Einarsstöðum, 20 hdr - AÍ XV, 640. 8.10.1793 afsalar sr. Tómas Skúlason Einarsstöðum og kotinu Borg, til samans 30 hdr, til Jóns Steingrímssonar fyrir 150 rd. specie, með 3 fylgjandi kúgildum, AÍ XVII, 183-84.
1917: 4,9 teigar. 1/4 slétt. Garðar 350 ferstikur.

EY-276 Ytri-Brennuhóll

20 hdr. 1712, 1802 (öll jörðin). Skipt í Ytri- og Syðri –Brennihóll, 10 hdr. hvor, 1847. Bændaeign. Í Reykdælasögu er getið um Hól í Kræklingahlíð en ekki er vitað hvort það er Sólborgarhóll eða Brennihóll: « Nú er þat fyrst at segja, at Hrafn á Hóli í Kræklingahlíð skyldi fá dóttur þess manns, er Atli hét. Hann bjó á Grund í Bárðardal. » Reykdæla saga, 11. kap (ÍF X, 176 sbr. 185-87, 190). 1525 er Brennihóll meðal Möðruvallaklaustursjarða - DI IX, 318. 13.10.1543 selur Þorsteinn Finnbogason Jóni Arasyni bpi Berghól í Kræklingahlíð í Glæsibæjarkirkjusókn - DI XI, 263. 28.3.1566 selur Benedikt Halldórsson Ólafi Hjaltasyni superintendens Einarsstaði og lofar að gera kláran þann ágreining sem er í milli Brennihóls og Einarsstaða um þeirra fjöru og landareign - DI XIV, 471-72. 1712 átti sýslumaðurinn Benedix Magnússon Bech hálfa jörðina en hina hafði átt Magnús Benedixson sem hafði verið dæmdur á Brimarhól og þá hafði Þorlákur bróðir hans eignað sér partinn. 1711 hafði hinsvegar sýslumaðurinn Benedix Þorsteinsson dæmt partinn undir konung og hefur sýslumaðurinn Lárus Scheving síðan byggingarráð yfir partinum og umboð yfir honum - JÁM X, 187. 11.10.1717 selur Benedix Bech Lauridtz Schefving 10 hdr í Brennihóli - AÍ X, 456. 1738 var uppboðinn Brennihóll, sem klausturhaldarinn mr Scheving hefur sig frásagt og var Halldóri Sigurðssyni sem hæstbjóðanda tilsleginn fyrir 70 s. festu og 60 s. árlega afgift. AÍ XII, 416. 1745: Hr. vice-
lögmaðurinn Sveinn uppsegir til næsta árs Brennihóls forpagtning vegna Halldórs Sigurðssonar og caverar einninn fyrir 3 rixd. 72 sk. restantz eftir sömu forléning til árs. AÍ XIII, 259. 1746: Uppbauð hr. landfógetinn Brennihól í Eyjafirði til forpagtning, hvör so sem hæðstbjóðandi var tilsleginn hr. lögmanninum Sveini Sölvasyni vegna mons. Björns Scheving, 1 mark árlega afgift. AÍ XIII, 308. 1747 er árleg afgift umboðsjarðarinnar Brennihóls 116 sk. AÍ XIII, 349. 1750: Brennehol. Mons. Biorn Scheving, pr. Aaringerne 1747. 48. 49. 1 rixd, 84 sk., Halldor Sigurdsen, pr. Anno 1746, 60 sk. AÍ XIII, 486. Á alþingi 1759 lætur sr. Björn Scheving segja upp Brennihóls forpagtning. - AÍ XIV, 351. 1760: "Brennihóll var og uppboðinn, en fyrirfann ei liebhabere, hvar fyrir hr. landfógetinn lætur hann fyrir konglegan reikning forvalta þetta ár." AÍ XIV, 397. 1761: "var opinberlega uppboðinn Brennihóll í Norðursýslu fyrir siðvanalega afgift og tilsleginn sýslumanni Thórarni Jónssyni sem hæstbjóðandi fyrir 12 s. í fæstu." AÍ XIV, 452. 1767: Insettar eru til uppboðs og nýrrar forpagtningar á næstkomandi alþingi Anno 1768 þessar forpagtnings jarðir, nefnilega … Brennihóll. ' AÍ XV, 60. 1768: "Brennihóll uppboðinn fyrir siðvanlega afgift, 16 sk. specie, og vildi það enginn antaka fyrr en sýslumaðurinn Jón Jakobsson fyrir bón landfógetans og að svara 10 sk. festu." AÍ XV, 98. Samkvæmt eyðibýlaskrá Olaviusar var Brennihóll býli í Glæsibæjarsókn sem fór í eyði 1707 og er talið óbyggilegt vegna vatnsskorts - ÓO II, 40.
1917: 2,2 teigar. 1/4 slétt. 1990: Tún eru að mestu á framræstu mýrlendi.

EY-277 Syðri-Brennuhóll

20 hdr. 1712, 1802 (öll jörðin). Skipt í Ytri- og Syðri –Brennihóll, 10 hdr. hvor, 1847. Bændaeign. Sjá Ytri-Brennihól.
1712: Túnið er fordjarfað af lángvarandi órækt. Úthagarnir eru nægir." JÁM X, 188. 1917: 1,8 teigar. 1/2 slétt. Garður 225 ferstikur. 1990: Tún neðan bæjarins eru framræst mýrlendi. BE ATH

EY-277:005 *Hólsstekkur* heimild um stekk 65°42.932N 18°12.906V
"Upp undan túni á Syðrahóli heitir Stekkjarhall og þar var Hólsstekkur." Stekkurinn hefur verið miklu lengra frá bæ, segir í viðbótum, og bætt við: Hef ekki áttað mig á hvar hans er að leita. Ekki ljóst hvar þessi stekkur var, hans var eliðtað bæði upp af bæ sem og upp í hálsinum fyrir ofarn bæinn en engar leifar sáust.
Þýfður blautur mói er upp af bænum, grónar lægðir á milli mela.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar
Heimildir:Ö-Brennihóll, ytri og syðri, 169

EY-277:010 varða óþekkt 65°42.911N 18°12.940V

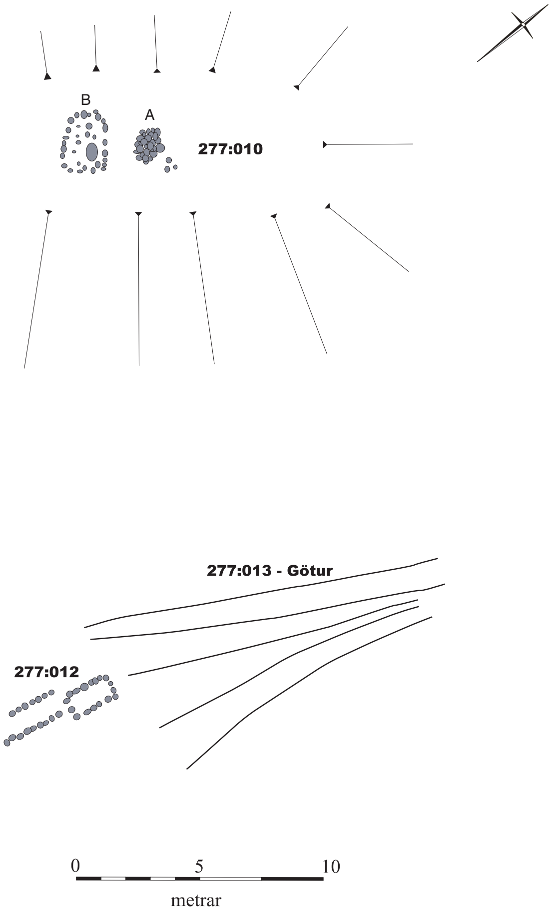

Varðan og steinalögnin, horft til norðausturs

Varða og steinalögn er um 20 m norðvestan við steinalögn EY-277:012.

Minjarnar eru uppi á stuttum, allháum grónum hólhrygg sem snýr norðaustur-suðvestur. Neðan hóls til austurs eru grösugar brekkur niður í fjörðinn en til vesturs er þýfð brekka með lynggróðri upp á brún Moldhaugsháls. Hryggurinn er algróinn en ekki grösugur og er allhart undir sverði. Sauðfé virðist halda til á staðnum, þar er vel beitt og nokkuð um skepnuúrgang.

Á miðju holtinu er vörðubrot (gróthrúga) (A) og dálítil gróin grjótdreif sem minnir um margt á heiðinn grafarumbúnað (B). Líklegt er að einhvers konar kofi hafi staðið þar og að grjótið úr honum hafi verið notað í vörðuna. A er norðaustar og er um 1,2 x 1 m, snýr norðvestur-suðaustur . Hún er um 0,4 m á hæð og í henni eru allstórir, skófum vaxnir steinar að mestu. Um 1 m suðvestan við er B, um 2,5 x 2m, snýr norðvestur-suðaustur. Grjótdreifin er nokkuð ferköntuð en breiðari í suðausturenda. Grjótið er fremur smátt, skófum vaxið og allgróið við svörðinn. Einn stór steinn er í suðurhorni. Í grjótdreifinni stendur ekki steinn yfir steini og mesta hæð víðast um 0,1-0,2 m en litlu meiri þar sem stærstu steinarnir eru.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-277:011 gata leið 65°43.013N 18°13.055V

Gata er greinileg um 205 m norðvestur af vörðu EY-277:010.

Gatan liggur í brattri brekku, stórþýfðri og lyngivaxinni. Neðan götunnar er mýrlent.

Aðeins sést ein djúp gata, er víðast um 0,3 m breið og 0,3 - 1 m djúp. Götunni er haldið við af skepnum. Hún stefnir til norðurs.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft til norðurs

EY-277:012 mannvirki óþekkt 65°42.905N 18°12.916V

Mannvirkið, horft til suðurs

Steinalögn er um 20 m suðaustan við vörðu EY-227:010.
Minjarnar eru í stórri, grösugri laut niður undan dálitlum hólhrygg á Moldhaugahálsi.
Steinalögnin er ferköntuð, um 1 x 2 m, snýr norður-suður og fast við liggja tvær steinaraðir samsíða til suðurs en eru ekki í beinu framhaldi af langveggjum steinlagnarinnar. Á milli raðanna er um 1 m og sú vestari er um 2 m löng en sú austari um 2,5 m löng. Ekki stendur steinn yfir steini og ekki hægt að sjá hrun úr veggjum. Í lögninni stendur ekki steinn yfir steini og mesta hæð er um 0,2 m. Erfitt er að segja nokkuð um hlutverk minjanna en þær eru ekki mjög grónar og virðast því ekki ýkja gamlar.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-277:013 gata leið 65°42.907N 18°12.909V

Fast við steinalögn EY-277:012 og um 20 m suðaustan við vörðu EY-277:010 eru greinilegar götur.
Göturnar sjást í stórri, grösugri laut niður undan dálitlum hólhrygg á Moldhaugahálsi og liggja áfram til norðausturs um stórþýfðan móa.
Greinilegir eru um 7 götutroðningar við steinalögn 012 á um 10 m breiðu svæði. Göturnar eru mjóar, um 0,2 m og um 0,4 m djúpar. Þær liggja til norðvesturs en ekki er skýrt hvort þær koma úr suðri eða suðvestri. Göturnar eru grónar. Leiðinni var fylgt á stuttum kafla.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft til norðausturs

EY-279 Steinkot

Hjáleiga frá Samtúni. Skv. Johnsen voru jarðir 278-282 í einu lagi 1760 og undir einu nafni, Samtýni taldar 40 hdr, og er Steinkot metið 5 hdr. af því 1847. Hét Ysta-Samtún fyrst eftir að jörðinni var skipt BE 1990, 606.
1917: 1,6 teigar. 3/4 slétt. Garður 182 ferstikur. 1990: Túnin eru að mestu framræst mýrlendi.

EY-281 Mið-Samtún

60 hdr. 1712. Bændaeign. Skv. Johnsen voru jarðir 278-282 í einu lagi 1760 og undir einu nafni, Samtýni taldar 40 hdr, og er Mið-Samtún metið 20 hdr. af því 1847. Fyrst getið 9.9.1397 en þá átti Ytra-Krossanes merki eftir hagagarði og út í garðsstað fyrir sunnan Samtýni - DI III, 620. 8.5.1471 Óli Bjarnason og Þóra Stulladóttir reikna Bjarna syni sínum m.a. Samtýni til kaups við Margréti Ólafsdóttur - DI V, 610 sbr. 612. 24.5.1486 er dæmt að Eiríkur Loptsson hafi átt Ytra-Samtýni. og að Sveinn Sumarliðason sé réttur erfingi hans. - DI VI, 569-72. 17.10.1535 selur Bessi Þorláksson Jóni Arasyni bpi hálfa jörðina Samtýni - DI IX, 747. 15.5.1613 selur Þórunn Benediktsdóttir Birni bróður sínum Ytra-Samtýni fyrir 30 hdr - Jarðabréf, 217. 21.5.1687 selur Jón Vigfússon Jóni Björnssyni 10 hdr í Samtýni - Jarðabréf, 243. 16.9.1687 selur Magnús Björnsson Guðbrandi Björnssyni 10 hdr í Samtýni - AÍ IX, 138. 29.6.1688 gefur Solveig Magnúsdóttir sonum sínum Ara og Guðmundi Þorkelssonum hálfa jörðina Samtýni, 30 hdr að dýrleika, fyrir 45 hdr lausafjár, í sitt testamenti. AÍ VIII, 306. 1.11.1697 selur Jón Jónsson Rafni Þorkelssyni 5 hdr í Samtýni fyrir 25 ríksdali - Jarðabréf, 230. 5.9.1698 selur Sigríður Þorkelsdóttir Halldóru Erlendsdóttur 10 hdr í Samtýni og lýsir Halldóra veði í örðum 10 hdr í sömu jörðu - AÍ IX, 187. 19.10.1698 selur Halldóra Erlendsdóttir Jóni Þorleifssyni 10 hdr í Samtýni - Jarðabréf, 231; AÍ IX, 187. 28.3.1700 selur Ari Þorkelsson Ingibjörgu Jónsdóttur 6 hdr í Samtýni - AÍ IX, 146. 5.10.1701 selur Magnús Björnsson Málfríði Björnsdóttur 10 hdr í Samtýni - Jarðabréf, 234. 1712 á Ari Þorkelsson 20 hdr, Jón Þorleifsson 15 hdr, Ingibjörg Þorkelsdóttir 10 hdr, Magnús Björnsson 10 hdr og Rafn Þorkelsson 5 hdr - JÁM X, 188. 29.6.1740 selur Jakob Eiríksson Gísla Þórðarsyni 20 hdr í Sandtýni fyrir 60 rd. gildi í landaurum en 3 kúg þar með fylgjandi fyrir 10 rd gildi í þarflegum landaurum. AÍ XIII, 60. 11.3.1769 afsala Jónar Hallssynir yngri og eldri Samtýni, 20 hdr, til Símonar Sigurðssonar Bech fyrir 70 rd. specie - AÍ XV, 220. 21.5.1795 pantsetur Sigurður Gunnarsson Syðra-Miðsamtún, 15 hdr, Ytra-Miðsamtún, 10 hdr, Efsta

Samtún, 5 hdr og Blómsturvelli 5 hdr, til samans 35 hdr, til amtmannsins Stefáns Þórarinssonar fyrir lánaða 100 rd. cour., en hann hafði keypt sömu jarðarparta af Vorm Símonssyni Bech 12.5.1795 fyrir 300 rd cour. - AÍ XVII, 251-
52. 9.12.1796 afsalar Sigurður Guðmundsson Syðra-Miðsamtúni, 15 hdr og 2 kúg, Ytra-Miðsamtúni, 10 hdr og 2 kúg, Efsta-Miðsamtúni, 5 hdr og 1 kúg og Blómsturvöllum, 5 hdr og 1 kúg, alls 35 hdr, til Jóns Sigurðssonar fyrir 400 rd. cour. - AÍ XVII, 465
1917: 3,4 teigar. 1/4 slétt. Garður 309 ferstikur. 1990: Túnin að mestu framræst mýrlendi.

EY-281:001 *Mið-Samtún* bæjarhóll bústaður 65°42.720N 18°10.964V
Um 10 metra suður af torffjárhúsunum, EY-281:003 og um það bil 300 metra VSV af núverandi íbúðarhúsi.
Slétt tún, öll ummerki hólsins horfin.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar
Heimildir:Túnakort 1917

EY-281:002 heimild um bænhús 65°42.747N 18°10.989V
Hálfkirkja eður bænhús er sagt hjer hafi að fornu verið, sem af er fallin fyrir manna minni. Engar sagnir hafa varðveist um staðsetningu hennar, hnit tekin 2 metra norður af EY-281:001.
Slétt tún.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar
Heimildir:JÁM X, 188

EY-281:003 hús fjárhús 65°42.743N 18°10.985V
Uppistandandi torffjárhús stendur 10 metra norður af EY-281:001 og 40 metra austur af EY-281:004.
Slétt tún.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar
Heimildir:Túnakort 1917

EY-281:004 heimild um útihús 65°42.753N 18°11.087V
Samkvæmt túnakorti frá 1918 var útihús 40 metra vestur af EY-281:003, fast upp upp við túngarðinn, EY-281:005.
Þýfður mói þarna þar sem var eitt sinn tún.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar
Heimildir:Túnakort 1917

EY-281:005 garðlag túngarður 65°42.754N 18°11.059V
Leifar af garðlagi eru greinilegar á sama stað og túnakortið sýnir vesturmörk túnsins þannig að líklegt er að þetta séu leifar af túngarði.
Þýfður mói þarna þar sem var eitt sinn tún.
Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-281:006 garðlag 65°42.668N 18°11.038V
Um 400 metra auðvestur af núverandi íbúðarhúsi er garður sem nær frá merkjum við Syðsta-Samtún og N að EY-281:005, nokkuð óglöggur nyrðst
Hestamói
Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-281:007 gata leið 65°42.706N 18°11.046V
Fast upp við túngarðinn og um 70 metra V af EY-281:001 er gróin gata gæti verið hluti af alfaraleiðinni.
Gatan liggur um þýfðan móa.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-281:008 varða 65°42.632N 18°13.025V
Tvær vörður eru greinilegar frá bæ, ofarlega í fjallinu fyrir ofan Samtúnabæina. Vörðurnar tvær eru upp á fjallinu, hnit tekin um 300 metra austur af vörðunum því skrásetjarar treystu sér ekki til að klifra upp að þeim í snjónum sem kominn var þegar skráð var. Um 15 metrar eru á milli þeirra, þetta er nyrðri varðan.
Grýtt holt.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-281:009 varða 65°42.645N 18°13.063V
Tvær vörður eru greinilegar frá bæ, ofarlega í fjallinu fyrir ofan Samtúnabæina. Vörðurnar tvær eru upp á fjallinu, hnit tekin um 300 metra austur af vörðunum því skrásetjarar treystu sér ekki til að klifra upp að þeim í snjónum sem kominn var þegar skráð var. Um 15 metrar eru á milli þeirra, þetta er syðri varðan.
Grýtt holt.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-282 Syðsta-Samtún

Hluti af Samtúni. Skv. Johnsen voru jarðir 278-282 í einu lagi 1760 og undir einu nafni, Samtýni taldar 40 hdr, og er Syðsta-Samtún metið 5 hdr. af því 1847. 21.3.1785 kaupir Dómhildur Eiríksdóttir Syðsta-Samtún 10 hdr, af Símon Bech fyrir Kristnes í Eyjafirði - AÍ XVI, 256. 11.1.1797 afsalar Dómhildur Eiríksdóttir Syðsta Samtúni til ekkjunnar Guðrúnar Gísladóttur fyrir 66 rd. cour. AÍ XVII, 464. Land sem áður tilheyrði Syðsta-Samtúni austan Norðurlandsvegar er nú eign Glæsibæjarhrepps.
1917: 2,6 teigar. 1/2 slétt. Garður 145 ferstikur. 1990: Túnin að mestu á framræstu mýrlendi.

EY-283 Hraukbæjarkot

Hjáleiga frá Hraukbæ. 1712: byggð á fjárhússtæði heimajarðarinnar innan túngarðs fyrir vel 40 árum, afdeild einasta að túni, en öðrum landsnytjum óskift, og reiknast fyrir þriðjúng allrar jarðarinnar, að dýrleika x c. JÁM X, 190, 10 hdr. 1847.
1917: 29 teigar. 2/3 slétt. Garður 110 stikur2.

EY-284 Hraukbær

30 hdr. 1712. Möðruvallaklausturjörð. Fyrst getið 9.9.1397 en þá voru Hraukbæjargrafir landamerki við Ytra-Krossanes og sú jörð átti einnig upprekstur í Hraukbæjarfjall - DI III, 620. 6.11.1447 er Hraukbær meðal Möðruvallaklaustursjarða og og voru þar 6 kúgildi og jörðin byggð fyrir hálft þriðja hdr í landskuld - DI IV, 711. 1525 er Hraukbær meðal Möðruvallaklaustursjarða - DI IX, 318. 1569 voru 3 kúgildi með Hrijckbæ, Möðruvallaklaustursjörð, DI XV, 364, en 1570 voru þar engin eftir – DI XV, 367. Hraukbæjarkot byggt um 1670 og taldist eftir það 10 hdr - JÁM X, 190. "Landið liggur frá fjallsbrún og niður að skógarreit Glæsibæjarhrepps ofan við Dvergastein, og er landareignin á milli Bitru og Hraukbæjarkots." BE 1990 II, 616.
1712: "Enginu spillir lítið í einum stað bæjarlækurinn með sansáburði. Úthagarnir eru sæmilega grösugir, en þrönglendir. Hætt er kvikfé fyrir lækjum og fornum mógröfum." JÁM X, 190. 1917: 4,2 teigar. 2/5 slétt. Garður 140 stikur2. 1990: Tún ofan Blómsturvallavegar eru þurrlend, en neðan vegar er framræst mýrlendi, BE

EY-284:011 tóft sel 65°42.065N 18°11.924V
"Út og upp frá Koti er svonefndur Klapparhóll og ofan við hann er Selhjallinn." Kristinn segir seltóftir vera upp í fjallinu, fast við lækinn, ekki mikið ofar en efsta rafmagnslína á grænum áberandi hól. Um 700 metra vestur af EY-284:001, 3 metra N af bæjarlæknum.
Þýfður vallendisbali.
Tóftin stendur á þýfðum vallendisbala, 2 hólf greinanleg en tóftin er orðin nokkuð gömul og veggir mjög þykkir og hafa sennilega fallið ofan í hólfin. Syðra hólfið er 2x7 að innanmáli og opnast til austurs. 4 metrum norður af því er ógreinilegt hringlaga hólf, um 2x2 að innanmáli, ekki sjáanlegt neitt op á því. Ekkert hleðslugrjót er sjáanlegt í tóftinni.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Hraukbær og Hraukbæjarkot, 172

EY-284:012 frásögn 65°42.052N 18°11.911V
Kristinn man eftir tóftum annarssstaðar í fjallinu, en hann man ekki hvar þær voru. Hnit tekinn um 100 m austur af seltóftinni.
Þýfður vallendisbali.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-285 Bitra

20 hdr 1712. Bændaeign. [eftir 14.2.1381] kemur fram að Ólafur Sigurðsson átti 20 hdr jörð er Bitra heitir - DI IV, 13. 24.5.1486 er dæmt að Eiríkur Loptsson hafi átt B. og að Sveinn Sumarliðason sé réttur erfingi hans. - DI VI, 569-72. 18.4.1504 selur Jón Ásgrímsson Helga Ásgrímssyni Bitru og Haus í Kræklingahlíð - DI VII, 681. 1690 auglýsir Ari Þorkelsson á alþingi bréf um að Bitra skyldi vera fullkomin eign systur hans Ingibjargar Þorkelsdóttur. Einnig auglýsti hann annað bréf þar sem hann gaf Jóni Eyjólfssyni umboð til að afhenda Magnúsi Benediktssyni m.a. Bitru, 20 hdr, í jarðaskiptum. AÍ VIII, 309. Bitrugerði er byggt á fyrri hluta 19. aldar sem hjáleiga út úr landi Bitru. "Landið nær fjá fjallshlíðinni niður að landi Glæsibæjarhrepps og er landareignin á milli Hraukbæjar og Bitrugerðis." BE 1990 II, 618.

1712: "Túninu spillir bæjarlækurinn nokkuð í einum stað með grjótsáburði, og enginu í sama máta, þó ekki tuk stórs skaða. Úthagarnir eru mjög litlir, en sæmilega grösugir." JÁM X, 191. 1917: 2,9 teigar. 1/2 slétt. 1990: Túnin að mestu á framræstu mýrlendi.

EY-286 Bitrugerði

Hjáleiga frá Bitru. Byggð á fyrri hluta 19. aldar. Lón, Lónsá og hluti af landi Berghóls l er úr landi Bitrugerðis. 1917: 2,3 teigar. 1/3 slétt. 1990: Tún ofan Blómsturvallavegar eru ræktað mólendi en neðan vegar er framræst mýrlendi.

EY-287 Áslákksstaðir

30 hdr 1712. Hólastólsjörð. 24.5.1486 er dæmt að Eiríkur Loptsson hafi átt Á. og að Sveinn Sumarliðason sé réttur erfingi hans. - DI VI, 569-72. 1520 eru Ásláksstaðir taldir meðal þeirra jarða sem Gottskálk bp hafði komið undir Hólastól: 'Aslacksstader .xlc. vj kugilldi. Landskylld. c. þa wti eru iij är.' DI VIII, 728. 1525 eru Ásláksstaðir meðal Hólastólsjarða – DI IX, 301. 1569: 'Med Aslakstodum landsk .c. oc .xl. alner med tiundum kug. .v.' Reikningur Hólastaðar, DI XV, 227. 1570: 'Med Aslakstodum .v. kug.' Kúgildi Hólastóls, DI XV, 458. Munnmæli 1712 að jörðin hafi átt skipastöðu í landi Syðra-Krossaness á móti afgirtum engjaparti í eigin landi. JÁM X, 192. "Landið nær frá fjallshlíðinni niður að Lóninu og liggur Bitrugerði norðan að því en land eyðibýlsins Hrappsstaða að sunnan. Þarna eru hreppamörkin milli Glæsibæjarhrepps og Akureyrarbæjar." BE 1990 II, 622.

1712: Túninu spillir nokkuð í einum stað bæjarlækurinn með leirs og sands áburði. úthagarnir eru mjög litlir en þó grösugir. Hætt er kvikfje fyrir fornum torfgörðum og holugryfjulækjum." JÁM X, 192. 1917: 7,6 teigar. 3/4 slétt.

EY-288 Hrappsstaðir

20 hdr. 1712. Bændaeign. Einnig Rafnsstaðir og Hrafnsstaðir. 1.7.1538 selur Þorsteinn Torfason Ara Jónssyni lögmanni Rafnsstaði fyrir 30 hdr - DI X, 367. 230.4.1549 selur Ari Jónsson Teiti Magnússyni Rafnsstaði - DI XI, 704. 7.5.1622 selur Guðrún Skúladóttir Þorláki bpi bróður sínum hálfa Hrafnsstaði fyrir 10 hdr. - Jarðabréf, 221. 24.5.1633 greiðir Þorlákur Skúlason bp Guðrúnu systur sinni m.a. hálfa Hrafnsstaði, 10 hdr, vegna skuldar, með samþykki konu sinnar Kristínar Gísladóttur - Jarðabréf, 221. Búskap lauk 1955. Getið 1417 en þá afhenti Ingibjörg Loptsdóttir Ingunni Árnadóttur erfingja sínum H. ásamt mörgum öðrum jörðum. "Hrappsstaðaá deilir löndum að sunnan milli jarða niður að brekkurótum, en þar sveigir áin til norðurs. Eftir það eru landamerki Hrappsstaða í stefnu til austus frá gilskjaft að Lóninu. Sunnan við ána nefnist Hrappsstaðagrund og Hrappsstaðanes neðar og endar það í mjóum tanga þar sem árin sameinast Lóninu rétt norðan við þar sem áður stóð bærinn Mýrarlón." BE

1917: 4.4 teigar. 1/3 slétt. Garðar 207 ferstiklur. 1712: "Enginu hefur að fornu spillt jarðfallsskriða úr fjallinu, sem nú er mikinn part grasi vaxinn til hagbeitar. Úthagarnir eru grösugir og litlir ut supra. Hætt er kvikfé fyrir holugryfulækjum og afætudýjum." JÁM X, 193.

EY-288:008 gerði rétt 65°41.209N 18°11.248V

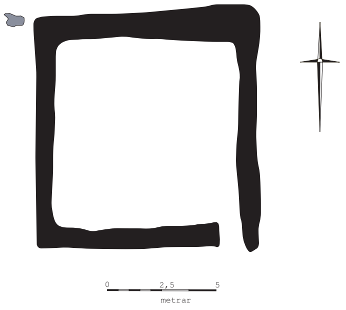

Tóft er tæpa 570 m norðaustan við mógrafir EY-289:009 og um 500 m vestan við stekk EY-289:006. Um 10 m fyrir sunnan gerðið rennur lækur í grunnu gili. Gerðið er á sléttum hjalla í fjallshlíð sem hallar til austurs.
Gerðið er í mosavaxinni fjallshlíð. Á svæðinu er gras, mosi og annar gróður. Einnig eru nokkur birkitré á hjallanum nærri réttinni.
Gerðið er 10 x 10 m stórt. Veggirnir eru 0,3 m á hæð og alveg grónir. Hvergi glittir í stein nema rétt fyrir utan suðvesturhorn tóftarinnar. Inngangur er í norðurhorni á austurvegg. Að innan er grunnflöturinn sléttur og hvergi sést móta fyrir hólfum. Engar aðrar minjar eru sjáanlegar nærri tóftinni. Líklega er þetta rétt eða aðhald af einhverju tagi. Stórþýft er allt umhverfis tóftina og mýrlent.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Réttin, horft til norðurs

EY-289 Kífsá

10 hdr. 1712. Hrafnagilskirkjujörð en komst undir Lögmannshlíðarkirkju á 17. öld. Fyrst getið 1318 og þá orðin Hrafnagilskirkjueign, og var leiga þá 1 hdr. - DI II, 453 sbr. 1394 - DI III, 560; 1429 - DI IV, 378; 22.6.1508, leiga 1 hdr - DI VIII, 215, 1525 - DI IX, 332. 26.8.1630 fellur dómur um Keppsá sem bóndinn Jón Sigurðsson í Lögmannshlíð hélt vera kirkjunnar eign þar, en Bjarni bóndi Sigurðsson hafði keypt. Jón er dæmt að halda Keppsá undir Hlíðarkirkju - Jarðabréf, 221. 26.9.1660 er Keppsá, 10 hdr, talin kirkjujörð Lögmannshlíðarkirkju - Jarðabréf, 222-223. 1703: Keppsá, Lögmannshlíðarkirkjujörð, 12 hundruðum að dýrleika. Landskuld 4ur ærgildi. Þar upp í gelst tvegg

ja daga sláttur, 20 álna fóður, hitt í ullarvöru. Kúgildi 3 og tvær ær betur. Eiga eftir þaug að gjaldast leigur í smjöri. » JÁM XIII, 374-75. Einnig Keppsá. Enginn búskapur eftir 1961.
1917: 2.3 teigar. 1/3 slétt. Engir garðar. 1712: "Enginu spillir nokkur Merkislækur með grjóts og sands áburtði. Úthagarnir eru bjarglega víðlendir og grösugir með Keppsártúngu, sem liggur fyrir vestan ána. Hætt er kvikfje fyrir holgryfulækjum, sem oft verður mein að." JÁM X, 196.

EY-289:006 tóft stekkur 65°41.148N 18°11.158V

Stekkjartóftin er 250 metra norðvestur af bæjarhólnum EY-289:001, fast austan við Hrappsstaðaána.
Í ósléttum mjög vel grónum hvammi í gilinu niður að ánni.
Tóftin snýr norður-suður. Króin opnast til austurs upp í brekkuna og er það hólf 2x2,5 m að innanmáli. Sunnan við hana er 5x2 m hólf að innanmáli sem opnast til vesturs niður að læknum. Tóftin er alls 11x5 m að utanmáli og er hleðsluhæð mest 0,3. Grjóthleðslur eru greinilegar í flestum veggjum tóftarinnar en yfirleitt ekki meira en 1 umfar.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:H.H.

EY-289:009 náma mógrafir 65°40.905N 18°11.386V

Mógrafir eru um 490 m sunnan við stekk EY-289:006.
Mógrafirnar eru í lítt blautri mýri í brekku sem hallar mót austri.
Mógrafir eru um 2 x 5 m og snúa austur-vestur. Kantur er meðfram suður- og vesturbrún, hæstur um 0,5 m. Grafir eru grónar og nokkuð blautar.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Mógrafirnar, horft til vesturs

EY-290 Hesjuvellir

20 hdr. 1712. Lögmannshlíðarkirkjueign, fyrst getið 1318 og var þá orðin kirkju eign - DI II, 453 sbr. 1394 - DI III, 522. 25.8.1558 eru Hesjuvellir kirkjujörð Lögmannshlíðarkirkju - DI XIII, 324. 26.9.1660 telur Vigfús Jónsson Jóni syni sínum í kaupmála Lögmannshlíð með Esjuvöllum, 20 hdr en Á og Keppsá eru taldar kirkjujarðir - Jarðabréf, 222-223. 1703: Esjuvellir, heimal. 20 hundruðum að dýrleika. Landskyld eitt hundrað á landsvíu. Þar upp í gelst tveggja daga sláttur fyrir 20 álnir, 20 álnir í eldi, en hitt annað í ullarvöru. Kúgildi 4ur, tilskildar leigur í smjöri.
» JÁM XIII, 374-75. Talin hjáleiga frá Lögmannshlíð 1712, sögð byggð í úthögum út og upp frá staðnum og talin 1/5 jarðarinnar. Einnig Esjuvellir. "Land Hesjuvalla nær frá Lögmannshlíðarmerkjum að sunnan og austan, til fjallsbrúnar að vestan, en að norðan er Kífsá." BE 1990, 668
1917: 3.9 teigar. 1/4 slétt. Garðar 192 ferstiklur.

EY-291 Lögmannshlíð

100 hdr með afbýlum 1712. Bændaeign. Getið í Ljósvetninga sögu, þá kölluð Hlíð og svo ávallt fram á fyrri hluta 15. aldar er Lögmannshlíðarnafnið festist og mun það vera kennt við lögmennina Guðmund Sigurðsson (1302-18, 1321-40) og Sigurð Guðmundsson (1358-80). 1254 : « Þeir [Gissur Þorvaldsson og flokkur hans] átu dagverð í Hlíð, sumir að Gríms Einarssonar skeggs en sumir á öðrum bæjum. » Íslendinga saga, Sturl, 647. 1285 : « Herra Jörundur biskup að Hólum greiddi peninga Sigurði í Hlíð fyrir Möðruvallastað … » Árna saga biskups, Sturl, 844. Frá [1296] er til skrá um reka sem Jörundur biskup (þ.e. Hólastaður) og Sigurður lögmaður í Hlíð áttu saman, mest um Melrakkasléttu - DI II, 315-17. 20.4.1430 skipar Loptur Guttormsson þeim erfingja sínum er fær Lögmannshlíð að halda þar ómaga af Möðruvellingaætt og á hann að fá 8 álnir vaðmáls á ári - DI IV, 406. [haustið 1432] er Hlíð meðal þeirra stórbýla sem komu til skipta eftir Lopt ríka Guttormsson á milli barna hans Þorvarðar, Eiríks, Ólafar og Soffíu - DI IV, 519. [um 1500] eru leidd vitni um að "Eirikr Loptsson. sem þa atte jordina Logmannzhlíd. hiellt þa og hafde og sier eignade med greindre jordu Logmannshlíd alla halfa Oddeyre rettsyni i sio þar sem Glera fellr fyrst ur gliufrum. Var þ.esse máldage og landamerke optlega lesin i logmannzhlíd. bæde þa Eiríkr lifde og Sumarlide epter hann. hafde Eiríkr og svo Sumarlide þessa greinda landaregin med hlíd atolulaust meir enn .xxxx. vetr." - DI XI, 55. 3.10.1506 selur Finnbogi Jónsson lögmaður Gottskálk bpi jarðir gegn tilkalli og eignarorði biskupsins til Lögmannshlíðar eftir því sem sr. Eiríkur Sumarliðason hafði honum fengið - DI XI, 60-61. 11.9.1508 lét Finnbogi Jónsson lögmaður lesa upp 12 lögréttumannadóm þar sem þeir dæmdu Finnboga til fullrar eignar alla jörðina Lögmannshlíð - DI VIII, 236. 1.4.1528 selur Hrafn Brandsson lögmaður Jóni Arasyni bpi Lögmannshlíð, jörð konu hans Þórunnar Jónsdóttur - DI IX, 448-450. 30.11.1531 sagði Jón Arason að hann hafði gefið Helgu dóttur sinni 2 hundruð hundraða og var þar tilskilin í jörðin Lögmannshlíð með því búi og peningum sem þar þá samanstóðu, til akups við Eyjólf Einarsson - DI IX, 604. 7.5.1551 selur Erlendur Jónsson Birni Gíslasyni 17 hdr og 4 ágildi í Lögmannshllíð - DI XII, 261. 25.1.1554 kvittar Ólafur bp Hjaltason sr. Björn Gíslason af portio Lögmannshlíðarkirkju frá því að Gottskálk bp kvittaði Finnboga Jónsson 1505 og til 1526 - DI XII, 670. 25.8.1558 gefur Eyjólfur Einarsson, með ráði konu sinnar Helgu Jónsdóttur, dóttur sinni Önnu 70 hdr uppí jörðina Lögmannshlíð og á kirkjan þar jörð á Hesjuvöllum - DI XIII, 324. 1569: Laugmannshlid hun A kot heiter Hesiuvallir. vilia þeir aunguum kirkiugodzum suara sem nu gardinn hallda. þui biskup Gottskal hafi giefid þeim kuitt kirkiugodz. prest tiund af fastaeign xvij aurar. en þad fallid hefur j kirkiutiund medan Vigfus Þorsteinsson hefur halldid vill hann suara kirkiunne ofrifum peningum fyrir so mikid sem hann a at suara. DI XV, 343. 7.12.1620 segir Guðbrandur Þorláksson bp í bréfi: "Sú jörð, Lögmannshlíð, fer nú sölum og skiptum, svo Jón Sigurðsson skal nú vera eigandi

að 30 hndr. Bæjarhræ má sú jörð heita, niðurnídd og hrunin í grunn." - Jarðabréf, 217. 1622, Jón Sigurðsson sýnir framburð Guðbrands bps um að biskup Jón hefði goldið jörðina Á, Hlíðarkirkju fyrir fornan kirkjureikning og vitnar í skjal bps. « Nú hafa arfar biskups Jóns tekið þær báðar jarðir Á og Keppsá frá Hlíðarkirkju, skipt með sér sem öðru arfagózi, en Hlíðarkirkja hefur nú ekki par. » vitnað er í bréf Jóns bónda Björnssonar frá 1607 sömu meiningar, að bp Jón hefði goldið Hlíðarkirkju Á fyrir kirkjureikning. Einnig meðkenning Eyjólfs Eiríkssonar að hans sálugi föðurfaðir Eyjólfur Einarsson hefði ekki gefið jörðina Á börnum sínum með Lögmannshlíð. Þá bar Jón Sigurðsson að jörðin Á hefði átölulaust legið undir Hlíðarkirkju um 50 ár eða lengur, því bóndinn [á Glerá ?] Einar Hákonarson fram bar ekkert fyrir sína hönd, það sem þessu hrinda mætti.

Því var Jóni Sigurðssyni dæmt að halda þriðjung jarðarinnar Ár undir Hlíðarkirkju, en þar sem bóndanum Einari Hákonarsyni hafði verið dæmdur þriðjungurinn á fyrirfarandi Öxarárþingi var hann sendur til síns heimildamanss eftir lögum. AÍ V, 82. 22.7.1632 telur Jón Sigurðsson Vigfúsi syni sínum í kaupmála m.a. hálfa Lögmannshlíð fyrir 50 hdr og lofar Vigfús að gefa Guðrúnu Haldórsstóttur heitkonu sinni hálfa Lögmannshlíð - Jarðabréf, 2443. 24.10.1641 selur Jón Jónsson Vigfúsi bróður sínum hálfa Lögmannshlíð - Jarðabréf, 243. 6.9.1660 telur Vigfús Jónsson Jóni syni sínum í kaupmála Lögmannshlíð, eitt hundrað hdr, með jörðunum Esjuvöllum, 20 hdr, Kollugerði, 10 hdr, og öðrum hennar heimalöndum. Þar að auki eru tilnefndar kirkjujarðirnar Á, 40 hdr, og Keppsá, 10 hdr - Jarðabréf, 222-223. 1.7.1621 selur Eyjólfur Eiríksson Jóni Sigurðssyni 66 hdr og 4 ærgildi í Lögmannshlíð - Jarðabréf, 217. 3.7.1703 : Jarðeignir Jóns Vigfússonar og Lögmannshlíðarkirkju. Solátandi reikning gef ég undirskrifaður yfir þær jarðir, sem Lögmannshlíðarkirkju og mér tilheyra :

1° Lögmannshlíð með sínum tilliggjandi heimalöndum, tíutíu hundruðum að dýrleika. Hennar heimalönd þessi :

Esjuvellir, heimal. 20 hundruðum að dýrleika. Landskyld eitt hundrað á landsvíu. Þar upp í gelst tveggja daga sláttur fyrir 20 álnir, 20 álnir í eldi, en hitt annað í ullarvöru. Kúgildi 4ur, tilskildar leigur í smjöri.

Titlingur með Uppsölum, heimal. landskuld áttatíu álnir, gelst í ullarvöru og sauðum. Kúgildi 3, eftir þaug áskildar leigur í smjöri.

Kollugerði með Rangárvöllum, heimal. landskuld fimm ærgildi, gelst í ullarvöru og sauðum, þar með tveggja daga sláttur. Kúgildi 4ur, áskilin vætt smjörs í leigur.

Á, Lögmannshlíðarkirkjujörð, 40 hundruðum að dýrleika. Landskuld tvö hundruð á landsvíu. Upp í þá landskuld gelst þriggja daga sláttur, 40 álna fóður, hitt annað í ullarvöru og sauðum. Kúgildi 7, eiga að gjaldast leigur í smjöri.

Keppsá, Lögmannshlíðarkirkjujörð, 12 hundruðum að dýrleika. Landskuld 4ur ærgildi. Þar upp í gelst tveggja daga sláttur, 20 álna fóður, hitt í ullarvöru. Kúgildi 3 og tvær ær betur. Eiga eftir þaug að gjaldast leigur í smjöri.

Mýrarlón, lögbýli, 20 hundruðum. Landskuld eitt hundrað á landsvíu. Upp í þá landskuld gelst þriggja daga sláttur, 20 álna fóður, hitt í sauðum og ullarvöru eftir sem goldið verður. Kúgildi 4ur, áskilin vætt smjörs í leigur. » JÁM XIII, 374-75.

Hesjuvellir, Tittlingur, Kollugerði og Rangárvellir voru hjáleigur í byggð 1712 en Bandagerði var fornt eyðiból. Einnig voru Kríugerði og Sandgerði tvennar girðingar í landinu en ekki ætluðu menn þar byggð verið hafa. Búskap lauk 1972. "Land Lögmannshlíðar liggur á milli Hlíðarenda og Hesjuvalla og nær niður að merkjum við Rangárvelli. Þá á Lögmannshlíð spildu milli Hesjuvalla og Kollugerðis er nær norður að merkjum við Mýrarlón." BE 1990, 687

1917: 8.1 teigar. 1/2 slétt. Garðar 180 ferstiklur. 1712: "Túninu er mjög hætt við skaða og skriðufalli, bæði úr bæjarlæknum og fjárhúslæknum, sje ekki með bestu gætni við varðað. Engið spillist nokkur af sömu lækjum, sem ber á það grjót og sand. Úthagarnir eru nægilega grösugir og víðlendir. Hætt er kvikfje fyrir afætudýjum og lækjum og so fornum torfgröfum." JÁM X, 197.

EY-295 Tittlingur (Hlíðarendi)

Hjáleiga frá Lögmannshlíð á 10 hdr. 1712. Byggt fyrir manna minni sunnarlega í heimatúninu, afdeilt einasta að túni og engjum" 1703: "Titlingur með Uppsölum, heimal. landskuld áttatíu álnir, gelst í ullarvöru og sauðum. Kúgildi 3, eftir þaug áskildar leigur í smjöri. » JÁM XIII, 374-75. Nafni bæjarins var breytt í Hlíðarenda 1925
1917: 2.4 teigar. 1/4 slétt. Garðar 145 ferstiklur.

EY-296 Glerá (Neðri-Glerá)

10 hdr. 1712, þá voru tveir bæir innangarða ... og kallast réttu bæjarnafninu báðir bæirnir. 30 hdr. sá stærri og 10 hdr. sá minni. 1847 var Efri Glerá 20 hdr en Neðri Glerá 10 hdr. Lögmannshlíðarkirkjueign frá 17. öld. « Helgi enn magri gaf Ásmundi Kræklingahlíð, ok bjó [hann] at Glerá enni syðri. … Þá fór Ásgrímur til Íslands ; hann bjó á Glerá enni nyrðri. » Landnámabók (S229), ÍF I, 264 « Þá gaf Helgi hinn magri honum [Ásmundi] land at nema í Kræklingahlíð ok bjó hann at Glerá hinni syðri. » Landnámabók (Þ(M)), ÍF I, 265 nmgr. 8. « … gaf

Helgi hinn magri Ásgrími landnám í Kræklingahlíð, ok áttu þeir bræðr alla hlíðina, ok var af því kölluð Kræklingahlíð, at þeir váru synir Öndótts kráku. Ásmundr bjó at Glerá hinni syðri, en Ásgrímur at hinni nörðri. » Landnámabók (H195), ÍF I, 267. « Ásmundur [Öndóttsson] komst undir Hrísey … Honum gaf Helgi hinn magri Kræklingahlíð alla ; hann bjó að Glerá hinni syðri. Ásgrímur, bróðir hans, kom út nokkrum vetrum síðar ; hann bjó að Glerá hinni nyrðri ; hann var faðir Elliða-Gríms, föður Ásgríms. » Grettissaga, 8. kap (ÍS V, 15). 24.5.1486 er dæmt að Eiríkur Loptsson hafi átt Á og að Sveinn Sumarliðason sé réttur erfingi hans. - DI VI, 569-72. 1525 er Á í Kræklingahlíð meðal Hólakirkjujarða - DI IX, 301. 25.12.1550 er Á í Kræklingahlíð, 40 hdr, meðal þeirra Hólkakirkjujarða sem Jón Arason hafði burt lógað - DI XI, 873, sbr. 1552, DI XII, 460. 26.1.1624 beiðist Jón Sigurðsson dóms á því, hvort nokkur ætti lagasvari fyrir að halda um þá tvo parta í Á í Kræklingahlíð, sem Guðbrandur biskup hefði án dóms að sér tekið í nafni Hólakirkjueignar. Jóni er dæmt að halda fyrrgreinda jörð, Á, vegna Hlíðarkirkju - Jarðabréf, 221. Á talin 40 hdr kirkjujörð Lögmannshlíðarkirkju - Jarábréf, 222. Á Neðri-Glerá hefur ekki verið búið sérstaklega síðan á 19. öld.

EY-297 Glerá (Efri-Glerá)

30 hdr. 1712, þá voru tveir bæir innangarða ... og kallast réttu bæjarnafninu báðir bæirnir. 30 hdr. sá stærri og 10 hdr. sá minni. Lögmannshlíðarkirkjueign. « Helgi enn magri gaf Ásmundi Kræklingahlíð, ok bjó [hann] at Glerá enni syðri. … Þá fór Ásgrímur til Íslands ; hann bjó á Glerá enni nyrðri. » Landnámabók (S229), ÍF I, 264 « Þá gaf Helgi hinn magri honum [Ásmundi] land at nema í Kræklingahlíð ok bjó hann at Glerá hinni syðri. » Landnámabók (Þ(M)), ÍF I, 265 nmgr. 8. « … gaf Helgi hinn magri Ásgrími landnám í Kræklingahlíð, ok áttu þeir bræðr alla hlíðina, ok var af því kölluð Kræklingahlíð, at þeir váru synir Öndótts kráku. Ásmundr bjó at Glerá hinni syðri, en Ásgrímur at hinni nörðri. » Landnámabók (H195), ÍF I, 267. « Ásmundur [Öndóttsson] komst undir Hrísey … Honum gaf Helgi hinn magri Kræklingahlíð alla ; hann bjó að Glerá hinni syðri. Ásgrímur, bróðir hans, kom út nokkrum vetrum síðar ; hann bjó að Glerá hinni nyrðri ; hann var faðir Elliða-Gríms, föður Ásgríms. » Grettissaga, 8. kap (ÍS V, 15). 24.5.1486 er dæmt að Eiríkur Loptsson hafi átt Á og að Sveinn Sumarliðason sé réttur erfingi hans. - DI VI, 569-72. 1525 er Á í Kræklingahlíð meðal Hólakirkjujarða - DI IX, 301. 25.12.1550 er Á í Kræklingahlíð, 40 hdr, meðal þeirra Hólkakirkjujarða sem Jón Arason hafði burt lógað - DI XI, 873, sbr. 1552, DI XII, 460. 1618, alþingi. Guðbrandur biskup klagar um jarðir sem eru óréttilega undan Hólakirkju komnar þar á meðal Á eða Glerá í Lögmannshlíðarkirkjusókn. Hann lýsir því að hann taki jörðina að sér dómkirkjunnar vegna, klagar um tíundarhald fyrir Lögmannshlíðarkirkju. Dómur hafði gengið við Vallalaug 1613 að sá kirkjuhluti er fallið hefði síðan Jón bp varð eigandi að jörðinni skyldi greiðast í næstu fardögum en það var ekki goldið. AÍ IV, 370. 1622: Jón Sigurðsson sýnir framburð Guðbrands bps um að biskup Jón hefði goldið jörðina Á, Hlíðarkirkju fyrir fornan kirkjureikning og vitnar í skjal bps. « Nú hafa arfar biskups Jóns tekið þær báðar jarðir Á og Keppsá frá Hlíðarkirkju, skipt með sér sem öðru arfagózi, en Hlíðarkirkja hefur nú ekki par. » vitnað er í bréf Jóns bónda Björnssonar frá 1607 sömu meiningar, að bp Jón hefði goldið Hlíðarkirkju Á fyrir kirkjureikning. Einnig meðkenning Eyjólfs Eiríkssonar að hans sálugi föðurfaðir Eyjólfur Einarsson hefði ekki gefið jörðina Á börnum sínum með Lögmannshlíð. Þá bar Jón Sigurðsson að jörðin Á hefði átölulaust legið undir Hlíðarkirkju um 50 ár eða lengur, því bóndinn [á Glerá ?] Einar Hákonarson fram bar ekkert fyrir sína hönd, það sem þessu hrinda mætti. Því var Jóni Sigurðssyni dæmt að halda þriðjung jarðarinnar Ár undir Hlíðarkirkju, en þar sem bóndanum Einari Hákonarsyni hafði verið dæmdur þriðjungurinn á fyrirfarandi Öxarárþingi var hann sendur til síns heimildamanss eftir lögum. AÍ V, 82. 26.1.1624 beiðist Jón Sigurðsson dóms á því, hvort nokkur ætti lagasvari fyrir að halda um þá tvo parta í Á í Kræklingahlíð, sem Guðbrandur biskup hefði án dóms að sér tekið í nafni Hólakirkjueignar. Jóni er dæmt að halda fyrrgreinda jörð, Á, vegna Hlíðarkirkju - Jarðabréf, 221. Á talin 40 hdr kirkjujörð Lögmannshlíðarkirkju - Jarábréf, 222. 1703: Á, Lögmannshlíðarkirkjujörð, 40 hundruðum að dýrleika. Landskuld tvö hundruð á landsvísu. Upp í þá landskuld gelst þriggja daga sláttur, 40 álna fóður, hitt annað í ullarvöru og sauðum. Kúgildi 7, eiga að gjaldast leigur í smjöri.
» JÁM XIII, 374-75. 1847 Efri Glerá 20 hdr , Neðri Glerá 10 hdr. Glerárdal framan Heimara-Illagils var óskipt beitiland Glerárbæjanna og Lögmannshlíðar. Búskap lauk 1972 og hafði verið aðeins einn bær á 20. öld
1917: 8.7 teigar. 2/3 slétt. Garðar 613 ferstiklur.

EY-297:010 *Torfdalur* örnefni rista 65°40.024N 18°09.948V
"Suður og upp af Kirkjuhól (suður og upp af bænum) er Sveinshúsahóll langur og mjór, gróinn að norðan en ógróinn melur að sunnan. Suður og upp af honum utan túns gengur Torfdalur." Á Örnefnakorti er Torfdalur merktur inn sem dalverpi sem liggur norður-suður samhliða veginum suður Glerárdalinn.
Grösugt dalverpi og er lækur í botninum.
Farið var á vettvang árið 2008 vegna skráningar fyrir Blöndulínu. Malarnám og krossbraut eru á minjastað.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Ak utan Glerár, 18; SS: Akureyri (Örnefakort)

EY-302 Naust

40 hdr. 1712. Bændaeign. Getið í Ljósvetninga sögu og Fóstbræðra sögu. 1446 er "Naust. ij h[unndrut]. j. l[eigu]." meðal jarða Munkaþverárklausturs - DI IV, 699 sbr. 1461 en þá er einnig talinn Naustahólmi - DI V, 303. 3.4.1681 selur sr. Sæmundur Oddsson sr. Skúla Þorlákssyni Naust, 40 hdr - Jarðabréf, 51. Naustum fylgdi Naustahólmi sem er austan við Eyrarlandshólma - JÁM X, 206; Naust ll nýbýli úr Naustalandi árið 1929; Naust lll nýbýli úr Naustalandi 1930; Naust lV nýbýli úr landi Nausta 1947. Býlin standa öll frekar þétt saman. Naust l telst í eyði frá 1961 (þar er enn búið en enginn búskapur), Naust ll keyptu land Nausta l.
Túnið fyrir ofan Naust l var sléttað milli 1950 og 60. Þá var túngarðurinn jafnaður og tóftir austan við hann. Túnið fyrir neðan Naust lV og norðan og norðaustan Naust l hefur ekki verið sléttað síðan það var sléttað fyrst með handverkfærum. Geilin á norðurbakka Naustalækjar sléttuð rækilega með vélum. Tungan sunnan við Naustalæk hefur aldrei verið sléttuð.

EY-302:009 *Naustabeitarhús* tóftir beitarhús 65°39.386N 18°07.930V

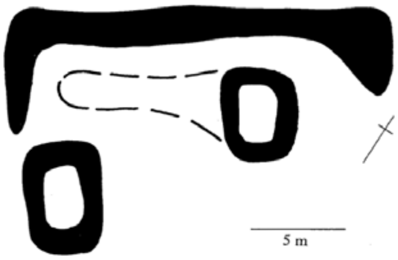

"Naustabeitarhús voru í hlíðinni nokkuð fyrir ofan selið. Tættur munu vera þar sýnilegar og óskemmdar" segir í söguminjaskrá Helga Hallgrímssonar. Engar tóftir eru beint fyrir ofan selið (EY-302:008) en við norðurenda Breiðahjalla, þ.e. talsvert langt ofar og norðar en selið eru mjög fornlegar tóftir í brekku á austurbakka lækjar, sem tekinn er í skurð spölkorn neðar.

Tóftin, horft til norðurs

Smáþýfður mói í brekkunni, en endan við til S er allmikið engi sem nær allt suður að Hamramerkjum.
Sveinn Baldvinsson segir að þarna hafi ekki verið beitarhús heldur sel.
Tóftirnar eru í litlum halla og er **Hættumat:** stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:H.H.

EY-302:073 varða óþekkt 65°39.811N 18°08.716V
Varða er 1 km norðvestur af beitarhúsum EY-302:009.
Varðan stendur á gróðurlitlum hól í annars skógi vaxinni fjallshlíð.
Varðan stendur nokkuð hátt en er lítil og niðurfallin. Hún er kringlótt í grunninn, um 0,7 m í þvermál og um 0,3 m á hæð. Grjót fremur smátt og skófum vaxið.
Hættumat: engin hætta

EY-303 Hamrar

40 hdr. 1712. Munkaþverárklaustursjörð. 1446 er "Hamrar. ij h[unndrut]. j. l[eigu]." meðal jarða Munkaþverárklausturs - DI IV, 699 sbr. 1461 - DI V, 303, 1525 - DI IX, 309. Hamragerði hétu rústir kringum stekkinn 1712 og var það talið eyðihjáleiga 1802. Hamrar II nýbýli á helmingi jarðarinnar 1957. Hamrar I fóru í eyði 1979 en Hamrar II 1990. Hamraland er mjó ræma milli Nausta og Kjarna og á Kjarni allbreiða ræmu meðfram sjónum, sem bendir til að Hömrum hafi upphaflega verið skipt úr þeirri jörð.
1917: 5.1 ha. 1/5 slétt. Engir garðar. ca. 1800: "Heyskapur lítill í móum og mýrum. Beitiland til fjalls í meðallagi. Torfrista góð og nóg." BE 1990, 703. 1996: Tún hafa öll verið sléttuð rækilega. Stór hluti af gamla túninu vestan við bæinn er nú undir hestarétt og er það ca 60x50 m moldarflag. Þar sem Ytragerði og Syðragerði voru eru nú hrossahagar en vestari hluti Syðragerðis er innan við girðingu skógræktarinnar.

EY-303:013 varða óþekkt 65°38.931N 18°07.303V

Varðan, horft til norðurs

Varða er um 180 m norðaustan við tóft EY-303:010 og um 900 m til suðurs er önnur tóft, EY-304:035 . Varðan er á klettabrún, á mörkum framkvæmdasvæðisins. Trjám hefur verið plantað sunnan, norðan og austan við klettabrúnina. Varðan stendur um 40 m frá brúninni sjálfri. Hraunbrúnin er lítið gróin, mosi og berjalyng sést á stöku stað.
Varðan er á 8 m háu klettabelti. Hún er 0,4 m á hæð, 0,5 m á breidd og sjást þrjú umför af grjóti. Varðan er að öllum líkindum ekki gömul og fremur illa hlaðin.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-303:014 tóft óþekkt 65°38.650N 18°06.995V

Tóftin, horft til austurs

Tóft er um 570 m suðaustur af vörðu EY-303:013. Tóftin er í norðurjaðri mýrar, fast upp við lerkiskóg en austan við tóft er dálítill holmóablettur.
Tóftin er um 4 x 5 m og snýr norður-suður. Norðurveggur er ógreinilegur, þar eru nú stórar þúfur. Tóftin er mjög gróin, aðallega lyngi og grasi. Inngangur virðist vera í suðvesturhorni tóftar en á norðurvegg er einnig rof í vegg á tveimur stöðum. Mesta hleðsluhæð er um 0,7 m Tóftin er líklega eingöngu hlaðin úr torfi, ekki sést í grjót. Stórþýft er norðan og austan við tóft og ekki útilokað að þar séu einnig veggjaleifar.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

EY-304 Kjarni

36 hdr. 1712. Konungsjörð. [um 1.9.1552] er Kjarni með 6 kúgildum og 2 hdr í leigu talinn meðal jarða sem Ari Jónsson hafði átt - DI XII, 465. Hamrar hafa snemma byggst úr landi Kjarna. 1712 hafði Litli-
Kjarni verið byggður við heimabæinn upp úr geldnautafjósi fyrir um 60 árum, afdeildur einasta að túni og engjum og taldist fjórðungur jarðarinnar. Steinagerði var önnur hjáleiga eða partur af jörðinni, byggð fyrir manna minni í úthögum og taldist annar fjórðungur 1712 . Í lok 19. alda risu þurrabýli austast í landi Kjarna, Brunná, Nýibær 1892, Lækarbakki og Vegamót 1899. Akureyrarbær keypti jörðina 1910. Kjarni fór í eyði 1947. Mesturhluti Kjarnalands hefur nú verið lagður undir skógrækt.
1917: 4.4 ha. 3/4 slétt. Garðar 430 m2. Frá 1917 hefur túnið verið stækkað um þriðjung eða svo til austurs og annan þriðjung til austurs. Allt túnið er þokkalega slétt og hefur sennilega verið unnið með stórvirkum vinnuvélum, a.m.k. að hluta. Eftir endilöngu gamla túninu (A-V) er nú tví- eða þríbreitt trjábelti en annars hefur skógi ekki verið plantað í túnið að því er virðist, en hinsvegar þétt upp að því, allsstaðar nema að suðvestan.

EY-304:010 2 tóftir beitarhús 65°38.337N 18°06.800V

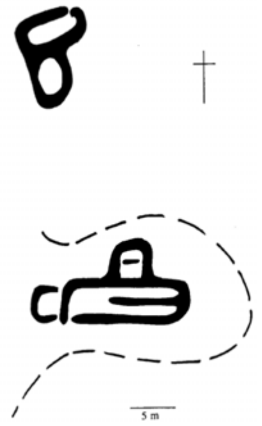

"Syðst og neðst heita [klettarnir ofan við Kjarna] Lönguklettar, þá tekur við klettalaus kambur, sem Kjarnakambur nefnist. Þar upp af kambinum var eitt sinn stekkur." Þessi lýsing gæti átt við þennan stað (en ekki EY-304:023) sem er talsvert langt upp með Kjarnalæk, fyrir ofan Kaffiklauf, um 200-300 m beint í A frá gamla skátaskálanum fyrir botni Ssyðridals og um 100 m norðan við vírgirðingu sem liggur austur-vestur þvert á hlíðina.

Tóftirnar eru í smáþýfðum grasmóa og standa undir allbröttu holti, sem er gróðursnautt efst. Í kringum móann (100-250 m) eru gróðurlítil holt. Stærri tóftin er um 20 m norðan við Kjarnalæk.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Ak, 11

EY-304:033 varða óþekkt 65°38.423N 18°06.513V

Tvær vörður eru meðfram klettabrún fyrir ofan Kjarnaskóg og lenda innan athugunarsvæðisins. Fleiri vörður eru á brúninni en eru utan framkvæmdasvæðisins. Trjám hefur verið plantað um 15 m fyrir sunnan vörðurnar.

Vörðurnar eru efst á klettabelti sem er lítt gróið, þó vottar fyrir berjalyngi á stöku stað.

Klettabrúnin hlykkjast frá austri til vesturs og er um 7 m há. Vörðurnar eru tvær. Varða A er 0,5 m á hæð, 1 m á breidd og sjö umför af grjóti sjást. Varðan stendur á hraunöldu. Stórt grjót er í neðri helmingi vörðunnar en smásteinum hefur verið raðað efst. Spýta stendur upp úr vörðunni og að öllum líkindum er hún ekki mjög gömul. Varða B er 72 m norðaustan við A á sömu klettabrún. Varðan er 1,2 m á hæð, 0,7 m á breidd og stendur á hraunklöpp. 10 umför af grjóti sjást í vörðunni og stendur spýta upp úr henni miðri.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðurs

EY-304:034 varða óþekkt 65°38.211N 18°06.756V

Varðan, horft til austurs

Varða er um 40 m suðaustan við vörðu EY-304:036.

Varðan stendur austan á klapparholti, alsettu steinhellum. Á holtinu er mikil skógrækt.

Varðan er hlaðin úr flötu hellugrjóti. Hún er um 1 x 0,5 m að grunnfleti, snýr norður-suður og er um 1 m á hæð. Steinar eru skófum vaxnir en varða líklega ekki mjög gömul. Sjá má 8 umför en steinar eru fremur þunnir.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-304:035 gerði rétt 65°38.523N 18°06.648V

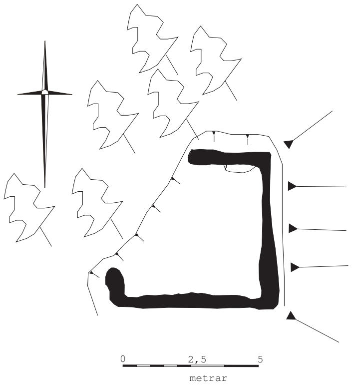

Gerði er tæpa 200 m norðvestan við vörðu EY-304:033b og um 70 m til vesturs er hamrabelti. Um 100 m til suðausturs er klettabelti með vörðum sem lendir utan framkvæmdasvæðisins.

Gerðið er í mýrlendri brekku sem hallar til austurs. Hún er grasivaxin og trjám hefur verið plantað í hana. Fyrir sunnan gerðið er trjálaus grasbali. Tóftin sjálf er hulin trjám að hluta.

Tóftin er 6 x 6 m og snýr norður-suður. Veggrinir eru 0,3 m á hæð og alveg grónir. Hvergi mótar fyrir inngangi en norður- og vesturhlið eru hrofnar í trjárækt og vart sjáanlegar. Austurveggurinn er byggður meðfram náttúrulegri brún. Grunnflötur tóftarinnar er alveg sléttur og vaxinn grasi og berjalyngi. Öll tóftin er óljós og mjög þýfð.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Réttin, horft til norðurs

EY-304:036 varða óþekkt 65°38.223N 18°06.801V

Varða er um 40 m norðvestan við vörðu EY-304:034.

Varðan stendur austan á klapparholti þar sem mikið er af hellusteinum en mikil skógrækt er á holtinu.

Varðan er hlaðin úr hellugrjóti, ágætlega hlaðin. Hún er um 0,6 x 0,4 m að grunnfleti, snýr norður-suður og er um 1 m á hæð. Steinar skófum vaxnir en varðan virðist ekki gömul. Sjá má 8 umför en steinar eru þunnir.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til austurs

EY-304:037 varða óþekkt 65°38.494N 18°06.889V

Varðan, horft til norðurs

Vörðubrot er um 295 m norðan við vörðu EY-304:038.

Varðan stendur á litlum hól á gróðurlausu holti, allháu. Lítill lækur rennur vestan við það.

Varðan er lítil, líklega ung. Hún er hlaðin ofan á lágan grjóthól, er um 0,5 m í þvermál og um 0,4 m á hæð. Grjót meðalstórt og smátt og lítt skófum vaxið.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-304:038 varða óþekkt 65°38.337N 18°06.901V

Varða er suðaustan við sumarbústað uppi í hlíð, um 90 m suðvestan við beitarhús EY-304:010.
Varðan stendur hátt á gróðurlausu malarholti.
Varðan er um 1,2 m í þvermál og um 1 m á hæð. Neðst er stórt og skófum vaxið grjót en minna grjóti hefur verið bætt í hana nýlega sem síður er skófum vaxið.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðurs

EY-651 Fornleifar á afrétti

Fornleifar á afréttarlandi í Skriðuhreppi, m.a. á Möðruvallaafréttur.

EY-651:009 *að fara yfir Háls* heimild um leið 65°34.464N 18°42.137V

"Leið milli Öxnadals og Hörgárdals. Komið niður hjá Auðnum," segir í Árbók Ferðafélagsins 1990. ""Að fara yfir háls" var kallað þegar leið var lögð yfir hálsinn milli Hörgárdals og Öxnadals. Leiðin lá yfir hálsinn skammt norðan Háafjalls. Þar er fært með hesta um sumardag," segir Eiður Guðmundsson í Mannfellinum mikla. Þegar farið var yfir Háls var ýmist komið niður hjá Auðnum eða Hrauni og farið áfram yfir Öxnadalsá fram af báðum bæjum. Auðveldara þótti að fara niður hjá Auðnum. Leiðin var hestfær. Þegar farið var frá Auðnum var stefnt á Auðnaháls þar sem hann var lægstur eða farið var utan og neðan við Hallok, yfir hálsinn og eftir Dýjaskeiði. Þá var stefnan tekin á Ferðamannahól og farið var niður milli hamrabeltis fyrir ofan (norðaustan) klettinn Einhamar, milli hans og annars hamars ofar. Síðan var haldið í átt að Nýjabæ. Þegar farið var frá Hrauni var farið beint upp frá bænum, austan Kisubrekku, Einbúa og Draugadal en síðan stefnt á Auðnaháls og var leiðin þar vestan við sú sama og áður er getið.
Ekki sjást greinilegar götur austan við háls þar sem leiðinni var fylgt eftir á kafla.
Árið 2006 var leiðin skráð og hnit tekið á henni norðan Öxnadalsár. Samkvæmt heimildum virðist leiðin hafa legið yfir ána fyrirhugað línustæði, líklega í landi Þverár (EY-232) eða Hóla (EY-231). Á vettvangi 2008 sáust þó ekki merki hennar.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir: Bjarni E. Guðleifsson: "Óbyggðaleiðir umhverfis Þorvaldsdal og Hörgárdal", 188; Eiður Guðmundsson: Mannfellirinn mikli, 34

EY-651:012 *Heiðinnamannajökull* heimild um leið 65°41.115N 18°31.520V

""Að fara Heiðinnamannajökul" var kallað, er farið var úr Lambárdal meðfram Litlafjalli til Skíðadals. Var alloft farið," segir Eiður Guðmundsson. "Þetta hefur aldrei verið hefðbundin gönguleið" segir í Árbók Ferðafélagsins. Þar segir ennfremur að Lambárdalur sé fáfarinn og þangað komi fáir nema gangnamenn á haustin. Lambárdalur er hliðardalur Hafrárdals (en sá síðarnefndi var aðal gönguleiðin milli dalanna skv. Árbók Ferðafélagsins). Leiðin um Heiðinnamannajökul var um 8 klst. löng.
Lambárdalur er mjög þröngur og í raun fyllir hálfgert gljúfur stóran hluta dalsins.
Ekki var vart við neina slóða á þessum slóðum. Áin rennur til suðurs í dalnum og er undirlendi meira austan við ána. Vestan hennar eru brattar skriður. Leiðarinnar var leitað árið 2008 vegna skráningar á fyrirhuguðu línustæði Blöndulínu. Ekki er þó alveg víst hvort átt sé við Lambárdal austa eða vestan Öxnadalsárinnar. Ef átt er við þann austari hefur leiðin legið yfir línustæðið enafar erfitt er að átta sig á því innan hvaða jarðar hún hefur legið. Engin merki henar fundust á vettvangi 2008.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir: Eiður Guðmundsson: Mannfellirinn mikli, 35, Árbók Ferðafélagsins 1990, 133-134 og 164-166

EY-661 Fornleifar á fleiri en einni jörð

Fornleifar á fleiri en einni jörð í Glæsibæjarhreppi

EY-661:003 *Melgötur* gata leið 65°43.177N 18°12.968V

"Upp undan túni á Syðrahóli heitir Stekkjarhall og þar var Hólsstekkur. Uppi í hlíðinni er Steinahjalli og ofan við hann Melgötuhólar. Götutroðningar ofan við hóla þessa kallast Melgötur, sem vera munu hluti af alfaravegi frá Þelamörk."

Gatan liggur í mólendi í fjallshlíð. Svæðið er vel blautt og safnast vatn í götuslóðann.

Ummerki götunnar sáust innan fyrirhugaðs línustæðis en þau voru óskýr. Ekki er hægt að sjá hvað göturnar hafa legið upp að hólnum frá bæ, sennilega hefur verið gróið hefur yfir slóðann. Ein rás sást á fyrirhuguðu línustræði og var hún um 0,1 m á dýpt og gróin. Hún hlykkjaðist upp á Moldhaugahálsinn og var sjáanleg á um 10 m kafla þar sem hnit D var tekið. Hnit B og C eru ekki innan fyrirhugaðs línustæðis.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Brennihóll, ytri og syðri, 169 auk handskrifaðra viðbóta

HV-249 Eiðstaðir

1392/1393: Skiptabréf." ... Sem hustrc steinvnn Rafnsdotter hafde þa gefit Rafni syni sinum . oc afhent sira þordi. ... eidstader firer sextan hundrat." DI, III, 481.

Um 1560: Minnisgreinir sr. Gottskálks Jónssonar um byggingu jarða sinna. "Eistader bigder fyrir kugilldi oc jocundal oc all..." DI, XIII, 560.

Um 1561-62: Minnisgrein sr. Gottskálks um bygging jarða sinna." Bygt Eistastade Andresa m iij k[ugilldum... ." DI, XIII, 682.

1564: Próventugjörningur Ljóst Arngrímssonar. " i annari grein fiell Jone til erfda epter modur sina .iijc. og xl alner betur j jordvne Eistodum." DI, XIV, 310.

1566: Afgjaldareikningur af jörðum sr. Gottskálks Jónssonar. "bygt Andresi Eistadi j þriu ar... ." DI, XIV, 558.

20 hdr 1706. Jörðinni skipt í tvö býli en aðeins er eitt íbúðarhús.

1840: "Eiðstöðum, 20 hdr." SSH, 108.

1847: 20 hdr. Bændaeign. JJ, 237.

1706: "Túnunum grandar vatnsuppgángur til stórmeina, so sýknast þau í mýri falla vilja, og er það peníngahúsunum að stórskaða. Sami vatnsgángur gjörir jarðföll í túninu. Engjum grandar leirskriða úr brattlendi." JÁM VIII, 349 1839: "Þar er meðalheyskapur, en gott til haga." SSH, 108. 1920: Tún 6,6 ha, um 1/3 þýft, garðar 140m2. "Landrými er þar mikið og gnægð ræktanlegs land." Húnaþing II, 232

HV-249:015 *Ullarlækur* örnefni þvottastaður 65°25.270N 19°47.921V

"Ullarlækur, skammt fyrir norðan túnið." segir í örnefnaskrá

Grasi gróin og þýfð hlíð sem hallar til austurs að Blöndu. Tún hafa verið ræktuð upp efst og neðst í henni.

Heimildamaður hélt því fram að ullarlækur væri á umræddu svæði. Lækur rennur eftir hlíðinni innan línustæðis. Er hann fremur vatnslítill og rennur hann í rás og er því nokkuð djúpt niður á hann. Hugsanlegt er að farvegi hans hafi verið breitt þegar túnin í kring voru ræktuð upp þar sem skurðir voru grafnir til framræsingar og rennur lækurinn nú þar í gegn.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Eiðsstaðir, 2

HV-249:020 heimild um leið 65°25.264N 19°31.644V

"Kirkjuvegur háskalegur yfir Blöndu og þverá eina, sem Gilsá heitir. Hreppamannaflutníngur háskalegur yfir sömu þverá annarsvegar, en á aðra síðu brattlendi til Eldjárnsstaða," segir í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1712.

Grónar og stórþýfðar hlíðar halla til austurs að Blöndu. Tún hafa verið ræktuð upp inn á milli.

Engin ummerki má sjá um gamla leið. Líklegast verður að telja að hún hafi legið þar sem vegurinn að Eiðum er nú eða neðst í hlíðinni á flötum stalli þar sem nú liggur bílslóði um og tún hefur verið ræktað.

Hættumat: stórhætta, vegna vegagerðar

Heimildir:JÁM VIII, 349;

HV-249:021 tóftir óþekkt 65°25.322N 19°47.869V

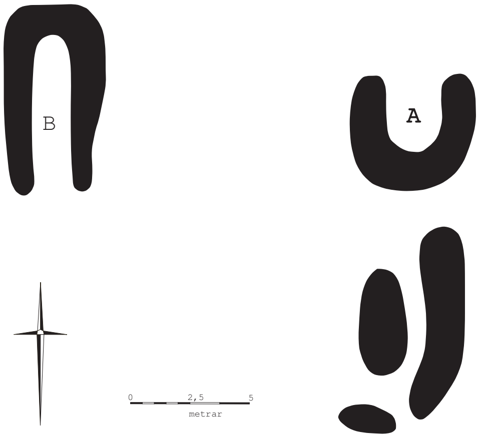

Tóft A, horft frá suðri

Tóftirnar eru í hlíðinni neðan vegarins sem liggur að Eiðsstöðum, aðeins norðar en Ullarlækurinn [HV-249:015] og um 150 m ofan við ræktað tún. Tóftirnar eru í smá slakka í miðri brekkunni.
Grasi grónar og þýfðar hlíðar sem halla brattar til austurs að Blöndu.
Hlíðin er afar þýfð en greina mátti tvær ógreinilegar tóftir og hugsanlega eitt tóftarbrot. Tóft A: Sú austari er 5 x 5 m að utanmáli og snýr í norður-suður. Breidd veggja er á bilinu 1,2 - 1,5 m. Breiðastir eru þeir að vestan. Hæð veggja er 0,3 - 0,4 m og sér ekki til grjóts í þeim. Norðurgafl tóftarinar er opinn og er hún gróin afar háu grasi. Sunnan við tóft A er afar ógreinileg þúst sem gætu verið leifar mannvirkis. Stendur hún á barmi balans sem tóftirnar eru í og er um 8 m löng og 5 m breið. Tóft B: Tóftin er 8 x 4 m að utanmáli og er líkt og tóft A fremur ógreinileg sökum stórþýfis og gróðurs. Hún snýr einnig í norður-suður og er greinilegust norðan til. Breidd veggja er 1 - 1,2 m og hæð þeirra er 0,3 - 0,4 m. Suðurgaflinn er opinn og mjókkar austari langveggur nokkuð til suðurs í átt að honum.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

HV-273 Eyvindarstaðir

1255:"Kom þá Finnur af Eyvindarstöðum og þeir fjórir. Eigi fengust fleiri fyrir vestan Vatnsskarð." Sturlunga saga II, 691-692.
40 hdr 1708. Hólastólseign. Hálfkirkja var á jörðinni. Landnámsjörð. Jarðarinnar geti í Sturlungu. Sturlunga saga II, 179. 1380: Kaupmálabréf."...gaf fyrrnefndr besse þorde syne sinum heiman jord a eyuindarstodum fyrir niutighe hundratha... ." DI, III, 351.
1453: "seljandi jarðarinnar sagði hálfkirkjuskyld á henni ..." DI V, 116-117. 1486: Jarðarinnar getið. DI V, 352.
1468:Jarðakaupsbréf." hier j mote gaf tittnefndr eigill optnefndum þorleifi jordina alla aa eyuindarstödum er liggr j blaundudal j holakirkiusokn... ." DI, V, 515.
1471: Vitnisburðarbréf gert í kirkjunni á Eyvindarstöðum. DI, V, 612.
1476: Vottað um skipti bræðranna Þorleifs og Einars Björnssonar eftir Árna bróður þeirra." ... Enn þorleifur biornsson i sinn hlut iordina skard i langadal eda eyuindarstadi i blaundudal... ." DI, VI, 74.
1495: Testimentisbréf Solveigar Björnsdóttur. " hier til anam(n)a ec þeim til eignar bolstadarhlid og eyuindarstadi ... ." DI, VII, 245.
1498: Vitnisburðarbréf þess efnis að Björn Þorleifsson afhenti mágum sínum, Grími Jónssyni og Eyjólfi Gíslasyni, í arf eiginkvenna sinna." ...helgu þorleifsdottur og gudnyar þorleifsdottur. Systra sinna. Til fullrar eignar med handabande j arflausn eppter fodur sinn og modur. .... Þessar jarder er suo heita. Stæri akra j blonduhlid j skagafirdi. Eyvindarstadi j blondudal." DI, VII, 404.
1550: Skrá um eignir Hóladómkirkju og Hólastóls eftir fráfall Jóns Arasonar biskups."Med Eiuindarstödum .vj. kugillde. landskylld. ij. c. og og suara prestir." DI, XI, 868.
1552:Skýrsla og reikningar Eggerts Hannesson yfir jarðeignir sem Jón Arason hafði selt frá Hólastól og fengið í staðinn. Jarðir fengnar í staðinn "...Eyvindarstader lxxx [hdr]." DI, XII,462.
1559: Reikningar Hólastóls. " Eyuendastodum. - kug. oc. .ij. .c. med tiundum - .vj." DI, XV, 229.
1569: "Suo oc kom þar fram fyrir oss kaupbref med godra manna jnciglum suo hliodandi at biskup heitinn Jon godrar minningar hefdi golldit Joni Halldorssyni ytra Vallholt fyrir xl c j Eyu[i]ndarstodum j Blondudal." DI, XV, 280; Skipti eftir Þorleif Grímsson. " J fyrstu [skijfftest mier Orme Stullasyne med riettu hlutfalle i motz vid adra Erfingia Þorleifs heitins. ... Eivindarstader xl c." DI, XV, 290; Jarðaskipti. " Enn fyrir Seliahlijd oc

Eyuendarstadapart er greindur Ereckur hafdi adur skrifadri sinne dottur Halldoru gefid oc af henne uar gengit skylldi hun hallda adur skrifada jord Tiarner." DI, XV, 310.
1708: "Afrétt engin nema Eyvindastaðaheiði, sem liggur fram frá Ugludalslandi fyri austan Blöndu. Hjer hefur áður afrjettur verið, vide Selland ut supra." JÁM VIII, 356 1708 eru eyðihjáleigur Jökulgerði og Þrætugerði.
1839: Eyvindarstöðum, 30 hdr." SSH, 107.
1847: 40 hdr. Bændaeign. JJ, 238.
1708: "Túninu grandar smálækir, sem renna úr brattlendi og bera á völlinn leir og sand til stórskaða, sem verður við varðað. Enginu grandar í sama máta smálækir úr brattlendi, sem bera á þær grjót og leir til stórskaða, sem áeykst árlega." JÁM VIII, 357. 1839: "Þar er sæmileg beit sumar og vetur og góður heyskapur." SSH, 107-108.
1920: Tún 7 ha, 2979m2. "Tún er þar gott og samfellt út og suður frá bænum að mestu ræktun af framræslu. Landgott er á hálsinum og landið ágætlega gróið." Húnaþing II, 208

HV-273:012 *Jökulgerði* bæjarstæði býli 65°25.365N 19°47.350V

1708: "Jökulgerði heitir eitt örnefni hjer í landinu, sem líklegt þykir að einhvörn tíma hafi bygt verið, því þar sjást enn tóftarústir og hjer og hvar deili til túngarðsleifa, sem þó er mjög uppblásið. Það þykjast menn heyrt hafa, að um þetta landspláts hafi einhvört sinn fyri manna minni þræta verið millum jarðanna Eyvindastaða og Bollastaða, en það menn lengst til minnast, þá hefur þetta land verið eignað Eyvindastöðum og þaðan brúkað. Ekki má hjer aftur byggja því túnstæði er ei annað en melholt og grámosamóar, og land er mestalt holt og melar." Heimildamaður taldi býli þetta hafa verið nærri merkjum Bollastaða og Eyvindarstaða, niður við árbakka. Talið er að ef til vill hafi núverandi bílvegur verið lagður yfir það. Áætluð staðsetning býlis er um 1 km suðvestan við vörðu HV-273:029.

Jökulgerði, vorft til vesturs

Valllendismói, stórþýfður. Snarbrattur hamar er niður að Blöndu sem er skammt neðan og austan við en brött brekka er upp að vegi til vesturs.
Ekki sést til mannvirkjaleifa á þessum stað en hér er dálítil bunga, stórþýfð og vaxin dökku grasi þar sem leifar kunna að leynast. Er hún um 15 x 15 m að stærð.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM VIII, 357

HV-273:019 *Selás* örnefni sel

"Selás. Ás austan við grófarsundið (þar reiðgötur [020])," segir í örnefnaskrá. Samkvæmt heimildamanni liggur Selás eftir jörðinni endilangri, frá suðri til norðurs. Áætluð Blöndulína liggur örugglega yfir Selásinn. Ekki fundust minjar um sel á athugunarsvæðinu en heimildamaður vissi ekki hvort sel hefði verið á jörðinni eða hvar það var staðsett. Líklegt er að varða HV-273:029 standi á Selási.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Eyvindarstaðir, 2

HV-273:020 heimild um leið

"Selás [019]. Ás austan við grófarsundið (þar reiðgötur)," segir í örnefnaskrá. Samkvæmt heimildamanni liggur Selás eftir jörðinni endilangri, frá suðri til norðurs. Áætluð Blöndulína liggur örugglega yfir Selásinn og líklega göturnar einnig. Ekki sáust skýrar reiðgötur á athugunarsvæðinu en þær kunna að hafa legið nærri vörðu HV-273:029.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Eyvindarstaðir, 2

HV-273:029 varða óþekkt 65°25.638N 19°46.231V

Varða HV-273:029, horft til norðurs

Varða er um 860 m suðvestan við vörðu HV-273:030.
Varða er á gróðurlítilli melbungu sunnan við grasi gróið og þurrt lækjardrag í brekku mót vestri, ofarlega í landi Eyvindarstaða.
Varðan er hrunin og vel gróin. Hún er um 0,7 m í þvermál og um 0,4 m á hæð. Gróið grjót umhverfis. Meðalstórt skófum vaxið grjót í vörðu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

HV-273:030 varða samgöngubót 65°26.037N 19°45.669V

Varða HV-273:030, horft til vesturs

Varða er rétt innan við landamerki móti Barkastöðum, um 860 m norðaustan við vörðu HV-273:029.
Er á blásnum, ílöngum mel sem liggur austur-vestur.
Varðan er niðurfallin og er hundaþúfa ofaná henni. Hún er því vel gróin og steinar skófum vaxnir. Varðan er um 1 x 1,2 m í grunninn, snýr austur-vestur. Hún er um 0,3 m há. Steinar meðalstórir.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

HV-289 Barkarstaðir

20 hdr hdr 1708, Torfustaðir þriðjungur jarðarinnar, 10 hdr. JÁM VIII, 363-364. Bænhús var á jörðinni. 1486: Jarðarinnar getið í bænhúsaskrá. DI V, 352 [1526] Ögmundir Skálholtsbiskup fær Halldóri Magnússyni Hof á Kjalarnesi og leggur Halldór Barkarstaðir í Svartárdal upp í. DI IX, 391. 1542: Guðlaugur Ásgrímsson selur Birni Jónssyni 20 hdr í Torfustöðum í Miðfirði fyrir hálfa Barkarstaði. DI XI, 159. 1678: Ásgrímur Björnsson selur Jóni Þorlákssyni hálfan Torfalæk fyrir hálfa Barkastaði. Jarðabréf, 199.
Barkastaðagerði var hjáleiga.
Sama á við 1708 og á Torfustöðum. JÁM VIII, 365. 1841: "... lítið sunnan að vestan, heyskapur sæmilegur, landnytjar allgóðar sumar og vetur, landlítið." SSH, 117. 1920: Tún 5 ha, garðar 4687m2. "Túnrækt er á framræstum mýrum neðan brúna." JÁM VIII, 194

HV-289:019 gata leið 65°26.630N 19°45.103V

Gata er langt ofan við Barkastaði, austan í Járnhrygg sem skilur á milli Svartárdals og Blöndudals.
Gatan liggur í smáþýfðum lyngmóa.
Greinileg gata er á löngum kafla í móanum ofarlega í landi Barkastaða og líklegt að hún sé hluti af leið en ekki eru heimildir um hana kunnar. Gatan er um 0,5 m breið og djúp og er enn farin af kindum. Liggur norður-suður. .
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft til suðurs

HV-289:020 varða samgöngubót 65°26.438N 19°45.146V

Vörðubrot er um 320 m sunnan við vörðu HV-289:019.

Varðan stendur á blásnum mel en enn er gróðurtorfa undir vörðu. Umhverfis er smáþýfður lyngmói.

Varðan er niðurfallin. Hún er um 1 x 1,5 m að grunnfleti, snýr norðaustur-suðvestur og er um 0,3 m á hæð. Ekki er útilokað að byrgi eða svipað mannvirki hafi verið á þessum stað því umhverfis vörðu er grasi gróið grjót sem virðist vera laust, aðflutt. Blettur þessi er alls um 2 x 3 m, snýr norður-suður. Götur liggja að vörðu úr norðri og stefna annars vegar til suðausturs og liggja hins vegar til suðurs við vörðu og stefna til vesturs (e.t.v. að Bollastöðum í Blöndudal).

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til suðurs

HV-289:021 gata leið 65°26.403N 19°45.461V

Gata er 252 m sunnan við vörðu HV-289:020. Ef horft er til suðurs frá götunni er flöt mýri og fjallsháls eftir um 2 km. Þetta eru líklega sama gatan og liggur fast austan við smalabyrgi (HV-290:011), hún er nánast í línustæðinu og beygir upp í átt að hnitinu beint í austur.

Gatan liggur í stórþýfðum móa efst á hálsi er kallast Grjóthryggur og er á milli Svartárdals og Blöndudals. Helsti gróður á svæðinu er hreindýramosi, lyng og grös.

Þar sem hnitið var tekið liggur gatan austur-vestur eins langt og augað eygir í báðar áttir. Gatan eru breið, um 10 m og sjást um 10-15 för. Þau eru 0,3 m á dýpt og mold í botni þeirra. Eru greinilega enn notaðar af dýrum og til fjárrekstra. Þetta var greinilega fjölfarin gata, fjöldi rákanna er það mikilll. Líklega hefur verið farið um þessa götu úr Svartárdal yfir í Blöndudal.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft til norðurs

HV-289:022 varða landamerki 65°26.289N 19°45.737V

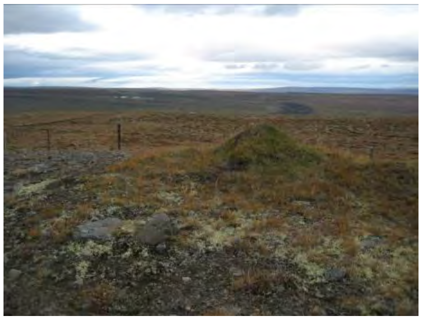

Varðan, horft til suðurs

Varða er 300 m suðvestan við leið 022 og um 460 m sunnan við vörðu HV-273:030. Gatan liggur 10 m sunnan við allháan melhól sem varðan stendur á. Hún hefur eitt sinn verið á landamerkjum en nú hefur girðingin verið sett 10 m til vesturs.

Varðan er á melhól í stórþýfðum móa efst á Grjóthrygg á milli Svartárdals og Blöndudals.

Varðan er á um 2 m háum melhól með aflíðandi hlíðum í allar áttir. Varðan er grasivaxinn og greinilega hrunin fyrir löngu. Hún er um 0,5 m í þvermál og 0,6 m á hæð. Líklega hefur hún verið hærri miðað við grjóthrunið umhverfis hana. Ekki sjást skýrar hleðslur heldur glittir í grjót hér og þar.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

HV-290 Torfastaðir

1708 er jörðin þriðjungur Barkarstaða, 10 hdr. þá óskipt land milli jarðanna, munnmæli að Torfastaðir hafi byggst upp af stekkjarstæði frá heimajörðinni. JÁM VIII, 363 Torfustaðir réttara heiti að mati HÞ. HÞ: "Rannsókn og leiðrjettingar" Árbók 1923, 64.
1708: "Túninu grandar landbroti sem vatn gjörir , sem grefur neðan jörðina, so grasrótin dettur niður, og verða þar af graslausar holgryfjur. Enginu grandar Svartá með grjóts og sands áburði, so og spillist engið að ofan af smálækjum, sem bera leir og sand í slægjulandið." JÁM VIII, 364 1841: "... útbeit lítil, á vetrum útbeitarlítil." SSH, 117. 1920: Tún 3 ha, garðar 6119m2. "Gott tún er á framræstu mýrlendi allt til merkja að sunnan, er ræktun er erfiðari vegna grjóts og brattlendis í úthluta landsins." Húnaþing II, 193

HV-290:008 tóft útihús 65°27.545N 19°44.161V

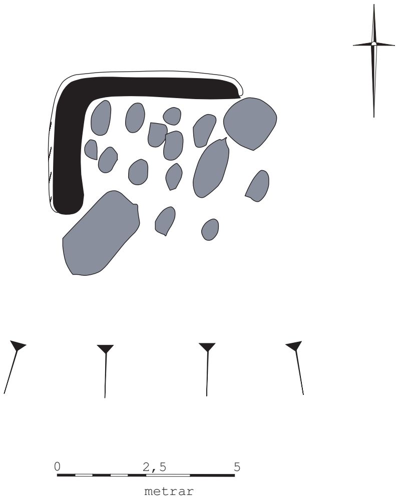

Tóft er nyrst í gömlu túninu, um 60 m norðan við tóft HV-290:010 (A).
Tóftin er nyrst í gömlu túni sem hætt er að slá. Norðan við hana er dálítil mýri og hún stendur í brekku sem hallar niður að Svartá, til austurs.
Tóftin sést lítið sem ekkert vegna þess að miklu stórgrýti hefur verið rutt í hana sem fjarlægt hefur verið úr túninu. Þó sjást 2 veggir, á suður- og vesturhlið. Tóftin er um 4 x 5 m og snýr norður-suður. Hún er torf- og grjóthlaðin, mesta hleðsluhæð er um 0,3 m. Gamalt girðingastæði er vestan og austan við tóft og hefur e.t.v. verið hlaðið undir girðingu. Er um 0,5 m breitt og um 0,3 m hátt. Liggur í austur-vestur eftir norðurjaðri túns.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til norðurs

HV-290:009 vegur leið 65°27.612N 19°43.991V

Vegurinn, horft til vesturs

Vegur lá inn Svartárdal beggja vegna við Svartána. Að sögn Guðmundar Valtýssonar hlykkjaðist hann inn dalinn og farið yfir ánna eftir því sem hentaði hverju sinni. Vegurinn sést vel vestan megin í dalnum á þessu svæði og hlykkjast þar eftir ármelunum og heim að Torfustöðum. Vegurinn er 242 m norðan við tóft HV-290:010.
Vegurinn liggur upp grösuga brekku sem hallar til norðvesturs, upp túnið og heim að bæ. Til vesturs fer hann eftir grónum ármelum.
Vegurinn liggur upp grösuga brekku eða árbakka, um 7 m háan. Þetta líklega gamall árbakki Svartánnar. Vegurinn er þýfður, grasivaxinn og um 3 m á breidd. Hann sést til suðurs af línustæðinu en hverfur í eyrarnar til norðurs.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

HV-290:010 tóft fjárhús 65°27.516N 19°44.204V

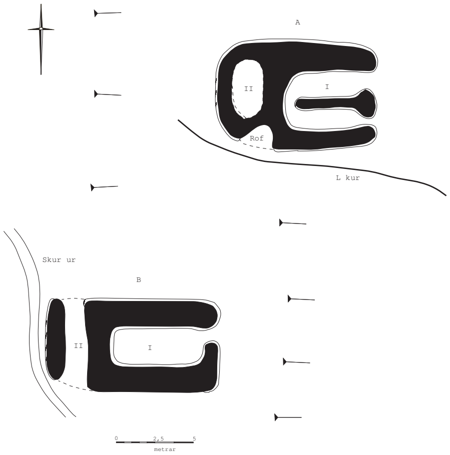

Tvær tóftir eru um 60 m sunnan við tóft HV-290:008, í norðvesturhorni túnsins.

Tóftirnar eru í túni, ofan við þær er valllendismói. Lækjardrag er fast sunnan við tóft A og skurður er vestan og sunnan við tóft B.

Tóft A er tvískipt, hólf I snýr austur-vestur og vestan við það er sennilega hlaða (II) sem snýr N-S. Tóftin er öll um 7 x 10 m, snýr austur-vestur. Hólf I er um 4 x 4,5 m. Garði er í miðju hólfinu og sjást leifar steyptrar plötu á honum. Tóftin er úr torfi og grjóti og sjást 4 umför í grjóthleðslum. Hólf II er um 2 x 4 m en veggir ógreinilegir. Önnur tóft (B) er um 10 m suðvestan við A. Hún er tvískipt, 11 x 6 m og snýr austur-vestur. Hólf I er um 6 x 2,5 m og snýr eins og tóftin, op er nyrst á austurgafli. Lítið hólf er við vesturenda tóftar, snýr norður-suður. Það er um 4 x 1,5 m en orðið mjög óskýrt og opið í báða enda. Búið er að grafa skurð ofan og sunnan við það. Tóftin er grjót- og torfhlaðin. Mesta hleðsluhæð í tóftum er um 0,4 m. Tóftirnar eru ekki mjög gamlar.

Hættumat: engin hætta

Önnur tóftin, horft til austurs

HV-290:011 tóft smalakofi 65°27.113N 19°45.477V

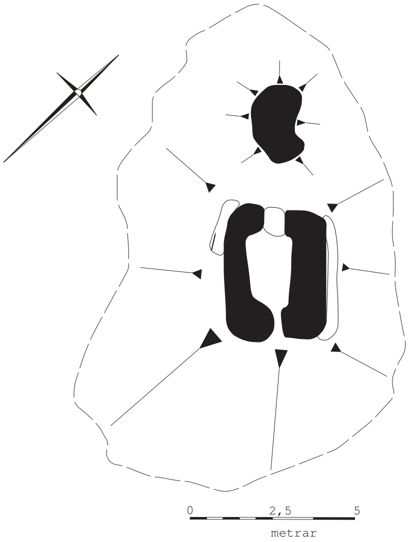

Tóft er rúman 1 km vestan við tóft 010 og 1,5 km suðvestan við götu HV-289:021. Tóftin er uppi á Grjóthrygg, um 100 m fyrir neðan hjalla í fjallinu. Fyrir austan tóftina er mýrarfláki, sem liggur norður-suður, og nær eins langt og augað eygir í báðar áttir.

Tóftin er á melhól í stórþýfðum móa ofarlega á fjalli á milli Svartárdals og Blöndudals. Hún er grasivaxin og mun grænni en umhverfið í kring. Helsti gróður á svæðinu er hreindýramosi, lyng og grös.

Tóftin er 3 x 3 m og snýr austur-vestur. Hún er á melhól, um 2 m háum og 10 m löngum. Hóllinn snýr norður-suður. Tóftin er gerð úr grjóti og neðsti hluti hleðslunnar sést vel í vestur- og suðurvegg. Hinir veggirnir eru ógreinilegri og signir. Hrunið hefur innan í tóftina og utan með henni. Inngangur er líklega á suðurvegg, í vesturhorni þó ekki sé það mjög skýrt. Veggirnir eru um 0,1 m á hæð og sést eitt umfar af grjóti í þeim. Fast sunnan við tóftina er græn torfa, um 1 m á hvern kant. Telja má líklegt að mannvistarleifar séu þar undir sverði.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Tóftin, horft til norðurs

HV-292 Eiríksstaðir

40 hdr. 1847. Bændaeign. 50 hdr. með Eiríksstaðakoti sem talið er sér, 10 hdr frá 1708. Útkirkja var á jörðinni. 1390: "sagde [seljandi] til halfkirkiu skylldar a æiriksstodum ..." DI III, 453. 1486: Jarðarinnar getið. DI V, 352 1504: Bréf um landamerki Eiríksstaða og Fjósa. DI VII, 729-730. Eiríksstaðakot og eyðihjáleigan Grófarkot hjáleigur 1708.
1708: "Jarðardýrleiki xl [hndr] á heimajörðunni, en alls með Eireksstaðakoti, sem stendur í úthögum, fimtíu hundruð, ..." JÁM IX, 377.
1708: "Túninu grandar lækur úr brattlendi, sem ber á völlinn til stórskaða grjót, sand og leir, sem áeykst árlega. Enginu grandar Svartá að neðan með landbroti og grjóts áburði, en smálækir úr brattlendi að ofan sem bera grjót og leir á slægjulandið til stórskaða." JÁM VIII, 377 1841: "Það er valin jörð, heyskapur nægur, mikið og gott land upp til fjalls." SSH, 117. 1920: Tún 4 ha,g arðar 5571m2. "Ræktun er að meiri hluta af valllendi, og nokkuð sundurslitin. Jörðin á víðáttumikið flálendi á Svartárdalsfjalli og gott beitiland í brekkum neðan brúna." Húnaþing II, 192

HV-292:022 varða óþekkt 65°28.266N 19°39.636V

Vörður a (t.h) og b (t.v.), horft til suðurs

Vörður tvær eru uppi á Vörðumel, um 170 m vestur af götum SK-087:009.
Vörðurnar standa á mosagrónum og grýttum mel.
Vörðurnar eru vel hlaðnar úr flötum, þunnum steinum. Sú syðri og minni (A) er um 1 m í þvermál og um 1,3 m á hæð, hlaðin ofan á mikið jaðfast bjarg. Sú nyrðri (B) er um 1 m í þvermál og um 1,8 m á hæð. Varðan er farin að halla til austurs. Hún er nokkuð jafnbreið upp á topp og flöt þar. Grjót í báðum vörðum skófum vaxið. Varða B er um 85 m norðvestan við vörðu A.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

HV-292:023 varða óþekkt 65°28.294N 19°40.707V

Varða er efst á ás sem kallast Selás. Hann dregur nafn sitt mögulega af Eiríksstaðaseli sem er rétt norðan við rannsóknarsvæðið á þessum stað. Varðan er tæpa 800 m suðaustan við vörðu HV-292:022 og 3 km vestan við vörðu SK-087:025. Hún stendur á bröttum melhól og blasir við úr öllum áttum. Varðan er líklega rétt utan við rannsóknarsvæðið.
Varðan stendur á mosavöxnum melhól. Svæðið er lítt gróið og víða glittir í mel og hraun.
Varðan er hlaðin úr grjóti og er uppistandandi. Hún er um 0,6 m á hæð, 0,4 m á breidd og sjást fjögur umör af grjóti í henni. Melhóllinn er brattur og um 8 m á hæð. Snarbratt er til austurs frá vörðunni en hinar hlíðar hólsins eru meira aflíðandi.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varða HV-292:023

SK-085 Vatnsskarð

"Sæmundr nam Sæmundarhlíð alla til Vatsskarðs, fyrir ofan Sæmundarlæk, ok bjó á Sæmundarstöðum;... ." Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 228; "Þorkell vingnir, son Skíða ens gamla, hann nam land um Vatsskarð allt ok Svartárdal." Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 230.
1310:"...og sijdan höfdu greindar jardir setid um siotier ara hlaup. at su væri landeign vatnsskards til thessar[a] ummerkia. at austan. Milli fialls oc vatnskards. stendur Raudkolluholl aa argilsbarminum austan sneiding þann er liggur upp ur lestahuammi. ... " DI, III, 10.
1391:"oc ef þeir villde at iordini ganga skilldæ asgeirr kisoa huart hann tæki aftr sina peninga iafngrida edr þessar iarder eftor virdingu. vazskard. vazhlid. oc valadal... ." DI, III, 462.
1402:" ... Suo ok medkennumzt uid ath heyrdum ath ualadal uar eignat frayfir klupter ok þorleifr arnason sem gud hans saal hafe eignade sier ok lede þangat hrisrif nændum ....ok ath læk þeim esem fellur ur hlidaruatne ok ut gegnt uazskarde ok ur utedyrunum aa uazskarde... ." DI, III, 674.
1478:" jtem skal holl eiga gellfiar Regsktur ueturguamlu feé ok elldra suo martt sem þeim bunade þarfnar er ää holi byr vpp j skarda jarder vatzhlid ok uaztskard. ... " DI, VI, 146.
1493 -1739: Vitnsiburður Árna Egilssonar." Vatnsskard og allt hans fasta goss var af honum dæmt á Seilu. Mig minnir 1528." DI, X, 65.
1522: Jarðir Teits Þorleifssonar lögmanns." Jn primis Jarder j Skagafijrdi. Glombær. Medalheijmur. Jelivogar. Vatnzstard og Vatnzhlijd. ..." DI, IX, 93.
1550-60: Afgjaldareikningur jar sr. Gottskálks Jónssonar í Glaumbæ. "Uazskard med iiij kugilldi. Iij ær j landskylld. kurelldi oc .v. aurar." DI, XII, 194.
Um 1560: Minnisgreinir sr. Gottskálks Jónssonar um byggingu jarða sinna. "Suo Uazskard med iij kugilldum .iij kugilldi j landskylld. Kyr enu somu" DI, XIII, 560.
Um 1561-62: Minnisgrein sr. Gottskálks um bygging jarða sinna." Valadal med somu kostum oc Uazs[kard] ." DI, XIII, 682.
1569: Minnisgrein um bygging Marbælis. " bygt Helga Marbæli me ij kum oc iij asaudarkugilldum. ... Ualadal. Uashlid. Uasskard." DI, XV, 342; Reikningur kirkna á prestssetrum í Hólabyskupsdæmi."Kirkian j Glaumbæ beneficium. Hun a iord Vatzhlijd med .iij. Khgilldum. landskylld .c. Vatzkard med .iij. kugilldum." DI, XV, 353.
1713: Jarðardýrleiki xx hdr. JÁM IX, 83.
1839: " Vatnsskarð 20 hndr.,... " SSS, 63.
20 hdr. 1847. Glaumbæjarkirkjueign.
1713:"Túnið spillista f leir og grjóti úr bæjarlæknum. Engjunum aðrir lækir með sama skaða úr brattllendi." JÁM IX, 84.

SK-086 Valadalur

1238:"Miðfirðingar riðu norður Vatnsskarð sjö saman og komu um kveldið fyrir Lárentínusmessu í Valadal og slógust þar inn og tóku það er laust var." Sturlunga saga I, 407; "Hann [Kolbeinn ungi] reið suður af Kili þá er hann hafði lausa látið menn Sturlu þá er teknir voru í Valadal." Sturlunga saga I, 409.
1391:"oc ef þeir villde at iordini ganga skilldæ asgeirr kisoa huart hann tæki aftr sina peninga iafngrida edr þessar iarder eftor virdingu. vazskard. vazhlid. oc valadal... ." DI, III, 462.
1402:"... Vid heyrdum ockur ellre menn sueria at ualadalur ætte kuarinngsdal ok selfavrena med... ." DI, III, 674.
1493 -1739: Vitnsiburður Árna Egilssonar." ... Ad tunga allt upp ad Arnarvatni hefdi first verid leigd frá Vatnshlŋd Jóni nockrum Þordarsyni a Valadal til heilmingabeitar og brukunar... ."DI, X, 65.
1544: Skiptabréf eftir Jón Einarsson á Geitaskarði."Suo og skiptu vier eignarskipti fodurarfi þeirra. þriggia brædra eigils jonssonar. gottskalks og olafs.
....en gottskalk skylldi hafa hofudbol vik j skagafirdi. og ualadal." DI, XI, 312: Reikningar sr. Gottskálks Jónssonar í Glaumbæ." Enn ec godskalk wik firir hundrad. c. valadal xx c." DI, XI, 358.
1546: "Valadalr med .v. kvilldum malnytvkvilldi j landskylld oc iij daga slatt oc allar tvinder." DI, XI, 519.
1550-60: Afgjaldareikningur jar sr. Gottskálks Jónssonar í Glaumbæ. "Valadalur med iiij kugildi. kugilldi j landskylld. Iij daga slatt. x sauda geymsla oc kola tunna oc tiunder" DI, XII, 194
1552: Minnisgrein sr. Gottskálks Jónssonar í Glaumbæ um búpening sinn."xj uetra naut j Ualadal j elldi oc ij lomb. uænt j Stafni."DI, XII,486.
1553: Minnisgrein sr. Gottskálks. Jónssonar um fénað sinn: xiij veturgamler hier aa bæum ocheima. en xij j Uik. vj. J Ualadal. ... ." DI, XII, 637.
Um 1560: Minnisgreinir sr. Gottskálks Jónssonar um byggingu jarða sinna. "... bygt Arnfinne Valadalr... .." DI, XIII, 560.
Um 1561-62: Minnisgrein sr. Gottskálks um bygging jarða sinna." Valadal med somu kostum oc Uazs[kard] ." DI, XIII, 682.
1562: Minnisgrein sr. Gottskálks um bygging jarða sinna."Bygt Arnfinne Valadal j þriv ar... ." DI, XIV, 35.

1556: Afgjaldareikningur af jörðum sr. Gottskálks Jónssonar."Valadalr med iij kugilldum." DI, XIV, 559.
1569: Dómur um arftöku eftir Guð´mund Gunnlaugsson. " ... ad adurnefndur Biarne Gunnlaugzson fader nefndz Gunnlaugs hafdi lagt med knijfe Eyiolf Arnason heima aa hans heimile nordur j Waladal ... ." DI, XV, 317; Minnisgrein um bygging Marbælis. " bygt Helga Marbæli me ij kum oc iij asaudarkugilldum. ... Ualadal. Uashlid. Uasskard." DI, XV, 342. 1713: "Bænhús segja menn hjer muni að fornu verið hafa, og er þetta að heyrn en öngvum sjónarmerkjunum. Jarðardýrleiki með Valabjörgum xx hdr." JÁM IX, 84.
1839:"Valadalur, 15 hndr.,..." SSS, 63.
1847: 20hdr. Bændaeign. ["1802 og nú hjá hreppstjóra er Valadalur talinn 15, og Valabjörg sér 5 h. að dýraleika, en jarðabækurnar telja Valabjörg sem hjáleigu, og segir A.M. þar frá leigumála sér".JJ, 258 neðanmáls]
1713:"Selstaða er í eigin landi. Túnið hefur nýlega lækur grafið í jarðföll, og borið á það sand og leir til stórskemda." JÁM IX, 85.

SK-086:001 *Valadalur* bæjarhóll búustaður
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:BS II, 461,464

SK-086:002 heimild um bænhús
"Bænhús segja menn hjer muni að fornu verið hafa, og er þetta að heyrn en öngvum sjónarmerkjum.", segir í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1712.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM IX, 84.

SK-086:003 heimild um útihús
Um 35 metra suður frá bænum var útihús. Sakvæmt byggðasögu Skagafjarðar II var þetta fjós.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Túnakort 1917; BS II, 465;

SK-086:004 heimild um útihús
Um 80 metra austur af bænum er útihús.
Heimildir:Túnakort 1917;

SK-086:005 heimild um útihús
Um 165 metra suður af bænum var útihús.
Heimildir:Túnakort 1917;

SK-086:006 heimild um útihús
Á túnakorti er auka-túnskiki og á hann er merkt eitt útihús.
Heimildir:Túnakort 1917;

SK-086:007 heimild
Hlandfor var rétt um 20 m austan við bæinn.
Heimildir:BS II, 465;

SK-086:008 heimild
"Hestasteinn er frammi í varpanum [við gama bæinn], ekki stór, en í honum var lykkja sem nú er þó horfin," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 464;

SK-086:009 örnefni stekkur
"Stekkjareyri (nú tún) í bugðunni, sem áin myndar, rétt norðan Valadalstúns," segir í örnefnaskrá.
"Bogaskemman handan árinnar út og vestur frá bænum er efst í túni sem kallað var Grund. Þar hét áður Stekkjareyri en stekkurinn er með öllu horfinn. Hann mun hafa verið við ána og enn notaður árið 1920," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:Ö-Valadalur, 1; BS II, 464;

SK-086:010 *Kárahús* heimild um beitarhús
"Þar voru slægjur og eins í Drögum, meðan fé var haft á beitarhúsum, en þau voru aflögð, þegar Kári hætti búskap í Valadal," segir í örnefnaskrá.
Beitarhúsin eru rétt austan við Pálshól skv. örnefnaskrá.

Beitarhúsin eru byggð af kára Jónssyni í Valadal um 1930 og voru þau rifin 1955 skv. byggðasögu Skagafjarðar II. Einnig er þar minnst á hringlaga gerði um 300 m upp frá beitarhúsatóftunum sem er að öllum líkindum nátthagi og ekki mjög gamalt.
Heimildir:Ö-Valadalur, 2; BS II, 469;

SK-086:011 *Silungavarða* varða
"Milli Valadals og Valagerðis eru Brekkur meðfram ánni, þar upp af er Grásteinn og Silungavarða," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Valadalur, 2;

SK-086:012 örnefni bústaður
"Húsadalur afmarkast af Valadalshnjúk að norðan, Hellufelli að austan og Móðólfsfelli," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Valadalur, 2;

SK-086:013 örnefni bústaður
"Bæjargil er áframhald af Húsadal [SK-086:012] til vesturs," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Valadalur, 2;

SK-086:014 *Kársstekkur* heimild um stekk 65°29.241N 19°37.284V
"Þar neðar er Lágsund og Brekkur; í þeim er Svartiskurður, þar neðar Kelda, þá koma Melar; fremst í þeim er Kárstekkur við foss í Valadalsá," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Valadalur, 2; BS II, 467;

SK-086:015 heimild um bústað
"Bæjarlækur kemur af Húsadal [SK-086:012] og rennur eftir Bæjargili [SK-086:013]," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Valadalur, 3;

SK-086:016 örnefni
"Norðan hans [Bæjarlæks, sjá SK-086:015] er Norðurtún og sunnan Suðurtún, Gerði, Lambhagi," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Valadalur, 3;

SK-086:017 *Valadalssel* heimild um sel
"Utar en á miðjum Kvarningsdal er Selgil ," segir í örnefnaskrá.
"Valadalssel er við sýslumörk frammi á Kvarningsdal í 400 m hæð yfir sjó, neðan undir mynni Selgils [SK-086:017] sem jafnframt er sýslumerki. Þar er allhár hól og á honum selrústir, mjög glögg ummerki mannvistar, en veggjaskil reyndar ekki svo skýr. Rúst selkofanna er 8 m löng og 3-4 á breidd en nokkrum metrum utar og ofar undir brekkunni eru mjaltakvíar, og þó óglöggar," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:Ö-Valadalur, 3; BS II, 468;

SK-086:018 heimild um myllu
"Og í skrána vantar lítinn hólma í Bæjarlæk [SK-086:015], beint suður af Valadalsbæ, sem heitir Myllutún," segir í athugasemdum Jóns Gissurarsonar.
"Vatnsmylla var í bæjarlæknur sunnan og ofan við bæinn. Þar er lítill hólmi sem myndaður er af læknum og heitir þar myllutún. Minjar um mylluna sjást engar en meðan hún stóð var hún í gangi á hverju sumri, sett niður í lækinn á vorin en tekin upp er frjósa fór á haustin og myllusteinarnir þá fluttir heim í bæ og hafðir þar í handkvörn. Myllan í Valadal hefur staðið óvenju lendi því að árið 1925 skrifar Valdimar í Vallanesi í dagbók sína sunnudaginn 1. nóvember: "Þenna sunnudag fór ég með korn á 2 hestum upp í Valadal til mölunar..." 21)," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir: Valadalur-ahugasemdir Jóns Gissurarsonar, 26.02.1993; BS II, 465;

SK-086:019 *Grásteinn* heimild um huldufólksbústað
"Gegnt Grænubrekku, austan við Valadalsá, heita brekkur. Þar er Grásteinn ofarlega í Brekkunum, rétt sunnan við merki Valagerðis og Valadals. Hann er talinn bústaður huldufólks," segir í byggðasögu Skagafjarðar, II.
Heimildir:BS II, 463-464,

SK-086:020 heimild um huldufólksbústað
"...en upp af syðsta Gríshól er Urðin og Stóristeinn í urðinni og þar á að vera huldufólksbyggð," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.

Heimildir:BS II, 464,

SK-086:021 heimild um býli
Í Byggðasögu Skagafjarðar II er talað um Ásgeirsvelli sem hugsanlegt býli í Kvarningsdal, nálægt Kárafitjum/Kársstekk. Til eru heimildir um býli með þessu nafni en ekki sjást neinar tóftir nema ein kofatóft á tilgreindu svæði og þykir því ólíklegt að Ásgeirsvellir hafi verið til sem býli þó að staðsetningin sé góð með tilliti til búsetu.
Heimildir:BS II, 467;

SK-086:022 *Hádegissel* heimild um sel 65°28.980N 19°36.816V
"Neðarlega í gilinu [Hádegisgili] er allhár foss sorfinn í bergið. Lítill en djúpur hvammur er utan við lækinn, neðst ofan við mít lækjarins og Kvarningsdalsár [...]. Í þessum hvammi eru rústir af u.þ.b. 12 m löngu húsi og því nær 4 m á breidd. Sunnan við á gilbarminn kunna að vera aðrar rústir, e.t.v. af litlum kvíum eða kofa. Hvammurinn hefur verið algirtur með garði sem glögglega sést ofarlega í hvamminum þar sem hann fer upp á melbrúnina að norðan en þar er hann óljós og að nokkru veðraður burtu með öllu. Að utan og neðan sést hvar hann liggur niður melinn sem lítill hryggur niður að ánni," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 467;

SK-086:023 *Þúfnavellir* heimild um býli
"Framundir mynni Faxagils er glögg húsatóft [...]. Grjóthlaðnar undirstöður veggja sjást glöggt, einkum að sunnan." "Í lítilli móatotu við ármótin, þar sem Faxalækur kemur í Kvarningsdalsána, er mjög forn, ferhyrnd rúst í lyngmóa frammi á árbakka (65°27´669/19°36´008). Sunnar og ofar, upp við hlíðarrætur, rétt ofan við þurran farveg Faxalækjar, eru tvær aðskildar rústir," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 468;

SK-086:024 *Faxasel* heimild um sel
"Skammt frá Þúfnavöllum, uppi í mynni gilsins, ofan lækjarins, er dálítill þúfnamór. Þar sýnast vera afgamlar fóftir með litlu einu af grjóti í og standa vitund hærra en móarnir umhverfis frammi á barmi lækjargilsins. Þetta gæti verið seltóft og litlu utar, svosem 15-20 metrum, kunna að vera kvíar í löngum þúfnaskorningi," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 469;

SK-086:025 *Gerði* heimild um býli
"Gerði nokkuð fornt, gegnt Valadalsbæ, austan í tungunni," segir í Sýslu og sóknarlýsingum. "Gerði heitir vestan ár, litlu norðar er á móti Valadalsbæ. [...] Áður sáust þar gömul tóftarbrot. Sóknarlýsing frá 1842 telur Gerði fornt eyðibýli," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:SSS, 65 og BS II, 469;

SK-086:026 heimild um leið
"Þangað [að beitarhúsinu, kárahúsi [SK-086:010]] er um eða yfir hálftíma gangur frá Valadalsbæ og var leiðin vörðuð yfir Tunguna," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 469.

SK-086:027 heimild um kvíar
"Út og niður frá Prestholum er breitt mólendisnes og heitir Presthólaflesjur. Þar eru tóftir sem sýnar helt vera af kvíum. Þær snuá austur og vestur, endi þeirra nær alveg frm á árbakka og utan við þær er ghlaðinn sveigur eins og aðhald til að reka inn," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 464;

SK-086:028 garðlag
"Á nesinu suðvestan við kvíarústina [SK-086:027] er eins og merki um þrjá garða sem ganga til norðvesturs þvert yfir nesið með stuttu millibili," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 464;

SK-086:029 heimild um óþekkt
"...eins og merki um þrjá garða [SK-086:028] sem ganga til norðvesturs þvert yfir nesið með stuttu millibili. Sá syðsti [SK-086:028c] er gleggstur og mjög greinilegur og sunnan undir honum austast kunna að vera eldfornar húsatóftir," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 464;

SK-086:030 *Smalavarða* varða 65°28.951N 19°36.903V
"Smalavarða er vestan við Kvarningsdalsár móti Hádegislæk á allháum mel," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 464;

SK-086:031 hleðsla óþekkt
"Norðan undir steininum [Steinkusteini] virðast leifar af grjóthleðslu, kann að hafa verið lítið grjótbyrgi," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildir:BS II, 464;

SK-086:032 heimild um ristu
"Torfrista og stúnga bjargleg," segir í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1712.
Heimildir:JÁM IX, 84;

SK-086b Valagerði (Tungukot)

SK-086b:017 heimild um smalakofa
"Skriða, norðan í Valadalshnjúk og rétt vestan við Landamærin milli Valagerðis og Brúnalands er kölluð Stóraskriða. Í landi Valagerðis, litlu sunnan við skriðuna, eru leyfar af Smalabyrgi, sem Benedikt Pétursson á Stóra - Vatnsskarði hlóð, þegar hann var smali," segir í örnefnaskrá. Byrgisins var leitað á vettvangi haustið 2008 vegna skráningar línustæðis Blöndulínu. Það fannst þó hvorki innan hættusvæðis né í næsta nágrenni við það. Líklegt verður að teljast að byrgið sé nokkru sunnar en línustæðið en þó er möguleiki á að það sé hrunið eða illgreinanlegt og hafi því ekki fundist á vettvangi.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Valagerði, 3

SK-087 Valabjörg

1713: "Valabiog. Fjórðúngur úr heimajörðunni talinn og tíundaður v [hdr], úrskrift að húsum, túni og engjum. Dýrleikinn talinn í heimajörðunni ut supra v [hdr]" JÁM IX, 85.
1839:" Valabjörg, 5 hndr., ..." SSS, 63.
1847: Hjáleiga ["1802 og nú hjá hreppstjóra er Valadalur talinn 15, og Valabjörg sér 5 h. að dýraleika, en jarðabækurnar telja Valabjörg sem hjáleigu, og segir A.M. þar frá leigumála sér".JJ, 258 neðanmáls]
1713:" Aðrir kostir og óskostir sem á heimajörðunni, nema hjer grandar ekki so mjög túninu, og hættara er hjer fyrir dýjum." JÁM IX, 85.

SK-087:009 gata leið 65°28.309N 19°39.445V
"Vestan lækjarins [Klittnalækjarins], gegnt Grensbrekku, er Ferðamannaflá; þar um liggja götur, sem greinast vestur að Eiríksstöðum og Leifsstöðum," segir í örnefnaskrá. Göturnar sjást til dæmis um 170 m norðaustan við vörður AH-292:022.
Göturnar eru greinanlegar frá kofa neðarlega í dalnum og hafa verið ruddar að hluta fyrir fáum árum. Þær liggja yfir holt og hæðir í fremur hrjóstrugu landi.
Leiðin var skoðuð í landi Eiríksstaða. Gata enn vel greinanleg á gróðurlausum mel og er þar um 3-4 m breið og um 0,4 m djúp. Líklegt er að hún sé nærri Ferðamannaflá en heimildamaður kannaðist ekki við þann stað. Gatan liggur SSV-NNA.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Valabjörg, 1;

Gatan, horft til NNA

SK-087:011 tóft óþekkt
"Hólrani gengur til suðurs upp í Hádegissund og er þar nokkuð af fornum tóftum," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Heimildamaður hélt þessar tóftir vera á eða við línustæði en kannaðist þó ekki við örnefnið hádegissund. Engin tóft fannst á línustæðinu á vettvangi þegar svæðið var gengið. Hugsanlegt er þó að jarðsokknar tóftir kunni að

leynast innan þess.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:BS II, 473;

SK-087:020 þúst óþekkt 65°29.012N 19°37.119V
Skammt upp til vesturs frá Kvarningsdalsá er stórþýfður grænn blettur sem sker sig verulega úr umhverfinu vegna þess hve grænt og kraftmikið gras vex þar. Staðurinn er um 340 m suðaustan við vörðu SK-087:022.
Ofan við svæðið til vesturs er gróðurlaus hæð og neðan við, til austurs, er blaut mýri.
Svæðið er um 20 x 20 m og snýr mót austri. Hádegisfjall til suðurs. Óljóst má greina 2 hólf milli þúfna. Kann að vera náttúrulegt.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-087:021 varða óþekkt 65°28.814N 19°37.533V

Varðan, horft til vesturs

Varða er um 490 m suðvestan við þúst SK-087:020.
Varðan stendur á háum melhól í hrjóstrugu landslagi. Milli melhóla eru blautar mýrar.
Varðan er fornleg og niðurfallin, gróin neðst og skófum vaxin. Hún er nokkuð ferköntuð í grunninn og er um 1 m á kant og um 0,8 m á hæð. Stórt og meðalstórt grjót hefur verið i hleðslum.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-087:022 varða óþekkt 65°29.148N 19°37.418V
Varða er á háum melhól um 100 m vestan við landamörk Valadals og Valabjarga. Varðan er rúma 200 m vestan við Kárastekk SK-086:014 og rúma 600 m sunnan við vörðu SK-087:021. Varðan er greinileg, stendur hátt og sést víða að.
Melhóllinn er lítt gróinn, þó er mosi og gras á stöku stað.
Varðan er hlaðin úr grjóti og er 1 m á hæð og 0,6 m í þvermál. Það sjást 7 umför í henni og nokkuð hefur hrunið niður á melinn. Hún stendur á um 15 m háum melhól. Hóllinn er brattur en nokkuð flatur stallur er þar sem varðan er.
Hættumat: engin hætta

Varða SK-087:022

SK-091 Kirkjuhóll

1382- c.1600:Máldagi Akrakirkju í Blönduhlíð:" Jtem gaf nefndur Biörn Akrakirkiu smäjörd þa er Görf heiter. og liggur ä milli Alfgeirsvalla. Kirkiuhols. og Gegnishols. Er nu kallast Kryddholl. ... ."DI, XII, 27; "med samri grein aa Akrakirkia fiärhalld. Regstra. beit. selför. edur jardareign vestur vmm Lägafell og Smiordali. Sem profast ad Gegnisholl hafi ätt motz vid Kirkiuhol Vijdimyrarjörd. og Algeirsvöllu." DI, XII, 27.
1713: "Kirkiuhóll heitir hjer utan landamerkja og hefur ábúandinn á Álftagerði þar grasnyt og er honum bygt ásamt Álftagerði. Er þetta kot kirkjunni eignað og gildið eftir í landskuldar nafni xl ánlir næsta ár, ..." JÁM IX, 87.
1839:" Kirkjuhóll, 10 hndr., lítið vestar og ofar, Víðimýrarhjáleiga." SSS, 62.
1847: 10 hdr. Eign Víðimýrarkirkju. JJ,258.
1713:"Engjar eru hjer nær öngvar nema það sem hent er úr fúaflóum og hagmýrum." JÁM IX, 87.

SK-091:006 *Húsás* örnefni bústaður 65°30.969N 19°30.067V
"Norðan við Hjalla er drag, en svo tekur við langur melur norður eftir. Hann heitir Húsás," segir í örnefnaskrá. Er hann um 430 m suðvestan við vörðu SK-091:016 og 700 m norðvestan við vörðu SK-091:020.
Húsás er um 15 m hár melás umkringur þýfðu túni og mýrlendi. Austan hans er nokkuð hærri múli.
Húsás teygir sig í gengum land Kirkjuhóls yfir í Víðidal. Liggur hann u.þ.b. frá norðri til suðurs þvert á línustæðið. Þótt örnefnið bendi til þess að finna mætti einhverjar tóftir á eða við ásinn en aðeins var vörðu SK-091:007 og smalabyrgi SK-091:008 að sjá. Mögulegt er þó að örnefnið vísi til byrgisins en ekki stærra mannvirki.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 2;

SK-091:007 varða óþekkt 65°30.965N 19°30.060V
"Hann heitir Húsás [SK-091:006] og á honum er stæðileg varða," segir í örnefnaskrá. Varðan er við hlið smalabyrgis SK-091:008 á Húsás.
Varðan er efst á allháum melás. Þyft tún og mýrlendi í kring. Austan við ásinn er nokkuð hærri múli.
Grunnflötur vörðunnar er aðeins ílangur og er hún um 0,7 x 0,5 m að stærð. Hæð vörðunnar er 0,4 m. Hleðslugrjótið er meðalstórt en líklega hefur eitthvað hrunið úr henni.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 2

SK-091:008 tóft smalakofi 65°30.965N 19°30.056V

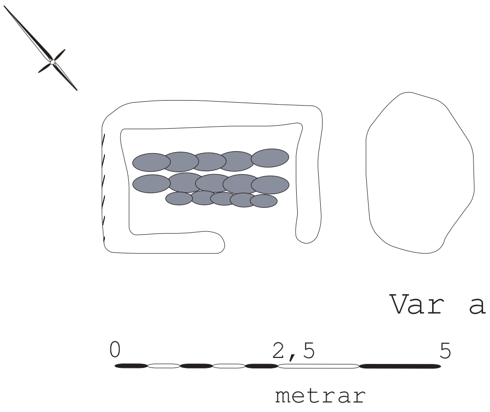

"Hann heitir Húsás [SK-091:006] og á honum er stæðileg varða [SK-091:007] og fast við vörðuna leifar af grjóthlöðnu byrgi eða smalakofa," segir í örnefnaskrá. Smalabyrgið er fast sunnan við vörðuna, aðeins eru um 0,3 m á milli þeirra. Byrgið er um 700 m suðvestan við vörðu SK-091:020 og rúmlega 440 m vestan við vörðu SK-091:016. Byrgið er efst á ásnum en hann liggur þvert yfir hálfa jörðina. Ásinn er um 15 m á hæð og sést víða að. Austan við ásinn er nokkuð hærri múli og eftir honum landamerki við Víðimýrarsel.
Byrgið er á mosa- og lyngivöxnum ási en víða glittir í mel. Þýft tún og mýrlendi er í kringum ásinn.
Smalabyrgið er grjóthlaðið og hrunið. Byrgið er 3 x 2 m og snýr norður-suður. Inngangur hefur líklega verið á austurhlið, í norðurhorni. Þó erfitt að segja nákvæmlega til um það, steinarnir úr þakinu hafa fallið yfir alla tóftina. Tóftin er lyngivaxin og grjótið með gráum skófum. Veggirnir eru 0,1 m á hæð og við það að sökkva í gróður. Að innan hefur þakið hrunið ofan í tóftina og hafa að minnsta kosti verið 2 - 3 umför af grjóti í þakinu. Þakhellurnar liggja þar í beinum röðum, hver ofan á annarri.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 2

SK-091:011 varða landamerki 65°30.891N 19°27.953V
"Á Stórahól (Stórhól) er (ævagömul) varða, studd af fuglaþúfu. Varðan er þar sem hóllinn er hæstur og hún heldur vörð um réttu landamerkin milli jarðanna - og hreppanna," segir í örnefnaskrá. Varðan er rúman 1 km norðaustan við stekk SK-116:030 og tæpa 350 m vestan við leið SK-091:017. Merkjagirðing Kolgrafar og Kirkjuhóls er 15 m norður af vörðunni sem er innan landamerkja Kolgrafar miðað við núgildandi merki. Um vörðuna liggja gömlu hreppamörk Seylu- og Lýtinsstaðahreppa.
Varðan er á grónum melhrygg. Hann er mosa- og lyngivaxinn en að stærstum hluta er melurinn sjáanlegur.
Varðan er 0,3 m á hæð og hálfhrunin. Grunnur hennar sést þó og er um 0,7 m í þvermál. Það grjót sem hefur hrunið úr vörðunni er dreift um svæðið umhverfis hana. Varðan er gerð úr grjóti og sjást þrjú umför greinilega. Grjótið er

Varðan, horft til austurs

vaxið gulum og gráum skófum. Varðan er efst á háum melhrygg, um 8 m háum og 30 m löngum. Hryggurinn snýr norður-suður. Hryggurinn er brattur til austurs en byrjar ekki að lækka fyrr en um 30 m til vesturs.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 2;

SK-091:012 *Kirkjuvegur* heimild um leið
"Vegur að Kirkjuhóli liggur suður frá Víðimýri eftir Víðimýrarás. Þar voru áður götur sem nefndar voru Kirkjuvegur og lágu áfram suður neðan við túnið í Kolgröf og suður ofan við Álfgeirsvelli og áfram. Sumstaðar var uppbyggður vegur yfir mýrasund. Eftir að Hallur eignast jörðina var lagður þangað bílfær vegur," segir í örnefnaskrá.
"Kirkjuvegurinn mun vera yfir þessa tungu (göturnar sjást óglöggt) - og síðan út barminn - nokkru austar en núgildandi heimvegur. Um landamærin milli Kirkjuhóls og Víðidals sýnist Kirkjuvegurinn vera nánast á sömu slóð og núverandi vegur," segir einnig í örnefnaskrá.
"Kirkjuvegur kölluðust göturnar fram Víðimýrarásinn og fer bilvegurinn eftir þeim að hluta. Ásinn náði allt fram að Kirkjuhóli og fer Kirkjuvegurinn þar vestan við Bæjarhólinn [SK-091:001] eða um hann, suðvestur á Gerðið þar sem fjárhúsin á Kirkjuhóli voru fyrrum, heldur áfram suður og upp á efribyggð, neðan túns í Kolgröf og fram fyrir ofan Álfgeirsvelli," segir í byggðasögu Skagafjarðar II.
Ekki sást til leiðarinnar á vettvangi en hún mun hafa legið skammt frá landamerkjavörðu SK-091:011, frá norðri til suðurs, þvert á línustæðið. Leiðin sést á loftmynd í landi Kolgrafar.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 2; BS II, 401;

SK-091:016 varða óþekkt 65°31.037N 19°29.507V
"Önnur varða, gömul og nokkuð stór, en hálfhrunin, er á mel vest-suðvestur af fjárhúsunum og talsvert frá," segir í örnefnaskrá. Varðan er tæpa 500 m norðvestan við vörðu SK-091:020 og 1,2 km vestan við vörðu SK-091:011.
Varðan er efst á 4 m háum melhól. Hann er mosa- og lyngivaxinn þó glittir víða í melinn. Melhóllinn er 10 m í þvermál, brattur í allar áttir og er varðan á honum. Varðan er 0,3 m á hæð og sjást 3 umför af grjóti í henni. Hún er hálfhrunin og allt umhverfis er grjótdreif, um 0,4 m í þvermál. Grjótið er vaxið gulum og grænum skófum.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 4;

Varðan, horft til vesturs

SK-091:017 gata leið 65°30.931N 19°28.377V
"Nokkuð suður og upp þaðan [frá vörðu SK-091:016], og suður undir merkjum er einkennilegur steindrangi, rúmlega axlarhár, við gamlar götur sem liggja suður og upp eftir," segir í örnefnaskrá.
Þýft og mýrlent tún notað til hrossabeitar. Melhólar eru inn á milli.
Þvert á línustæðið liggur gata ofan á lágum ás. Er leiðin afar greinileg, breiðust um 0,8 m og liggur framhjá steindranganum einkennilega. Lítur út fyrir að vera enn í notkun.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 4;

SK-091:018 varða óþekkt 65°31.188N 19°29.303V

Varðan, horft til norðurs

"Enn ein varða, stór og stæðileg, er á klapparhæð vestan við miðju landareignarinnar og norður undir jaðri hennar," segir í örnefnaskrá.
Varðan er efst á lynggrónum ási. Í kring er þýft tún og á stöku stað mýrlent. Er túnið notað til hrossabeitar.
Varðan er byggð úr fremur stóru grjóti og eru brúnir þess allskarpar. Grunnflötur vöðrunnar er ferhyrndur, um 1,2 x 1 m að stærð. Hæð hennar er u.þ.b. 0,8 m. Varðan er byggð á brún ássins og hvílir í austri á stóru bjargi og virðist hún því veglegri séð úr þeirri átt. .
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Kirkjuhóll, 4;

SK-091:020 varða óþekkt 65°30.827N 19°29.218V

Varða SK-091:020, horft til austurs

Varða er 450 m suðaustan við vörðu SK-091:016 og 690 m austan við byrgi SK-091:008. Varðan stendur á melhrygg og er hálfhrunin. Fast sunnan við vörðuna er græn þúfa sem að öllum líkindum er uppsafnað fugladrit. Þar gæti mögulega verið að finna leifar annarrar vörðu eða byrgis svo dæmi sé tekið.
Varðan er á mosa- og lyngivöxnum melhrygg. Víða stendur upp úr grjót og glittir í mel.
Varðan er efst á 5 m háum melhrygg sem liggur norður - suður. Varðan er 0,5 m á hæð, um 0,6 m í þvermál og sést í fjögur umför. Hrun úr vörðunni er allt umhverfis hana og hefur hún því verið töluvert hærri. Hún er úr grjóti sem er nú vaxið skófum. Varðan sést víða að og er áberandi í umhverfi sínu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-092b Víðimýrarsel

SK-092b-001 *Víðimýrarsel* heimild um býli
Í Sýslu- og sóknarlýsingum Glaumbæjar- og Víðimýrarprestakalli segir: "Víðimýrarsel, þar upp undan [þ.e. Víðimýri], suður frá Arnarstapa [...] Til skamms tíma hefir haft verið í Víðimýrarseli og endur og sinnum í Seyluseli, unz landið og selstaðan var undan Seilu dæmt, undir Skarðsá, árið 1828. Hvenær hin hafa niður lagzt, vita menn eigi, og mun orsök til þess hafa verið mannfækkun og harðæri" ". Búið var í Víðimýrarseli á árunum 1857-1914, að 5 árum undanskildum. Síðan var byggt nýbýli árið 1954. "Býlið er byggt þar sem upphaflega var sel og síðar býli og eyðibýli," segir í örnefnaskrá.
"Leyfar hins forna sels og fyrra býlis í Víðimýrarseli eru afmáðar. Skammt austan við íbúðarhúsið, í túninu er allstór laut og í henni lítil tjörn í votviðratíð. Norðan við lautina er lágur bali og þar segja menn að fyrri bær hafi verið. Sagt er að grjót úr bænum hafi verið grafið í lautinni og hafa menn séð örla á steinum þar á síðustu árum," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:SSS, 62, Ö-Víðimýrarsel, 1, 3;

SK-092b-002 heimild um fjárhús
"Beint í suður frá Arnarstapa er Víðimýrarsel. Þar er allmikið túnstæði og húsaveggir miklir, enda eru fá ár síðan þar voru fjárhús [...]. Svo segir í Örnefnaskrá Víðimýrar frá 1934," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel, 2;

SK-092b-003 heimild um útihús
Rétt um 5 metrum sunnan við bæinn er útihús.
Heimildir:Túnakort 1917

SK-092b-004 heimild um útihús
Rétt rúmlega 10 metrum sunnan við bæinn er útihús.
Heimildir:Túnakort 1917

SK-092b-005 heimild um útihús
Um 40 metrum norðvestan við bæinn er útihús.
Heimildir:Túnakort 1917

SK-092b-006 heimild
Girðing var/er skv. túnakorti vestan og sunnan við túnið.
Heimildir:Túnakort 1917

SK-092b-007 *Víðimýrarsel* heimild um sel
"Rétt hjá þeim stað, sem húsin nú standa á var fyrrum sel, Víðimýrarsel," "Selsflá heitir í suðvestur frá selinu, norðan við svonefnt Kolgrafarfell. Fláin er stór og hefur þar verið ásauðarland gott [...]. Selsflá hefur nú verið ræst fram með vélgröfnum skurðum og gerð að túni. Og það tún er sunnan eða suðvestan við Grensdalinn," segir í örnefnaskrá.

"Leyfar hins forna sels og fyrra býlis í Víðimýrarseli eru afmáðar," segir einnig í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel, 1-3;

SK-092b-008 heimild um beitarhús
"Rétt hjá þeim stað, sem húsin nú standa á var fyrrum sel, Víðimýrarsel [SK-091:007], og síðar beitarhús," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel, 1;

SK-092b-009 örnefni bústaður
"Túnið í Víðimýrarseli nær nú suður í Ljósastararsund , að merkjagirðingu Kirkjuhóls [...]. Austan við sundið er Húsás og hann nær alllangt norður eftir," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel, 2;

SK-092b-010 varða óþekkt
"Vestan við Grensdalinn er allhár melur og á honum er varða , falin í fuglaþúfu," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel,3;

SK-092b-011 varða
"Varða er á fellinu upp undan Kirkjuhóli," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel,3;

SK-092b-012 varða óþekkt
"Fuglaþúfa og líklega leyfar af vörðu er á austurbrún fellsins , skammt norðan við Kolgrafargirðingu," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel,3;

SK-092b-013 varða
"Lína girðingarinnar neðan að kemur mitt á milli girðingar og vörðu. Líklegt er að þetta sé merkjavarðan," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel,3;

SK-092b-014 *Hólmasel* heimild um sel 65°31.200N 19°31.550V
"Enn eru á dalnum vestan við ána allglöggar tóftir, nálega í þyrpingu , 4 eða 5. Kallast þær einu nafni Hólmasel og segja munnmæli að bændur úr Vallhólmi hafi notað þau fyrr á öldum . --- Upp undan Hólmaseli er Hólmaselsflá . (Örn.skrá Víðimýrar frá 1934)," Í Sýslu- og sóknalýsingu frá 1842 eru Hólmasel ekki nefnd "...og geta því Hólmasel og Steingrímssel verið eitt og hið sama . En það er líka pláss fyrir hvorutveggja og nógar rústir, allar vestan við ána og nálægt ánni," segir í örnefnaskrá.
"Hið neðra kallast einu nafni Hólmasel í breiðum hvammi vestan við ána og munu þar vera tvennar selrústir. Þar eru tveir áberandi rústahólar með um 100 m millibili. Á tveimur stöðum milli þeirra eru þúfnahólar sem virðast geyma mannvirki en engin veggjaskil verða þar greind. Sama er að segja um ysta hólinn. Þar eru veggjaskil vart greinanleg, en e.t.v. hefur verið sett upp áhólinn, [...]. Á syðsta hólnum eru stórar rústir og glöggar af selkofum ásamt kvíum. Gamlar kvíar eru síðan á tveimur stöðum nærri samsíða skammt úrvestur frá síðarnefndu selrústinni," segir í BS II.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel,3; BS II, 449;

SK-092b-015 *Steingrímssel* heimild um sel 65°30.850N 19°31.644V
"Steingrímssel kallast norðan Nóngils. Veit enginn hvaðan," " Í 20. aths. aftan við Örn.skrá M.J. segir svo. [...] Verður ekki betur séð en að fyrrum hafi Reykjarhólssel, Steingrímssel og , ef til vill Húseyjarsel verið þar, sem nú kallast einu nafni Hólmasel, enda eru seltóftirnar margar og með stuttu millibil," segir í örnefnaskrá.
"Lengra upp með víðimýraránni eru tóftir af öðru seli, efst í landi Víðimýrarsels fast við ána að vestan, skammt neðan við þar sem Nóngilslækur kemur í Víðimýrarána. Í grösugum þúfnamó niður við ána eru húsatóftir á þremur eða fjórum aðskildum stöðum í hvirfingu og mjög stutt á milli. Aðalrústin er syðst og er hún gleggst. Virðist vera samstætt sel með kvíum og þremur selkofum. Nokkrum metrum norðan við kvíarnar er aflöng tískipt tóft sem gæti litið úr eins og annað sel. Nafn þessara rústa er nú týnt en allar líkur benda til að þetta sé Steingrímssel sem nefnt er í Sýslu- og sóknarlýsingum Skagafjarðarsýslu, bls. 64. Frá hvaða bæ það var veit nú enginn," segir í BS II.
Heimildir:Ö-Víðimýrarsel,3; BS II, 449;

SK-096 Syðra Vallholt

1246:"Miðvikudaginn reið Þórður ofan í Vallaholt." Sturlunga saga II, 537.
1411: Vitnisburður um jarðarsölu, gerður í Vallholti, þann 15. desember 1411. DI, V, 3-4.
1411: Vitnisburður um jarðarsölu, gerður að Vallholti þann 15. desember 1411. DI, VIII, 19-20.
1417:"... Ath wæe hofum tekit astríði jorundsdottur til æfinlegrar profentu konu wpp aa holastad j suo mata ath hun gefr med samþycki sueins halluarðzxonar bonða síns wallhollt er liggr j skagafirðe... ." DI, IV, 255.
1419:"... Vorum vær j dom nefnder af biskup jone atth holum huortt su prouentta sem astridr jorundardot(t)er gaf med ser til æuinligrar framfærslu þa biskup arne hafdi vmbod holastadar mætti halldazst edr eigi. Nu saker þess ath astridr fyr nefnd sór fullann bokareid ath hun gaf til hola kirkiu j prouenttu med ser jordina j vallhollti ok hun gaf alldri samyþycki til atth jordinn skylldi seliazst edr gefazst ... ." DI, IV, 272.
1461: Máldagi Miklabæjarkirkju. " bænhus fimm. j solheimum. j midskytiu. j daal. oc vallholtum tueimur med forne skylld." DI, V. 324.
1465: Bréf um að Skúli Loftsson héldi og reiknaði Syðra-Vallholt í Skagafirði sína jörð. DI, V, 435-436; Dómur Ólafs biskups á Hólum um eignarrhald á jörðinni, en biskup taldi hana í eigu Hólakirkju í Hjaltadal. DI, V, 436-439; Samþykkt Vallholsdóms frá 14. janúar 1465. DI, V, 439-440.
1525: Sigurðarregistur, máldagar Hóladómkirkju þegar Jón Arason tók við."...sydra vallholt. ... ." DI, IX, 301.
1569: Reikningar Hólastóls. " Med Vallhollti .ii1/2. med tiundum kug. .vi." DI, XV, 224.
1570: Kúgildareikningar Hólastóls."Med Vallholti .vi." DI, XV, 457.
1713:" Jarðardýrleiki l [hdr.] ... Eigandi biskupsstóllinn Hólar." JÁM IX, 105.
1839:"Syðra-Vallholt, 50 hmdr., ..." SSS, 61.
1847: 50 hdr. Bændaeign. JJ, 258.
"Syðst og vestast í Vallhólmi er aflangt holt, Vallholt, og bæir nefndir eftir því (Ytra- og Syðra-Vallholt) við hvorn enda." KK III, 50.
1839:" Land oflítið og verður haga burt að kaupa fyrir ýmsan góðvilja." JÁM IX, 106.

SK-096:030 gata leið 65°31.201N 19°21.708V

"Önnur vöð voru á Vötnunum framar, fram á Steinstaðahólmi og voru kölluð Miklabæjarvöð, að ég held. Í Syðra-Vallholtslandi eru greinilegar götur í átt að báðum þessum vöðum, samgrónir skorningar, sumstaðar greinilegir 10-15 í röð, en víða eru þeir þó með öllu horfnir vegna ræktunar og breytinga á landinu – yfirborðinu. Ég held að Krappamóssléttan hafi tekið af göturnar fram og austur um Hólminn á Miklabæjarvöð. Áratugum eftir að Krappimórinn var sléttaður komu göturnar greinilega í ljós. Það var ekki hægt að aka þvert á þetta stykki vegna skorninga svo ég varð að taka það til endurvinnslu fyrir nokkrum árum," segir í örnefnaskrá. Göturnar eru um 60 m sunnan við núverandi raflínu og hverfa undir kornakra og ræktuð tún til vesturs. Í örnefnaskrá er því svæði líklega lýst að sögn Jónínu Guðrúnar Gunnarsdóttur og götunar legið undir kornökrunum.

Gatan, horft til austurs

Göturnar liggja í grónum, sléttum ármel. Melurinn er vaxin grasi, mosa og lyngi. Þar sem hnitið var tekið er blautur mýrarfláki, síki, fast vestan við.
Samkvæmt örnefnaskrá á ekki sjást mikið til þessarra gatna, svæðið hefur verið sléttað og er komið undir kornrækt. Þó sjást götur á grónum mel fast norðan við kornakurinn sem sveigja til vesturs um 50 m sunnan við núverandi raflínu. Þetta er líklega önnur gatan sem minnst er á í örnefnaskrá þótt ekki sé hægt
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Syðra-Vallholt,9

SK-116 Kolgröf

1713:"Jarðardýrleiki x [hdr.]... . Eigandi Stóru Akra kirkja í Blönduhlíð og proprietarius þar til."" JÁM IX, 109-110.
1839:" Kolgröf, 10 hndr., ..." SSS, 73.
1847: 10 hdr. Bændaeign. JJ, 258.
1713:"Engjar öngvar nema það sem hent verður á hagmýrum." JÁM IX, 110.

SK-116:001 *Kolgröf* bæjarhóll bústaður
"Gamli bærinn var og er suðvestan við íbúðarhúsið og stendur hluti veggja þar enþá (1997). Bæjarleyfarnar eru suðaustan við fjósið. Tveir kjallarar voru undir bænum og annar þeirra er enn við líði," segir í örnefnaskrá.
"Gamla bæjarstæðið er um 100 metra suðvestan við íbúðarhúsið og er nokkur brekka upp að því að sunnan," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5; BS III, 518;

SK-116:002 heimild um fjós
"Útihús eru gamalt toffjós vestan við bæinn, elsti hluti þess byggður í tíð Björns Þorkelssonar 1883-1911," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
"Fjós fyrir 11 gripi . Byggt 1956 . Blandað efni , steinn, torf , asbest og járn í þaki undir torfi , steyptur flór og stétt," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:BS III, 516; Ö-Kolgröf, 4;

SK-116:003 *Sigríðarhús* heimild um fjárhús
"Norðan við það [fjósið [SK-116:002]] eru tvenn fjárhús [þetta[SK-116:003] og annað [SK-116:004]], bæði gömul torfhús," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
"Næst norðan við fjósið [SK-116:002] var fjárhús, sem hét Sigríðarhús og mun Sigríður Björnsdóttir, f. 1873, hafa átt það. Veggir þess standa enn, en þak var endurnýjað eftir 1962," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:BS III, 516; Ö-Kolgröf, 5, 7;

SK-116:004 heimild um fjárhús
"Norðan við það [fjósið [SK-116:002]] eru tvenn fjárhús [þetta[SK-091:004] og annað [SK-091:003]], bæði gömul torfhús," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:BS III, 516;

SK-116:005 heimild um hesthús
"... og enn er að telja gamalt hesthús þar skammt fyrir innan og ofan [fjárhúsin]," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
"Torfhús yfir 10 hross . (gamalt) . Sæmilegt hús," segir í örnefnaskrá.
Líklegt er að þetta hús sé það sama og er merkt inn á túnakort tæpum 20 metrum norðaustan við bæinn.
Heimildir:BS III, 516; Ö-Kolgröf, 4; Túnakort 1918;

SK-116:006 heimild um útihús
Um 105 metra norðaustur af bænum var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-116:007 heimild um útihús
Um 170 metrum norðnorðaustan við bæinn var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918;

SK-116:008 heimild um útihús
Um 160 metrum norðvestan við bæinn, rétt utan við túnið, var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918;

SK-116:009 heimild um hlöðu
"Torfhlaða f. 140 hestb. , járnþak . Sæmilegt hús,"segir í örnefnaskrá, þar sem vitnað er í skýrslu fasteignamatsnefndar frá 1964.
"Hlaða f. 160 hestb., gömul . Blandað efni , steyptur endi (?) , hitt torf," segir í örnefnaskrá, þar sem vitnað er í skýrslu fasteignamatsnefndar frá 1964.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 4;

SK-116:010 heimild um ristu
"Torfrista góð," segir í örnefnaskrá, þar er vitnað í lýsingu jarðar frá 1849.
Í matsskýrslu frá um 1930, sem einnig er vitnað í í örnefnaskrá, segir hins vegar: "Torfrista slæm,".
Heimildir:Ö-Kolgröf, 3;

SK-116:011 heimild um óþekkt
"Tóftaleyfar voru þar sem nú er bæjarhlaðið og hafa steinaraðir undirstöðu sést þar til þessa [1997]," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5;

SK-116:012 heimild um óþekkt
"Og þar sem hlaðan er núna voru minjar eftir hús," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5;

SK-116:013 *Kvíhóll* heimild um kvíar
"Þá sjást enþá mannvirkjaleyfar á Kvíhól, sem er eigi langt norður - norðvestur af íbúðarhúsinu," segir í örnefnaskrá.
"Yzt í túninu er Kvíhóll, og sést þar fyrir kvíatóft," segir einnig í örnefnaskrá.
"Þá [þegar túnið var endurræktað] munu kvíatóftirnar hafa horfið. Þær eru hvergi sjáanlegar," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5, 7; BS II, 518

SK-116:014 *Fossbrekka* heimild um býli
"Í landi Kolgrafar er eyðibýlið Fossbrekka, sem var húsmannsbýli. Þar var búið í fjögur ár, 1834 - 1838, en þá fór það í eyði og byggðist ekki aftur. Býlið var suður undir landamerkjum , - suður undan Stórusteinum," segir í örnefnaskrá.
"Suður af henni [Löngubrekku] er Engjamelur, og dregur hann nafn af engjafláka , sem þar er og kallast Lækir. Þar ofan við er stallur, og heitir hann Fossbrekka, dregur líklega nafn af fossi , sem er í læk við syðri enda brekkunnar. Býli var þarna til forna og sjást glögglega tóftir á tveim stöðum . Hét býlið Fossbrekka," segir í örnefnaskrá.
"Þar eru leyfar af garðahúsi með örlitlu heystæði, alls 5 x 9 metrar utanmáls (6 m.að heystæði) [...]. Grasbolli er á milli og þar sunnan við eru þrískiptar húsaleifar 8 x 10 m. Vik er þó inn í norðvesturhornið. Lítið sést af grjóti. Tóftirnar eru vallgrónar en nokkuð greinilegar. Lind er rétt suðaustan við - talsvert vatnsmikil uppspretta. Einn góður kostur hefur verið við býli þetta, - þar hefur verið fyrsta flokks vatnsból. Túnstæði virðist mjög lítið og túngarðar sjást ekki," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5, 7-9;

SK-116:015 *Kolgrafarvegur* heimild um leið
Kolgrafarvegur er gamla heimreiðin að Kolgröf. Vegstæðinu var breytt árið 2000 og var þá fært norður fyrir Stórusteina [SK-116:016] en lá áður fyrir sunnan þá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5; BS II, 518;

SK-116:016 *Stórusteinar* álagablettur
" Stórusteinar eru fast norðan við fyrrverandi heimveg, Kolgrafarveg, og eru ekki færri en sex og allir saman. Sérstaklega einn þeirra er feikna mikið bjarg, og nálgast að vera klettur [...]. Að sögn bónda eru engir álagablettir í Kolgröf , en steinn er í túninu sem Hrólfur bað um að yrði ekki hreyfður," segir í örnefnaskrá.
"Þá [Stórusteina] má ekki hreyfa að sögn ábúanda. Sama er að segja um steina sunnan við íbúðarhúsið, austan gamla bæjarstæðisins," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5; BS II, 518;

SK-116:017 varða landamerki
"...þaðan bein stefna í háhnjúkinn sunnan við Nónskál, þaðan í vörðu , þá er stendur að austanverðu við ána, lítið eitt sunnar en Krithólssel [SK-116:031]," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5;

SK-116:018 varða landamerki
"...ræður þá Víðimýrará um stund norður að vörðu þeirri, er stendur austan við ána," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5;

SK-116:019 varða landamerki
"...og fellur í línu þá er gengur frá vörðunni á Háahjalla þar sem hann er hæstur," segir í örnefnaskrá.
"...sjónhendingu í vörðu þá er stendur sunnan til á miðjum Háahjalla," segir einnig í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 5-6;

SK-116:020 heimild um leið
"Vegur upp á Skörð lá með Kolgrafartúni að norðan og austan , yfir Kvíhól um Hvítahól að Hundaþúfu, sem er næsta hæð neðan við Olnbogasund og þaðan neðanvert í Hjalla eftir Húsaás í Kirkjuhólslandi , og áfram þar gegnum Víðimýrarselstún á Skarðaveg austan Fossflatar í landi Brekku," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 8;

SK-116:021 heimild um landamerki
"Að sögn Þuríðar Eymundsd. , var henni sagt, að land Kolgrafar hafi náð aðeins lengra austur en nú er talið, þ.e. niður fyrir Löngubrekku. Þar á að sjást fyrir girðingar-undirhleðslu," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 6;

SK-116:022 varða landamerki
"Þaðan sjónhending á vörðu á Brúarmel [SK-116:023b] sunnan við Kolgrafarmýri," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 6;

SK-116:023 *Efribyggðarvegur* heimild um leið
"Á leiðinni frá þjóðveginum (Skagafjarðarvegi) upp að Stórusteinum eru miklar brekkur á Efribyggðarvegi og sumar þeirra mikið brattar. Efribyggðarvegur fer af stað í landi Álftagerðis, kemur svo inn í land Krithóls og síðan fer hann gegnum land Kolgrafar," segir í örnefnaskrá.
"Brúarmelur heitir næsti melur utan við Tjarnarmel . Beggja megin við þennan mel eru brúarspottar, enda lá þar Efribyggðarvegur út í Víðimýrarpláss," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 6-7, 9, 11;

SK-116:024 *Útauki* heimild
"Yzti og efsti hluti túnsins kallast Útauki, enda sést garðlag inni á túninu ," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 7;

SK-116:025 heimild um leið
"Götur liggja eftir endilangri Efribyggð til Víðimýrar, og liggur vegur þessi yfir svonefndan Stórhól, þar sem eru merki milli Kirkjuhóls og Kolgrafar. Sund liggur suður með götum þessum , er heitir Stórhólssund," segir í örnefnaskrá.
"Götur voru þvert yfir Kolgrafarland neðan við núverandi tún (1997). Voru þær nefndar Kirkjuvegur. Eftir þeim var farið til kirkju að Reykjum, - og reyndar líka í hina áttina ef farið var að Víðimýri, sem er mikið styttra. Göturnar til suðurs lágu ofan við bæ á Álfgeirsvöllum og síðan niður hjá Skíðastöðum til Reykjakirkju. Utan við Kolgröf lágu þær yfir svonefndan Stórahól, sem jafnan er nefndur Stórhóll [...]. Göturnar lágu svo rétt hjá bænum Kirkjuhól sem nú er í eyði. Þær sjást allvel enþá á Stórahól og enn betur sunnan við hann, þar sem þær liggja til suð-suðvesturs meðfram Stórhólssundi heim undir Kolgrafartún , en þar greinast þær . Liggur önnur álman í áttina heim að Kolgröf , en hin suður austan við núverandi tún og vestan við Tjörnina. Gatan er uppbyggð í kerruvegarbreidd, þar sem hún liggur yfir mýrasund. Það hefur greinilega verið lögð talsverð vinna í þennan veg," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 7, 9;

SK-116:026 örnefni kvíar
Kvíamýri kallast mýrin við enda Stórhólssunds.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 7;

SK-116:027 *Vörðumelur* heimild
"Þar utar og ofar nefnist allvítt svæði Hólar, og í þeim er Vörðumelur ," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 7;

SK-116:028 örnefni sel
"Ofan við þetta [Langamel o.fl.] heitir Selás, en engar selrústir sjást nú á ásnum," segir í örnefnaskrá.
"Selás heitir löng bunga miðja vegur upp að brún Lágafellsins, einnig kallað Kolgrafarfell. Ekki er vitað þar um nokkrar seltóftir og má þó telja næsta víst að þarna hafi verið sel einhvers staðar," segir í byggðasögu Skagafjarðar.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 7; BS III, 518;

SK-116:029 *Byrgismelur* heimild um BYRGI
"Sunnar [en Hjalli] undir fjallinu heitir annar melur Byrgismelur," segir í örnefnaskrá.
"Byrgismelur er upp undir fellinu og alveg suður við merki. Þar er einhvert hrúgald, sem gæti verið leyfar af byrgi," segir einnig í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 7, 10;

SK-116:030 *Stekkur* heimild um stekk 65°30.258N 19°28.310V
"Stekkjarhóll er á milli Skurða, við syðsta skurð . Stekkur heitir stekkjarbrot syðst á Stekkjarhól," segir í örnefnaskrá.
"Stekkur er nokkurn spöl ofan við túnið og upp undan bænum í Kolgröf. Hann er syðst á alllöngum rinda, sem liggur norður suður og er nefndur Stekkjarhóll. Rétt neðan við Stekkinn, sem er á enda rindans, er lind , vatnsmikil, og þar er nú vatnsból bæjarins," segir einnig í örnefnaskrá.
"Stekkjarhóll er 450 metrum ofan við bæinn, langur, gróinn melhryggur sem gengur niður í totu til suðausturs upp af mýrlendi og eru á honum stekkjarleifar á þremur stöðum og skammt á milli þeirra. Auk þess virðist á einum stað tóftarbrot ofan við hólinn. Neðsta stekkjartóftin er austast á hólrananum. Ofan við hrygginn er dálítil upphækkun sem virðist geyma einhverjar veggjarleifar," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
"Stekkjarleyfar eru reyndar tvær - með stuttu millibili. Sú syðri er um 5 x 7 m. (utanmál). Og innrekstrargarður er vestur frá tóftinni norðast, - jafnvel í sviga. Aðrar stekkjarleyfar eru aðeins norðvestar, 4,5 x 7 m. , líklega eldri. Ekkert grjót sést í þessum tættum," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 8; BS III, 518;

SK-116:031 *Krithólssel* heimild um sel
"Krithólssel heitir seltóft vestur við Víðimýrará, norðast í Kolgrafarlandi," segir í örnefnaskrá.
"Kryddhólssel eða Krithólssel er framarlega á Víðimýrardal austanverðum. Þar sjást mannvirkjaleyfar uppi á höfða einum. Höfðinn er hæstur fremst,- þ.e. næst Víðimýrará, en selið er ofan á hálsinum bak við höfðahausinn. Lækur er rétt norðan við og í lækjargili. Húsaskipan er óljós og virðast minjarnar vera mjög fornar," segir einnir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 8; BS III, 518;

SK-116:032 varða landamerki
"Á litlum mel vestan við dalinn [Kirkjuhólsdalinn], er fuglaþúfa við steina og virðast vera leyfar af hruninni vörðu við þúfuna. Þetta er skammt sunnan við girðinguna," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 9;

SK-116:033 varða landamerki
"Á Stórahól er (ævagömul) varða, studd af fuglaþúfu. Varðan er þar sem hóllinn er hæstur og hún heldur vörð um réttu landamerkin milli jarðanna," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 9;

SK-116:034 varða óþekkt
"Rétt ofan við túnið og vestur undan gamla bænum er melhóll og uppi á honum gömul varða . Hann heitir Vörðuhóll," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Kolgröf, 10;

SK-116:035 heimild
"Túngarðurinn náði út á Kvíahólinn [SK-116:013] nokkurn veginn eins og túnið liggur núna 2004 og lá hann síðan í sveig suður eftir brekkubrúninni austan vð núverandi bæ. Þessi garður var sléttaður út við endurræktun túnsins," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:BS III, 518;

SK-116:036 heimild um mógrafir
"Mótekjusvæðið var hins vegar í flóanum suður og niður frá bænum. Það var land síðan ræktað í tún en er aftur fallið í órækt," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:BS III, 518;

SK-117 Álfgeirsvellir

"Álfgeirr hét maðr, er nam um Álfgeirsvöllu ok upp til Mælifellsár okj bjó á Álfgeirsvöllum." Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 230.
1528:" ... ad so fyrir skildu adr sagdr herra biskup jon sellde fyr skrifudum þorgrime gudmundssyni jordina ägeirsvelle j skagafirde j Reykia kirkiu sokn med öllunm þeim gognum og giædum ... ." DI, IX, 453-454.
1382- c.1600:Máldagi Akrakirkju í Blönduhlíð: Jtem gaf nefndur Biörn Akrakirkiu smäjörd þa er Görf heiter. Og liggur "a milli Alfgeirsvalla. Kirkiuhols. 0g Gegnishols. Er nu kallast Kryddholl. ... ."DI, XII, 27; "med samri grein aa Akrakirkia fiärhalld. Regstra. beit. selför. edur jardareign vestur vmm Lägafell og Smiordali. Sem profast ad Gegnisholl hafi ätt motz vid Kirkiuhol Vijdimyrarjörd. Og Algeirsvöllu." DI, XII, 27.
1385:" "... Vorum vær i hia og säum ä handaband þeirra fru Oddbiargar abbadisar ad Stad af eirne älfu og sira Steinmodar þorsteinszsonar af annare ad so fyrer skilldu ad greind fru abbadis Oddbiorg handlagdi sögdum Steinmodi preste til fullrar eignar þau x sem hun kalladi stadenn i Reynenese eiga upp i jordina ä Alfgeirsvollum j Tungusveit." DI, III, 381.
1453: " hier j modt gaf adrnefndr sigmundr einarsson þrattnefndum skula loptzsyne þessar jarder er suo heita. Alfgærsvellir er stendr j skagafirde j Reykia kirkiu sokn ok gegneshol er stendr j saumu sueit j uidemyrarkirkiusokn... ." DI, V, 104.
1550: Hier i mote gafu þau Þorgrimur Gudmundzson fader Tuma og Margriet Finnbogadotter. hans moder. Kvinna Þorgrims. greindum Tuma syne sinum iordena Alfgeirsvelle ... ." DI, XI, 824.
1690:"Ólafur Markússon yngri selur, með samþykki móður sinnar, Guðrúnar Jónsdóttur, Skúla Ólafssyni 24 hndr. í breið fyrir 20 hndr. í Álfgeirsvöllum og 8 hndr. í lausafé." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 215.
1713:"Hjer segja menn verið hafi bænhús þar sem enn nú stendur skemma á hlaðinu. Sumir kalla þessa jörð Ásgeirsveller. Jarðardýrleiki l [hdr.]" JÁM IX, 111.
1839:" Engin eru hér nýbýli nema aðeins eitt af fyrrnefndum gerðum, kallað Ásgeirsvallagerði, og tilheyrir Ásgeirsvöllum." SSS, 76.
1847: 10 hdr. Bændaeign. ["Hér telur nú hreppstjóri kúgildilin 5. A.M. Telur með eyðihjáleiguna Áfgeirsvallagerði, en prestur einn nefnir nú Vallmúla, ..., sem hér er sleppt." JJ, 259 neðanmáls]
"Túni og engjum grandar Þverá, sem fellur hjá bænum með sand, aur og grjót, so og mikill hluti túns í órækt kominn." JÁM IX, 112.

SK-117:037 *Tungur* tóftir beitarhús 65°28.874N 19°27.433V

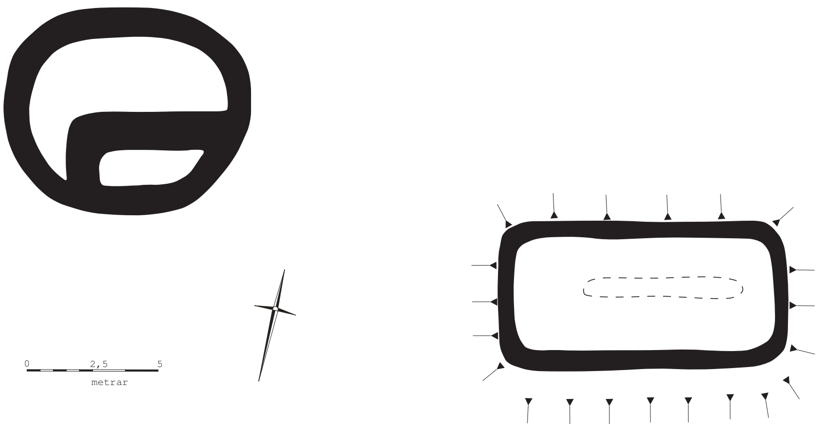

"Á svokölluðum Tungumóum eða Tunguhúsmóum, niður undan (Sel)Tungum, á að giska 300 metrum neðan við brekkufótinn, eru smáhólar tveir með skýrum mannvirkjaleifum. Þar eru tvær glöggar tóftir. Hin neðri er á dálitlum hól og gæti verið forn beitarhúsatóft. Önnur tóft vinkillaga er litlu utar og ofar, gæti verið af selkofum. Sunnan undir henni er önnur tóft sem kann að vera af kvíum. Þarna vottar fyrir vallargarði að austan og sunnan og af loftmynd má greina hann í óreglulega löguðum hring. [...] Að austan, við garðinn utanverðan, er réttartóft," segir í byggðasögu Skagafjarðar III. Enn fremur segir: "Það er tilgáta að hér hafi á þjóðveldisöld verið fornbýli. Síðar hafi þarna verið byggt sel. Sterk vísbending um það er örnefnið Selás fyrir neðan og Seltungur fyrir ofan. Loks hafa þarna verið byggð beitarhús vegna hinnar góðu vetrarbeitar uppi í Tungunum," Um 100 m norður af landamerkjagirðingu milli Álfgeirsvalla og Ytra-Vatns og mitt undan tveimur giljum, um 300 m austan við myndarlega á eru tvær tóftir.
Tóftirnar eru báðar á lágum hólum sem er umkringdir eru þýfðu túni.
Tóftirnar eru í þýfðu og víðlendu mólendi. Austari tóftin er fremur ógreinileg og nær nánast yfir allan hólinn sem hún stendur á. Er hún um 11 x 5,5 m að stærð og snýr gróflega í austur-vestur. Breidd veggja er um 0,6 m og hæð þeirra aðeins um 0,1 m. Eftir tóftinni endilangri eru þúfur sem gætu verið leifar **Hættumat:** engin hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:BS III,511-512

Ferhyrnda tóftin, horft til austurs

SK-118 Yztavatn

1679: "Jón Jónsson selur Tómasi Bjarnasyni Syðstavatn, 20 hndr. að dýrleika, fyrir Ystavatn, 10 hndr. að dýrleika, og 28 hndr. í góðum og gildum peningum." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 213.
1713:" Ytstavatn og Midvatn, ein jörð að fornu, en þá fyrir manna minni sundurdeildir bæir, tún og engi." Jarðardýrleiki á allri xxx [hdr.] og er Ytstavatn kallað þriðjýngur og tíundað x [hdr] fjórum tíundum." JÁM IX, 113.
1839:" Yzta-Vatn, 15 hndr., ..." SSS, 73.
1847: 15 hdr. Bændaeign. JJ, 259.
1713:" Túninu grandar vatnságángur." JÁM IX, 114.

SK-118:028 mannvirki óþekkt 65°28.793N 19°26.905V

"Sjónarhóll er vestarlega norðan ár og hefur tvo kolla. Á hærri kollinum virðast vera leyfar af einhverju litlu mannvirki (grjótraðir)," segir í örnefnaskrá. Hóllinn er um 420 m suðaustan við tóftir SK-117:037.
Grasi gróinn hóll í þýfðu túni.
Efst á hólnum, á hærri bungunni, sést i tvo steina sem standa upp úr grassverðinum. Erfitt er þó að greina hvort þar hafi staðið mannvirki.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Ytra-Vatn, 4;

Rústirnar á Sjónarhóli, horft til suðausturs

SK-118:030 örnefni 65°28.389N 19°26.715V

"Rústir heitir stórþýfður grasmór nokkurn spöl fyrir sunnan og ofan Hóla. Þær eru norðan við landamæralínuna milli Ytra-Vatns og Syðra-Vatns og ná upp að Illukeldu. Í Rústunum eru djúpir og krappir skorningar milli þúfnanna og þar er vont reiðfæri," segir í örnefnaskrá. Rústir eru um 800 m sunnan við Sjónarhól SK-118:028.
Línustæðið liggur yfir "Rústir". Engin merki eru um tóftir á svæðinu sem er afar stórþýft og ógreiðfært yfirferðar. Fremur blautt er á svæðinu og vex þar mýrargróður í bland við graslendi. Mögulega er örnefnið til komið vegna náttúrulegra aðstæðna.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Ytra-Vatn, 5;

SK-119 Miðvatn

1713:" Ytstavatn og Midvatn, ein jörð að fornu, en þá fyrir manna minni sundurdeildir bæir, tún og engi." Jarðardýrleiki á allri xxx [hdr.] og er Ytstavatn kallað þriðjýngur og tíundað x [hdr] fjórum tíundum." JÁM IX, 113.
1839:"Miðvatn, 15 hndr. ... ." SSS, 73.
1847: 15 hdr. Bændaeign. ["Jarðabækurnar telja Yztavatn og Miðvatn saman að dýraleika og leigumála, en þó eru báðar jarðirnar aðgreindar í jb. 1760, og er dýrleika þeim og leigumála, sem þar er settur við Yztavatn, hér skipt jafnt niður á báðar jarðirnar, sem prestur og hreppstjóri nefna sér í lagi, og hreppistjóri hvora um sig 15 h. að dýrleika, ..." JJ,259, neðanmáls]
1713:" Túninu grandar vatnságángur." JÁM IX, 114.

SK-120 Syðstavatn

1411:"Hjálmur bóndi Marteinsson og Ástríður Jörundardóttir kona hans kennast, að þau hafi selt Pétri Ormssyni Syðravatn." Jarðarbréf frá 16. og 17.öld, 214. ???
1679: "Ódagsett yfirlýsing sr. Ólafs Jónssonar um að Ingibjörg Tómasdóttir kona hans eigi Syðstavatn. ... Jón Jónsson selur Tómasi Bjarnasyni Syðstavatn, 20 hndr. að dýrleika, fyrir Ystavatn, 10 hndr. að dýrleika, og 28 hndr. í góðum og gildum peningum." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 213.
1681:" Kvittun fyrir 10 hndr. Í Syðstavatni." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 215.
1713:"Jarðardýrleiki xx[hdr.]... ." JÁM IX, 114.
1839: "Syðsta-Vatn, 20 hndr.,... ." SSS, 73.
1847: 20 hdr. Bændaeign. JJ, 259.
"Engjunum spillir grjót og leir úr þverá lítilli." JÁM IX, 114.

SK-120:029 heimild um stekk 65°27.948N 19°26.392V

"... en ekki stekkjarbroti upp undir fjalli," "Stekkjarbrot er upp undir fjalli," segir í örnefnaskrá. Svæðið þar sem heimildamaður telur líkegt að tóftir SK-120:029 og SK-120:032 eru, er afar þýft og er notað til hrossabeitar. Skurður hefur verið grafinn þar í gegn frá norðri til suðurs. Vestan skurðarins er ekki eins þýft og austan við hann. Hugsanlegt er að tóft SK-120:029 lendi innan línustæðisins en ljóst þykir að SK-120:032 sé utan þess. Ekki sást þó til tóftanna á og við línustæðið.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Syðra-Vatn, 6-7;

SK-120:033 *Torfhóll* örnefni rista 65°28.344N 19°26.256V
"Torfhóll er melhóll upp af Vaðmálshól - nær fjalli," segir í örnefnaskrá. Torfhóll er um 500 m vestan við bæjarhúsið á Syðstavatni.
Við Torfhól er mýrlendi sem hefur verið þurrkað upp. Sunnan og suðvestan við hann eru framræst og sléttuð tún sem nýtt eru til sláttar.
Engin merki um torfristu eru á hólnum eða við. Ef torf var rist á þessu svæði er hins vegar líklegast að það hafi verið gert í mýrlendinu vestan við hólinn.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Syðra-Vatn, 7;

SK-121 Brekkukot

1449:Skrá um kúgildi Hólastaðar. "Jtem brekkakoe vj kugyllde l. Iiij marker." DI, V, 36.
1569: Reikningar Hólastóls. " Med Breckukoti .c. med tiundum kug. .iii1/2." DI, XV, 223.
1570: Kúgildareikningar Hólastóls."Med Breckukoti .iiii." DI, XV, 457.
1713:" Breckukot. Partur úr Skíðastöðum ut supra. Dýrleikinn x [hdr.] ut supra." JÁM IX, 115.
1839:"Brekkukot, 10 hndr.,... ." SSS, 73.
1847: 10 hdr. Bændaeign. ["A.M. einn telur jörð þessa part úr Skíðastöðum... ." JJ, 260 neðanmáls]
1713:"Enginu grandar átroðníngur af peningi nábúa, því landþröng er á allri jörðunni ofurleg, síðan ekki er menníng til selfarar." JÁM IX, 116.

SK-121:001 *Brekkukot* bæjarhóll bústaður
"Bærinn var (líklegast) sunnar og ofar. Þar hefur verið fjárhús síðast," segir í örnefnaskrá.
"Bæjarstæðið í Brekkukoti er nokkru vestan við þjóðveginn og nálægt miðri landareigninni," segir einnig í örnefnaskrá.
"Bærinn stóð á hól og brött brekka upp að bæjarhúsunum. [...] Bærinn stóð nokkurn vegin á miðjum bæjarhólnum og dæld í hólinn vísar á kjallarann. Áfast norðan og vestan undir bænum var fjós og hlaða," segir í byggðasögu Skagafjarða III.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3-4; BS III, 492;

SK-121:002 heimild um kálgarð
Rétt sunnan við bæinn er á túnakorti merktur matjurtargarður, ca 8x14 metrar í ummál.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-121:003 heimild um útihús
Rúmum 5 metrum norðan við bæinn var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918; BS III, 492;

SK-121:004 heimild um útihús
Um 15 metrum norðan við bæinn var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-121:005 heimild um útihús
Um 75 metrum norðnorðvestan við bæinn var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-121:006 heimild um útihús
Um 110 metrum norðaustan við bæinn var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-121:007 heimild um útihús
Um 120 metrum suðsuðvestan við bæinn var útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-121:008 heimild um fjárhús
"Torfhús/fjárhús voru í notkun í Brekkukoti fram um 1970 [...]. Fjárhúsin voru tvö, annað á háhólnum, Bæjarhólnum, en hitt ca. 100 m. norðar og stóð það lægra," segir í örnefnaskrá." segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3; BS III, 492;

SK-121:009 heimild um túngarð
"Tún girt með torfgarði," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 2;

SK-121:010 *Skíðastaðasel* heimild um sel
"Skíðastaðasel mun upphaflega hafa verið byggt þar sem síðast stóð bærinn í Brekkukoti. Svo þegar föst búseta hófst þar uppfrá var selið byggt utar og ofar. Enn síðar var selið fært, - endurbyggt niðri á selási, norðarlega, þar sem nú er land Skíðastaða og þar sáust vallgórnar tóftaleyfar enþá 2001," "Selkelda hefur verið rétt vestan við selásinn norðantil. Hún hefur þornað upp þegar flóinn vestan við var ræstur fram," segir í örnefnaskrá.
"... en þegar bygging hefði komist á Brekkukot hefðu Skíðastaðamenn flutt selið út og upp fyrir Brekkukot og séu þar hvoru tveggja seltóftirnar, bæði frá Skíðastöðum og Gilkoti, sem er hjáleiga Skíðastaða. Þar eftir hafi þeir flutt selið ofan fyrir Brekkukot, ofan á ásinn hjá Grjótvaði, hvar tóftirnar enn sjáist," segir í byggðasögu Skagafjarðar III, og er þá verið að vitna í Þórð Bjarnason í landaþrætumálinu.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 1, 4;

SK-121:011 heimild um mógrafir
"Mótak mun vara til í vissum stöðum, en ekki er það notað," segir í örnefnaskrá, þar er vitnað í lýsingu sóknarprests frá 1839.
"Mótak nokkurt," segir í örnefnaskrá, þar sem vitnað er í lýsingu jarðar frá 1918.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 2;

SK-121:012 varða landamerki
"Að norðaustan móts við Skíðastaðaland, eru merki úr vörðu á vestari bakka Stokksins," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:013 varða landamerki
"... Þaðan sem vörður vísa suður eftir bakkanum til Gilkotslækjar," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:014 varða landamerki 65°27.663N 19°25.487V
"Svo ræður hún að vörðu við enda hennar [Selkeldu]," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:015 varða landamerki
"Þá eru merkin í vörðu suður á holtinu," segir i örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:016 *Markvarða* varða landamerki
"... Eftir sömu stefnu í hornmerki milli Brekkukots og Skíðastaða sem er á mýrinni fyrir ofan Markvörðu," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:017 varða landamerki
"Þaðan eru merkin að sunnan, móts við Mælifellsá uppeftir, sem vörur vísa í Merkjaskurð," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:018 varða landamerki
"... Og vestur yfir fjal og Grákolludal sjónhending í vörðu á Fenjafjalli," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:019 varða landamerki
"Þaðan norður í vörðu á Grensfjalli norðanvert við Króksskarð," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:020 *Skriðuvarða* varða landamerki
"Þá austur yfir Grákolludal og Vatnsfjall utanvert við háfjallið ofan í Skriðuvörðum," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:021 *Litlastallsvarða* varða landamerki
"... svo sjónhending í Litlastallsvörðu," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:022 *Ennavarða* varða landamerki
"... Og ofan eftir sem merki sýna í Ennavörðu (er stendur á barði sunnan til við mel þann, sem næstur er að utan við Miðlæk)," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:023 *Skurðsvarða* varða landamerki
"Svo ofan yfir Ennin eftir uppsettum merkjum til Skurðsvörðu," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 3;

SK-121:024 heimild um vatnsból
"Suður og niður undir bæjarhólnum var lindin og þangað var vatnið sítt. Vélgrafinn skurður hefur nú leitt hana í burtu," segir í byggðasögu Skagafjarðar.
Heimildir:BS III, 492;

SK-121:025 *Heyholt* heimild um heystæði
"Heyholt er (var) nokkuð stórþýfður mór eða holt sunnan og ofan við Forir. "Þar hefur einhverntíma verið heystæði og sést vel fyrir því og dregur holtið nafn sitt þar af"," segir í örnefnaskrá, og er þar vitnað í örnefnaskrá M.J.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 5;

SK-121:026 *Matarholt* heimild
"Matarholt er neðan vegar í Brekkukotslandi. Hefur líklega fengið nafn af því, að þangað hefur engjafólki verið færður matur. Talið er að Matarholt hafi verið þar sem fjárhús og hesthús eru nú (1998), eða þar nálægt," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 5;

SK-121:027 *Stekkjarstalllur* heimild um stekk 65°27.598N 19°25.772
"Stekkjarstallur er stuttur grashjalli, er liggur norður - suður neðarlega í Brekkukotsfjalli (í fjallshlíðinni). Framan í honum er stekkjarbrot gamalt, sem enn sést vel fyrir (1935) og dregur stallurinn nafn af því," segir í örnefnaskrá.
"Austanvert við hól, sem er neðan við Stekkjarstall [SK-121:027] og rétt norðan við Stekkjarlæk, eru mannvirkjaleyfar, og er þar greinilega um stekk eða þá litla rétt að ræða. Þar eru undirstöður veggja með nokkru grjóti í norður- og vesturvegg. Innrekstrargarður hefur verið suður frá vesturvegg að læknum," segir í örnefnaskrá.
Í byggðasögu Skagafjarðar III eru þessar tvær lýsingar sameinaðar.
"Stekkurinn er um 7x11 metrar, utanmál," segir í örnefnaskrá.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Brekkukot, 5-6; BS III, 492;

SK-121:028 varða óþekkt
"Vörðubrot er uppi á hólnum skammt frá og ofan við rústirnar [SK-121:027]," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 6;

SK-121:029 heimild um sel 65°27.432N 19°25.432V
"Sunnan og neðan við staðinn [SK-121:027?] og rétt við lækinn eru stórar þúfur, með nokkru rofi og þar er hugsanlegt að verið hafi einhverjur selkofar. Minjar þessar virðast vera talsvert fornar," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 6;

SK-121:030 heimild um óþekkt
"Allmiklu neðar og sunnar [en SK-121:029], vestur frá bæjarstæðinu, í grónu holti við læk (Þverlæk?) er þúfnaröð sem minnir á húsvegg og jafnvel tóft. Háar þúfur eru sunnan við og fast við lækinn. Allt er þetta ógreinilegt. Einkum austan við sýist geta hafa verið allgott heyskaparland og jafnvel greiðfær þurrkvöllur á parti. Því er hugsanlegt eð þarna hafi verið heystæði. Vel getur hafa verið annað mannvirki í sama mó, austur undir skurði einum miklum (þar er a.m.k. einhver garður) og hið þriðja nokkuð norðar, á horni ofan við nefndan skurð og norður við Stekkjarlækinn," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Brekkukot, 6;

SK-121:031 heimild um rétt
"Við vegarslóðina neðan undir túngarðinum var fjárrétt sem nú hefur verið jöfnuð niður með öllu," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:BS III, 492;

SK-121:032 heimild um hesthús
"Neðst í túninu, neðan undir bæjarhólnum, var hesthús," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:BS III, 492;

SK-122 Mælifellsá ytri

"Álfgeirr hét maðr, er nam um Álfgeirsvöllu ok upp til Mælifellsár okj bjó á Álfgeirsvöllum. Þorviðr hét maðr, sá er land nam upp frá Mælifellsá til Giljár" Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 230.
1391:" ... At benedict bryniolfsson keypti at jvari nikolaassyni irod nautabu j tungusveit medr handabandi til fullrar eignar medr þeim vmmerkium at mælifellzaa rædr firir sunnan ok sa grandi sem geingr firir sunnan beitines er aion hefir geingit at fornu." DI, III, 457.
1467:" Eg Oddr Asmundsson lögmann firir sunnan og austan á Jslandi geri godum [mönnum) kunnigt med þessu minu opnu brefi ad eg hefi bygt Eyiolfi Andresssyni jordina halfa Mælifellsá j Skagafirdi til næstu fardaga... ." DI, V, 481.
1473:" Jarðarsala. "enn nautabw ætte hier j moti vpp j mællifellzäär jord tueggia manada rekstur ok beit bædi dægur ää sumar aullu bwfie edur selfor ef þat uill hellldr fram j mælifellzäär jord suo leingi sem adr seiger... ." DI, V, 707.
1527:"... skipttist ingibiorgu Grijmzdöttur j sinn partt af greindum arfe þessar jarder. Gil og mælifellzä j Skagafirde. ... " DI, IX, 429; " ... skiptist Jingibiorgu Grijmsdottur j sinn part af greindum arfe þessar iarder Gil og mælifellsä j Skagafirde. ... ." DI, IX, 431.
1531:"Suo felldan vitnesburd ber ec helge niculason at ec var uppvaxtarmadur a mælefellza þa sæmundur biorgolfson bio a reykivm j tunguvsvueit... ." DI, IX, 573; "... Ok biuggu þa eignarmenn a mælefellzaa ok eignudu sier alldre pk einge annar þenna reit nema Reykiamenn.... ." DI, IX, 596.
1568:" ... Enn þo sagdizt hann vilia ad ad nyü stadfesta so þad skillde æfenlig eign Reykia vera þad frekazt hann mætti med logum giora og fieck tittnefndum Gottskalk med handsolum optnefndan reit til fullkomligrar eignar vndan sier og sinum erfingium enn vnder Gottskalk og hans erfingia Reykia vegna enn vndann Mælifellsar ef hun mætti þetta land med riettu eiga. var margnefndur Magnus riettur eignarmadur halfrar Mælifellsar j þann tima." DI, XV, 136.
1572: "Einnig selur sr. Jón Brandsson Jóni Jónssyni hálfa Mælifellsá, 20 hndr., fyrir 12 málnytukúgildi og 10 hndr. Í fríðum peningum og ófríðum." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 205.
1713:"Ytre Mælefellsá og Sydre Mælefellsá eru að fornu ein jörð báðar saman. ... En fyrir manna minni er jörðunni í helmínga sundur skift að húsum, túnum og engjum, og því Ytre Mælfellsá talin og tíunduð xx [hdr.]." JÁM IX, 116.
1847: 20 hdr. Bændaeign. JJ, 260.
1713:"Torfrista engin nema í enginu og eyðir það því." JÁM IX, 117.

SK-122:009 *Stekkjarhóll* tóft stekkur 65°26.830N 19°24.865V

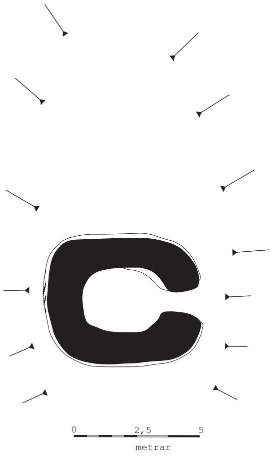

"Stekkjarhóll heitir allhár hóll upp undir fjallsrótum, suður undir merkjagirðingu. Uppi á kolli hans er gamalleg tóft, ferhyrnd og heldur ógreinileg að veggjum. Hún líkist í fáu stekkjartóft, fremur litlum beitarhúsum. E.t.v. hafa þarna verið byggð beitarhús í gamalli stekkjartóft á Stekkjarhólnum," segir í Byggðasögu Skagafjarðar. Stekkurinn er um 430 m sunnan við Stórhólsvörðu SK-122:016.
Stekkurinn er á vel grónum hól og umhverfis hann er smáþýfð mýri en hún hefur verið ræst að hluta. Sunnan við hólinn er melholt sem liggur nokkurn veginn N-S. Hrossabeit er á svæðinu.
Tóftin er orðin mjög óskýr en norðaustur horn hennar er þó allskýrt og þar hefur grjóti verið safnað saman, e.t.v. úr veggjum.

Tóftin, horft til norðurs

Hún er um 5 x 6 m, snýr austur-vestur og líklega op á henni til austurs en það er óljóst. Tóftin hefur líklega verið grjót- og torfhlaðin og sést á stöku stað í grjót í veggjum en þó langmest í áðurnefndu norðausturhorni. Jarðfast grjót hefur einnig verið notað, sér í lagi í vestur-gafl. Mesta hleðsluhæð er um 0,3 m.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:BS III, 488;

SK-122:016 *Stórhólsvarða* varða óþekkt 65°27.039N 19°25.099V

"Beint norður af Stekkjarhól [SK-122:009] er Stórhóll, hár hóll eða melur. Á honum er varða, Stórhólsvarða," segir í örnefnaskrá. Varðan er um 430 m norðan við stekk SK-122:009.
Í brekkunni vestan Stórhóls eru blaut mýrardrög en skurður er meðfram hólnum að vestanverðu og eftir öllu landi Ytri-Mælfellsár frá norðri til suðurs. Austan hólsins eru smáþýfðar mýrar sem búið er að ræsa fram og eru orðnar allþurrar. Hóllinn er grýttur og gróðurlítill.
Varðan er hlaðin austan í og ofan á stóran jarðfastan stein úr meðalstóru og góðu hleðslugrjóti, flötu og þunnu. Það er vel skófum vaxið. Varðan er um 1 m í þvermál og um 1 m á hæð. Hún er kringlótt að lögun og mjókkar lítið upp, er flöt að ofan. Hrunið hefur úr vörðunni en hún stendur enn vel.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Ytri-Mælifellsá, 5;

Varðan, horft til norðurs

SK-123 Mælifellsá syðri

"Álfgeirr hét maðr, er nam um Álfgeirsvöllu ok upp til Mælifellsár okj bjó á Álfgeirsvöllum. Þorviðr hét maðr, sá er land nam upp frá Mælifellsá til Giljár" Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 230.
1391:" ... At benedict bryniolfsson keypti at jvari nikolaassyni irod nautabu j tungusveit medr handabandi til fullrar eignar medr þeim vmmerkium at mælifellzaa rædr firir sunnan ok sa grandi sem geingr firir sunnan beitines er aion hefir geingit at fornu." DI, III, 457.
1467:" Eg Oddr Asmundsson lögmann firir sunnan og austan á Jslandi geri godum [mönnum) kunnigt med þessu minu opnu brefi ad eg hefi bygt Eyiolfi Andresssyni jordina halfa Mælifellsá j Skagafirdi til næstu fardaga... ." DI, V, 481.
1527:"... skipttist ingibiorgu Grijmzdöttur j sinn partt af greindum arfe þessar jarder. Gil og mælifellzä j Skagafirde. ... " DI, IX, 429; " ... skiptist Jingibiorgu Grijmsdottur j sinn part af greindum arfe þessar iarder Gil og mælifellsä j Skagafirde. ... ." DI, IX, 431.
1531:"Suo felldan vitnesburd ber ec helge niculason at ec var uppvaxtarmadur a mælefellza þa sæmundur biorgolfson bio a reykivm j tunguvsvueit... ." DI, IX, 573; "... Ok biuggu þa eignarmenn a mælefellzaa ok eignudu sier alldre pk einge annar þenna reit nema Reykiamenn.... ." DI, IX, 596.
1568:" ... Enn þo sagdizt hann vilia ad ad nyü stadfesta so þad skillde æfenlig eign Reykia vera þad frekazt hann mætti med logum giora og fieck tittnefndum Gottskalk med handsolum optnefndan reit til fullkomligrar eignar vndan sier og sinum erfingium enn vnder Gottskalk og hans erfingia Reykia vegna enn vndann Mælifellsar ef hun mætti þetta land med riettu eiga. var margnefndur Magnus riettur eignarmadur halfrar Mælifellsar j þann tima." DI, XV, 136.
1572: "Einnig selur sr. Jón Brandsson Jóni Jónssyni hálfa Mælifellsá, 20 hndr., fyrir 12 málnytukúgildi og 10 hndr. Í fríðum peningum og ófríðum." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 205.
1713:"Ytre Mælefellsá og Sydre Mælefellsá eru að fornu ein jörð báðar saman.... ." JÁM IX, 116; "Sydre Mælefellsá. Annar helmíngur jarðarinnar. ... Dýrleikinn xx [hdr.]." JÁM IX, 117.
1847: 20 hdr. JJ, 260.
1713:" Sameiginlegt er báðum jörðunum: Mánaðarbeit á vetur og mánaðarbeit á sumur eiga þessar tvær Mælifellsár í Nautabúsland eður engjatak, ef þeir heldur vilja." JÁM IX, 117.

SK-123:001 *Mælifellsá syðri* bæjarhóll bústaður
"Gamli bærinn var rétt vestan við, þar sem ytra íbúðarhúsið er nú,- en það stendur í rauninni á hlaði gamla bæjarins," segir í örnefnaskrá.
"Árið 1921 byggðu foreldrar mínir bæ og gripahús á gömlum bænahússtóftum á svonefndum Kirkjuhól [SK-123:002]. Var hann sunnan við gamla bæinn á Mæalifellsá, aðeins bæjarlækurinn á milli í nokkuð djúpu gili," segir í byggðasögu Skagafjarðar III, og er þar vitnað í Andrés Valberg.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 12; BS III, 481;

SK-123:002 heimild um bænhús
Í bænhúsaskrá O.V. er talað um að bænhús hafi verið á Mælifellsá Syðri í Efribyggð þó ekki sé frekari heimilda getið.
"Talið er að bænuhús hafi verið á Syðri-Mælifellsá og hét þar Kirkjuhóll, er það hafði staðið," segir í örnefnaskrá.
"Hóllinn, sem íbúðarhúsið syðra stendur á , var kallaður Kirkjuhóll. Á honum mótaði áður fyrir tóft og er álitið að þar hafi fyrrum verið bænhús. Litli hvammurinn norðan í hólnum hét Kirkjuhvammur. Tóftir voru á Kirkjuhól , þegar Lovísa [?] man eftir," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Bænhúsaskrá O.V.; Ö-Syðri-Mælifellsá, 2, 12;

SK-123:003 heimild um útihús
Um 5 metra norður af bænum er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:004 heimild um útihús
Um 40 metra norðvestur af bænum er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:005 heimild um útihús
Um 190 metra suðvestur af bænum er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:006 heimild um útihús
Um 170 metra suður af bænum er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:007 heimild um útihús
Um 250 metra suður frá bænum, rétt utan við túnið, er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918; Ö-Syðri-Mælifellsá, 8;

SK-123:008 heimild um útihús
Um 200 metra suður frá bænum er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:009 heimild um útihús
Um 165 metrum sunnan við bæinn er útihús.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:010 heimild um leið
Heimreið lá/liggur frá bænum í Austsuðaustur, byrjar um 20 metra frá bænum og er um 100 metra löng á túnakorti.
Heimildir:Túnakort 1918

SK-123:011 *Mælifellsársel* heimild um býli
"Mælifellsársel á efribyggð var húsmannsbýli frá Mælifellsá, byggt á gömlum selrústum þaðan, nokkru neðar en Reykjasel," "Neðst í Seltungu var Mælifellsársel. Þar sjást enþá tóftir," segir í örnefnaskrá.
Seltunga er á milli Skarðslækjar og Sellækjar, Selhnjúkur er upp af Seltungu.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 2, 8;

SK-123:012 *Nautabússel* heimild um sel
"Mánaðarbeit á vetur og mánaðarbeit á sumur eiga þessar tværi Mælifellsár í nautabúsland eður engjatak, ef þeir heldur vilja. En hinir þar í mót selstöpu í Mælifellsárland, þar sem heitir Kiðaskarð," segir í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1713.
Ekki er nákvæmlega vitað um staðsetningu þessa sels en vænlegasta staðsetningin virðist skv. Byggðasögu Skagafjarðar III vera Fagrahlíð, sem er norðan Sellækjar, sunnan í Mælifellsárfjalli.
Heimildir:JÁM IX, 117;

SK-123:013 *Hafgrímsstaðasel* heimild um sel
"... en Hafgrímsstaðir þar í mót selstöðu í þessarar jarðar landi Kiðaskarði," segir í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns 1713.
Ekki er vitað um nákvæma staðsetningu þessa sels en "Það er tilgáta að Selréttin hafi verið byggð ofan í tóftir Hafgrímsstaðaseld en engar sönnur eru á því," segir í byggðasögu Skagafjarðar III.
Heimildir:JÁM IX, 117; BS III, 483;

SK-123:014 *Gilkotslækur* örnefni
"...ofanvert við Pálsstokk, utanvert við Gilkotslæk," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 4;

SK-123:015 *Vörðuhóll* örnefni landamerki
"...horn - merkið vörðuhóll á Selás . Sá vörðuhóll telst rétt sunnan við miðjan Selás," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 4;

SK-123:016 *Lestavað* örnefni leið
"Þar eftir ræður Mælifellsá ofan móts við miðjan klett , neðanvert við Lestavað," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 4;

SK-123:017 varða landamerki
"Að austan eru merkin við Nautabú , frá merkjavörðu ofan Seláss í Nautabúslandi," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 4;

SK-123:018 örnefni sel
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 4, 8;

SK-123:019 heimild um leið
"Engjavegur hálfslæmur," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 6;

SK-123:020 *Vaðhvammur* heimild um vað
"Neðst , við merki Mælifellsár og Nautabús , heitir Vaðhvammsklöpp við ána og kemur merkjagirðingin fram á hana .[...] Skammt ofan Stóðhvamms [SK-123:021] er Vaðhvammur. Í honum er einnig vað yfir Mælifellsána," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 7-8;

SK-123:021 *Stóðvað* heimild um vað
"Ofan hennar [Vaðhvammsklappar [SK-123:020]] er Stóðhvammur og Stóðvað í ánni þar fram af," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 7-8;

SK-123:022 *Stekkjarhvammur* heimild um stekk
"Rétt ofan Votahvamms er hvammur nefndur Stekkjarhvammur. Í honum er hár og sérkennilegur klettahóll . Stekkjarhvammslækur rennur í Mælifellsá í gegnum Stekkjarhvamm . Tóftir af stekk eru í Stekkjarhvammi," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 8;

SK-123:023 *Selrétt* heimild um rétt
"Á bakkanum norðan við Sellæk var eitt sinn reist rétt, u.þ.b. á móts við tungusporðinn . Í henni var fyrst réttað árið 1902, en hún lagðist síðan skjótt niður. Síðan hefur svæðið þar í kring verið kallað Á réttum. Einnig var talað um að fara fram á Selrétt," segir í örnefnaskrá.
"Undanfari Mælifellsréttar var Skarðsrétt, öðru nafni Selrétt (eða Selsrétt) , sem mun hafa verið kennd við Kiðaskarð og Mælifellsársel. Hún stóð við Selslæk , við rætur brekkunnar þegar farið er upp í Kiðaskarðið," segir einnig í örnefnaskrá.
"Almenningur réttarinnar er ca. 9 x rúmlega 20 m. innanmáls , eða ca. 10 x 23 m. utanmáls. Vestan við eru 3 dilkar, þar af tveir ca. 6 x 15 m. og einn ca. 7 x 8 m. , en þar vestan við smáhólf eins og fyrir ómerkinga . Norðan við almenninginn er allstórt hólf ca. 11 x 14 m. og þar geta dyrnar hafa verið inn í réttina . Þó er þess að gæta , að skarð er í suðurvegg og gætu dyrnar hugsanlega hafa verið þar. Að austanverðu eru einnig þrír dilkar, allir svipaðir að stærð , ca. 7 x 7 - 8 m," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 8-10;

SK-123:024 heimild um landamerki
"Þröskuldur er á sýslumerkjum milli Skagafjarðar- og Húnavatnssýslu, í Kiðaskarði. --- Og vörðubrot eru á merkjum gerð af Hjörleifi , er hann var 12 ára barn í hjásetu frá Mælifellsá," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 8;

SK-123:025 heimild um leið
"Rétt ofar [en brúin á Sellæknum] eru götur yfir lækinn," segir i örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 10;

SK-123:026 varða óþekkt
"Í norðvestur (u.þ.b. 200 m.) frá Tjarnarlaut er Lægri - Melhóll. Ofan hans (u.þ.b. 400 m.) er Hærri - Melhóll. Vörður eru á báðum melhólunum" segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 10;

SK-123:027 heimild um stekk
"Leifar af stekk eru upp undan bænum , ca. 1 km. frá og norð- norðvestur frá nýlegu húsi," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 11; BS III, 482;

SK-123:028 varða óþekkt
"Er það [syðri-Einbúi] klapparhóll með vörðubroti," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 11;

SK-123:029 *Vörzluskurður* heimild
"Lítill handgrafinn skurður á milli Syðriflóa og Keldu var nefndur Vörzluskurður. Hann er nú kominn í tún," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 11;

SK-123:030 heimild um túngarð
"Ofan Mýrar, innan garðlags, sem var í kringum túnið, var lítil mýri , sem ýmist var kölluð Mýrin innan garðs eða Litlamýri," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 12;

SK-123:031 *Mómýri* heimild um mógrafir
"Suður og niður af syðra íbúðarhúsinu, sem nú er, var mýri - öll sundurgrafin af mógröfum . Hún hét Mómýri.[...] Mómýri er nú orðin að túni," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 12;

SK-123:032 heimild um kvíar
" Á gilbarminum, neðan hennar [Mómýrar [SK-123:031]], voru kvíar," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 12;

SK-123:033 *Járnhryggur* öskuhaugur
"Rétt framan við íbúðarhúsið (nýrra) og gamla bæjarstæðið var rindi, ca. 3 - 4 m. á breidd og um eins metra hár, algróinn og hét Járnhryggur. Heyrst hafði að menn teldu þetta vera álagablett, en ekki fylgdi sögu hvað átti að ske ef átt væri við hrygginn . En þegar svo hryggur þessi var jafnaður út , kom í ljós að þetta var gamall

öskuhaugur. Ekki munu nein ósköp hafa skeð , þó rindinn væri jafnaður út," segir í örnefnaskrá.
Heimildir:Ö-Syðri-Mælifellsá, 13;

SK-123:034 heimild um ristu
"Torfrista er engin nema í enginu," segir í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns 1713.
Í örnefnaskrá er vitnað í lýsingu jarðar frá 1849 og þar segir: "Torfrista brúkanleg."
Heimildir:JÁM IX, 117; Ö-Syðri-Mælifellsá, 6;

SK-125 Mælifell

" Vékell enn hamrammi hét maðr, er land nam ofan frá Gilá til Mælifellsár og bjó at Mælifelli; hann spurði til ferða Roðreks." Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 231.

1318: LXII. Mælefell.

Kyrkia hins heilaga Nicholas vnder mælifelli ä allt heima land. land ä starrastodum. settung j vykarlondum. fiordung j rekum ä kieflarbacka. xiij. kýr. Land halft ad Brunastodum. halfur fiorde Tugur äsaudar. vetrgamler sauder. xvij. iiij. hross. xvij. merckur vax. þriu naut veturgomul.

So micid lagdi þorkiell prestur til. kaleuk firi. cc. j Bokum oc j kyrkiu skruda. iijc.

Tijda Bækur per anni circulum. messubækr. ij. dominicales ad aullu vm. xij. manudi. þridia de sanctis og þar med alltaris Bok. Graduale. Sequentiu Bok. processional. Aspiciens Bok til paska fra jolafostu. vorbækur. ij. ad aullu. Les dominicalis ad ollu enn de sanctis er eigi fullt. Capitularium. Hymnarius. messuklædi. ij. medur. iij. hoklum. kalykr. j. yferlsoppur. kapa. ij. Tiolld vm alla kyrckiu. kluckur. v. krossar. ij. lykneki. ij. vnder odrum. mariuskript. nichulas lykneski. peturs lykneski. Glergluggr. Glodarkier fornt. kiertastykur. ij.

Þar er. ij. presta skylld. tekr heimaprestur vtangardz af. iiij. Bænhusum. ij. merkur. Enn annar prestur tekur af lytingstodum. iiij. merkur. half mork af hafgrimstodum. af ij. Bænhusum mork.

af. vij. Bæium lysistollur oc heytollur. Máld DI, II, 465.

1368: xxxiv. Mælefells kyrckia.

Anno Domini .M. ccc. lx. octavo var svo mikid gotz Mælefells kyrkiu sem hier filger afreiknadre allre portione þeirre sem falled hafdi vmm þa .xv. vetur sem syra þorvalldur hiellt stadinn.

Jn primis. kyrkia ad Mælefelli er helgud hinum helgum Nicholao.

hun ä allt heima land. starastadi. halfa brvnastadi. siettung j vykar londum. fiordung j rekum a kieffla Backa.

Þetta j kuikfie. halftt siounda asaudar kugilldi .xiij. kyr .iiij. hross .ij. naut veturgomul. xvij. saudir veturgamler. þriu hundrud voru. hundrad j hafnar vodum .iij. hundrud jnnan veggia. sälun fornt. suo gott sem .ij. ær.

þetta jnnan kyrckiu. Messuklædi for ad aullu. käpur .ij. sloppur. kaleykar .ij. Tyda Bækur per anni circulum. psalltarar .iij. forner. Nicholaus saga. setian merkur vax. kyrckiu sär med vmbunadi. Elldberi. Glodar kier. kyrckiu kietill. kierta stykur. iiij. munnlaug. krossar .iij. Mariu skript. lykneski .iij. Tiolld vm alla kyrckiu med dvkum vtan vm þuera kyrkiu. kistur .ij. alltare .iiij. Bryk og Tabulum. Brykar klædi. sotdrifft. paxspialld. lectare og dvkur .iiij. kluckur .iij. Broddstafer .ij. glergluggar. Bakstur jarn.

þar er tueggia presta skylld. tekur hann heima j leigu .iiij. merkur af .iiij. Bænhusum .ij. merkur. Enn annar prestur tekur af Lytingstodum .iiij. merkur .ij. merkur aff Haffgrimsstodum. og tueymur Bænhvsum mork.

Tyund. heytollur. lysistollur af .vj. Bæium.

iiij. hundrud stodu epter er reyknudust j portionem og x. aurar; Máld DI, III, 176.

1385:" Ok saker þess ad vid systir Oddbiorg med G[uds] n[ad] abbadis ad Stad oc Steinmodur prestur þorsteinsson medkennumst þessa ockar giörd sanna vera setium vid ockar jinnsigli med jinnsiglum fyrrgreindra manna fyrir þetta bref sem gert var undir Mælefelli in festo ... ." DI, III, 381.

1394: xxiv. Mælifells kyrckia.

Kyrckia ad Mælefelle er helgud hinum heilaga Nicholao.

hun a heimaland allt. starastadi alla. Brunastadi halfa. siettung j vijkum j landi og reka. fiordung j reka a kieflabacka.

þetta jnnann kyrckiu. ny messuklædi og aunnur forn god. tuenn slitin. v. hocklar. kapur. ij. alltarisklædi. iij. slitinn. Brijkarklædi eitt. merki. ij. kaleykar. ij. alltarisklædi. iij. slitinn. kietill vondur. Elldberi og Elldbera brot. lijka krakur. glodarkier. sloppur slitinn. brij jk og tabula. fontur med vmbunadi. kluckur. ij. og hin þridia kolfalaus. krossar tueyr og hinn þridie med vnderstodum. mariu lijkneski. Nichulaus lijkneski. magnus lijkneski. spiolld. iij. glergluggur stor og ij. litler. kistur. ij. Broddur. kiertestykur. iij. med jarn. og. ij. med kopar. Baksturjarn. almarium. Bialla. lijkakross. mariuskript. med alabastrum. Biarnskinn. salun stort. skari. tuær merckur vax. mork reykelsis.

Hia sijra Steinmode kiertestyka og Gudz lijkama hvs. er stendur morck med sylfur.

þetta j Bokum. songbok fra aduentu. og til paska de tempore. Bok samsett ad aullu de tempore fra paskum og til hvijtasunnu. Bok vm hvijtsunnu viku & de sanctis inter pascha & pentecostem. Bok fra Trinitatisdeigi til

aduentu de tempore ad song og lesi. Lesbok vond til paska fra aduentu de tempore vtann eij Jolales. Grallare vondur. songbok de sanctis fra Jonsmesso Baptistæ og til paska. Lesskra de sanctis per Anni circulum. processionale. Sequentiubok. Burtsonguabok. Commune sanctorum. psalltare. Capitularius og Hymnarius ä einni Bok. ij. Bækur lijkar per annum ad collectum. pistlum og Gudspiollum. Lägasonguaskra[r]. iiij. festum Nouum ä kueri. Nicholaus saga a Latinu og norrænu.

þar er tueggia presta skylld. tekur heimaprestur j leigu heima. iiij. merckur. af Bænhusum fiorum. ij merckur. Enn þingaprestur af lytingstodum fiorar merckur. af hafgrimsstodum. ij. merckur. af tueymur Bænhusum morck.

Lysistollur og heytollur af. vj. Bæium.

Tijund a þui ari. kyrckiuhluti. halfr xiiij. Eyrer.

Ecclesia non dedicata.

þetta j lausagodzi. kyr. xx. og vj. asaudur. xj. kugilldi. Gielldfie. vj. kugilldi. og ad auk vetrgamler sauder 24. hross roskinn fiogur.

J virdingarfie og vadmalum. xx. hundrud.

Var þa metinn stadurinn og reyknud portio; Máld DI, III 531- 532.

1402:Máldagi Víðimýrarkirkju í Skagafirði. "Jtem i þridia mäldaga sem dateradur (er) Mcdij. Kirkiann a vijdemyre er helgud sællre Mariæ og Petre postula. hun ä land a Hole. viij kyr. Asaudar kugillde. Jtem hualreke og vidreke a Hualnese halfur motz vid stad. DI, IV, 244.

1432: Vísitasíugerð Jóns Vilhjálmssonar Hólabiskups." Jtem ecclesia sancti petri apostoli aa widæmyri war metin firir.x. hundrot æn giortt vpp a kirkona xx hundrot." DI, IV, 511.

[1429]: ij prestar ok diakn; DI, IV, 381.

1431: Dómsbréf skrifað á Mælifelli um hald Stefáns Hallssonar prests og kirkjutíundm af Uppsölum fyrir Munkaþverárklaustri. DI, IV, 453-454.

1435/1436: Jarðakaupsbréf gert og innsiglað á Mælifelli, varðandi jörðina Nýlendi á Höfðaströnd. DI, IV, 553.

1461: Máld DI, V,327.

[1461]: 2 prestar og 1 djákn DI, V, 361.

1476:2 ... Vorv vid j hia aa mælifellz stad j tvngus(v)eit fostuvdaginn næstan fyrir huitasvnnvdag ad þordr ionsson gaf sigurdi prest þorlakssyne med handabande iordina alla hol j siglvfirdi... ." DI, VI, 73.

1479: Vitnisburðarbréf um sölu jarðarinnar tíu hundraða í jörðinni Hóli í Sæmundarhlíð, gjört á Mælifelli þann 21. maí 1479. DI, VI, 195-196.

30.7.1479: Jörðin Hamrar í Tungusveit er í Mælifellskirkjusókn. DI VI, 217; Skrá um landamerki Brúnastaða í Tungusveit í Skagafirði. "Þesse landamerke hafa halldin verid Brunastada i tijd Sira Sigurdar Þorlakssonar sem Mælefells stad hiellt .... ." DI, VI, 236.

1486: Máld DI, V, 328.

1500: Vitnisburður um Víðidalstunguslag, gerður á Mælifelli í Tungusveit. DI, VII, 476-477: Vitnisburður um landamerki þriggja bæja, gerður á Mælifelli þann 13. október 1500. DI, VII, 522-524.

1520: Átta klerkar og ábótinn á Þingeyrum samþykkja Pétur Pálsson prest, forstjóra Hóladómkirkju fram að næstu prestastefnu. Þ.á.m. "nichulas vilialmsson beneficiatus a mælufelle." DI, VIII, 767-768.

1522:"Þui fyrir þessar saker boder eg og stefner teite þorleifssyne og audrum þessum adur greindum hans medfylgiorum til mælefellz j skagafiord... ." DI, 70; Tuttugu og fjórir prestar notta að þeri hafi lesið útskrift af bréfi kanúka Þrándheimsdómkirkju, þ.á.m. "... Sira nichulas wi(l)hialmsson beneficiatus ää melefelle." DI, IX, 119.

1523:" Og til sanninda hier vm setium vid fyr skrifader menn eockur jnncigle fyrir þetta transkriptarbref er skrifat uar aa mælefelli j tungusueit j skagafirdi... ." DI, IX, 185.

1525: Sigurðarregistur, máldagar Hóladómkirkju þegar Jón Arason tók við.".Mælifellzstadur beneficium." DI, IX, 294.

1528:"Og til sanninda hier um set eg mitt jnsigle fyrir þetta vitnisburdarbref er skrifat uar ää mælifelle j tungusueit ... ." DI, IX, 463.

Um 1530:" Eg Tumas prestur Eireksson logfeste hier i dag first stadenn Mælefell ut ad Mælefellsä... ." DI, IX, 565.

1531:"... og þar efter var ec vinnvmadur a mælefelle j tvngosueit hia halldore sigurdsyne ... ." DI, IX, 573; " Suo fallinn vitnisburd ber ek nickulas prestur vilhialmsson at ec bio aa mælefelle j tungusueit vppa ij ar og xx ... ." DI, IX, 596; "Voru þesser uottar ad ädur saugdum giorninge. ... sira Tumas Eireksson beneficatus aa Mælefelle." DI, IX, 604.

1532: Tómas Eiríksson, prestur á Mælifelli ættleiðir börn sín þrjúþ" Þath giorum wier markus þorkelsson. arne nichulasson. Biorn biornsson og Olafur gudmundsson leikmenn godum monnum kvnnigt med þessu woru brefe... . a mælefelle j tungusueit... ." DI, IX, 610. 1551: Hollustueiðar Norðlendinga til handa Kristjáni konungi og eftirmönnum."... oc Stole Eynarsson tiill Meelffeldt Szom Sogneprestere ere."DI, XII, 264; Hollustueiður Íslendinga fyrir norðan og vestan við Kristján konung ."... Sera Stulli Einarsson aa Mælifelli ... ." DI, XII, 267.

1551/1575: Vitnisburður Þórunnar Jónssdóttur á Grund þess efnis að hún þiggur sínar eignir að léni. Skráð á Mælifelli. DI, XII, 288.

1560: Kaupbréf fyrir Völlum og Tungufelli, gert á Mælifelli í Tungusveit í Skagafirði 11. nóvember 1560. DI, XIII, 536-538.
1563/1564: Um framfæri uppgjafarpresta í Hólabiskupsdæmi. "Mælifell 9" DI, XVI, 121.
1566: Heitbréf Skagfirðinga. " med þuj ec sannferdugliga spurt og formerkt hefe. Ad heidarligur og vel lærdur kiennemann Sira Magnus Arason soknarprestur ad Mælefelle. vithallde þeim. (af vorumm forverjurum). vel tilskickada heitdeige. med Gudligre þiönustu og Embættizgiord ... ." DI, XIV, 466.
1569: Reikningur kirkna á prestssetrum í Hólabyskupsdæmi."Kirkia a Mælifelli beneficium. Hun a jord Starastadi.... Brünastader,,,, ," DI, XV, 353.
[1590]: Þjsks. Bps. B, III, 2, s. 20
1713: Kirkjustaður og beneficium. ... Dýrleikinn óviss, því jörðin tíundast öngvum, ..." JÁM IX, 118.
1839::" Mælifell, prestssetur og hjáleiga Hamarsgerði, í landnorður frá Mælifellshnjúk." SSS, 74.; " Prestssetur og höfuðkirkja er á Mælifelli, en annexía þaðan á Reykjum." SSS, 76.
1847: 40 hdr. Kirkjustaður. [" 1802 er hjáleigan 10 h. Að dýraleika sér. A.M. Telur með staðnum gamla eyðijörð, Einarsdalskot." JJ, 260]
"Fjallið er hátt og toppmyndað og er nú venjulega nefnt Mælifellshnjúkur, því að nafnið Mælifell er komið yfir á prestsetrið, sem stendur undir fjallinu." KK III, 51.
16.11.1907: Goðdala og Árbæjarsóknir lagðar til Mælifells; (PP, 246) [lög]

SK-125:018 heimild um ristu 65°26.174N 19°22.170V
"Torfrista og stunga sæmileg. Reiðingsristu þarf til að fá," segir í Jarðarbók Árna og Páls frá 1713.
Í örnefnaskrá segir: "Torfhóll hefur sennilega verið notaður til að þurrka á honum torf, sem rist hefur verið í Réttarmýri í landi Mælifells." Réttarmýri er um 720 m norðvestan við býli/stekk SK-125:031.
Réttarmýri er blaut mýri, smáþýfð að mestum hluta en lítið um þúfur þar sem er blautast.
Ekki sjást skýr merki um ristu eða mógrafir. E.t.v. hefur verið rista þar sem nú er lítið um þúfur.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM IX, 119; Ö-Hvíteyrar, 9

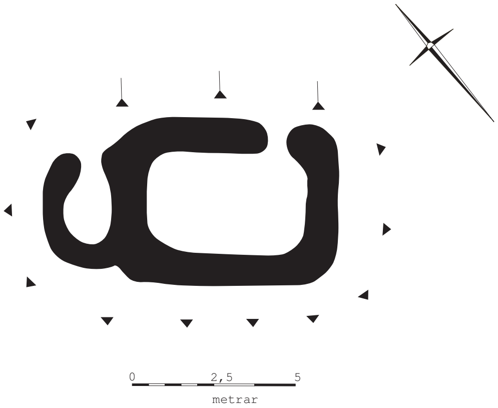

SK-125:031 *Blómsturvellir* tóft býli 65°26.033N 19°21.297V
Í örnefnaskrá segir "Stekkur frá Mælifelli var niður undir Gamla veginum [SK-125:032] og er sá staður í landspildu Háubrekku. Eldra nafn á þeim stað er Blómsturvellir, líklega mjög gamalt nafn [...] Í Nesinu, norðarlega, eru Stekkjarmóar, engjablettur upp við veg (gamla) og vestan við Keldu, sem liggur eftir enginu, [...] Draughóll [SK-125:039] er stórgrýttur melhóll norðan við Víti. Hann er allhár og stór.
Norðan við hann, í landi Háubrekku, er fyrrnefndur Stekkur og norðan við og ofan við hann eru grasbrekkur sem heita Stekkjarhvammur [...] Stekkur norðan við Draughól er tóftarbrot 1939. "Þar sést fyrir túni og gömlum túngarði í kring ." (T.K.) Stekkurinn er um 60 m suðaustan við vað á leið SK-125:032.
Tóftin er í grösugum stórþýfðum móa norðan undir hamrabelti. Lækjardrag vestan við tóftina liggur til norðurs úr suðri.
Tóftin er greinileg, vel græn og stendur dálítið upp úr annars flatlendum móa. Hún er einföld, snýr suðaustur-norðvestur. Inngangur er suðaustast á norðaustur langvegg. Tóftin er um 7 x 5 m en við norðvestur enda hennar er lítið gerði (mögulega annað hólf en mun ógreinilegra) sem er um 2 x 3,5 m að utanmáli, snýr norðaustur-suðvestur og inngangur inn í það í norðausturenda. Veggir mun ógreinilegri en í tóft. Mesta hleðsluhæð er um 0,5 m.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir: Ö-Mælifell, 12,14

Tóftin, horft til norðvesturs

SK-125:032 *Kjalvegur* gata leið 65°26.053N 19°21.357V

Í örnefnaskrá segir "Stekkur [SK-125:031] frá Mælifelli var niður undir Gamla veginum og er sá staður í landspildu Háubrekku,"

Í Byggðasögu Skagfirðinga segir "Svo var talið að Kjalvegur hæfist milli bæjar og kirkju á Mælifelli. Fyrsti spölurinn sígur á fótinn upp fyrir Bringina og voru hestar látnir kasta mæðinni á Háubrekku þar fyrir ofan áður en haldið var fram Mælifellsdalinn. Samkvæmt þessari skilgreiningu endaði Kjalvegur suður við Hvítá norðaustan undir Bláfelli [...] Sumarið 1899 var Kjalvegur varðaður frá efri mörkum Mælifellsdals suður fyrir Kjalfell [...] Voru hlaðnar 300 þriggja álna háar vörður með um það bil 100 faðma millibili,"

Kjalvegur, horft til norðvestur

Í Örnefnaskrá segir frá athugasemdum Séra Ágústs Sigurðssonar, en þar segir "1973 lét hann gera jeppaveg frá fjárhúsunum (Vallarhúsum) [SK-125:027] á Mælifelli , vestur um Mælifellssel á Fjallveg (165) um Mælifellsdal. “ Er vegur þessi lengst af á hinum gömlu reiðgötum Kjalvegar sem talinn er enda á Mælifellshlaði , milli bæjar og kirkju , 3 dagleiðir frá Kalmannstungu þegar farinn er Stórisandur.”," Um 60 m norðvestan við býli/stekk SK-125:031 verður vart gatna og greinilegs vaðs.

Götur liggja um stórþýfðan móa og bratta, lyngi vaxna brekku.

Vaðið er yfir lækjardag sem liggur til norðausturs í átt að bæ og gata liggur frá því til suðvesturs upp bratta brekku. Líklegt er að hér sé hluti af Kjalvegi. Við vaðið er djúp skál sem myndast hefur beggja vegna við lækinn, sér í lagi sunnan við lækinn og úr henni sést gata, í grónum valllendismóa, um 2 m breið og um 1,4 m djúp. Í brekkunni ofan við er litill gróður og þar verða götur ógreinilegar. Neðan við læk eru götur, ekki mjög margar eða greinilegar, aðallega kindagötur á gróðurlitlum mel. Leiðinni er fylgt til suðurs. Í brekku ofan götu í móa tekur við rudd gata, um 1 m breið og 0,3 m djúp og gróin. Liggur að leið sem hefur verið rudd af vél og liggur A-V. Í brekkunni litlu suðvestan við götuna upp úr vaðinu er djúp og breið gata um 3 m breið og 1 m djúp upp brekkuna á um 20-30 m kafla.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Mælifell, 12; Byggðasaga Skagafjarðar - III. bindi, 452

SK-125:042 *Réttarmýri* tóft rétt 65°26.114N 19°22.093V

Í örnefnaskrá segir "Réttarmýri er vestan við Háubrekkuhrygginn. “Réttarmýri er stór mýrarlægð, áþekk aflangri fjárrétt að lögun til. Af því gæti nafnið verið. (En ekki man heimildarmaður þessarar lýsingar eftir réttarrústum þar.) Vestan, sunnan og austan við mýrina eru allháar hæðir, en opið til norðurs.“ (Ó. Þ.) “Slétt, grasgefin en blaut mýri norður af Háubrekku.” (T.K.) Þetta segja fyrri örnefnaskrár. Hér má bæta því við að ekki er vitað til að nein rétt hafi verið þarna nálægt. Nafnið Réttarmýri er líklega eldra en Mælifellsrétt, enda er hún of langt frá til að geta skýrt þessa nafngift. V.Ó. segir hinsvegar, að hey munu hafa verið sett saman í næsta nágrenni við mýrina og sjáist minjar þess, en aðrar minjar man hann ekki til að hafa séð þarna." Tóft er um 205 m suðvestan við vörðu SK-125:051.

Tóftin, horft frá norðaustur

Tóft er sunnarlega í Réttarmýri þar sem er nokkuð þurrt og smáþýft en flatlent.

Tóftin er einföld og ekki fornleg, gæti verið heystæði en ólíklegt er að hún hafi verið rétt. Tóftin er einföld, er um 5 x 3 m snýrnorðaustur-suðvestur, inngangur norðaustan við miðjan norðvesturlangvegg. Mesta hleðsluhæð er um 0,4 m.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Mælifell, 16;

SK-125:051 varða óþekkt 65°26.175N 19°21.872V

Varðan, horft til norðurs

Varða er um 460 m norðvestan við leið SK-125:032 og um 510 m NV af býli/stekk SK-125:031.
Varðan stendur uppi á háum melhrygg, gróðurlausum að mestu. Norðvestan við melinn er Réttarmýri SK-125:042 en til annarra átta eru háir, gróðurlausir melar.
Varðan er hrunin og er um 1,4 m í þvermál og um 0,5 m á hæð. Grjótið er skófum vaxið og meðalstórt og smátt. Frá þessari vörðu sést til annarrar um 300 m til norðurs en hún var ekki skráð að sinni því hún er langt utan athugunarsvæðis fyrir línustæðið.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-125:052 varða óþekkt 65°26.037N 19°21.722V

Vörðubrot er um 280 m sunnan við vörðu SK-125:051.
Stendur allhátt á gróðurlausum mel- og klapparhrygg, suðaustan við Réttarmýri.
Varðan er hrunin og eftir standa fáir stórir steinar sem mynda ferning, um 0,8 m á kant. Vart stendur steinn yfir steini, er um 0,2 m á hæð. Ekki fornleg, dálitlar skófir á steinum.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðurs

SK-126 Hamarsgerði

1500: Landamerki milli Merkigarðs og Hafgrímsstaða í Tungusveit í Skagafirði. "Riettsyni ur kielldufalli þvi. Sem geingur firir sunnan Hamarsgierdi ofan i Svará." DI, XI, 57.
1713:"Dýrleikinn óviss, því kotið tíundast öngvum og er talið í heimastaðarins, Mælifells, dýrleika." JÁM IX, 119.
1839:" Mælifell, prestssetur og hjáleiga Hamarsgerði, í landnorður frá Mælifellshnjúk." SSS, 74.
1847: Hjáleiga. JJ, 26.
1713:"Úthagar eru óskiftir með heimataðnum og eru aðrir kostir og ókostir sameiginlegir, nema grjóti feykir stórviðri á völlinn." JÁM IX, 119.

SK-126:029 varða óþekkt 65°26.196N 19°23.494V

Vörðubrot er um 1 km vestan við Réttarmýri SK-125:018.
Varðan er á gróðurlausum melhól og allt í kring eru gróðurlausir melar og gróðurtorfur inn á milli. Er skammt suðaustan við Mælifellsá og vegi meðfram henni.
Varðan er fallin fyrir allnokkru og virðist nokkuð fornleg. Hún er gróin neðst og steinar skófum vaxnir. Þeir eru meðalstórir og smáir. Varðan er um 1 x 0,7 m stór í grunninn, snýr norðaustur-suðvestur og er um 0,3 m á hæð.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til suðurs

SK-127 Starrastaðir

1318: Máldagi Mælifellskirkju. "Kyrkia hins heilaga Nicolas vnder mælifelli ä allt heimaland. land ä starrastodum... ." DI, II, 465.
1360: Máldagi Mælifellskirkju. " hun ä allt heima land. starastadi. halfa brvnastadi. ... ." DI, III, 176.
1394:Máldagi Mælifellskirkju. " hun a heimaland allt. starastadi alla. Brunastadi halfa. ... ." DI, III, 531.
1461: Máldagi Mælifellskirkju. " hun á heimaland allt. starrastadi alla. brunastadi halfa ... ." DI, V, 327.
1530:"Þesse eru landamerke Starastad(a): ad austan Svartaa þegar hun renur under hafgrijmstada laugar höl. ad nrodan markgardur sem geingur upp ur itra presthöl vïd Svartä og ur honum til fialls uppi urdardal. En ad sunan ür torfhöl ep(t)er garde og til fialls under heidar hofud. rædur þa riggurin ad vestan." DI, IX, 565.
1569: Reikningur kirkna á prestssetrum í Hólabyskupsdæmi."Kirkia a Mælifelli beneficium. Hun a jord Starastadi... .Brünastader... ." DI, XV, 353.
1713:" Jarðardýrleiki xxx [hdr]... ."
1839:" Jarðir, sem liggja undir Mælifellskirkju, auk staðarins hjáleigu, ... , eru Starrastaðir, 30 hndr., ..." SSS, 77.
1847: 30 hdr. Mælifellskirkjueign. JJ, 260.
1713: "Engjunum grandar Svartá með sandáburði til stórskaða." JÁM IX, 120.

SK-127:009 frásögn vað 65°25.569N 19°18.520V

Í Sýslu- og sóknalýsingum 1839 segir: "Svartá, ekki stórt vatnsfall nema í vexti; annars á vöðum, sem mörg eru, ekki meir en hesti í kvið." Heimildamaður greindi frá vaði á eldri malarvegi um sveitina í jaðri rannsóknarsvæðis, nærri landamerkjum Starrastaða og Hamrahlíðar.
Vaðið hefur verið þar sem nú er hár bakki út í ána sem rennur í tveimur kvíslum suðaustan við það. Austan við eru grónar eyrar og tún á flatlendi en norðvestan við eru gróðurlitlir malarkambar.
Gróinn vegaslóði sést liggja fram á bakkann og stefnir til austurs. Hann er um 1,5 m breiður og um 0,2 m djúpur. Dálítill hylur er undir bakkanum en annars er grunnt yfir að fara. Ekki ólíklegt að farið hafi verið yfir á hestum á þessum stað en það er ekki vitað.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:SSS, 71-72

Hugsanleg staðsetning vaðsins, horft til austurs

SK-127:015 *Markgarður* garðlag landamerki

Í örnefnaskrá segir frá að "..í lögfestuskjali frá um 1530 segir að merki Mælifells séu eftir Svartá suður í Markgarð og réttsýnis úr Markgarði upp í Urðardal. Fram kemir í skjalinu að Markgarður gengur upp frá Ytra- Presthól." Seinna í örnefnalýsingu segir "Enþá sést móta fyrir Markgarði þeim, sem getið er um í landamerkjaskrám. Nú er merkjagirðing og sunnan við hana vestur af hólnum, sést móta fyrir garðinum." Á merkjum undir girðingu á miklum melhrygg er grjótröð sem er að mestu sokkin í jörðu, gróin, um 670 m norðvestan við býli SK-125:031.
Gróðurlítill melhryggur, mýrar ofan og neðan hans.
Grjótröðin sést á öllum hryggnum á um 180 m löngum kafla og er um 1 m þar sem beiðast. Stendur lítið sem ekkert upp úr jörðu. Óvíst þetta hvort hluti af Markgarði eða seinni tíma hleðsla undir netagirðingu.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Starrastaðir, 5

Grjótröðin á melhryggnum, horft til norðausturs

SK-128 Hamrar

1458: Skrá um jarðir Kristínar Björnsdóttur í Vatnsfirði í umboði Markúss." J fyrstu grein jordin flatatunga fyrir niutigi hundrada oc hamrar fyrir þritigi hundrada." DI, V, 162.
1474:... Ath ec hefer sellt sueine gudmundzsyni jordina hamra j tungusueit j mælifelz kirkiv sokn ... ."DI, V, 765.
1479: Skrá um eignir Solveigar Þorleifsdóttur. "hamRar j skagafiRdi xxx [hdr]." DI, VI, 199; " ... At fyrnefndur loptur samþyckt þat jardakaup sem moder hans solueigh þorleifsdotter hafdi giort vith adrnefndan svein gudmundsson þa er hvn hafdi sellt honum hamra er liggia j tungusveit i mælifelllzkirkiusokn... ." DI, VI, 217.
1713:"xxx [hdr]... ." JÁM IX, 120.
1847: 30 hdr. Bændaeign. ["A.M. telur hér með eyðihjáleigu, Girðingagerði, og nefnir hann gamla eyðijörð, Dyrastaði, sem þræta sé um milli Hamra og Sölvaness." JJ, 260, neðanmáls]
1713:" Túnið fordjarfast árlega af bæjarlæknum með grjótsáburði. Engjunum grandar sandur og leir úr Svartá. Úthögum spllar skriður úr fjalli." JÁM IX, 120.

SK-157 Þorsteinstaðir

1457-1479: Skrá um landamerki."first ad sunan millum Þorsteinstada úr Störagriote vid Svartaa . Og so uppi litla skard. So i jtra endan ä Þorsteinstadatiörn." DI, VII, 8.
1479: Skrá um landamerki Brúnastaða. " Þesse eru landamerke. sem Brunastade addeiler fra ödrum jordum "a tuær hendur og ad austan. Fyrst a millum Þorsteinst(ada) úr soragriote vid svartä... ." DI, VI, 236. 1508/1512: Kaupmálabréf Þorvarðs Erlendssonar lögmanns og Kristínar Gottskálksdóttur. „Þosteinsstader j Tvngvsveit. Xl c." DI, VIII, 231.
1509:" ... at greindvr biskvp Godskalk galltt ok gaf dottvr sinne Kristinu Godzskalksdttvr hennar heimann fyllgiv j motz di Þorvard til fyllrar eignar ok frials forrædis vnder hana og hennar erfingia... Þosteinsstader fyrir xl c er liggvr j Tvngvsveit. Brvnnastader halfer fyrir xx c. ... ." DI, VIII, 281-282.
1544: Skrá um kúgildi og leigumál á nokkrum jörðum sr. Gottskálks Jónssonar." Þorsteinsstader med .vj. kvilldvm. Malnytv kvilldi j landskylld... ." DI, XI, 359.
1546: "Þorsteinzstader med .vj. kuilldum malnytvkvilldi j landskylld oc x aura oc tivnder." DI, XI, 519.
1552: Minnisgrein sr. Gottskálks Jónssonar í Glaumbæ um búpening sinn."Þorsteinstodum .v. kugilldi. landskylld x aura elldi oc kvgilldi oc tiunder."DI, XII,486.
1553:"... ad fyrgreindur sera Gottkskall selldi fyrnefndum sira Hakone jordina Þorsteinstade j Tungusueit... ."DI, XII, 552.
1564: " at so fyrir skildu at nefndur Jon Jonsson med samþycki sinnar kuinno fyr nefndrar helgu selldi sogdum Sera Birni Gislasyni hennar heimanfylgiu jarder er so heita Þorsteinstadi j Mælifellskirkiusokn." DI, XIV, 242; " ... at Heidarligur mann Jon bondi Magnusson samþyckti og stadfesti med handsölum vid Jon bonda Jonsson. sinn son. Þann kaupskap og giorning. sem adurnefndur Jon Jonsson hafdi giort vid sina eiginkonu Helgu Gisladottur um iardirnar Vindheima. Þorsteinstadi. Anastadi... ." DI, XIV, 250.
1568: Kaupbréf fyrir Syðra-Vatni í Skagafirði." Hier i möt gaf fyrsagdur Siera Biorn adurnefndum Joni .... sem Jon medkiendist at hann atti at giallda Sira Birni j landskylld. af jördinni Þorsteinsstödum. Og þar til .xl. Alner j Büsgagni.DI, V, 125.
1713:" Jarðardýrleiki xl [hndr]... . Heimajörðin sjálf er kölluð xxv [hdr] en kotið xv [hdr.],... ." JÁM IX, 132.
1839:" Þorsteinsstaðir, 25 hndr." SSS, 74.
1847: 40 hdr. Bændaeign. [" 1802 og hjá hreppsstjóra er heimajörðin sér talin 25, og kotið sér 15 h. að dýrleika... ." JJ, 262 neðanmáls.]
1713:"Túni heimajarðarinnar grandar vanrækt og jarðfall, og er uppblásin af stórviðrum. Stekkjarstæði er hjer í landinu, þar sem girðíngar sjást um, en engin önnur bygðamerki." JÁM IX, 133.

SK-157:009 heimild um stekk

"Stekkjarstæði er hjer í landinu, þar sem girðíngar sjást um, en engin önnur bygðamerki.", segir í JÁM IX. Berta Finnbogadóttir hélt það mögulegt að stekkjartóft væri í þar sem fyrirhugað línustæði liggur. Á vettvangi fundust hins vegar engin ummerki tóftar.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM IX, 133.

SK-159 Brúnastaðir

1318: Máldagi Mælifellskirkju. "Kyrkia hins heilaga Nicolas vnder mælifelli ä allt heimaland. ... Land halft ad Brunastodum... . ." DI, II, 465.
1360: Máldagi Mælifellskirkju. " hun ä allt heima land. starastadi. halfa brvnastadi. ... ." DI, III, 176.
1394: Máldagi Mælifellskirkju. " hun a heimaland allt. starastadi alla. brunastadi halfa. ... ." DI, III, 531. "Þesse eru landamerke. sem Brunastade addeiler fra ödrum jordum "a tuær hendur og ad austan. Fyrst a millum Þorsteinst(ada) úr soragriote vid svartä... ." DI, VI, 236. 1544: Skrá um kúgildi og leigumál á nokkrum jörðum sr. Gottskálks Jónssonar." Brvnastader med .ij. kvilldvm. attatige alner j landskylld... ." DI, XI, 359.
1461: Máldagi Mælifellskirkju. " hun á heimaland allt. starrastadi alla. brunastadi halfa ... ." DI, V, 327.
1457-1479: Skrá um landamerki Brúnastaða. DII, VII, 7-8.
1479: Skrá um landamerki Brúnastaða. " Þesse eru landamerke. sem Brunastade addeiler fra ödrum jordum "a tuær hendur og ad austan. Fyrst a millum Þorsteinst(ada) úr soragriote vid svartä... ." DI, VI, 236. 1508:" Þath giore eg gvdmundr þorleifsson godvm monnum kvnnigt med þessuv minuv brefi at ec var þar hia sa egh og keyrda eg aa at Þorbiorg Þorleifsdotter. Lofadi og samþyckti og vpplagdi med handabandi vid þorstein jonsson bonda sinn at hann skylldi frialsliga mega selia edr Rad fyrir giora þeim jardar parti er hvn atti j brvnastodum." DI, VIII, 202-203.
1508/1512: Kaupmálabréf Þorvarðs Erlendssonar lögmanns og Kristínar Gottskálksdóttur. ,,Brvnnastader halfer xx c." DI, VIII, 231.
1509:" ... at greindvr biskvp Godskalk galltt ok gaf dottvr sinne Kristinu Godzskalksdttvr hennar heimann fyllgiv j motz di Þorvard til fyllrar eignar ok frials forrædis vnder hana og hennar erfingia... Þosteinsstader fyrir xl c er liggvr j Tvngvsveit. Brvnnastader halfer fyrir xx c. ... ." DI, VIII, 281-282.
1546: "Brvnastader med .ij. kuilldum ix fiordvngum smiorz j landskylld oc tvinder halfar." DI, XI, 519.
1552: Minnisgrein sr. Gottskálks Jónssonar í Glaumbæ um búpening sinn." Brunastodum halfum ij kugilldi. landskylld iij ær oc xx alner oc tivnder." DI, XII,486.
Um 1560: Minnisgreinir sr. Gottskálks Jónssonar um byggingu jarða sinna. "Brvnastader med somu [kostum]." DI, XIII, 560.
1561: ".... At sera Niculas selldi sera Gottskall Jonssyni [til] fullrar eignar jordina halfa Kimbastadi er liggr j Siafarborgar kirkiusokn.... . hier i mot gaf sera Gottskall adur nefndum hionum halfa jordina Brunastadi er liggr j Mælefellz kirkiu sokn ... ." DI, XIII, 601.
1569: Reikningur kirkna á prestssetrum í Hólabyskupsdæmi."Kirkia a Mælifelli beneficium. Hun a jord Starastadi.... Brünastader,,,, ," DI, XV, 353.
1651:" Helen Sigurðardóttir fær dóttursyni sínum, Snæbirni Torfasyni, 7 hndr. í Brúnastöðum ásamt fimm málnytukúgildum fyrir þann kostanð og ómak, sem hann hefði haft vegna málsóknar Helenar og Guðlaugar sálugu systur hennar við Þorberg Hrólfsson" Jarðabréf frá 16. og 17. öld, 212.
1652:"Helen Sigurðardóttir selur dóttursyni sínum, Snæbirni Torfasyni 8 hndr. Í brúnastöðum, en Snæbjörn skyldi greiða, sem honum mögulegt væri, 60 ríkisdali, sem Teitur Torfason bróðir hans var skyldugur að gjalda utanlands." Jarðabréf frá 16. og 17. öld, 212.
1654: "Teitur Torfason auglýsir, að hann hafi vegna ömmu sinnar, Elínar (Helenar) Sigurðardóttur, meðtekið 60 ríkisdali af bróður sínum, Snæbirni Torfasyni, fyrir 8 hndr. Í Brúnastöðum." Jarðabréf frá 16. og 17.öld, 212.
1713:"Brunastader, sundurskift jörð í tvo bæi ogso að túni og engjum. Jarðardýrleiki xxx [hdr]. Eigandi að hálfri Mælifellskirkja beneficium. En að hálfri eggert Snæbjörnsson að Kirkjubóli í Ísafjarðarsýslu." JÁM IX, 133.
: " Brúnastaðir, 30 hndr." SSS, 74; " Jarðir, sem liggja undir Mælifellskirkju, auk staðarins hjáleigu, ... hálfir Brúnastaðir, 15 hndr.,... ." SSS, 77.
1847: 30. hdr. Hálf kirkjueign (Mælifell) og hálf bændaeign. JJ, 262.
1713:" Engjunum spillir lækur með grjótsáburði og túni Jóns með jarðföllum." JÁM IX, 133.

SK-159:012 heimild um stekk 65°25.513N 19°17.133V

Í örnefnaskrá segir: "Ekki eru nefnd hús annarstaðar í landareigninni, en stekkur mun hafa verið vestan undir Klöpp nokkuð norður frá Ytra-Gerði." Ekki sást til stekkjarins en líklega hefur hann verið við Stekkjarmel sem er um 140 m suðaustan við mógrafir 015.
Niður undan Klöpp er stórgrýti og svæði sem er að hluta sléttað en að hluta smáþýft niður að Stekkjarmel, gróðurlitlum og sléttum mel. Neðan hans er svo uppþurrkað, smáþýft mýrarsvæði.
Ekki sáust neinar mannvirkjaleifar á svæðinu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Brúnastaðir, 6

SK-159:015 heimild um mógrafir 65°25.538N 19°17.304V

Í örnefnaskrá segir "Mýrlendið ofan (austan) Skagafjarðarvegar, frá túni og út að Merkjalágarholti er kallað Mýrar allt upp að Stekkjarmel [SK-159:012]. Þær eru samfellt graslendi, áður blautt en þó sæmilega greiðfært á hestum, en nú forþurrkað. Þarna var mótekja áður fyrr. (S.S.)." Mógrafirnar hafa verið um 600 m norðvestan við bæ SK-159:001 og 2,3 km vestan við beitarhús SK-162:013.
Vestan undir hömrum hefur mýri verið ræst fram og er þar nú þýft tún.
Nú er þarna afar þýft tún nýtt til beitar. Engin merki mógrafa sjást.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Borgargerði, 1

SK-162 Litlidalur

1570: Kaupbréf fyrir Litla-Dal í Tungusveit í Skagafirði."... ad suo fyrir skildo ad adurnefndur Oddur selldi Gunnari Gijslasyni halfa iördina Litladal i Tungosueit .xx. hundrad er liggr i Reykiakirkiu sokn ... ." DI, XV, 386.
1713:" Harðardýrleili xl [hdr.]... ." JÁM IX, 140.
1839: "Litlidalur, 30 hndr. austur undan Brúnastöðum." SSS, 74.
1847: 30 hdr. Bændaeign.["Auk Litladalskots, sem A.M. telur hjáleigu héðan, nefnir hann hér og Bæjarstaði, sem eyðihjáleigu." JJ, 262 neðanmáls]
1713:"Engjunum spillir sama." JÁM IX, 140.

SK-162:011 *Reiðgötur* heimild um leið 65°25.484N 19°14.398V

Í örnefnaskrá segir "..fram í Skerjagróf. Úr grófinni og í garð [Sk-162:010] þann sem fyrir sunnan Sandagerði er. Svo þaðan og vestur í reiðgötur," seinna "..fram í Landgróf, sem liggur austur við Jökulsá, og réttsýnis úr grófinni og vestur í Reiðgötur." Leiðin liggur framhjá beitarhúsum SK-162:013 í u.þ.b. 100 m fjarlægð.
Þarna eru melhólar nokkuð miklir og er grasi og lyngi gróið í lægðum þar á milli.
Samkvæmt Hönnu Björg Hauksdóttur, heimildamanni, liggja reiðgötur þar yfir frá norðri til suðurs. Greinilegir troðningar sáust á vettvangi sem koma heim og saman við lýsingu. Virðast enn vera í notkun.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Litlidalur, 2

SK-162:013 *Beitarhúsamelur* tóft beitarhús 65°25.496N 19°14.243V

Í örnefnaskrá segir: "Sandagerði hefur hugsanlega verið þar sem voru beitarhús frá Litladal. Sá staður er nefndur Beitarhúsamelur." Síðar segir í sömu örnefnaskrá: "Við eða í leifum beitarhúsanna fannst, í búskapartíð Gísla Ingólfssonar og Ásgerðar Jóhannsdóttur í Litladal [1971-1983], steinn með áhöggnu fangamarki og ártali. Þau fóru með stein þennan heim í Litladal, og nú, 1995-2002, er hann sunnan undir íbúðarhúsinu [SK-162:001]. Á steininn, sem mun vera úr blágrýti, er höggvið: T Þ 1876. Þetta eru vel gerðir stafir...Vilhelm Jóhannsson, bóndi í Laugardal 1929-1973, vissi um stein þennan og vissi að stafirnir táknuðu Tómas Þórðarson, en sá mun hafa verið beitarhúsamaður í Litladal." Tóftin er um 240 m norðvestan við mógrafir 015, uppi á svokölluðum Beitarhúsamel. Gróinn malarhóll er um 10 m fyrir sunnan tóftina.

Beitarhúsatóftin, horft til austurs

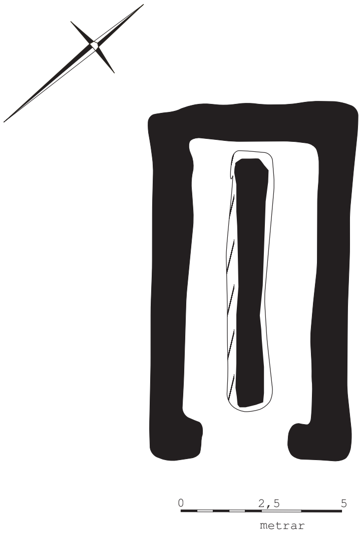

Tóftin er á grónum malarási þar sem stöku steinn stendur upp úr sverðinum. Annars er svæðið vaxið grasi, lyngi og mosa.
Tóftin stendur á svokölluðum Beitarhúsamel sem er gróinn malarás. Hann liggur norður -suður, er um 10 m hár og nær eins langt og augað eygir til austurs. Tóftin er 11 x 6 m stór og snýr austur- vestur. Veggirnir eru útflattir, 0,2 m á hæð, og hvergi sést glitta í grjót. Inngangur er á miðri vesturhlið og ekki sést til annarra hólfa. Norðurveggurinn er mikið raskaður og horfinn að mestu. Suðurveggurinn er einnig raskaður á um tveggja metra kafla. Garði gengur eftir tóftinni endilangri. Hann er grjóthlaðinn og um 10 m langur. Ekkert sást til hlöðunnar sem minnst er á í örnefnaskrá. Hjalti Pásson tekur það fram í Byggðasögu Skagfirðinga III hlaða hafi ekki verið við beitarhúsin og rangt sé farið með í örnefnaskrá. Heldur er ekki tekið fram í örnefnaskrá hvað Sandagerði er. Telja má ólíklegt að Sandagerði, ef það er býli, hafi verið á Beitarhúsamel. Lítill gróður er á melnum og því hefðu grjóthleðslur og önnur mannvirki blasað við.

Steinninn með áletruninni T Þ 1876

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Litlidalur, 2, 9; Hjalti Pálsson: BS III, 190.

SK-162:014 heimild um ristu 65°25.394N 19°14.050V

Í Jarðabók Árna og Páls segir "Torfrista og stunga sæmileg." Svæðið þar sem ristan fór fram í seinni tíð var þurrkað upp með skurðum sem liggja þar víða og sjást á loftmynd. Þarna var mýri en nú eru þar þurr og þýfð tún. Fyllt var upp í mógrafir á svæðinu þegar skurðirnir voru gerðir en ekki er vitað hvort að torfristurnar sáust. Tæpa 250 m til austurs er svo kallaður Beitarhúsamelur 013, malarás sem liggur eftir endilöngu svæðinu eins langt og augað eygir í báðar áttir. Landamerkjagirðing á milli Þorsteinsstaða og Litladals er 400 m til suðurs.
Þýfð, grasivaxin og uppþurrkuð mýri.
Engin ummerki torfristu sjást á svæðinu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM IX, 140

SK-162:015 heimild um mógrafir 65°25.394N 19°14.050V

Í Jarðabók Árna og Páls segir: "Móskurður hefur verið, brúkast ei, óreynt hvort enn er." Svæði þar sem mótekja fór fram í seinni tíð var þurrkað upp með skurðum sem liggja þar víða og sjást á loftmynd. Þarna var mýri en nú eru þar þurr og þýfð tún. Fyllt var upp í mógrafir á svæðinu þegar skurðirnir voru gerðir. Mótekja var á öllu Skurðstykkinu eins og svæðið er kallað í dag. Tæpa 250 m til austurs er svo kallaður Beitarhúsamelur, malarás sem liggur eftir endilöngu svæðinu eins langt og augað eygir í báðar áttir. Landamerkjagirðing er 400 m til suðurs.

Þýfð, grasivaxin og uppþurrkuð mýri.

Engin ummerki mógrafa sjást á svæðinu.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:JÁM IX, 140

SK-162:033 gata leið 65°25.490N 19°14.189V

Götur eru rúma 40 m austan við beitarhús SK-162:013 og rúma 200 m norðvestan við mógrafir SK-162:015. Göturnar liggja fast fyrir austan Beitarhúsamel, sem er malarás, og eru sumsstaðar í hlíðum hans. Göturnar liggja meðfram ásnum og sjást eins langt og augað eygir í báðar áttir. Malarásinn er um 10 m hár og nokkuð brattur.

Göturnar liggja á malarás sem er vaxinn mosa, lyngi og grasi.

Göturnar eru greinilegar og sjást um 4 - 6 rásir. Þær eru um 0,4 m á dýpt og mold í botninum. Göturnar liggja norður - suður, og eru fast austan undir Beitarhúsamel. Líklegt má telja að göturnar sameinist eða liggi nálægt Reiðgötum 011 fyrir sunnan hann. Göturnar gæti hafa legið frá Litladal og Laugalandi að Reiðgötunum. Göturnar eru greinilega ennþá notaðar í dag af skepnum.

Gatan, horft til norðurs

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SK-163 Litladalskot

1839:"Litladalskot, 10 hndr., litið norðar og austar en Litlidalur." SSS, 74.

1847: 10 hdr. Bændaeign. JJ, 262.

SK-163:001 *Litladalskot* bæjarhóll bústaður

1886: Í sjálfsævisögu Jónasar Jónassonar segir "Bærinn Litladalskot [...] stendur sunnan til á flötum hóli, sem er hæstur að austanverðu og endar þar í allbrattri brekku,"

Í örnefnaskrá segir "Bæjarhóll er norðaustan við Beinhól. Þar stóð bærinn áður, en nú stendur þar skemma,"

Góð lýsing í Hofdala Jónasi 285-86

Heimildir:HJ, 283

SK-163:002 heimild um fjós

Samkvæmt túnakorti voru útihús fast norðvestan við bæ [SK-163:001]

Í örnefnaskrá segir "Bærinn [SK-163:001] snéri stöfnum til vesturs, en bakhlið til austurs. Norðast var fjós og hlaða,"

Heimildir:Túnakort 1918

SK-163:003 heimild um fjárhús

Samkvæmt túnakorti voru útihús 70m NNA við bæ [SK-163:001]

Í örnefnaskrá segir "Norðan - norðaustan við bæinn (gamla) voru fjárhús - lambhús. Þau eru horfin undir tún,"

Heimildir:Túnakort 1918

SK-163:004 heimild um útihús

Samkvæmt túnakorti voru útihús 70m SSV við bæ [SK-163:001]

Heimildir:Túnakort 1918

SK-163:005 heimild um útihús
Samkvæmt túnakorti voru útihús 110m sunnan við bæ [SK-163:001]
Heimildir:Túnakort 1918

SK-163:006 heimild um útihús
Samkvæmt túnakorti voru útihús 200m SA við bæ [SK-163:001]
Heimildir:Túnakort 1918

SK-163:007 heimild um fjós
Í örnefnaskrá segir "Fjós; fyrir 7 gripi. Gamalt torfhús, steyptur flór, sjálfbrynning. Nothæft,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 4

SK-163:008 heimild um fjárhús
Í örnefnaskrá segir "Torfhús; 50 kinda, nothæft. Beitarhús [SK-163:009] f. 50 kindur, torfhús, nothæf,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 4

SK-163:009 heimild um fjárhús
Í örnefnaskrá segir "Torfhús [SK-163:008]; 50 kinda, nothæft. Beitarhús f. 50 kindur, torfhús, nothæf,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 4

SK-163:010 heimild um hlöðu
Í örnefnaskrá segir "Hlaða; f. 150 hestb. gömul og 80 hestb. Torfhús báðar hlöðurnar. Nothæft ástand,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 4

SK-163:011 heimild um hlöðu
Í örnefnaskrá segir "Tvær gamlar torfhlöður, 140 hesta. Nothæfar,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 4

SK-163:012 heimild um kálgarð
Í örnefnaskrá segir "Sunnan við bæinn [SK-163:001] var garður, með ýmsum garðablómum og fleiru,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 6

SK-163:013 *Stekkjarhvammur* örnefni stekkur
Í örnefnaskrá segir "Stekkjarhvammur er suðaustur við Torfhól og nálægt Vötnunum. Í hvamminum var heyjað, - þar var kartöflugarður [SK-163:014] og þar var einnig rétt [Sk-163:015], sem notuð var þegar féð var rúið. Þar voru leifar af mannvirki sem líklega hefur verið stekkur, en þær hafa horfið við túnarækt og hvammurinn aflagast,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 8

SK-163:014 heimild um kartöflugarður
Í örnefnaskrá segir "Stekkjarhvammur [Sk-163:013] er suðaustur við Torfhól og nálægt Vötnunum. Í hvamminum var heyjað, - þar var kartöflugarður og þar var einnig rétt [SK-163:015], sem notuð var þegar féð var rúið,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 8

SK-163:015 heimild um rétt
Í örnefnaskrá segir "Stekkjarhvammur [SK-163:013] er suðaustur við Torfhól og nálægt Vötnunum. Í hvamminum var heyjað, - þar var kartöflugarður [SK-163:014] og þar var einnig rétt, sem notuð var þegar féð var rúið,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 8

SK-163:016 *Austari-Laug* heimild um þvottalaug
Í örnefnaskrá segir "Sunnan við túnið og suður af íbúðarhúsinu er stór hóll, sem heitir Laugarhóll. Við hólinn eru tvær laugarvatnsuppsprettur, Austari-Laug austan við hólinn, og Vestari-Laug vestanvert við hólinn, norðast [...] Austari-Laug var vel upp hlaðin og þar voru þvegin sokkaplögg og fleira. Þar var ullin þvegin og þar voru hlóðir rétt hjá,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 7

SK-163:017 heimild um kálgarð
Í örnefnaskrá segir "Í Vestari-Laug rann lítill lækur og við hann var matjurtagarður fyrir Laugardalsheimilið, enda gætti jarðhita þarna í kring,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 7

SK-163:018 heimild um fjárhús 65°26.135N 19°13.464V
1896: Í hofdala Jónasi segir "Beitarhús höfðu verið byggð frá Litladalskoti æði kipp suður af bænum, og var fimmtán til tuttugu mínútna gangur milli þeirra og bæjarins. Nú stóðu tóftirnar opnar, en svo vel stæðilegar, að setja mátti þak á þær án mikillar fyrirhafnar, því hvergi var þar hruninn steinn úr garða né snidda úr vegg. Voru þetta tóftir tveggja samstæðra húsa og munu hafa rúmað um áttatíu fjár,"
Í örnefnaskrá segir "Sunnan og ofan við Moldhrygg voru Beitarhús. Þar var hýst sauðfé allt fram til 1976 og var féð oft látið liggja við opið. [...] Beitarhúsin eru nú fallin, en leifar þeirra sáust 1995, enda voru veggir þá ekki hrundir til grunna,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:019 *Holtastaðahús* heimild um fjárhús
Í örnefnaskrá segir "Sunnan við gamla túnið og suður undan bænum, voru leifar af fjárhúsum og stóð veggur þar fram yfir 1930. Þau hétu Holtastaðahús og stóðu norðvestast í þýfðum túnbletti [...] Við túnasléttun nýrri tíma hurfu þessar húsaleifar,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 7

SK-163:020 heimild um mógrafir
Í örnefnaskrá segir "Austan við Laugarhólana var mýri - eða mýrar, sem hétu sund. Nú er þar tún. Sunnan við Sund var sléttur bali Móbali. Þar hefur mórinn verið þurrkaður. Mógrafir voru sunnan við Sund og frekar austan við Móbalann, en framræsluskurðir og framkvæmdir seinni tíma hafa eitthvað breytt þarna landslagi,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 8

SK-163:021 heimild um túngarð
Í örnefnaskrá segir "Sunnan og ofan við Moldhrygg voru Beitarhús [SK-163:018] [...] Tún eru í kringum húsin [SK-163:018] og hefur verið girðing í kringum það. Einnig sést vallgróinn túngarður frá fyrri tíma. Þá eru í túninu vallgrónar leifar eldri húsa [SK-163:022] [SK-163:023] á a.m.k. tveim stöðum,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:022 heimild um útihús
Í örnefnaskrá segir "Sunnan og ofan við Moldhrygg voru Beitarhús [SK-163:018] [...] Tún eru í kringum húsin [SK-163:018] og hefur verið girðing í kringum það. Einnig sést vallgróinn túngarður [SK-163:021] frá fyrri tíma. Þá eru í túninu vallgrónar leifar eldri húsa [SK-163:023] á a.m.k. tveim stöðum,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:023 heimild um útihús
Í örnefnaskrá segir "Sunnan og ofan við Moldhrygg voru Beitarhús [SK-163:018] [...] Tún eru í kringum húsin [SK-163:018] og hefur verið girðing í kringum það. Einnig sést vallgróinn túngarður [SK-163:021] frá fyrri tíma. Þá eru í túninu vallgrónar leifar eldri húsa [SK-163:022] á a.m.k. tveim stöðum,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:024 *Steinka* varða
Í örnefnaskrá segir "Á Efri-Húsastalli, upp undir Beitarhúsum [SK-163:018] er varða, er Vilhelm hlóð og nefndi Steinku. Hún sýnist vera vel stæðileg ennþá 1995. Bak við (vestan við) Efri-Húsastall er Húsadalur [SK-163:025], allangur og mjór, liggur norður suður,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:025 *Húsadalur* örnefni
Í örnefnaskrá segir "Á Efri-Húsastalli, upp undir Beitarhúsum [SK-163:018] er varða, er Vilhelm hlóð og nefndi Steinku [SK-163:024]. Hún sýnist vera vel stæðileg ennþá 1995. Bak við (vestan við) Efri-Húsastall er Húsadalur, allangur og mjór, liggur norður suður,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:026 heimild um leið
Í örnefnaskrá segir "Suður með Vötnunum eru götur eftir Vatnabörmum, en þar var allfjölfarin leið fyrrum,

meðan mest var ferðast á hestum,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:027 heimild um leið
Í örnefnaskrá segir "Fyrir tíma bílvega var þjóðleið um Dalsplássið yfir Héraðsvötnin, er ferðast var á hestum,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:028 *Rauðhamarsvað* heimild um vað
Í örnefnaskrá segir "Rauðhamarsvað var (og er kannski enn) á Héraðsvötnum undan Rauðhamri,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 9

SK-163:029 heimild um fjárhús
Í örnefnaskrá segir "..morguninn eftir jarðarförina var Ásgeir sendur til að hleypa úr fénu og jafnframt að gefa hrútunum. Hleypir hann síðan út úr nefndu húsi, sem var syðst á túninu. Var það 50-60 kinda hús með allangar kræ,"
Heimildir:Ö-Litlidalur, 10-11

SK-164 Héraðsdalur

1254:"... og fór hann út fyrir á Fagranes á njósn og kvaðst skyldu kaupa skreið til handa Bergþóri bónda úr Héraðsdal, ..." Sturlunga saga II, 658; 1257 "En er þeir riðu um Bláskógaheiði segir Bergur þeim Einari og Ámunda draum þann er Bergþór í Héraðsdal hafði dreymt." Sturlunga saga II, 725.
1395:"... A Eyrunum firir nedan Hieradzdal vórum vier i hia. Säum og hejdrdum ä ad Olfur Sigurdsson gaf Benedicht bonda Briniolfssyne til fullrar eignar med handsölumm alla þa reka parta sem nefndur Olafar atti firir nordan Oxnadalzheyde. ... ." DI, IV, 27.
1444: Kaupbréf fyrir Tannstaðabakka. " fimtodaginn næsta epter kyndilmesso j heradsdal j skagafirde vorum vær j hia saum oc heyrdum (aa) handabandh þeirra aurnols einarsonar af einni halfo enn ara bessasonar af annari." DI, IV, 650.
1448: "... ad Einar Þorleifsson selldi Bessa Einarssyne Jordina Hieradsdal j Tungusueit er liggur j Reikia kirkiu sokn ... ." DI, V, 25.
1485:Vitnisburður um hestmál. "... Bref er giort uar j herazdal j tungusueit j skagafirde... ." DI, VI, 556.
1542: Ágreiningur um landeign. "... hafdi greindur Olafur sint firir godum monnum gamallt kaupbref at jordin hieradzdalur i skagafirdi sem hann sagdi eign sinnar kvinno margretar jonsdottur ætti halfa yrafellzafrett. Enn nefndur gjisle ätti joordina Irafell... ." DI, XI, 128.
1559:"... J Hieradsdal i Thungusueitt mänudagin næstan eptir purificatio sancte Marie virginis vorum wier i hia saum og heyrdum aa med morgun odrum dandi monnum hia verondum ad Olafur Bondi ormsson Endurnyadi sin giorning vid sina kvinnu Margretu... ." DI, XIII, 394.
1561: "Suo og sagdi tijttnefndur sera Biorn at jordin Hieradzdalur i Tungusueit ætte halfa Yrafellzasfrett." DI, XIII, 587.
1641:" Kaupmáli: Eggert Björnsson, í umboði sr. Arngríms Jónssonar, telur Gunnari Arngrímssyni til kaups og kvonarmundar... þar til 12 hndr. Í Héraðsdal, sem hann hafði öðlast að gjöf eftir sína sálugu kvinnu." Jarðabréf frá 16. og 17. öld, 211.
1713:"Jarðardýrleikinn lx [hdr.] af meðreiknuðum tveimur afdeildarbýlum, Ölduhrygg áðurskrifuðum og Stapa. En heimajörðin sjálf, er sjálfu nafinu beheldur, er talin xl [hdr.]. JÁm IX, 138.
1839:"Héraðsdalur, 48 hndr., austur af Brúnastöðum." SSS, 74.
1847: 60 hdr. Bændaeign. ["1802 er heimajörðin sér talin 40, en hjá hreppstjóra... 12 h. að dýrleika." JJ, 262 neðanmáls]

SK-164:038 heimild um leið
Í örnefnaskrá segir "Ein af samgönguleiðum fortíðarinnar, meðan hestar og sleðar voru helstu farartækin í nauðsynlegum vetrarferðum, mun ein leiðin sem farin var hafa legið utan Eylendið, fram austan við Vindheima, upp á þrep austan í Reykjatungu um Ökuhvamm. Síðan um Steinsstaðaflóa og Stapavatn, og suður eftir draginu austan undir Hellisási og áfram um Breiðumýri og niður sunnan við Brúnastaði á Sleðabrautina þar,"
Leiðin sem lýst er kann að vera sama leið og sést til í landi Vindheima (SK-168:018 og SK-168:020) og/eða Stokkhólma (SK-178:031) en erfitt er að segja nokkuð um það með vissu. Óvíst er því hvort þessi leið lendi undir athugunarsvæði áætlaðs línustæðis Blöndulínu.
Hætta: Hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Héraðsdalur, 12

SK-164:042 *Héraðsdalsvöð* heimild um vað
Í örnefnaskrá er sagt frá skrifum Stefáns Jónssonar um vöð á héraðsvötnum "Um langan aldur hafa verið vöð undan Héraðsdal. Breytileg voru þau. Þar sem var vað þetta árið, var vaðleysa á næsta ári, en nýtt vað gat þá verið komið skammt frá, en stundum talsvert fjarri. En næstum öruggt var, að einhversstaðar voru vöð austan við Héraðsdal, stundum verri, næsta ár betri. [...] um 1940 [hafa] menn almennt verið hættir að ríða yfir Héraðsvötn á hinum fornu og nýju vöðum, sem þekkt voru,"
Ekki er hægt að staðsetja vöðin með nokkurri vissu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Héraðsdalur, 15

SK-165 Stapi

1713:"Stape. Partur úr heimajörðunni afdeildur að húsum, túni og engjum, talinn og tíundaður tíu hundruð." JÁM IX, 139.
1839:"Stapi, 12 hndr., suðaustur frá Merkigarði." JÁM IX, 74.
1847: Hjáleiga. JJ, 262.
1713:"Túni og engjum granda Hjeraðsvötn með landbroti." JÁM IX, 140.

SK-167 Steinsstaðir

"Þenna kost þekkisk Hreiðarr ok bjó á Steinsstöðum; hann kaus at deyja í Mælifell." Landnámabók, Íslenzk fornrit I, 233.
"Tungu-Steinn hét maðr, er bjó á Steinsstöðum; hann var Bjarnarson, ..." Grettis saga, Íslenzk fornrit VII, 227.
1311:"... þa merkiagerde hamrar til þess at gardr geingr utan ór geil ok suo ofan firir utan steinstada uoll ok fram i mylnu tiorn. ... ." DI, II, 373.
1449: Jarðasölubréf." gaf tjtt nefndr einar hier j mot jordina reyki j sakgafirdi j tvngusveit. steinstade.... ." DI, IV, 755.
1525: Sigurðarregistur, máldagar Hóladómkirkju þegar Jón Arason tók við.".Þetta j fasta gozi reykiavalle,.... steinstader... .." DI, IX, 321.
1565: "at suo firir skilldu at Magnus bondi gaf Gottskal syni sinum alla jorduna Steinstadi i Tvngusveit i sina loggiof... ." DI, XIV, 400.
1565/1604: Festingarbréf Gottskálks Magnússonar og Guðrúnar Gottskálksdóttur. "so og med jäordi og samþycki födur og modur optsagdrar gudrunar. talldi Goskalk Magnusson sier til kaups vid þrattnefnda Gudrunu halft anat hundrad hundrada. war þar j fyrstu jordin Reykier j Skagafirdei og Steinstader ... ." DI, XIV, 414.
1569: Reikningar Hólastóls. " Hier til var skilad heim til Miclagardz fra Hleinargardi vm vorid siukri aflogs ku oc annarri fra Steinstodum vm haustid.." DI, XV, 220; " ... ad suo felldur giorningur for framm millum þeirra Sigrijdar Grimsdottur oc hennar sonar Gottskalks Magnussonar ad fyrrnefnd Sigrijdur med radi og samþycki bonda sins Magnusar Biornssonar gaf syni sinum Gottskalk jordina alla Steinstadi j Tungusueit til æfinligrar eignar... ." DI, XV, 331-332.
1713:" Steinstader ytre og Steinstader sydre. Ein jörð báðar saman og hafa báðar eitt fyrirsvar, sundurskriftar að húsum, túnum og engjum og báðar saman taldar og tíundaðar að jarðardýrleika xxx [hdr]." JÁM IX, 137.
1839:"Steinsstaðir, 30 hndr." SSS, 74.
1847: 30 hdr. Bændaeign. JJ, 262.
" Meðal bæja í Tungu má nefna Steinsstaði norðvestan til. ... Sagt er um landnámsmanninn á Steinsstöðum, að hann kaus að deyja í Mælifell." KK III, 51.
1713: Engjunum grandar Svartá með leirs og sands áburði." JÁM IX, 138.
"Jarðhiti er bæði þar og á Reykjum nágrannabæ fyrir norðvestan." KK III, 51.

SK-168 Vindheimar

16 hdr árið 1713. "Afdeildur bær frá heimajörðinni Reykjum, útskiftur að túni og engjum." JÁM IX,136.
44 hdr árið 1847. JJ, 262.
1918: Tún 6,8 teigar. Matjurtargarðar 152 flatarstikur.
"Torfrista bjargleg, þó er lángt til hennar að sækja. Stúnga lök heimavið" JÁM IX, 136.

SK-168:018 gata leið 65°30.642N 19°20.892V

Götur eru við austurmerki Vindheima, um 1,1 km norðan við leið SK-168:019.
Götur eru á grónu, flötu eylendi á gömlum árbakka Héraðsvatna. Norðvestan við götur eru kornakrar og austan við eru grónar eyrar.
Í landi Vindheima eru um 5 samliggjandi götur á um 30 m löngum kafla (A). Göturnar sjást vel á merkjum við árbakkann en þeim fækkar þar sem þær liggja áfram áleiðis að Vindheimum. Götum var ekki fylgt til enda. Svæðið sem göturnar fara yfir er breiðast um 3 m, göturnar eru mjóar og grunnar, um 0,2 m djúpar og 0,2 m breiðar. Liggja norðaustur-suðvestur. Um 140 m norðaustan við (A) eru 5 samliggjandi götur á árbakkanum (í landi Stokkhólma). Þær liggja í SSV-NNA meðfram bakkanum og líklegt að þær sameinist (A) þó að það sjáist ekki vel.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft í SSV

SK-168:019 gata leið 65°30.081N 19°20.666V

Götur eru um 3 km suðaustan við laug SK-175:032, skammt austan við uppsprettur í hlíðinni upp af eylendinu.
Göturnar liggja um hart en gróið eylendi. Skammt vestan við þær er rof í sandbarð og hafa Héraðsvötnin rutt sér þarna leið.
Göturnar eru allskýrar, um 15 samsíða rásir sjást á um 12 m breiðu svæði. Rásirnar eru mjóar, um 0,2-
0,3 m breiðar og svipaðar að dýpt. Götunum var ekki fylgt til enda en þær virtust stefna í norðvestur-
suðaustur. Þessi leið kann að hafa legið á slóða sem sést í brattri hlíð suðaustan við Vindheimabæinn, þar sem flóðvarnargarður endar.
Hættumat: engin hætta

Gatan, horft til norðurs

SK-169 Reykir

60 hdr 1713. Bændaeign. 44 hdr árið 1847. JJ, 262. Í JÁM IX er sagt um hjáleigur: "Vindheimar. Afdeildur bær frá heimajörðunni Reykjum..." Eyðihjáleigur er taldar Reikiagerde og Fagrakinn, öðru nafni Guddukot. 1238: Kolbeinn ungi skriftar fyrir Þórði presti á Reykjum, Íslendingasaga, Sturl, 416
1318: LXIII. Reykia kyrckia.
Kyrckia ad Reykium j Tungu ä kuikfie. iij. kýr. äsaudar kugilldi. ij. Ross. ij. messufot. j. Bækr. ij. alltarisklædi. ij. oc kista læst. Tiolld vm alla kyrkiu. krossar. ij. kluckur. v. abreydsl. Glodarkier. Elldbere. mercki. ij. Glrgluggr. artijdaskrä. Michilas lykneski.
Þar er prestz skylld j lande. tekur hann heima j leigu iiij. merkur. j dal. iiij. merckr.
af. x. Bæium lysitollur og heytollur
Tyund tali anno. xj. hundrud; Máld DI II 465 466
[1360 89]: xxxiij. Reyker j Tungusueyt.
Kyrckia ad Reykium er helgud hinum heilaga Michaele.
hun ä .vj. kyr .iiij. asaudar kugilldi .vj. ross .ij. hundrud voru. Geyrdys gaf ....
Þetta jnnann kyrkiu. Messufot ein. Bækur .iiij. alltarisklædi .iij. kista læst. Tiolld vm alla kyrkiu. krossar .ij. Maichials lykneski. kluckur .v. Lyka abreydsl. Glodar kier. Elldberi. vatzkietill. sacrarium. munnlaug. mercki .ij. glergluggur. kaleykur. Mariu skriptt.

1918: Tún 5,5 teigar, þar af 2/3 slétt. Matjurtargarðar 540 flatarstikur.
1713: Lax og silúngsveiðivon í Hjeraðsvötnum heppnast misjafnt." JÁM IX, 136

SK-169:056 varða óþekkt 65°30.100N 19°20.455V

Hrunin varða eða grjóthrúga er skammt norðan við varnargarð, skammt innan við merki milli Stokkhólms og Vindheima.
Varðan stendur á dálitlum jarðvegsbakka á grónum áreyrum. Lítil kvísl árinnar hefur runnið austan við vörðuna.
Varðan er úr meðalstóru, skófum vöxnu grjóti. Hún er um 1,2 x 1 m að grunnfleti, snýr NNA-SSV og er um 0,6 m á hæð.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til austurs

SK-175 Saurbær

1544: Kaupbréf fyrir hluta tíu hundruðum upp í jörðina Brenniborg í Skagafirði."... at suo fyrir skildu at. jon jonsson en yngre fieck faudur sinvm x. hundrut. vupp j jordina Brennvborg. Til fullrar eignar og frials forrædis. var þar tilskilin jordin saurbær er þar er bygd vr heimalande. Med suo mickille jardeign at þar see full tiu hundrut." DI, XI, 338.
1713:" Þriðjúngur úr Brenniborg ut supra. Dýrleikinn x [hdr]... ." JÁM IX, 109.
1847: 10 hdr. Bændaeign. JJ, 263.
1713:" Kostir og ókostir sem á Brenniborg heima, nema engið fordjarfast af peníngi ágangi úr Vallhólmi, so nú er það mestan part í harðlendi komið." JÁM IX, 109.

SK-175:010 heimild um landamerki 65°30.910N 19°24.947V

Í örnefnaskrá segir "Að austan ræður Svartá, austan við Gráhólma og Bæjarhólma, suður móts við merkjavörðu [SK-175:007] á melnum fyrir sunnan Saurbæjarklauf. Að sunnan eru merkin frá Svartá beint upp í nefnda vörðu [008], þaðan sjónhending í vörðu [009] á ásabrúninni norður undan Háahrauni, og eftir sömu línu í Grástein á ásunum norðaustur undan Vallmúla [...] Að norðan eru merkin frá Borgará beint í nefndan klett og úr honum í merkjavörðu austan til á ásunum, þaðan sjónhendingu í vörðu [SK-175:011] á Laufásás." Melurinn er tæpa 500 m vestan við vörðu 011 og um 730 m austan við vörðu SK-176:025. Varðan er nú horfin og þar er nú uppmokstur úr skurði sem er á landamerkjum Saurbæjar og Brenniborgar. Úr honum hefur verið gerð ný varða úr grjóti og mold sem mögulega gæti verið á svipuðum slóðum.
Hnit var tekið á malarhóll sem stendur upp úr ræktuðu túni fast sunnan við landamerki Saurbæjar og Brenniborgar. Rafgirðing er fast norðan við hólinn, á landamörkum.
Engin ummerki vörðunnar eru sjáanleg.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Saurbær, 3

SK-175:011 varða landamerki 65°31.044N 19°24.396V

Í örnefnaskrá segir: "Að austan ræður Svartá, austan við Gráhólma og Bæjarhólma, suður móts við merkjavörðu [SK-175:007] á melnum fyrir sunnan Saurbæjarklauf. Að sunnan eru merkin frá Svartá beint upp í nefnda vörðu [SK-175:008], þaðan sjónhending í vörðu [SK-175:009] á ásabrúninni norður undan Háahrauni, og eftir sömu línu í Grástein á ásunum norðaustur undan Vallmúla [...] Að norðan eru merkin frá Borgará beint í nefndan klett og úr honum í merkjavörðu [SK-175:010] austan til á ásunum, þaðan sjónhendingu í vörðu á Laufásás." Varðan er um 490 m norðaustan við vörðu Sk-175:010 og varða SK-176:025 er 1,2 km til austurs. Merkjagirðing Saurbæjar og Brenniborgar er 10 m til vesturs.
Þar sem varðan var er nú malbikaður vegur inn Lýtingsstaðahrepp. Hún gæti mögulega líka hafa staðið í vegöxlinni og horfið við framkvæmdir.
Engin ummerki vörðunnar eru sjáanleg.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Saurbær, 3

SK-175:032 *Laugin* heimild um þvottalaug 65°30.989N 19°23.919V

Í örnefnaskrá segir: "Laugin er 48 stiga heit og vatnið sprettur upp á nokkrum stöðum með örstuttu millibili. Hefur verið gerður sundpollur yfir uppsprettunum, ca. 8x17 m. að stærð. Malarrif er framan við. Áður var grjóthleðsla kringum laugina, enda var hún notuð til þvotta." Laugin er undir Laufásnum við sumarbústað um 600 m norðan við bæ SK-175:001.

Grasi gróin hlíð ássins, þar ofan við taka melar við. Áin rennur rétt hjá, grasi gróinn hólmi er í henni sem notaður er til beitar.

Skv. heimildamanni var laugin þar sem nýlega hefur verið hlaðin upp baðlaug úr grjóti.

Hættumat: engin hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Saurbær, 9

Baðlaugin þar sem áður var þvottalug, horft til vesturs

SK-175:034 *Skagafjarðarvegur* heimild um leið 65°31.077N 19°24.177V

Í örnefnaskrá segir: "Þjóðvegurinn, Skagafjarðavegur, liggur þvert í gegnum landareign Saurbæjar ofan við bæinn. Hann liggur eftir Laufásnum, sem næst sem hann er hæstur, og suður af honum og áfram. Meðan vegurinn var lítið uppbyggður var Laufásinn stundum þungfær eða ófær og snjór settist í brekkuna sunnan í ásnum. Nú sest þar lítill snjór, enda vegurinn þarna vel uppbyggður. Fyrrum var aðeins kerruvegur eftir Laufásnum." Leiðin liggur eftir Laufásnum austanverðum, u.þ.b. í miðri brekku.

Laufás er melás, verður víst mjög forugur í bleytu. Sléttuð tún eru neðan við hann.

Vegurinn sést greinilega og er um 2 m breiður úr mold og smágerðu grjóti. Liggur hann meðfram rafmagnsgirðingu eftir ásnum endilöngum. Er hann líklega bílfær.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Saurbær, 11

SK-176 Brenniborg

1544: Kaupbréf fyrir hluta tíu hundruðum upp í jörðina Brenniborg í Skagafirði."... at suo fyrir skildu at. jon jonsson en yngre fieck faudur sinvm x. hundrut. vupp j jordina Brennvborg. Til fullrar eignar og frials forrædis. var þar tilskilin jordin saurbær er þar er bygd vr heimalande. Med suo mickille jardeign at þar see full tiu hundrut." DI, XI, 338.

1713:" Brenne Borg. Jarðardýrleiki xxx [hdr] að meðreiknuðum Saurbæ, sem er fyrir manna minni, þeirra sem nú lifa, sjerdeilis býli afskift að töðum og engjum, en óskift högum; er Saurbær kallaður þriðjúngur jarðarinnar, en heimajörðin beheldur nafninu. Brenneborg. Talin og tíundð xx [hdr]. JÁM IX, 108.

1847: 20 hdr. Bændaeign. ["A.M. Telur hér með eyðihjáleigu, Borgargerði."JJ, 263 neðanmáls]

1713:"Engið fordjarfast af sandifoki á háum melum." JÁM IX, 109.

SK-176:017 *Brenniborgarrétt* heimild um rétt

Í örnefnaskrá segir "Á þeim hrygg [Holtahrygg]- og vestur af Stóruklöpp var 1996, rétt, úr timbri og bárujárni. Á sömu slóðum og jafnvel á sama stað var áður rétt, Brenniborgarrétt, úr torfi og grjóti, og þar var einnig fjárhús [018]." Nýrri réttin var rifin og samkvæmt heimildamanni sjást engin ummerki hennar nú. Heimildamaður gat ekki sagt nákvæmlega til um hvar réttirnar stóðu, benti þó til suðurs í átt að fyrirhuguðu línustæði. Líklegt er að réttirnar fari ekki undir fyrirhugað línustæði, engin ummerki um mannvirki sáust á vettvangi.

Nákvæm staðsetning þessarar réttar er ekki þekkt. Gæti mögulega verið í melhólunum sem ganga suður frá bæ og eru ekki innan línustæðisins.

Engin ummerki réttarinnar var að finna á línustæðinu.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Brenniborg, 6

SK-176:018 heimild um fjárhús

Í örnefnaskrá segir "Á þeim hrygg [Holtahrygg]- og vestur af Stóruklöpp var 1996, rétt, úr timbri og bárujárni. Á sömu slóðum og jafnvel á sama stað var áður rétt, Brenniborgarrétt [SK176:017], úr torfi og grjóti, og þar var einnig fjárhús." Nýrri réttin var rifin og samkvæmt heimildamanni sjást engin ummerki hennar nú. Heimildamaður gat ekki sagt nákvæmlega til um hvar réttirnar stóðu, benti þó til suðurs í átt að fyrirhuguðu

línustæði. Líklegt er að fjárhúsið fari ekki undir fyrirhugað línustæði, engin ummerki um mannvirki sáust á vettvangi.
Nákvæm staðsetning þessa fjárhúss er ekki þekkt. Gæti mögulega verið í melhólunum sem ganga suður frá bæ og eru ekki innan línustæðisins.
Engin ummerki réttarinnar var að finna á línustæðinu.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Brenniborg, 6

SK-176:025 varða óþekkt 65°30.971N 19°25.891V

Varða er um 1,6 km austan við vörðu SK-091:011 og tæpa 700 m austan við Káragerði SK-177:007. Varðan er á hábrúninni fast fyrir austan gil Borgaránnar. Gilbrúnin liggur eftir endilangri jörðinni og snýr norður-suður.
Varðan er á malarás fast austan við landamerki Brenniborgar og Krithóls. Hann er vaxinn mosa og lyngi en mest sést þó í mel. Bratt er til vesturs niður af ásnum.
Varðan er heil, um 0,5 m á hæð, 0.3 m á breidd og grasivaxin. Það sést í fjögur umför af grjóti í vörðunni, gætu þó verið fleiri en á kafi í grasi. Varðan virðist hafa verið hærri, töluverð grjótdreif er allt umhverfis hana.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til norðurs

SK-176b Borgarey

SK-176b:008 frásögn leið
Samkvæmt Eymundi Þórarinssyni frá Saurbæ var vetrarleið á Héraðsvatnasöndunum frá Saurbæ og fleiri bæjum til Sauðárkróks. Líklega hefur leiðin legið yfir land Borgareyjar en ekki sáust ummerki hennar á athugunarsvæði vegna fyrirhugaðrar Blöndulínu. Litlar líkur eru til að ummerki vetrarleiða sjáist á vettvangi, sér í lagi þar sem landið hefur verið mikið ræktað. Fyrirhuguð Blöndulína fer þvert yfir þessa leið.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SK-177 Kríthóll (Kryddhóll)

1382- c.1600:Máldagi Akrakirkju í Blönduhlíð: "Jtem gaf nefndur Biörn Akrakirkiu smäjörd þa er Görf heiter. og liggur ä milli Alfgeirsvalla. Kirkiuhols. og Gegnishols. Er nu kallast Kryddholl. ... ."DI, XII, 27.
1445:"Her med selldi greindur torfi adur nefndum skula jordina gegnishol i skagafirdi er nu er kalldadur kryddholl. Er stendur j vidimyrar kirkiu sokn... ." DI, IV, 666.
1453: " hier j modt gaf adrnefndr sigmundr einarsson þrattnefndum skula loptzsyne þessar jarder er suo heita. Alfgærsvellir er stendr j skagafirde j Reykia kirkiu sokn ok gegneshol [Ath. Kryddhóll gekk einnig undir heitinu Gegnishóll sbr. DI, IV, 666] er stendr j saumu sueit j uidemyrarkirkiusokn... ." DI, V, 104.
1477:" Þath giore ek þorleifur biornson godum minnum kunnigtt med þessu mino opnu brefe ath ek medkennumztt ath ek hefi fulla ok alla penninga vpp borit af sueine gudmundzsyne suo mier uel ää næger. fyrir jordena kryuddhol." DI, VI, 94-95.
1492:"Þath giore eg sueinn gudmundzson profentomann a holvm godvm monnum viturligt med þessv minv opnu brefe ath eg hefi gefit heilagri hola kirkiv til euenligrar eignar jordina kryddhol er liggur j videmyrar kirkiv sokn med ollvm þeim gognvm ok giædvm sem greindre jordv fylger ... ." DI, VII, 87-88.
1525: Sigurðarregistur, máldagar Hóladómkirkju þegar Jón Arason tók við.".(Þ)etta jarda gödz atti holakirkia j sama tima. ... fyrer vestan votn og upp j skagafirde þessar jarder. kryddhöl." DI, IX, 301.
1550: Skrá um eignir Hóladómkirkju og Hólastóls eftir fráfall Jóns Arasonar biskups."Med Kryddholi. vj. kugillde. landskylld .ij. c." DI, XI, 860.
1569: Reikningar Hólastóls. " Med Kryddholi .ij .c. med tiundum kug. .vj." DI, XV, 224.
1570: Kúgildareikningar Hólastóls."Med Kryddholi .vi." DI, XV, 457.
1713:" Jarðardýrleiki xx [hdr]... . Eigandi biskupsstóllinn Hólar." JÁM IX, 107.
1847: 20 hdr. Bændaeign. ["A.M. Nefnir hér eyðihjáleigur, Efra- og Neðra-Krithólsgerði og Káratóptir."JJ, 263, neðanmáls]

SK-177:007 *Káragerde* bæjarstæði býli 63°30.915N 19°26.770V

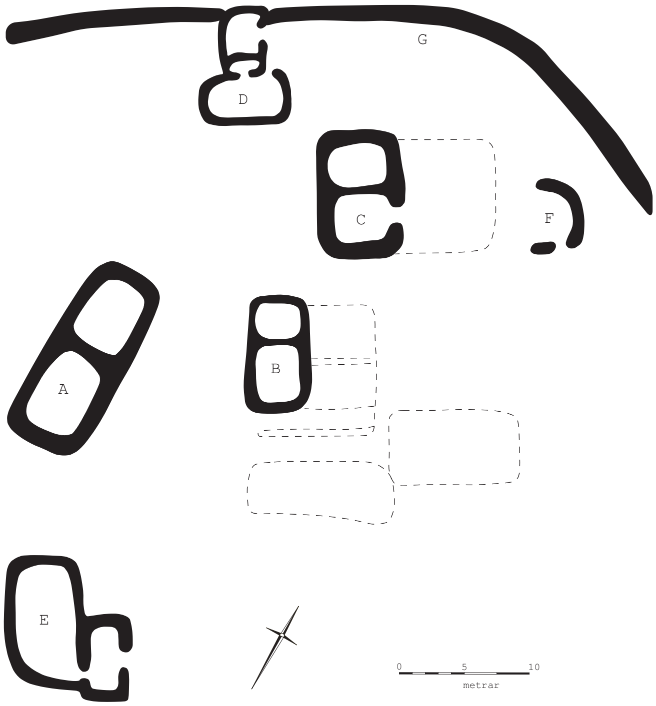

"Káragerde er hjer kallað gamalt gerði í úthögum. Þar hefur ekki í manna minni bygð verið nema um fáein ár, kanske 10, og eyddist atur fyrir 50 árum. Ekki vita menn hvert þar var nokkur nautpeníngur og ætla heldur hann hafi lifað við ásauð, því að túnstæði er lítið og illt til slægna. Ekki vita menn hvað eftir var goldið, en hvað sem það var, hefur til heimabóndans verið," segir í Jarðabók Árna og Páls. Káragerði er sunnan í Gerðisás, 670 m vestan við vörðu SK-176:025.

Tóftirnar eru á grasi grónum ási, umkringdum afar þýfðri mýri. Melhólar og grónir ásar eru vestan við þær.

Káragerði skiptist í 6 tóftir og eitt garðlagog nær yfir svæði sem er um 100 x 100 m að stærð. Tóft A: Tóftin sem er vestast fyrir svæðinu miðju er 13 x 6 m að stærð og snýr í N-S. Er hún fremur sigin og er hæð veggja aðeins um 0,1 -0,2 m. Skiptist hún í tvö hólf og eru bæði álíka stór. Breidd veggja er 1,5 m en engin op eru greinileg á þeim. Hvergi sést í veggjagrjót. Tóftin er fremur fornleg, e.t.v. eldri en hinar. Hleðslur útflattar. Tóft B: Tóftin er tæplega 10 m austur af A, 9 x 5 m að utanmáli og snýr í NNV-SSA, líkt og allar aðrar tóftir á svæðinu nema A. Breidd veggja er um 1 m og er hæð þeirra 0,3 - 0,4 m. Skiptist í tvö hólf, hið nyrðra er 2,5 x 3, m að innanmáli en hið syðra er 3 x 4m. Engin op eru sjáanleg. Ekki sést í grjót í veggjum. Hleðslur signar. Austan við tóftina eru óljós merki um tví- eða þrískipt hólf. Hefur það verið 11 x 5 m að stærð. Tvö önnur hólf eru sunnan og suðaustan við tóftina. Hólfin eru fremur ógreinileg en sjást sem dældir á yfirborðinu. Tóft C: Tóft C er örfáum m norðaustan við B. Hún er 10 x 6,5 m að utanmáli og snýr í NNV-SSA. Breidd veggja er 1,5 - 2 m og er hæð þeirra um 0,2 m. Tóftin skiptist í tvö hólf, hið nyrðra er 4 x 3,5 m en hitt 4 x 4 m. Haftið á milli þeirra er nokkuð mjórra en aðrir veggir, um 0.6 m. Greinilega má sjá op á austari langvegg fyrir hólfinu miðju. Austan við tóftina sést móta fyrir hólfi, 9 x 7 m að stærð. Hleðslur signar. Tóft D: Tóftin er nokkrum m norðvestan við C, upp við garðlag G, og er 6x4 m að utanmáli. Snýr hún í NNV-SSA. Breidd veggja er um 0,6 m og hæð þeirra 0,3 m. Skiptist hún líkt og flestar tóftir Káragerðis í tvö hólf. Hið nyrðra er 3 x 2,5 m að innanmáli og hið syðra 1 x 2,5 m. Op er á báðum hólfum, á stærra hólfinu austanverðu en að sunnan til í því minna. Hvergi sést í grjót í veggjum. Sunnan við tóftina greinileg rétt, 7 x 4 m að stærð. Snýr hún þvert á tóftina og vrðast veggir hennar örlítið veigaminni en tóftarinnar. Garðlag G liggur upp að tóftinn norðanverðri frá austri og vestri. Tóft E: Tóft E er um 10 m suðaustan við A. Hún er 7 x 4,5 m að stærð og snýr í NNV-SSA. Breidd veggja er um 1 m og hæð þeirra 0,1 - 0,2 m. Líkt og í tóft A þá eru veggir afar jarðsokknir og hvergi sést í grjót. Op á er á báðum langveggjum. Hið vestara snýr inn í rétt sem er áföst tóftinni. Er hún 11 x 6 m að stærð. Veggir réttarinnar álíka að gerð og veggir tóftarinnar. Hleðslur Útflattar. Tóft F: Austast og yst á ásnum eru ógreinilegar veggjaleifar. Eru þetta líklega leifar mannvirkis og sést þá í austasta vegginn og hluta gafla. Hæð veggja er um 0,2 m og breidd þeirra um 1 m. Svo virðist vera sem op hafi verið á SA horni. Hleðslur útflattar. G: Garðlag. Túngarður sem liggur norðan við tóftirnar og upp að tóft D. Breidd hans er 1,5 m og hæð 0,3 m. Ekki sést í grjót í

Tóft A, horft til norðvestus

Tóft B, horft til norðvesturs

garðinum. Hann liggur um 50 m til NA að tóft D, fram hjá henni og heldur sömu stefnu í 30 m til viðbótar. Þá beygir garðlagið til SA og heldur áfram um 30 m þar sem það hverfur. Hleðslur signar.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:JÁM IX, 108.

Tóft C, horft til suðausturs

SK-178 Stokkhólmi

1839:"Stokkhólmi, 10 hndr., á Hólminum, ..." JÁM IX, 74.
1847:Bændaeign. ["Jörð þessi er fyrst nefnd 1802 og þá talin 10 h. Að dýrleika, ..." JJ, 263, neðanmáls.]

SK-178:023 *Farvegarnir* heimild um leið
Í leiðréttingu við örnefnaskrá segir "Farvegarnir, gömul leið Héraðsvatna, er sá bezti reiðvegur sem til er, Ekki er vitað hvar þessi leið hefur legið nákvæmlega en ef til vill eru götur SK-178:031 á þessari leið. Ekki sáust önnur möguleg ummerki leiðarinnar á athugunarsvæði áætlaðs línustæðis Blöndulínu. Erfitt er að segja nokkuð um það með vissu.
Hættumat: engin hætta

SK-178:031 gata leið 65°30.499N 19°20.414V
Götur eru á uppþurrkuðum áreyrum beint austur undan Vindheimabænum en um 200 m vestan við mikinn varnargarð sem byggður hefur verið við Héraðsvötn.
Götur eru á hörðum, grónum eyrum.
Á stuttum kafla, um 18 m löngum eru 8-10 samliggjandi göturásir sem stefna suðvestur-norðaustur. Breiðast er gatnasvæðið um 6 m. Dýpstar eru göturnar um 0,2 m og eru um 0,2 -0,5 m á breidd. Óljóst sést móta fyrir fleiri götum fast sunnan við þessar og hafa þær sömu eða svipaða stefnu. Í framhaldi af götum til suðvesturs sést óljós bílslóði.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft til norðausturs

SK-202b Gulreitur (Víðivellir)

Víðvallakirkja átti land á Norðurárdal á milli Stóralækjar og Skriðugils, sunnanmegin, á milli afréttarlands (Krókárgerðis) og Borgargerðis. 1318: "Kyrckia ä vijdevollum ä land j vijk. tekur af. iiij. merkur.... halfa Teiga framm j nordrär ärdal." DI II, 461-
462, sbr. 1394 - DI III, 534-535. Þess hefur verið getið til að bærinn Vík hafi verið í Norðurárdal en það verður þó að teljast mjög óvíst og teigarnir geta átt við selland Víðivalla yst í afréttinni norðan Norðurár. Þessi landspilda tilheyrir nú afrétti Akrahrepps.

SK-202b:001 tóft 65°27.380N 18°57.269V

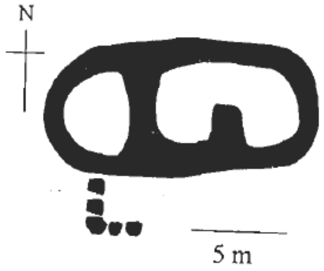

Vestarlega á Gulreit, um 210 m austan við gilið sem er á vesturmörkum reitsins og um 60 m ofan við bakka Norðurár er tóft. Lítið lækjargil er fast austan við hana.

Í grasmóa, í aflíðandi halla. Ofan við skiptast á lyngmóar og melar. Framar á Gulreit er votlendi næst árbakkanum og talsverðar slægjur þar. Næst tóftinni er hinsvegar harðlendara.

Tví eða jafnvel þrískipt tóft, heldur óglögg og sjást hvergi dyr á henni. Hún snýr langsum eftir hlíðinni. Hún er heldur stór til að vera heystæði, sennilega sel eða beitarhús og eflaust allgamalt. Ójöfnur eru fast ofan við tóftina sem gætu verið eldri leifar. Tóftarinnar var leitað á vettvangi haustið 2008 virðist hún vera komin undir nýtt vegstæði Þjóðvegar 1.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Tóftin séð úr suðri árið 2000

SK-220 Flatatunga

"Kári hét maðr, er nam land á milli Norðrár ok Merkigils ok bjó í Flatatungu; hann var kallaðr Tungu-Kári; 1713: "Á Egilsdal er högunum hætt við skriðum og snjóflóðum, og þar í sama máta fyrir gljúfrakletum." JÁM IX, 157

1919: Tún 8,7, garðar 220m2.

SK-220:025 *Grænatópt* tóft stekkur 65°25.609N 19°08.463V

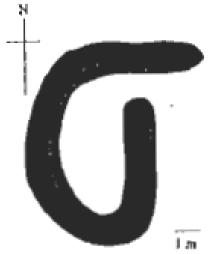

"Norðan við Reitinn er Tunguselið [SK-220:021] ... Norður frá Selinu kallast brekkurnar Hlíð og er það stórt svæði. Þar fyrir norðan er Grænatópt niður við Norðurá. Ef til vill hefur þar verið gamall stekkur," segir í örnefnaskrá Flötutungu. "Grænatópt heitir sunnan og austan við Stóragrjót [syðst og austast á Bugum]. Þar eru girðingar fornar og tóptir," segir í örnefnaskrá Tungukots. Grænatóft er á lágu nefi sem gengur út á eyrar Norðurár um 450 m austan við veginn suður á Kjálka. Vegurinn að Egilsá liggur fast neðan við nefið.

Neðst í grónum brekkum. Á nesinu og fast ofan við skiptast á valllendi og mýrar en ofar eru lyngmóar. Neðan við eru áreyrar, grónar næst nefinu og er langt síðan að Norðurá hefur runnið meðfram suðurbakkanum á þessum slóðum. Þegar og ef hún gerir það þá er þetta nef með tóftinni í hættu. Ekkert vatnsból sjáanlegt annað en mýravatn en ekki er heldur langt í Norðurá.

Grænatópt séð úr suðri

Einföld, allbreið tóft með breiðum veggjum. Hún hallar talsvert frá suðurgafli að norðurenda. Dyr virðast vera nyrst á austurlangvegg og þar norðan við gengur 2 m veggstúfur til vesturs. Tóftin er á hólbungu og er stórþýfi í kring og gætu vel verið eldri byggingaleifar undir. Nýtt hnit var tekið á vettvangi haustið 2008 vegna skráningar á línustæði Blöndulínu.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Flatatunga, 4; Ö-Tungukot, 1

SK-220:028 dys legstaður 65°25.317N 19°06.900V

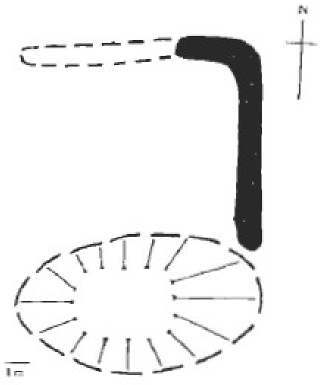

"Austan við fyrrnefnda Nautalág og niður með Drangagili er Reitur. Í þessum Reit er djúp laut (utanvert við Egilsá), og markar þar fyrir fornum götum, sem legið hafa yfir lautina. Lautin er svo djúp, að ekki sést í hana fyrr en að er komið. Það er sögn gamalla manna, að í laut þessari hafi Össur frá Þverá setið fyrir Þórði hreðju, og er sagt frá í sögu Þórðar ... Vestanvert í grasbolla þessum er þúfnaþyrping lítil, en slétt umhverfis, þar eiga dysjarnar að vera, þar sem menn þeir, er af Össuri féllu, voru dysjaðir." segir í örnefnaskrá. Austan og ofan við hvamminn sem Tungusel SK-220:021 er í, er brún en þar austan við taka svo Selhólar við. Uppi á þessari brún, vestan undir vestasta Selhólnum, er grasbolli og sjást óljósir götutroðningar syðst í honum sem stefna á selið. Vestan við grasbollann er lítill flagmór og vestan við hann, þar sem hallar niður að selinu, er allstór haugur eða tóftarbrot, sem er hin meinta dys.
Grasmói uppi á melhólum.
Haugurinn er sporöskjulaga, snýr austur-vestur og er um 10 m langur og 6 m breiður. Frá austurenda hans gengur garður til norðurs um 9 m, beygir þar til vesturs um 3 m og má greina ógloggt um 7 m í viðbót. Uppi á hauginum er flatur pallur, um 4x3 m að stærð. Haugurinn er um 1,3 m hár.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Flatatunga, 4

SK-220:032 *Ullarklettur* frásögn þvottastaður 65°25.759N 19°10.057V

"Norðvestur frá Grænutópt [SK-220:025] er Stóragrjót, nefnt svo af háum steinum, sem þar eru. Norðan við Stóragrjót er Ullarklettur," segir í örnefnaskrá Flötutungu. "Yzt og austast á Bugnum heitir Ullarklettur. Rétt hjá honum er síki, gamall Norðurárfarvegur. Þar hefur frá ómunatíð verið þveginn ull frá Tungukoti og Flatatungu og þurrkuð á klettinum," segir í örnefnaskrá Tungukots. Ullarklettur er um 100 m vestan við þjóðveginn suður á Kjálka, um 100 m sunnan við þar vegurinn að Egilsá mætir honum. Ullarklettur er 170 m austan við tóft SK-220:035. Ullarklettur er í vesturenda um hamrabeltis sem áður hefur verið árbakki Norðurár. Þar fyrir norðan er nú mýrlendi, eða síki eins og það er nefnt hér fyrir ofan.
Ullarklettur er fast fyrir vestan gróið hamrabelti sem er um 3 m á hæð og 10 m langt. Steinninn er ekki gróinn né með önnur áberandi einkenni. Umhverfis hamrabrúnina er gróið svæði, vaxið berjalyngi og mosa.

Þvottastaðurinn horft til austurs

Ullarklettur er 1,5 m langur og 2 m hár og stendur stakur um 5 m fyrir suðvestan lítið hamrabelti. Samkvæmt heimildamanni var hér þvottastaður. Líklega hefur allt hamrabeltið verið notað í þeim tilgangi. Ekki er talið líklegt að ullin hafi verið þvegin hér, ekkert vatn er á svæðinu. Líklegt er að ullin hafi verið þvegin í Norðurá og breidd til þerris á klettinn.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Flatatunga, 4; Ö-Tungukot, 1

SK-220:034 tóft+garðlag stekkur 65°25.511N 19°11.053V

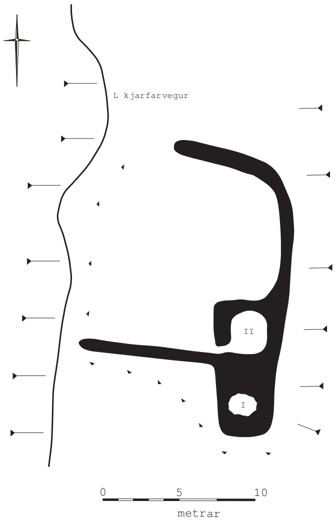

Einar Gunnarson benti skráningarmanni á tóft og garðlag um 2 km austan við Grænutóft 025. Líklegt er að um stekk sé að ræða.

Minjarnar eru í grasgrónu lækjardragi sem liggur gegnum flatan en stórþýfðan lyngmóa norðaustan við Héraðsvötn. Lækur rennur því austan við tóft en var þurr þegar minjar voru skrásettar.

Tvískipt tóft er í austurhorni minjasvæðis og frá því er garðhleðsla til vesturs og norðvesturs sem myndar nánast ferhyrnt gerði en það er horfið að hluta í lækinn. Tóftin er um 9 x 5 m stór og snýr norður-suður. Nyrðra hólfið er stærra og skýrara, er um 2,5 x 2,5 m og er inngangur í það í suðvesturhorni. Syðra hólfið er óskýrt og veggir þess sjást lítt en virðist vera um 1,5x 2 m, snýr austur-vestur. Ekki sést inngangur í það hólf. Garðlag gengur til norðurs út frá austurvegg tóftar um 9 m og beygir svo til vesturs um 6 m þar sem það endar við lækinn. Garðlag gengur til vesturs frá miðjum vesturvegg tóftar, um 9 m að læk. Innan garðs er grasgefið en nokkuð stórþýft. Mesta hleðsluhæð er um 0,5 m. Svæðið allt er um 20 x 14 m og snýr norður-suður.

Tóftin, horft til austurs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-220:035 tóft óþekkt 65°25.743N 19°10.281V

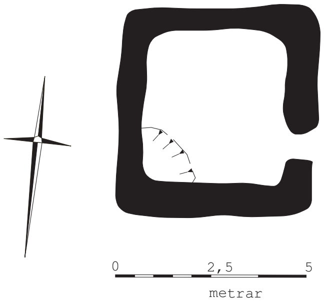

Tóft er á grónum ármelum fyrir suðaustan núverandi bæ á Flatatungu. Gamlir lækjar- eða árfarvegir eru á svæðinu, einn þeirra er um 90 m til norðurs. Þar fyrir utan er svæðið flatt. Tóftin er 295 m norðan við götur SK-220:037 og 170 m vestan við Ullarklett SK-220:032.

Tóftin er á mosa- og lyngivöxnum ármelum. Svæðið er þó ekki alveg gróið, melurinn sést víða og grjót stendur upp úr sverðinum. Þrátt fyrir að tóftin sé lág stendur hún upp úr umhverfinu vegna þess hversu flatt það er. Tóftin er 5 x 5 m stór og snýr norðaustur - suðvestur. Veggirnir eru 0,2 m á hæð og er um 1 m rof í gegnum suðurvegg. Tóftin er úr torfi og hvergi sést glitta í grjót í veggjum sem eru mosa- og lyngivaxnir. Það verkur nokkra furðu þar sem mikið grjót er að finna á svæðinu. Einnig vekur furðu hversu nettir veggirnir eru, eða um 0,5 m á breidd. Innangengt er í tóftina í suðurhorni á vesturvegg. Í suðausturhorni tóftarinnar er hola fast upp við veggi. Holan er um 1 m í þvermál og full af járndrasli. Í norðurhorni tóftarinnar stendur brotinn girðingarstaur upp úr veggjunum. Óljóst er hvaða tilgangi tóftin þjónaði. Ekki virðist hafa verið þak á henni og því hefur þetta mögulega verið aðhald eða rétt. Sennilega er þetta ekki mjög gömul tóft.

Tóftin, horft til norðurs

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-220:036 gata leið 65°25.511N 19°11.331V

Götur liggja í stefnu að kláfferjustæði SK-220:022 til suðurs og í átt að Silfrastöðum til norðurs. Leiðin er um 200 m vestan við stekk.

Leiðin liggur yfir stórþýfðan lyngmóa, á flatlendi milli Norðurár og Héraðsvatna áður en árnar sameinast.

Göturnar liggja suður-norður og eru mjög geinilegar enda farnar enn af skepnum. Hægt er að greina 6-8 rásir samliggjandi og eru rásirnar sem enn eru farnar af skepnum dýpstar eða um 0,7 m djúpar. Grynnstar eru þær um 0,3 m. Breiðastar eru þær um 0,3-0,4 m. Líklegt er að leiðin liggi að Flatatunguklálferju. Leiðin var ekki gengin en hún liggur þvert yfir línustæðið. Hættir að sjást þegar grjóteyrar taka við af mólendi í norðri.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Gatan, horft til norðurs

SK-220:037 gata leið 65°25.587N 19°10.341V

Gatan, horft til suðvesturs

Götur eru 295 m sunnan við tóft SK-220:036 og 390 m sunnan við Ullarklett SK-220:032. Leiðin virðist liggja úr Norðurárdal heim að Flatartungu.

Göturnar liggja eftir mosa- og lyngivöxnum árbökkum.

Göturnar liggja norður - suður og hlykkjast eftir tveimur, gömlum árbökkum. Göturnar eru greinilegastar þar sem hnitið var tekið, þar sjást á milli 8 - 10 rásir sem eru í heildina um 11 m breiðar. Rásirnar eru um 0,6 - 0,2 m á dýpt og er mold enn í botni þeirra. Annar árbakki er um 30-40 m til vesturs og er hann 3 m lægri en sá fyrri. Þar sjást göturnar einnig vel en hnit var ekki tekið sérstaklega á þeim, rásir sjást einnig á nokkrum stöðum á milli árbakkanna. Þetta hefur greinilega verið fjölfarið svæði og sú leið farin sem hentaði hverju sinni.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SK-221 Tungukot

10 hdr 1713. Hólastólseign. Hjáleiga Flötutungu. Garðaríki gamalt eyðibýli á jörðinni. Ö-Tungukot, 1 1840:"Tungukot, 10 hndr.,... ." SSS, 99.

" Þegar Hólastólsjarðir voru seldar 1802, bjó í Flatatungu Stefán Guðmundsson, og keypti hann ábúðarjörð sína. ... Eins og fyrr segir, flutti Stefán Guðmundsson árið 1819 burtu frá Flatatungu (eignarjörð sinni), fyrst að Tungukoti, sem hann átti líka, ... Ár þau, sem Stefán leigði Flatatungu, bjuggu ýmsir á jörðinni, og flest árin var þar tvíbýli." SJ, 123.

1713: "Engjar öngvar að segja." JÁM IX, 156

SK-222 Egilsá

30 hdr. 1695, 1713. Bændaeign. 1444: "Jarðirnar Egilsá og Þorbrandsstaðir ... liggia j nordaardal j silfrastada kirkiv sokn" DI IV 649. 1446: Skiptabréf eftir Þorvarð Loftsson á Möðruvöllum. " Jtem j annari grein Reiknadist hustru margrietu j sitt hlutskipti ... Eigilsaa og þorbrandzstadir j nordrardal j skagafirdi." DI, IV, 678. 25.3.1448: reiknadi Besse Einarsson kirkiunne [á Silfrastöðum] Jordena Egilsä. kunne Jorden echi ad verda kirkiunnar. þa lofadi Bessi ad luka so marga peninga sem Jorden være verd half. en firnefndur Einar Þorleifson lofadi ad sækia nefnda Jord Egilzä eptir vorum laugum [Bessi kaupir Héraðsdal af Einari fyrir hálfa Silfrastaði]; DI V 25. Jörðin á hálfan Egilsdal.
1560: Skiptabréf á eignum Þorleifs Grímssonar og Gríms, sonar hans."Jtem skiptu vær Hallottu Þorleifsdottur j sinn arf jordina Silfrastadi fyrir .j c. Hvndruta. [Eigilstder .xxx c." DI, XIII, 521. [Villa í handriti skv. Registri. DI,XIII, 788, Ash]
1840:"Egilsá, 20 hndr., ..." SSS, 99.
"Skáhallt á móti er Egilsá allhátt uppi í hlíðinni. Þórðar saga hreðu segir að Þórður hafi eitt sinn komið úr Eyjafirði yfir Hörgárdalsheiði og ætlað til Flatatungu, en nálægt Egilsá hafi ofurefli fjandmanna ráðizt á hann. Lýsingin stendur mjög vel heima. Fyrir utan Egilsá er einmitt riðið yfir víðlendar grjóteyrar árinnar; vestan við bæinn, handan við ána Egilsá er hólll undir hlíðinni, og þar á bardagi Þórðar að hafa verið." KK III, 54.
1919: Tún 3,8 ha, garðar 115. 1713: "Túnið spillist af leir og rauðskriðu, því þar er brattlendi mikið sem aurnum steypir á túnið. Engjar má nú öngvar telja, en þær sem verið hafa, er mjög so í hrjóstur komnar af aur og leirskriðum." JÁM IX, 155

SK-222:007 *Stórhús* heimild um fjárhús 65°25.322N 19°04.967V
80-90 m norður af austurenda Hólhúshóls - og mun neðar í túninu - voru fjárhús, kölluð Stórhús. Þar er svolítill pallur í túninu með meiri blómgróðri en umhverfis.
Í túni. Það er allsstaðar í miklum halla og er víðast heldur dældótt - hefur að líkindum ekki verið sléttað með jarðýtu.
Engar misjöfnur sjást að öðru leyti.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Túnakort 1919

SK-222:008 heimild um lambhús 65°25.320N 19°04.886V
Á túnakorti frá 1919 er sýnt útihús við austurjaðar túnsins, um 70 m norðaustur af bænum. Þar voru engin hús en hinsvegar var lambhús með sambyggðu hesthúsi um 85 m beint niður af bænum. Á þessum stað er smáhjalli í túninu og á honum hvompur þess líklegar að um leifar af byggingu sé að ræða.
Í túni. Það er allsstaðar í miklum halla og er víðast heldur dældótt - hefur að líkindum ekki verið sléttað með jarðýtu.
Á þessum stað er smáhjalli í túninu og á honum hvompur þess líklegar að um leifar af byggingu sé að ræða.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Túnakort 1919

SK-222:012 *Stekkjarnes* heimild um stekk 65°25.439N 19°04.750V
"Stekkjarnes er rétt sunnan og neðan við túnið og skagar það fram í eyrarnar. Á því eru einhverjar rústir." segir í örnefnaskrá. Stekkjarnes er um 300 m NA við bæ og skagar þar lítil jarðvegstorfa fram á eyrar Norðurár. Stærsti hluti nessins er þó brotinn af og tóftirnar þar með.
Grasi gróið nes. Um 2 m þykkur jarðvegur er ofan á eyrunum. Tún er ræktað alveg út á brún.
Áin tók stærsta hluta nessins um 1980 og með því hurfu tóftirnar.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Egilsá, 3

SK-222:013 *Beitarhúsagil* tóft beitarhús 65°25.689N 19°03.230V

"Suður af Böndunum [samfellt klettabelti í hálsbrúnunum suður af Einbúa] er Beitarhúsagilshaus, einstakur klettur, og sunnan við hann er Beitarhúsagilið." segir í örnefnaskrá. "Upp af Stekkjarhöfða er Stekkjarlág, breið graslaut; eftir henni fellur Beitarhúsagilslækurinn. Utan við Stekkjarlágina er Hvítihóllinn rétt neðan við götuna. Sunnan við lækinn er hár hóll sem heitir Stekkjarhóll. Á honum eru rústir af beitarhúsum og síðar stekk sem þar var." segir í örnefnaskrá. Í athugasemdum og viðbótum við skrána segir að 30-40 mín gangur sé frá bæ að stekknum. Í athugasemdum og viðbótum við örnefnaskrá segir: "Fyrrverandi beitarhús voru á Stekkjarhól... Þessi beitarhús hafa trúlega lagzt af við fráfall Stefáns Tómassonar læknis. Á uppboði á dánarbúi Stefáns er seldur trjáviður úr fjárhúsi, trúlega beitarhúsum. ... Stekkur hefur líklega verið reistur í tóftarbrotum húsanna á Stekkjarhól." Beitarhúsatóftin er uppi á hól, bröttum og háum að norðan, um 200 m austan við fjárhæusbragga á Hvíthól og um 140 m sunnan við bakka Norðurár. Uppi á breiðum og grasi grónum hól. Í kringum hann eru mýrar - nú að hluta framræstar. Lækur rennur fast vestan við hólinn.

Tóft beitarhússins séð úr vestri

Einföld aflöng tóft með dyr á norðurgafli. Hún er grjóthlaðin og sjást 3 umför. Vestan við hana er regluleg dæld, grafin niður í hábungu hólsins og er grjót fyrir henni að norðan - þó ekki regluleg hleðsla. Gæti verið heytóft. Dyr eru líka á vestur-langvegg, um 1,5 m breiðar og gæti króin hafa verið þar vestan við í dældinni.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Egilsá, 3, 4; Ö-Egilsá ath og viðb, 2

SK-222:014 þjóðsaga draugur 65°25.221N 19°03.563V
"Niður við ána móti Gvendarnesi er Stekkjarhvammur, rétt sunnan við hann er hár klettahöfði fram í eyrarnar og heitir Stekkjarhöfði. Um hann er sú þjóðsaga, að á Höfðanum á að vera draugur í líki grárrar kvígu." segir í örnefnaskrá. Stekkjarhöfði gengur út á Norðuráreyrar beint neðan við fjárhúsbragga á Hvíthól, næst framan við Gvendarnes handan árinnar.
Engar mannvirkjaleifar sjást á höfðanum eða næst nágrenni hans en á honum er hvammur sem gæti verið ágætt stekkjarstæði. Höfðinn heitir eftir stekknum 013. "Eitt sinn var ég [Gísli Jónsson áður bóndi á Þorljótsstöðum] ásamt föður mínum að slá niður á túninu á Egilsá í glaða sólskini og blíðviðri. Varð mér þá litið fram á Stekkjarhöfða, og sá ég þá greinilega gráan kálf (vetrung) á höfðanum. Benti ég föður mínum á þetta, og sá hann það einnig. Sáum við kálfinn ganga niður eftir Höfðanum og hverfa þar. Vissum við þar enga von neins náttúrulegs kálfs með þessum lit." segir í örnefnaskrá
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Egilsá, 3

SK-222:025 varða 65°25.746N 19°03.091V
Varða er um 150 m norðaustur af tóft SK-222:013 og rétt ofan við vegarslóða sem liggur að Borgargerði um 150 m sunnan við Norðurá. Varðan stendur ofan á melhól umkringdum þýfðu túni sem hallar aðeins til norðurs.
Grjóthlaðin varða sem er um 1 m í þvermál og 0,5 m á hæð. Steinarnir eru meðalstórir og vaxnir skófum.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Varðan, horft til vesturs

SK-223 Borgargerði

1560: Skiptabréf á eignum Þorleifs Grímssonar og Gríms, sonar hans."Jtem skiptu vær Hallottu Þorleifsdottur j sinn arf jordina Silfrastadi fyrir .j c. Hvndruta. ... Borgargerdi .xij c.." DI, XIII, 521.
12 hdr 1695, 1713 með Gullreit. Bændaeign. Selfjall hefur verið selt frá jörðinni og er nytjað frá Úlfsstöðum - JBS III, 31. Það er austurhluti jarðarinnar.
1840:"Borgargerði, 10 hndr. ... ." SSS, 99.
1713: "Engjanefnur, sem voru, hafa leirskriður tekið og víða grandað landinu." JÁM IX, 155. 1840:"... heyskaparlítið." SSS, 99.
1919: Tún 2,1 ha.

SK-223:001 *Borgargerði* bæjarhóll bústaður 65°26.234N 19°01.721V

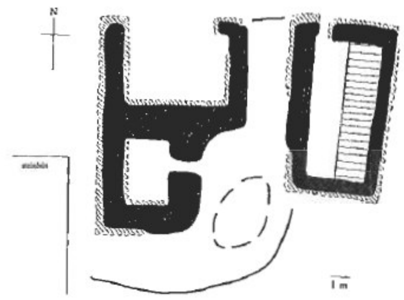

Torfbær og yngra steinhús í Borgargerði, séð úr norðri

Leifar torfbæjarins sjást enn fast austan við steinhúsið í Borgargerði og er aðeins mjótt sund á milli, um 1,5 m breitt. Bærinn stendur á hól uppi á nesi sem gengur út á Norðuráreyrar heldur framar en á móts við Kotagil.
Uppi á hól í túni. Steinhús hefur verið byggt fast vestan við. Norðan við er stallur fram á hólbrún - eflaust gamall öskuhaugur.
Vestast er 5x4 m stórt hólf þar sem verið hefur hús með tréstafni til norðurs. Austan við það hafa verið bæjardyr - í þeim eru nú tveir olíutankar. Úr bæjardyrum hafa legið göng til suðurs og úr þeim gengið til vesturs í lítið hús, um 3,5x2 m að stærð. Þekja og veggir fylla það nánast alveg nú. Þar aftan við hefur sennilega verið baðstofa en því svæði hefur greinilega verið raskað meira en öðrum hlutum bæjarins. Eru þar m.a. tveir olíutankar til. Austan við bæjardyr er hús sem enn er að mestu undir þaki þó grindin sé lögst á aðra hliðina. Það er 7x3,5 m að innan og hefur verið skipt í tvennt með þili. Það hús hefur eigin dyr í norður og hefur ekki verið innangengt í aðra hluta bæjarins. Austanmegin í fremra hólfinu er hlaðinn bálkur, sennilega hlóðir.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Túnakort 1919

SK-223:002 heimild um útihús 65°26.225N 19°01.712V
Samkvæmt túnakorti var útihús um 10 m sunnan við suðvesturhorn bæjarins. Þar er nú slétt flöt og sést ekkert til byggingaleifa.
Í túni heima við bæ. Nú kafgras.
Sbr. athugasemd við AK-223:003. Hús þetta gæti hafa staðið framan við bæinn, á hólbrúninni.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Túnakort 1919

SK-223:003 heimild um útihús 65°26.255N 19°01.682V
Samkvæmt túnakorti var útihús í túninu um 40 m austur af bænum og heldur norðar. Þar er nú rennslétt tún og sér engin merki um byggingar.
Í túni - kafgras.
Ekki er augljóst hvernig túnakortið snýr. Það er því ekki óhugsandi að SK-223:003 og SK-223:004 hafi verið vestan við bæinn.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Túnakort 1919

SK-223:004 heimild um útihús 65°26.244N 19°01.609V

Samkvæmt túnakorti var útihús í túninu um 80 m ANA af bænum , um 50 m ofar í túninu og heldur austar en SK-223:003. Þar er nú rennslétt tún og sér engin merki um byggingar.

Í túni - kafgras.

Ekki er augljóst hvernig túnakortið snýr. Það er því ekki óhugsandi að SK-223:003 og SK-223:004 hafi verið vestan við bæinn.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1919

SK-223:007 *Þorbrandshaugur* örnefni legstaður 65°26.900N 18°59.029V

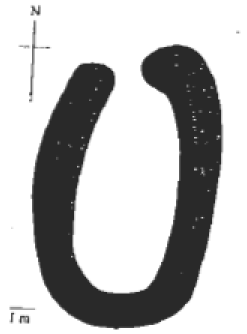

"Þorbrandshaugur er lítill hóll skammt út og upp af beitarhúsum; þar á Þorbrandur örrekur landnámsmaður að vera heygður; á hól þessum eru nú rústir af litlum kindakofa." segir í örnefnaskrá. Hóllinn er um 100 m suðvestur af beitarhúsum SK-223:005 og um 100 m suður af bakka Norðurár.

Hringlaga náttúrulegur hóll, flatur að ofan. Hann er umflotinn af mjög balutri mýri.

Hrútakofi var byggður inn í austurhlið hólsins, norðanmegin og sjást leifar hans sem regluleg dæld, 9x5 m að utan. Dyr á norðurgafli. Uppi á hólnum eru reglulegar dældir sem sennilega eru mannaverk og gætu verið heystæði eða jafnvel leifar af tóftum.

Þorbrandshaugur úr norðvestri

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Borgargerði, 1

SK-223:008 *Selgil* örnefni sel 65°26.773N 18°59.357V

"Rétt utan við beitarhúsin er Fremra-Selgil, næsta gil þar utan við er Ytra-Selgil." segir í örnefnaskrá. Selgilin eru utan við gróðurlendið þar sem beitarhúsin SK-223:005 og Þorbrandshaugur SK-223:007 eru. Engar tóftir eru í námunda við þau og gróður lítill, en hlíðarnar eru mun brattari við gilin heldur en framan við.

Sennilegast er að gilin séu kennd við sel sem hefur verið þar sem beitarhúsin SK-223:005 eru nú.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Borgargerði, 1

SK-223:009 *Stekkurinn* hleðsla stekkur 65°26.368N 19°00.810V

"Stekkjargil er alllangt fyrir utan Ytra-Selgil; milli þeirra gilja uppi eru svonefndar Borgir, sem eru grashjallar með klettabeltum framan í. Utan í Stekkjargilsskriðunni er Stekkurinn; þar er nú fjárrétt." segir í örnefnaskrá. Stekkurinn eða réttin er allhátt uppi í hlíðinni, um 180 m sunnan við bakka Norðurár og um 500 m vestan við beitarhúsabraggann frá Borgargerði, um 750 m vestan við bæ.

Á gróinni skriðu en grjóttaumar og -hrúgur eru þó víða á henni og er réttin hlaðin undir einum slíkum. Í kring eru vallgrónar grundir en ofan við að mestu melar.

Grjóthlaðin rétt með eitt óreglulegt hólf sem hefur mátt skipta niður með trégrindum. Dyr eru á norðurvegg undan brekkunni. Þar til beggja handa ganga grjótveggir niður hlíðina og mynda kví að réttardyrum - þeir eru um 25 m langir. Fast ofan við réttina er regluleg dæld sem gæti verið leifar af eldri stekk,

Stekkurinn séður úr suðri

Hættumat: hætta, vegna skriðufalla

Heimildir:Ö-Borgargerði, 1

SK-223:010 varða landamerki 65°27.345N 18°57.562V

Varða er á vesturbakka gilsins sem skiptir löndum Borgargerðis og Víðivalla (Gulreits), um 50 m ofan við bakka Norðurár. Hún er skáhalt á móts við Stekkjarhöfða í landi Fremri-Kota.

Á grónum skriðubunka. Um 20 m eru frá vörðunni í lækjarfarveginn í gilinu.

Hálfhrunin varða hlaðin úr stóru grjóti. Um 3 umför standa, illa þó. Nokkuð öruggt má telja að þetta sé landamerkjavarða, og hefur hún verið sett upp til að merkja sjónhendingu úr gilkjaftinum. Vörðunnar var leitað á vettvangi haustið 2008 hún virðist vera horfin undir nýtt vegstæði Þjóðvegar 1.

Hættumat: engin hætta

SK-223:011 tóft útihús 65°26.947N 18°58.982V

Tóft er á lágum hól um 100 m NA af tóft SK-223:007 og um 150 m upp af (suður) bökkum Norðurár.

Mikið mýrlendi er í kringum hólinn.

Stæðileg tóft útihúss, 11 x 8 m að stærð og snýr í norður-suður. Neðsti hluti hennar er grjóthlaðinn í 1-1,5 m hæð en þar ofan við er hlaðið með torfi, líklega streng. Heildarhæð veggja að innanverðu er um 2 m en nokkuð minni að utan. Breidd veggja er 1 m. Dyraop er í norðvesturhorni á langvegg, um 1,5 m breitt. Innan tóftar er grasi gróið. Tóftin er líklega fremur ung.

Tóftin, horft í suðaustur

Hættumat: engin hætta

SK-224 Krákugerði

20 hdr að fornu en aðeins 10 hdr eftir að Hálfdánartunga var byggð. Jörðin heyrði undir Silfrastaði. "Silfrastaðaafrétt fylgdi Silfrastöðum, en árið 1895 seldi Steingrímur á Silfrastöðum afréttina upprekstrarfélagi Akrahrepps með eyðijörðunum Hálfdánartungum og Krókárgerði." Í eyði síðan 1898. JBS III, 28, 31

SK-224:001 *Krókárgerði* bæjarstæði býli 65°27.567N 18°55.246V

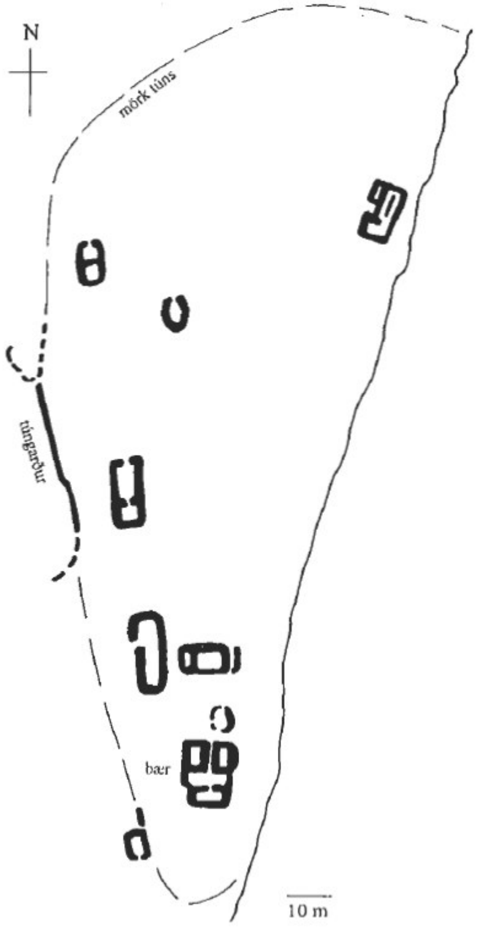

"Krókárgerði var í byggð fram undir síðustu aldamót. Bærinn stóð í smáhalli utan við Króká, og sjást rústir hans enn," segir í örnefnaskrá. Krókárgerði er um 250 m vestan við Króká, og er allhár hólrani á milli bæjarstæðisins og Krókárgils. Bærinn er um 400 m sunnan við Norðurá, efst í túni sem nær allhátt upp í hlíðina.
Túnið er þríhyrndur valllendisrimi sem liggur upp í brekkuna milli malarhóla og endar í kverk þar sem tveir lækir koma saman. Sameinaður rennur lækur sá austan við túnið en dæld er einnig milli túnsins og brekkunnar vestan við, sem setur túninu skýr mörk. Mörk túnsins í norður eru síst skýr en þar rennur það saman við þýfðan grasmóa skammt norðan við neðstu útihúsin og nær hann niður á árbakkann. Rimi gengur þó alllangt niður með læknum að austan. Túnið er slétt á pörtum einkum austast meðfram læknum en norðar og vestar er það smáþýft. Stórþýfi er í túnjaðrinum vestanmegin. Gróðurlendi er lítið í landi Krókárgerðis, mest grasmóar í fjallshlíðum en þó er mjög grösugt engi með bökkum Norðurár í vesturhluta landareignarninnar, en ekki er það stórt.
1919: "Þegar ég kom að Krókárgerði sem var löngu komið í eyði...Lengi stundar sat ég á rofvegg að sjá vel í kringum mig...og hvegi hef ég komið á eyðibýli sem býr yfir slíku seiðmagni..."TE. Efst,raunar rétt utan við sjálft túnið er lítil, 6x5 m tóft, með dyr til suðurs - í átt til fjalls (B). Norðan við hana er veggstúfur og þar virðast vera eldri leifar undir sverði. Bæjartóftin (A) er um 10 m austar og norðar, þar sem túnið dregst saman í odd. Hún nær alveg út á bakka lækjarins sem rennur austanmeð túninu. Bæjartóftin er heldur óglögg orðin en virðist hafa haft 3 hús fremst, með bæjardyr í miðju og göng inn úr þeim, sem legið hafa til baðstofu innst en úr þeim hefur verið gengið í tvö hús sitt til hvorrar handar milli baðstofu og framhúsa. Austara framhúsið hefur haft eigin dyr fram á hlað. Skammt neðan við bæinn eru tvær tóftir. Sú austari snýr þvert á brekkuna og er tvískipt með þriðja hólf, sennilega heytóft, við austurenda (D). Fast vestan við þessa er tóft sem liggur upp í brekkuna og er heldur óglögg, gæti verið tvær tóftir sem runnið hafa saman (E). Um 20 m neðan við hana er fjárhústóft, tvískipt með hlöðu í suðurenda og dyr á norðurgafli undan brekkunni (G). Þessar tvær síðastnefndu eru við túnjaðarinn vestanmegin og vestan við þá síðastnefndu er 30-40 m langur túngarður niðri í dældinni vestan við túnið (F). Þar sem garður þessi endar að neðan gæti hafa verið tóft byggð við hann að utan en þar fyrir neðan verður hann mjög óglöggur. Þar sem garðurinn hverfur alveg er tvískipt tóft í vesturjaðri túnsins, með dyr unan brekkunni á norðurhlið (H). Uppi á hól suðaustan við hana er lítil tóft með sveigðum veggjum, sýnu ellilegri en aðrar í túninu (I). Loks er

Tóftasvæðið séð úr norðaustri

fjárhústóft með hlöðu aftan við neðst í túninu austanmegin og liggur vírgirðing yfir hana (J). Sú tóft er með garða og hefur verið lítill kofi til hliðar við fjárhúsið vestanmegin. Aflöng bunga er á bakkanum við lækinn sem gæti verið leifar af túngarði, frá þessari tóft og alllangt uppeftir. Grjóthleðslur sjást í flestum tóftunum, en þær eru allar orðnar mjög lágar og sjást illa langt frá. Hnit voru tekin á öllum minjum á vettvangi haustið 2008 vegna skráningar á línustæði Blöndulínu.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Silfrastaðaafrétt, 5; TE:Tryggvi Emilsson. Fátækt fólk, 272

SK-224:002 tóft 65°37.596N 18°55.176V

Austan við túnið í Krókárgerði rennur lækur og austan við hann rís melhóll á móts við mitt túnið. Uppi á honum, um 50 m frá túnjaðri, er tóft.
Uppi á melhól skammt frá bæ. Grasmóar eru ofan við en flagmór neðan við.
Einföld grjóthlaðin tóft með dyrum á norðurgafli. Jarðfastir steinar hafa verið notaðir í veggi. Tóftin var aftur skoðuð á vettvangi haustið 2008 vegna skráningar á línustði Blöndulínu. Nýtt hnit var tekið og bætt var við lýsingu: Minni steinar hafa verið hlaðnir á milli þeirra jarðföstu. Tóftin er afar gróin.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Tóftin séð úr norðri

SK-224:003 garðlag landamerki 65°27.485N 18°56.442V

Garðlagið séð úr suðaustri

65 m langur grjótgarður er framan við skriðugilið sem skiptir löndum milli Gulreits Víðivalla og Krókárgerðis. Garðurinn er neðarlega í hlíðinni. Hann byrjar um 30 m ofan við bakkann við Norðurá og liggur nokkuð beint upp hlíðina. Við endann að ofan er ruddur slóði. Garðurinn stefnir á gilkjaftinn og bendir það til að hann sé landamerkjagarður.
Á lynggrónum mel. Fast vestan við hefur áin grafið djúpan og breiðan farveg niður í melinn.
Algerlega grjóthlaðinn garður, að mestu hruninn. Hefur verið um 1 m á breidd og virðist aldrie hafa náð lengra en hann gerir nú.
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

SK-651 Fornleifar á fleiri en einni jörð

Fornleifar á fleiri en einni jörð í Lýtingsstaðahreppi

SK-651:001 heimild um leið

"Annar lestavegur suður liggur fram Hólm, Vindheimamela, Nautabúsnes og suður á Mælifellsdal."
Ekki er vitað um nákvæma legu þessarar leiðar en ekki er útilokað að gata SK-096:030 hafi tilheyrt henni. Næsta víst er að áætluð Blöndulína eftir Héraðsvötnum mun liggja yfir leiðina á eylendinu niður við Héraðsvötn.
Hættumat: Hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:SSS, 91

SK-651:002 heimild um leið

"[úr Mælifells- og Reykjasókn] vestur í Svartárdal [í A-Hún] yfir Kiðaskarð [...].Mælifell og Mælifellsá eru næstir Mælifellsdal og Kiðaskarði að norðanverðu, en Stafn næst fyrir vestan Kiðaskarð." (SSII, 76 - Mælifells- og Reykjaprestakall). "Vestur með [Selhnúk] að sunnan liggur leiðin upp í Kiðaskarð. Austarlega í því eru sýslumörkin við svonefndan Þröskuld. Þá er fram hjá [Kirkjuburst] er komið sveigir skarðið til suðurs, síðan vestur á við aftur, og eru leiðir úr því bæði vestur að Stafni í Vartárdal og eins niður með Hvammsá að bænum Hvammi, norðar í sama dal. Um Kiðaskarð hefur fyrrum verið allfjölfarin leið, enda sæmilega greiðfær."(ÁFÍ 1946: 142). "Skömmu eftir að gerður var akfær vegur um Mælifellsdal var ruddur vegur um Kiðaskarð og gerður akfær dráttarvélum og jeppum." (Hjalti Pálsson 2004: 31). Á korti BG (42) liggur þessi leið frá Reykjum, um

Nautabú og Ytri-Mælifellsá áður en hún fer upp Kiðaskarð. Þessi leið er á korti LMÍ 1:100 000. Hún er sýnd sem óviss gata í Kiðaskarði en sem gata þaðan og að Stafni. [...] svo er gata sýnd um Hvammsdal að Hvammi. [Þessi hluti leiðarinnar] er ekki á korti BG (42)."
Ekki sást til minja um þessa leið á athugunarsvæðinu í landi Ytri-Mælifellsár en meiri líkur eru til þess að sjá ummerki um hana í landi Syðri-Mælifellsár II eða Mælifellsár en ekki var farið yfir þær jarðir þar sem ekki fékkst leyfi til þess hjá landeigendum. Áætluð Blöndulína um Efribyggð fer örugglega yfir leiðina.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir: Kristborg Þórsdóttir 2008, 124-125.

SK-651:003 heimild um leið
"[...] úr [Mælifells- og Reykjasókn] vestur í Svartárdal yfir [Hrómundarskarð] [...]." (SSII, 76 - Mælifells- og Reykjaprestakall). Á korti BG (42) sést leið sem líklega hefur legið um Hrómundarskarð yfir til Svartárdals í A-Hún. Leiðin virðist koma niður í Svartárdalinn milli Bergsstaða og Leifsstaða. "Um Hrómundarskarð var leið upp frá Ytra- og Syðra-Vatni og Álfgeirsvöllum niður að Bergsstöðum og Leifsstöðum í Svartárdal. Talin var þriggja stunda ferð milli byggða." (Hjalti Pálsson 2004: 31).
Ekki sást til leiðarinnar á vettvangi en áætlað línustæði Blöndulínu um Efribyggð fer örugglega yfir leiðina.
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda
Heimildir: Kristborg Þórsdóttir 2008, 125

Jarðir þar sem ekki fékkst leyfi fyrir vettvangsúttekt

Ekki fékkst leyfi landeigenda til úttektar á öllum jörðunum sem fyrirhugað framkvæmdasvæði nær yfir. Átta jarðir voru því ekki rannsakaðar samkvæmt núverandi skilgreiningu á landamerkjum eða sjö lögbýli samkvæmt Jarðatali Johnsens frá 1847. Eitt þessara lögbýla var í Eyjafjarðarsýslu en hin í Skagafjarðarsýslu. Aðalskráning hefur farið fram í Eyjafjarðarsýslu og allar jarðir á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði rannsakaðar á vettvangi en slík skráning hefur ekki farið fram í Skagafjarðarsýslu. Hins vegar var gerð svæðisskráning, þ.e. heimildaöflun um fornleifar, á þeim jörðum í Skagafjarðarsýslu og Húnavatnssýslu sem athugunarsvæðið nær yfir. Í Byggðasögu Skagafjarðar er ítarleg umfjöllun um jarðir sýslunnar og hafa sumar fornleifar verið skoðaðar af bókarhöfundi í tengslum við það og hnitsettar.[3] Þær var því hægt að staðsetja inn á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði án þess að farið væri á vettvang. Þessum hnitum var bætt inn í fornleifaskrána og má sjá staðsetningu þeirra á viðeigandi korti aftast í skýrslunni. Staðsetningu minjanna er þó ekki hægt að staðfesta nema með vettvangsúttekt á jörðunum og er mjög brýnt að sú vinna fari fram. Oftast leiðir vettvangsúttekt sem þessi í ljós fjölmargar fornleifar sem hvergi er getið í heimildum. Hér fyrir neðan er stutt umfjöllun um hvert lögbýli fyrir sig.

Mið-Samtún (EY-281)

Aðalskráning fór fram á jörðinni árið 1998.[4] Þá voru skráðar níu fornleifar þar en engin þeirra lendir undir hinu fyrirhugaða línustæði. Jörðin er um 300 m breið á athugunarsvæðinu og því verður að teljast ólíklegt að fleiri fornleifar finnist innan þess. Vegna misskilnings á landamerkjum var áætlað línustæði rannsakað af skrásetjurum án þess að sæist til fornleifa. Ekki er talin þörf á því að gera aðra vettvangsúttekt þar en best væri að ná tali af heimildarmanni um svæðið.

Mælifellsá syðri (SK-123)

Nú skiptist lögbýlið í tvennt, Mælifellsá og Syðri Mælifellsá II. Svæðisskráningin nær yfir báðar þessar jarðir og eru skráðar 34 fornleifar á þeim. Gamla bæjarstæðið er í landi Mælifellsár og miðast staðháttalýsingar við það. 11 fornleifar í svæðisskráningunni eru nálægt bæ og falla að öllum líkindum ekki undir fyrirhugað línustæði. Erfitt er að segja til um hvort að einhverjar hinna fornleifanna séu á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði án upplýsinga

[3] Hjalti Pálsson 2001 og 2004
[4] Orri Vésteinsson og Sædís Gunnarsdóttir, 1998a

heimildamanns. Í Byggðasögu Skagafjarðar eru þó þrjár fornleifar hnitsettar á lögbýlinu og eru ekki innan áhrifasvæðis framkvæmdanna. Hér vantar því nánari upplýsingar um framkvæmdasvæðið og staðhætti þar.

Brekkukot (SK-121)

Samkvæmt svæðisskráningu eru 32 fornleifar skráðar á jörðinni. Um 13 þeirra eru líklega nálægt bæ og ekki innan framkvæmdasvæðisins. A.m.k. þrjár fornleifar í svæðisskráningunni eru hins vegar að öllum líkindum við fyrirhugað línustæði. Þessar fornleifar eru hnitsettar í Byggðasögu Skagafjarðar og upplýsingar um þær birtar þar. Stekkjarstallur SK-121:027 (65°27.598N 19°25.772V) er beint undir fyrirhuguðu línustæði. Tóftin sést ennþá og er um 7 x 11 m að stærð. Sel SK-121:029 er rétt við stekk 0SK-121:027 og í um 300 m fjarlægð frá fyrirhuguðu línustæði. Leifar þess sjást á tveimur stöðum og hnit tekin á þeim báðum (65°27.432N 19°25.432V og 65°27.543N 19°25.487V). Skíðstaðasel SK-121:010 er um 100 m frá fyrirhuguðu línustæði og tóftir sjást þar á tveimur stöðum (65°27.663N 19°25.487 V og 65°27.615N 19°25.460V). Afar brýnt er að skoða þetta svæði betur.

Kolgröf (SK-116)

Samkvæmt svæðisskráningu eru 36 fornleifar á jörðinni. Um 15 þeirra eru líklega heima við bæ eða þar í nágrenninu. Ein fornleif SK-116:033, landamerkjavarða, er skráð í landi Kirkjuhóls (SK-091:011).

Ekki varð komist hjá því að ganga yfir land Kolgrafa við deiliskráninguna þrátt fyrir bann landeigenda við vettvangsúttekt. Engin ummerki fornminja sáust þar á yfirborði á fyrirhuguðu línustæði milli Kirkjuhóld og Krithóls en það tekur þó ekki af allan vafa um að þar leynist minjar. Því þarf að ræða við heimildamenn og fara yfir heimildir og staðhætti áður en framkvæmdir hefjast.

Tvær fornleifar eru að öllum líkindum undir fyrirhuguðu línustæði á jörðinni. Leið SK-116:025, sem einnig er kölluð Kirkjuvegur, liggur frá Kirkjuhóli til Reykja. Hún liggur við mörk Kirkjuhóls og Kolgrafar og er þar skráð undir númerinu SK-091:012. Samkvæmt örnefnalýsingu virðist leiðin enn sjást í landi Kolgrafar og lendir hún að öllum líkindum undir framkvæmdasvæðinu. Stekkur SK-116:030 (65°30.258N 19°28.310V) er um 400 m frá fyrirhuguðu línustæði samkvæmt hniti Hjalta Pálssonar í Byggðasögu Skagfirðinga. Stekkurinn er líklega utan framkvæmdasvæðisins en staðfesta þarf það á vettvangi.

Litladalskot (SK-163)

Jörðin heitir Laugardalur í dag. Landeigandi gaf leyfi fyrir deiliskráningu á fyrirhuguðu línustæði þar sem það fer yfir í land Litladals en ekki meðfram Héraðsvötnum. Ekki sást til neinna fornleifa en landeigandi vildi ekki gefa upplýsingar um svæðið eða hvort eitthvað væri þar að finna. Í svæðisskráningunni eru skráðar 29 minjar á jörðinni. Um 15 þeirra eru að öllum líkindum heima við bæ eða þar í nágrenninu og falla ekki undir fyrirhugað línustæði. A.m.k. einn minjastaður fellur undir línustæðið hjá Héraðsvötnum, fjárhús SK-163:018 (65°26.135N 19°13.464V). Hjalti Pálsson tók hnit á honum við gerð Byggðasögu Skagafjarðar III og birti í þeirri bók. Um er að ræða beitarhús sem eru í um 150 m fjarlægð frá fyrirhuguðu línustæði. Samkvæmt örnefnalýsingu var afgirt tún í kringum beitarhúsin og tvær aðrar tóftir. Telja má því líklegt að minjar SK-163:021, SK-163:022, SK-163:023 og SK-163:024 falli undir fyrirhugað framkvæmdasvæði og sést það vel á mynd í Byggðasögu Skagafjarðar. Þær minjar hafa ekki verið staðsettar með hniti.

Valadalur (SK-086)

Í svæðisskráningu er 31 fornleif skráð á jörðinni. Jón Gissurarson, sem fæddur er í Valdadal, staðsetti fornleifar á jörðinni og merkti inn á loftmynd fyrir skráningarmann. Ekki fékkst leyfi til þess að fara á vettvang. Þrjár fornleifar falla undir fyrirhugað framkvæmdasvæði og ein er á mörkum þess. Þetta þyrfti að skoða betur á vettvangi. Kárastekkur SK-086:014 (65°29.241N 19°37.284V) er líklega gamalt býli og um 250 m frá fyrirhuguðu línustæði. Í Byggðasögu Skagafjarðar eru tóftirnar hnitsettar með einu hniti og teikning af þeim birt. Þar sem fleiri en ein tóft er á svæðinu gætu þær mögulega verið nær fyrirhuguðu línustæði. Smalavarða SK-086:030 (65°28.951N 19°36.903V) er um 300 m frá fyrirhuguðu línustæði. Nafnið mun vera dregið af því að hundurinn Smali var þar urðaður. Hádegissel SK-086:022 (65°28.980N 19°36.816V) er um 350 m frá fyrirhuguðu línustæði. Það lendir líklega utan framkvæmdasvæðis en erfitt er að skera úr um það nema á vettvangi. Annað býli merkti Jón inn á loftmynd sem ekki er hnitsett í Byggðasögu Skagafjarðar. Það er kallað Álfgeirsvellir og er þar ein tóft. Það lendir líklega utan framkvæmdasvæðis en ekki er það víst. Mjög áríðandi er að gera nánari úttekt á vettvangi í Valadal vegna eðlis þessara minja.

Víðimýrarsel (SK-092b)

Jón Gissurarson, ábúandi, var heimildamaður um lögbýlið og merkti inn á loftmynd þær fornleifar sem fara undir fyrirhugað línustæði. Ekki fékkst leyfi til þess að skoða jörðina á vettvangi. Í svæðisskráningu eru 15 fornleifar skráðar á jörðinni. Jón taldi líklegt að þrjár fornleifar færu undir fyrirhugað framkvæmdasvæði. Varða SK-092b:011 er nálægt landamerkjum Víðimýrarsels og Kirkjuhóls og fer líklega undir línustæðið. Ekki er búið að hnitsetja vörðuna en hún er merkt inn á loftmynd eftir minni Jóns. Hólmasel SK-092b:014 (65°31.200N 19°31.550V og 65°31.121N 19°31.521V) er um 180 m frá fyrirhuguðu línustæði. Þar sjást tóftir á a.m.k. tveimur stöðum sem hafa verið hnitsettir. Steingrímssel SK-092b:015 (65°30.850N 19°31.644V) er um 240 m frá fyrirhugðu framkvæmdasvæði. Á svæðinu eru fleiri tóftir og gætu þær verið nærri línustæðinu.

Samgönguminjar við Héraðsvötn og á eylendi þeirra

Í annarri af tveimur tillögum um línustæði Blöndulínu í Skagafirði er gert ráð fyrir það verði að miklu leyti í Héraðsvötnum og á grónum áreyrum næst þeim. Ástæða þykir því til að fjalla sérstaklega um fornar leiðir um og við Héraðsvötn. Samgönguminjar eru þær minjar sem helst er von á að finna eða heimildir eru um við miklar ár eins og Héraðsvötn. Oft eru samgönguminjar, s.s. götur, upphlaðnar mýrarbrýr og vöð, illgreinanlegar en það á ekki síst við þar sem leiðir lágu yfir vatnsföll og ummerki um umferð manna hafa afmáðst fljótt. Vetrarleiðir er sérlega erfitt að kortleggja því sjaldast eru mikil ummerki eftir þær sýnileg á vettvangi eða af loftmyndum. Vatnasvið Héraðsvatna er mjög breitt og farvegur þeirra breytist í sífellu. Það reyndist enda erfitt og stundum ómögulegt að staðsetja samgönguminjar sem heimildir voru um á svæðinu en einnig er mikil kornrækt á flatlendinu næst Héraðsvötnum í landi Syðri-Vallhólma, Stokkhólma og og Vindheima og hafa margar götur horfið eftir að sú ræktun hófst. Samgönguminjar eru engu að síður mjög mikilvægar minjar og nauðsynlegt að halda til haga upplýsingum um þær og reyna að staðsetja þær gróflega.

Héraðsvötn renna eftir miðjum Skagafirði og hafa að öllum líkindum alltaf verið mikill farartálmi fyrir íbúa og gesti í héraðinu. Það hefur þó einkum átt við á sumrin eða þegar Vötnin voru ekki ísi lögð. Fyrir tíma brúa þurfti á sumrin að fara yfir Vötnin á síbreytilegum vöðum eða með ferjum. Á veturna var hins vegar hægt að stytta sér leið í kaupstað eða á aðra áfangastaði með því að fara á skíðum eða sleðum á ísi lögðum Vötnunum og sléttu eylendinu næst þeim.

Á flatlendinu næst Héraðsvötnum sem er innan athugunarsvæðis fyrirhugaðs línustæðis Blöndulínu (neðri leið) sáust götur á nokkrum stöðum sem skráðar voru sem fimm ólíkar leiðir; SK-096:030, SK-178:031, SK-168:019, SK-168:018 og SK-220:037. Heimildir eru til fyrir leiðinni sem götur SK-096:030 tilheyra en óvíst er að hinar göturnar tilheyri leiðum sem heimildir eru um að hafi legið á þessum slóðum eða að þær tilheyri allar sitthvorri leiðinni. Ein vetrarleið er skráð í landi Borgareyjar (SK-176b:008) en ekki sást til hennar á vettvangi. Í Héraðsdal eru skráð vöð (SK-164:042) á Héraðsvötnum sem engin leið er að staðsetja og voru breytileg milli ára. Tvær leiðir (SK-178:023, SK-164:038 (sama og SK-163:013)) eru skráðar sem heimildir eru um að hafi legið nærri athugunarsvæðinu og líkur eru á að þær lendi undir því en erfitt er að fullyrða um nákvæma staðsetningu þeirra og hvort áðurnefndar götur sem skráðar voru á vettvangi tilheyra þeim eða öðrum leiðum sem ekki eru til ritaðar heimildir um.

Auk þessara minja eru skráðar tvær leiðir og eitt vað í landi Laugardals (Litladalskots SK-163) sem að líkindum lendir inn á athugunarsvæðinu. Ekki fékkst leyfi til vettvangsúttektar á þeirri jörð og því er ekkert hægt að fullyrða um legu þessara minja.

Að lokum má geta þess að alls 18 götur og leiðir voru skráðar innan framkvæmdasvæðisins. Nokkrar þeirra sáust ekki á vettvangi en heimildir benda til að þær hafi legið undir fyrirhugað línustæði. Tvær leiðir, EY-651:009 og EY-651:012, höfðu áður verið skráðar á vettvangi. Voru þær þá staðsettar utan línustæðisins en ljóst þykir að þær hafi legið þvert um framkvæmdasvæðið. Voru þær því sagðar í hættu. Ekki reyndist þó unnt að staðsetja þær með nægilegri nákvæmni innan þess og var því eldri staðsetning látin standa.

4. Minjar í hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda

Samtals eru þekktar yfir 2000 fornleifar á þeim 103 jörðum sem framkvæmdirnar snerta. Flestar þeirra reyndust þó fjarri framkvæmdasvæðinu en skráðir voru minjastaðir innan fyrirfram skilgreinds áhrifasvæðis. Í hættu voru taldir 113 minjastaðir, þ.e. innan áhrifasvæðis en í meira en 50 m fjarlægð frá línustæðinu. Með þessu er vakin sérstök athygli á þessum stöðum og minnt á að varlega þarf að fara í alla umferð stórvirkra vinnuvéla við framkvæmdir. Með því að sýna aðgát ætti þó að vera auðvelt að hlífa þessum stöðum og vernda þá fyrir hnjaski. Einnig voru skráðir 24 minjastaðir utan áhrifasvæðisins en þeir eru hafðir hér með til minna á staðsetningu þeirra, þar sem flestir þeirra eru afar nálægt fyrirhuguðu athafansvæði. Þeir eru ekki taldir í hættu. Vegna framkvæmdanna voru 67 minjastaðir taldir í stórhættu, þ.e. í innan við 50 m fjarlægð frá línustæði. Í yfirliti um minjastaði innan áhrifasvæðis raflínulagnarinnar hér að neðan verður fjallað um þessa staði.

Rétt er að ítreka að mögulegt er að fornleifar, sem engin ummerki sjást um á yfirborði og ekki eru þekktar úr heimildum, leynist undir sverði á framkvæmdasvæðinu og komi í ljós við framkvæmdir. Þetta á ekki síst við þann hluta raflínu sem liggur yfir heimatún bæja þar sem minjadreifing er að jafnaði langþéttust og algengt að ummerki um minjastaði séu horfin við sléttun og annað umrót sem gjarnan fylgir búskap. Það er því nauðsynlegt að fara varlega í framkvæmdir á slíkum stöðum, en Fornleifavernd ríkisins ákveður hvort eftirlit fornleifafræðings er nauðsynlegt við þá hluta framkvæmda sem liggja í gegnum heimatún. Rétt er að minna á að eins og segir í 13. grein Þjóðminjalaga frá 2001 ber framkvæmdaraðila skylda til þess að stöðva framkvæmdir leiði þær í ljós áður óþekktar minjar. Það er síðan Fornleifaverndar ríkisins að ákvarða um áframhaldandi framkvæmdir og skilmála þeirra. Einnig er rétt að taka fram að áætlanir um legu fyrirhugaðrar raflínu gætu átt eftir að breytast og ber þá að endurskoða niðurstöður þessarar skýrslu í því ljósi.

Tafla hér að neðan sýnir fjölda þeirra minjastaða sem eru í hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda í hverjum hreppi. Annars vegar eru minjar sem eru í *stórhættu*, þ.e. í innan við 50 m fjarlægð frá fyrirhuguðu línustæði. Hins vegar minjar sem eru innan háhrifasvæðisins en meira en 50 m frá línustæðinu taldar í *hættu* Á þessum forsendum teljast 67 minjastaðir í stórhættu vegna framkvæmdanna en 113 minjastaðir í hættu.

Hreppur	**Minjar í stórhættu** *Fjöldi fornleifa í 25 m fjarlægð frá miðlínu*	**Minjar í hættu** *Fjöldi fornleifa innan áhættusvæðis en þó ekki í stórhættu*	**Minjar í engri hættu** *Fornleifar utan áhrifasvæðis*	**Alls minjar**
Akrahreppur *(8 jarðir)*	9	10	12	**31**
Bólstaðarhlíðarhreppur *(4 jarðir)*	4	10	1	**15**
Glæsibæjarhreppur *(39 jarðir)*	5	30	0	**35**
Hrafnagilshreppur *(3 jarðir)*	5	5	1	**11**
Lýtingsstaðahreppur *(26 jarðir)*	14	18	6	**38**
Seiluhreppur *(7 jarðir)*	3	11	2	**16**
Skriðuhreppur *(15 jarðir)*	25	28	4	**57**
Svínavatnshreppur *(1 jörð)*	2	1	0	**3**
Alls	**67**	**113**	**26**	**206**

Tafla 1

Í eftirfarandi töflu hafa minjastaðirnir 206 verið greindir til tegunda. Mest er af tóftum á athugunarsvæðinu en næststærsti flokkurinn inniheldur fornminjar sem heimildir eða frásagnir benda til að séu innan svæðisins en fundust ekki á vettvangi. Rétt er að minna á að það þýðir ekki endilega að minjarnar sé ekki til staðar heldur geta þær leynst undir sverði. Mikið er af vörðum á athugunarsvæðinu en það verður að teljast afar eðlilegt miðað við legu línustæðisins. Ekki var hægt að tilgreina hlutverk sex mannvirkja og hleðslna né greina til nánari tegundar.

Sex bæjarhólar eða bæjarstæði eru innan athugunarsvæðisins. Þessir minjastaðir eru: EY-227:001 Gloppa, HV-273:012 Jökulgerði, SK-177:007 Káragerði, SK-223:001 Borgargerði, SK-224:001 Krókárgerði og EY-229:001 Geirhildargarðar. Að auki eru þrír minjastaðir sem talið er að séu bústaðir eða býli sem getið er í heimildum. Þeir eru: EY-227:003 Vaská (þúst), EY-232:007 Árgerði (tóft og garðlag) og SK-125:031 Blómsturvellir (tóft). Sérstaka aðgát þarf að sýna í nágrenni þessara minja þar sem bústöðum manna fylgja oft mikil umsvif og því líklegt að fleiri fornminjar leynist í nágrenni þeirra.

Tegundaflokkun minjastaðanna er sýnd hér að neðan í töflu 2:

Bæjarhóll/bæjarstæði	6	***Þjóðsaga***	3
Dys	2	***Þúst***	2
Garðlag	2	***Tóft og garðlag***	4
Gata/vegur	18	***Tóft/tóftir***	59
Gerði	2	***Varða***	40
Mannvirki/hleðsla	6	***Heimild/frásögn***	47
Náma	5	***Örnefni***	10

Tafla 2

5. Niðurlag

Í eftirfarandi töflu er tekinn saman fjöldi þeirra minjastaða sem eru í hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þeir eru aðgreindir eftir sýslum og skipt í þrjá flokka eftir hættumati. Aðalathafnasvæði framkvæmdanna er skilgreint sem 50 m breitt belti umhverfis línustæðið, þ.e. 25 m til hvorrar áttar. Fornminjar innan þess teljast í *stórhættu.* Fornleifar í *hættu* eru hins vegar innan athafnasvæðis framkvæmdanna sem er u.þ.b. 300 m breitt. Einnig voru skráðir 24 minjastaðir utan athafnasvæðisins. Þeir eru ekki taldir í hættu en eru hafðir hér með til að minna á staðsetningu þeirra. Samtals eru 67 minjastaðir taldir í stórhættu vegna framkvæmdanna og 113 í hættu samkvæmt þessari skilgreiningu.

Hreppur	Minjar í stórhættu *Fjöldi fornleifa í 25 m fjarlægð frá miðlínu*	Minjar í hættu *Fjöldi fornleifa innan áhættusvæðis en þó ekki í stórhættu*	Minjar í engri hættu *Fornleifar utan áhrifasvæðis*
Akrahreppur	SK-220:025 SK-220:036 SK-220:037 SK-222:012 SK-224:001 SK-224:002	SK-178:023 SK-178:031 SK-202b:001 SK-220:034 SK-220:035 SK-222:013 SK-222:014 SK-222:025 SK-223:009 SK-224:003	SK-220:028 SK-220:032 SK-222:002 SK-222:008 SK-223:001 SK-223:002 SK-223:004 SK-223:007 SK-223:008 SK-223:010 SK-223:011 SK-232:003
Bólstaðarhlíðarhreppur	HV-289:019 HV-289:021 HV-290:011 HV-292:022	HV-273:012 HV-273:019 HV-273:020 HV-273:029 HV-273:030 HV-289:020 HV-289:022 HV-290:008 HV-290:009 HV-292:023	HV-290:010
Glæsibæjarhreppur	EY-254:009 EY-257:015 EY-265:007	EY-255:025 EY-257:010 EY-257:018 EY-258:007 EY-258:008 EY-261:003 EY-261:005 EY-264:017 EY-264:018 EY-264:019 EY-265:012 EY-268:011 EY-269:016 EY-272:005 EY-272:008 EY-277:011 EY-284:011 EY-284:012 EY-289:006 EY-289:009 EY-297:010	

Hreppur	**Minjar í stórhættu** *Fjöldi fornleifa í 25 m fjarlægð frá miðlínu*	**Minjar í hættu** *Fjöldi fornleifa innan áhættusvæðis en þó ekki í stórhættu*	**Minjar í engri hættu** *Fornleifar utan áhrifasvæðis*
Hrafnagilshreppur	EY-302:009 EY-303:013 EY-303:014 EY-304:033 EY-304:035	EY-304:010 EY-304:034 EY-304:036 EY-304:037 EY-304:038	EY-302:073
Lýtingsstaðahreppur	SK-122:009 SK-122:016 SK-125:018 SK-125:032 SK-125:042 SK-126:029 SK-127:015 SK-162:011 SK-162:033 SK-168:018 SK-175:011 SK-175:034 SK-176b:008 SK-177:007 SK-651:001 SK-651:002 SK-651:003	SK-118:028 SK-118:030 SK-125:031 SK-125:051 SK-125:052 SK-157:009 SK-159:012 SK-159:015 SK-162:013 SK-162:014 SK-162:015 SK-164:038 SK-164:042 SK-169:056 SK-175:010 SK-176:017 SK-176:018 SK-176:025	SK-117:037 SK-120:029 SK-120:033 SK-127:009 SK-168:019 SK-175:032
Seiluhreppur	SK-087:009 SK-091:016 SK-096:030	SK-086b:017 SK-087:011 SK-087:020 SK-087:021 SK-091:006 SK-091:007 SK-091:008 SK-091:011 SK-091:012 SK-091:017 SK-091:020	SK-087:022 SK-091:018

Hreppur	**Minjar í stórhættu** *Fjöldi fornleifa í 25 m fjarlægð frá miðlínu*	**Minjar í hættu** *Fjöldi fornleifa innan áhættusvæðis en þó ekki í stórhættu*	**Minjar í engri hættu** *Fornleifar utan áhrifasvæðis*
Skriðuhreppur	EY-219b:031 EY-227:003 EY-227:008 EY-227:010 EY-227:011 EY-227:014 EY-227:018 EY-227:019 EY-227:020 EY-227:021 EY-227:026 EY-228:008 EY-228:008 EY-229:001 EY-229:002 EY-229:003 EY-229:005 EY-229:007 EY-231:020 EY-231:024 EY-232:007 EY-232:011 EY-232:026 EY-235:008 EY-235:009 EY-237:010 EY-239:013	EY-219B:011 EY-219B:020 EY-219b:030 EY-226:010 EY-227:001 EY-227:002 EY-227:004 EY-227:005 EY-227:005 EY-227:009 EY-227:010 EY-227:012 EY-227:013 EY-227:015 EY-227:022 EY-228:007 EY-228:009 EY-228:018 EY-228:020 EY-229:006 EY-231:007 EY-231:012 EY-232:027 EY-233:027 EY-234:009 EY-234:011 EY-234:012 EY-235:007 EY-238:022 EY-238:027 EY-238:031 EY-238:032 EY-238:033 EY-238:034 EY-651:009 EY-651:012 EY-661:003	EY-226:021 EY-228:010 EY-228:019 EY-232:025
Svínavatnshreppur	HV-249:015 HV-249:020	HV-249:021	

Tafla 3

Mögulegar mótvægisaðgerðir

Hægt er að grípa til ýmissa aðgerða vegna þeirra fornleifa sem teljast í hættu sökum nálægðar við fyrirhugað línustæði og verða hér nefndar þær helstu. Það er þó Fornleifaverndar ríkisins að kveða endanlega úr um aðgerðir til verndar fornleifunum.

- Nauðsynlegt er að merkja minjastaði sem eru við línustæðið svo að þeir verði ekki skemmdir af vangá. Merkingin þarf að vera áberandi svo að minjarnar skemmist ekki við umferð vinnuvéla o.þ.h.
- Vakta þarf viðkvæm svæði á meðan á jarðraski stendur. Í því felst að fornleifafræðingur fylgist með framkvæmdunum, a.m.k. á meðan verið er að rjúfa svörð. Við því þarf að búast að fornleifar geti komið í ljós sem tafið gætu framkvæmdir. Þessi leið er því aðeins valin þar sem alls ekki er hægt að hnika til línustæði og þar sem líkur á fornleifum eru ekki svo miklar að það sé raunhæft að leggja út í rannsóknir fyrirfram.
- Rannsókn kann að þykja nauðsynleg þar sem fornleifar þurfa að víkja vegna framkvæmdanna. Til þess þarf leyfi Fornleifaverndar ríkisins.

Mörgum þeirra minjastaða sem teljast í hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda ætti að vera auðvelt að hlífa við raski þar sem staðsetning þeirra liggur fyrir.

Eins og greint hefur verið frá liggur fyrirhugað línustæði að hluta um sléttuð tún og yfir forn bæjarstæði, t.d. EY-227 Gloppu, EY-229 Geirhildargarða, SK-223 Borgargerði og SK-224 Krókárgerði. Víðast hvar hafa heimatún verið athafnasvæði um aldaraðir og væri því æskilegt að fornleifafræðingur vaktaði framkvæmdir á slíkum svæðum þannig að grípa megi til aðgerða komi áður óþekktar minjar í ljós.

Heimildaskrá

Útgefin rit

Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson. *Fornleifaskráning í Eyjafirði VI. Fornleifar í landi Nausta , Hamra og Kjarna* [FS018-95023]. Fornleifastofnun Íslands. Reykjavík, 1996.

Adolf Friðriksson. 1997 (a). *Skýrsla um menningarminjar við fyrirhugað vegstæði Ólafsvíkurvegar og útnesvegar sunnan Fróðárheiðar* [FS039-97081]. Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík.

Adolf Friðriksson. 1997 (b). *Skýrsla um menningarminjar við fyrirhugað vegarstæði Snæfellsvegar um Mávahlíðarrif* [FS039-97071]. Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík.

Akureyri (Örnefnakort): Steindór Steindórsson. 1993. *Akureyri. Höfuðborg hins bjarta norðurs. Örn og Örlygur,* Reykjavík.

BE 1990: 1990. *Byggðir Eyjafjarðar I-II.* Guðmundur Steindórsson, Jóhannes Sigvaldason og Kristján Sigfússon (ritstj.). Búnaðarsamband Eyjafjarðar, Akureyri.

Bjarni E. Guðleifsson. 1990. „Óbyggðaleiðir umhverfis Þorvaldsdal og Hörgárdal". Birtist í *Árbók Ferðafélagsins.* Reykjavík, Ferðafélag Íslands.

Brynjúlfur Jónsson. 1906. „Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905". Birtist í *Árbók hins íslenzka fornleifafélags 1906.* Hið íslenzka fornleifafélag, Reykjavík.

BS II: 2001. *Byggðasaga Skagafjarðar, II. Bindi, Staðarhreppur – Seyluhreppur.* Hjalti Pálsson frá Hofi (ritstj.). Sögufélag Skagfirðinga, Sauðárkrókur.

BS III: 2004. *Byggðasaga Skagafjarðar – III. bindi, Lýtingsstaðahreppur*, Hjalti Pálsson frá Hofi (ritstj.). Sögufélag Skagfirðinga, Sauðárkrókur.

DI: 1857-1972. *Diplomatarium Islandicum eða Íslenskt fornbréfasafn* I-XVI. Kaupmannahöfn/Reykjavík.

Eiður Guðmundsson. 1982. *Mannfellirinn mikli.* Skjaldborg, Akureyri.

Elín Ósk Hreiðarsdóttir og Orri Vésteinsson. 1999. *Fornleifaskráning í Glæsibæjarhrepppi II* [FS101-98042]. Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík.

Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Orri Vésteinsson og Sölvi Björn Sigurðsson. 2001. *Fornleifaskráning í Eyjafirði XV: Aðalskráning í Glæsibæjarhreppi III* [FS142-98043]. Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík.

FF: 1983. *Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823.* Sveinbjörn Rafnsson gaf út, Reykjavík.

Friðlýsingaskrá: 1990. *Fornleifaskrá: skrá um friðlýstar fornleifar.* Ágúst Ó. Georgsson (ritstj.). Reykjavík.

HJ: Jónas Jónasson. 1979. *Hofdala Jónas.* Bókaforlag Odds Björnssonar, Akureyri.

ÍF XIV: 1993-. *Íslensk fornrit* I-. Reykjavík.

JÁM VIII: 1926. *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.* VIII. bindi. Hið íslenska fræðafjelag í Kaupmannahöfn, Kaupmannahöfn.

JÁM IX: 1930. *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.* IX. bindi. Hið íslenska fræðafjelag í Kaupmannahöfn, Kaupmannahöfn.

JÁM X: 1943. *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.* X. bindi. Hið íslenska fræðafjelag í Kaupmannahöfn, Kaupmannahöfn.

Jóhannes Óli Sæmundsson. 1978. „Vaskur í Vaskárdal – örnefnasaga“. Birtist í *Súlur VIII.* I. Akureyri.

KK III: Kristian Kålund. 1986. *Íslenskir sögustaðir III:* Norðlendingafjórðungur, Reykjavík.

Lárus J. Rist. 1947. *Synda eða sökkva.* Akureyri.

Orri Vésteinsson og Sædís Gunnarsdóttir. 1998 (a). *Fornleifaskráning í Glæsibæjarhreppi I* [FS070-98041]. Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík.

Orri Vésteinsson og Sædís Gunnarsdóttir. 1998 (b). *Fornleifaskráning í Eyjafirði X. Fornleifar í landi Akureyrar norðan Glerár* [FS051-95027]. Minjasafnið á Akureyri og Fornleifastofnun Íslands, Akureyri.

Orri Vésteinsson. Fornleifakönnun. 2000. *Hringvegur í Norðurárdal í Skagafirði* [FS123-00081]. Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík.

SS 1993: Steindór Steindórsson. 1993. *Akureyri. Höfuðborg hins bjarta norðurs*. Örn og Örlygur, Reykjavík

SSE: 1972. *Sýslu- og sóknarlýsingar Hins íslenzka bókmenntafélags1839-1854 (Eyfirzk fræði II).* Akureyri 1972.

SSS: 1954. *Sýslu – og sóknarlýsingar. Skagafjarðarsýsla.* Akureyri.

Steindór Steindórsson. 1982. „Skyggnst um forn örnefni.“ Birtist í *Súlur*. Akureyri.

Theódór Friðriksson. 1941. *Í verum.* Víkingsútgáfan, Reykjavík.

Tryggvi Emilsson. 1978. *Fátækt fólk: Æviminningar I.* Mál og menning, Reykjavík.

Tryggvi Þorsteinsson. 1959. „Nokkur örnefni í landi Akureyrar“. Ferðir 18.

Óútgefnar heimildir:

Elín Ósk Hreiðarsdóttir. *Fornleifaskráning í Öxnadals- og Skriðuhreppi* [FS370-04071]. Fornleifastofnun Íslands. Óútgefið.

HH: Helgi Hallgrímsson. *Söguminjaskrá, Eyjafjarðarsýsla*. Minjasafnið á Akureyri.

Kristborg Þórsdóttir. 2008. *Fornar leiðir – Tillaga að skilgreiningu, flokkun og skráningu.* Ritgerð til M.A.-prófs í fornleifafræði við Háskóla Íslands. Óútgefið.

Orri Vésteinsson. *Bænhúsaskrá.*

Þjóðskjalasafn Íslands
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Akrahreppi 1919. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Bólstaðarhlíðarhreppi 1920. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Glæsibæjarhreppi 1917. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Hrafnagilshreppi 1917. Sýsluskjalasafn, Eyjafirði.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Lýtingsstaðahreppi 1918. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Seiluhreppi 1917. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Skriðuhreppi 1917. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort: Uppdrættir af túnum í Svínavatnshreppi 1920. Þjóðskjalasafn Íslands.

Héraðsskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu
Ö-Glæs: Örnefnaskrár. Glæsibæjarhreppur. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Héraðsskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu.
Örn.Jóh.Ól: Örnefnaskrá. Glæsibæjarhreppur. Jóhannes óli Sæmundsson. Hérðasskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu.
Ö-Öxn (TE): Örnefnaskrá og leiðréttingar fyrir Öxnadalshrepp. Tryggvi Emilsson skráði. Hérðasskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu.
Ö-Öxn (JÓS): Örnefnaskrá og leiðréttingar fyrir Öxnadalshrepp. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Hérðasskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu.
Ö-Skrið: Örnefnaskrá og leiðréttingar fyrir Skriðuhrepp. Hérðasskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu.

Örnefnasafn/ Stofnun Árna Magnússonar
Valadalur-Athugasemdir Jóns Gissurarsonar. Jón Gissurarson skráði. Samlesið G.S.M. Örnefnastofnun.
Ö-Bakkasel og Gil: Örnefnaskrá fyrir Bakkasel og Gil. Tryggvi Emilsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Borgargerði: Örnefnaskrá Borgargerðis. Margeir Jónsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Brekkukot: Örnefnaskrá Brekkukots. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Brenniborg: Örnefnaskrá Brenniborgar. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Brennihóll, ytri og syðri, 169 auk handskrifaðra viðbóta: Örnefni í landi Ytri og Syðri Brennihóls eftir Jóhannes Óla Sæmundsson.

Ö-Brúnastaðir: Örnefnaskrá Brúnastaða. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Eiðsstaðir: Örnefnaskrá Eiðsstaða. Örnefnastofnun.
Ö-Egilsá: Örnefnaskrá Egilsár. Margeir Jónsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Egilsá ath og viðb: Athugasemdir og viðbætur við örnefnaskrá Egilsár. Guðmundur L. Friðfinnsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Eyvindarstaðir: Örnefni á Eyvindarstöðum í Blöndudal. Örnefnastofnun.
Ö-Flatatunga: Örnefnaskrá Flötutungu. Margeir Jónsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Garðshorn og Sólborgarhóll: Örnefni í landi Glæsibæjar og Sólborarhóls. Jóhannes Óli Sæmundarson skráði.
Ö-Hamrar V: Örnefnaskrá (Viðaukaskrá) Hamra og Hamrahlíðar. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Héraðsdalur: Örnefnaskrá Héraðsdals. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Hraukbær og Hraukbæjarkot: Örnefni í landi Hraukbær og Hraukbæjarkots eftir Jóhannes Óla Sæmundsson.
Ö-Hvíteyrar: Örnefnaskrá Hvíteyra og Hamarsgerðis. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Kirkjuhóll: Örnefnaskrá Kirkjuhóls. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Kolgröf: Örnefnaskrá Kolgrafar. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Litlidalur: Örnefnaskrá Litladals. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Mælifell: Örnefnaskrá Mælifells. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Saurbær: Örnefnaskrá Saurbæjar. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Silfrastaðaafrétt: Örnefnaskrá Silfrastaðaafréttar. Nanna Rögnvaldsdóttir skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Sílastaðir, Einarsstaðir og Pétursborg: Örnefni í landi Sílastaða, Einarsstaða og Pétursborgar eftir Jóhannes Óla Sæmundsson.
Ö-Stapi: Örnefnaskrá Stapa. Margeir Jónsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Starrastaðir: Örnefnaskrá Starrastaða. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Steinsstaðir: Örnefnaskrá Steinsstaða og Laugarbóls. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Syðra-Vallholt: Örnefnaskrá Syðra-Vallholts. Gunnar Gunnarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Syðra-Vatn: Örnefnaskrá Syðsta-Vatns. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Syðri-Mælifellsá: Örnefnaskrá Mælifellsár (Syðri-Mælifellsár). Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Tungukot: Örnefnaskrá Tungukots. Margeir Jónsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Valabjörg: Örnefnaskrá Valabjarga. Gissur Jónsson og Hjalti Jónsson skráðu. Samlesið G.S.M. Örnefnastofnun.
Ö-Valadalur: Örnefnaskrá Valadals. Gissur Jónsson og Hjalti Jónsson skráðu. Samlesið G.S.M. Örnefnastofnun.
Ö-Valagerði: Örnefnaskrá Valagerðis. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Stóra-Vatnsskarð: Örnefnaskrá Stóra-Vatnsskarðs. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Víðimýrarsel: Örnefnaskrá Víðimýrarsels. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Ytra-Vatn: Örnefnaskrá Yzta-Vatns og Mið-Vatns. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Ytri-Kot og Fremri-Kot: Örnefnaskrá Ytri- og Fremri-Kots. Margeir Jónsson skráði. Örnefnastofnun.
Ö-Ytri- og Fremri-Kot ath og viðb: Athugasemdir við örnefnaskrá Ytri- og Fremri-Kots. Guðrún S. Magnúsdóttir skráði. Örnefnastofnun.

Ö-Ytri-Mælifellsá: Örnefnaskrá Ytri-Mælifellsár. Rósmundur G. Ingvarsson skráði. Örnefnastofnun.

Heimildamenn:

Áki Sigurðsson	Sílastaðir, Sílastaðakot, Ytri Brennihóll
Árni Bjarnason	Borgargerði
Ásrún Árnadóttir	Efstalandskot
Baldur Halldórsson	Neðri-Glerá, Tittlingur
Benedikt Benediktsson	Stóra-Vatnsskarð
Bergrós Sigríður Höskuldsdóttir	Hesjuvellir
Berta Finnbogadóttir	Þorsteinsstaðir
Birgir Árdal Hauksson	Valagerði
Björn Björnsson	Mið Samtún
Brynjar Sverrisson	Briti, Efri-Vindheimar, Neðri-Vindheimar
Brynjólfur Snorrason	Mið Samtún
Böðvar Fjölnir Sigurðsson	Brúnastaðir
Einar Gunnarsson	Flatatunga, Tungukot
Einar Ólafsson	Stokkhólmi
Elín Sigurðardóttir	Neðri-Vindheimar
Eymundur Þórarinsson	Borgarey og Saurbær
Fanney Magnúsdóttir	Eyvindarstaðir
Guðmundur Heiðmann Jósavinsson	Bakkasel og Gil
Guðmundur Kristinn Björnsson	Hraukbær
Guðmundur L. Friðfinnsson	Egilsá
Guðmundur Valdimarson	Hraukbæjarkot
Guðmundur Valtýrsson	Eiríksstaðir, Torfastaðir og Valabjörg
Guðsteinn Guðjónsson	Litladalskot (Laugardalur)
Guðrún Guðmundsdóttir	Eiðsstaðir
Gunnar Frímannsson	Garðshorn
Gylfi Sigurðsson	Áslákssstaðir
Hanna Björg Hauksdóttir	Litlidalur
Hreinn Jósavinsson	Gloppa
Hulda Aðalsteinsdóttir	Syðri Bægisá og Efstaland
Indriði Stefánsson	Álfgeirsvellir
Jóhann K. Hjálmarsson	Syðstavatn
Jóhannes Guðmundsson	Ystavatn, Miðvatn
Jóhannes Helgason	Brenniborg
Jón Arnljótsson	Mælifellsá ytri
Jón Gissurarson	Borgargerði, Valabjörg, Valadalur og Víðimýrarsel
Jónína Guðrún Gunnarsdóttir	Borgarey, Syðra-Vallholt
Karl Péturs Sigurvinsson	Grjótgarður, Heiðarhús, Krossastaðir, Laugaland, Skógar og Skútar,
Kristín Brynjólfsdóttir	Efri-Rauðilækur, Neðri-Rauðilæku
Magnús Pálmason	Syðsta-Samtún
Ólafur Björnsson	Krithóll
Ólafur Ármannsson	Engimýri, Hólar, Steinsstaðir og Þverá
Ólafur Þ. Hallgrímsson	Mælifell
Ólafur Skagfjörð Ólafsson	Garðshorn
Óskar Leifur Guðmundsson	Eyvindarstaðir

Pétur Stefánsson	Kirkjuhóll
Ragnhildur Sigfúsdóttir	Einarsstaðir
Rósa Björnsdóttir	Hamarsgerði
Sigmundur Magnússon	Vindheimar
Sigmundur Sigurðsson	Héraðsdalur
Sigurður Eggerz Jónasson	Efstaland og Miðland
Sigurður Þorkelsson	Barkarstaðir og Torfastaðir
Sigurjón Þór Benediktsson	Bitra, Bitrugerði
Sumarrós Snorradóttir	Steðji
Sverrir Sveinn Baldvinnson	Naut og Vaglir
Þórunn Eyjólfsdóttir	Hamrar og Starrastaðir

Viðauki I: Hnitaskrá á ISN93 formi

Samtala	Longitude	Latitude
EY_219b_011	515549.04	552936.62
EY_219b_020	515740.95	552735.04
EY_219b_024	512646.33	552210.99
EY_219b_030	514873.51	552887.31
EY_219b_031	515520.64	552983.36
EY_226_010	515813.14	553168.17
EY_226_021	515736.21	553172.51
EY_227_001	519030.63	558004.38
EY_227_002	518968.9	557894.32
EY_227_003	517174.45	554575.44
EY_227_004	519009.73	558022.72
EY_227_005	519041.88	557935.74
EY_227_008	518650.17	557351.53
EY_227_009	518969.49	557918.38
EY_227_010	517668.13	555494.56
EY_227_011	519071.86	557956.25
EY_227_014	516908.78	554193
EY_227_018	516948.62	554237.78
EY_227_019	517033.63	554366.57
EY_227_020	518346.82	556766.13
EY_227_021	517521.78	555198.11
EY_227_022	517098.52	554359.47
EY_227_026	517018.44	554318.25
EY_228_007	519732.59	558863.73
EY_228_008	519928.25	559327.83
EY_228_009	520257.44	560093.89
EY_228_010	520414.63	560529.78
EY_228_018_A	520295.31	559846.95
EY_228_018_B	520297.67	559871.21
EY_228_019	520192.35	560194.28
EY_228_020	520255.66	560085.6
EY_229_001	521050.32	562210.62
EY_229_002	521081.49	562244.34
EY_229_003	521083.66	562270.18
EY_229_005	521116.79	562266.83
EY_229_006	521106.14	562471.16
EY_229_007_A	521323.69	562892.85
EY_229_007_B	521224.48	562728.75
EY_231_007	522717.95	564958.5
EY_231_012	522629.78	564916.88
EY_231_020	522465.49	564871.12
EY_231_024	522495.66	564794.4
EY_232_007	522768.24	565607.6
EY_232_011	523112.02	566767.93
EY_232_025	522809.07	566335.4
EY_232_026_A	522945.75	566193.19
EY_232_026_B	522925.83	566186.48
EY_232_026_C	522898.81	566202.06
EY_232_026_D	522911.04	566183.13
EY_232_027	522802.36	565627.72
EY_233_027	523627.6	567915.05
EY_234_009	524360.92	569816.6
EY_234_011	-184.756	656.252
EY_234_012A	524431.13	570053.48
EY_234_012B	524428.96	570071.42
EY_234_012C	524454.21	570054.46
EY_235_007	524080.64	569251.12
EY_235_008	524129.36	569204.97
EY_235_009	524042.97	568874.4
EY_237_010_A	525407.05	571802.95
EY_237_010_B	525368	571731.75
EY_238_022	527720.03	574336.64
EY_238_027	527294.4	574107.65
EY_238_031	525907.04	572715.76
EY_238_032	527259.68	573499.96
EY_238_033	526284.16	572636.67
EY_238_034	526212.76	572576.9
EY_239_013	535510.62	580848.16
EY_254_009	534279.68	581039.48
EY_255_025	533588.96	580932.58
EY_257_010	532442.83	580282.49
EY_257_015	532299.24	580208.13
EY_257_018	532359	580208.33
EY_258_007	531537.91	579129.06
EY_258_008	531329.43	579467.12
EY_261_003_A	530150.56	577909.95
EY_261_003_B	530132.61	577924.74
EY_261_005_B	530083.3	577837.96
EY_264_017	527933.24	574488.7
EY_264_018	528235.01	574559.32
EY_264_019	528184.52	574558.13
EY_265_007	528717.25	575552.99
EY_265_012	528501.28	575131.69
EY_268_011	531004.78	578459.44
EY_269_016	532083.66	580254.09
EY_272_005	536068.8	580548.17
EY_272_008	535611.02	580538.7
EY_277_005	536033.49	579999.46
EY_277_010_A	536008.05	579960.21
EY_277_010_B	536005.49	579957.45
EY_277_011	535917.91	580147.78
EY_277_012	536026.39	579948.57

Samtala	Longitude	Latitude	Samtala	Longitude	Latitude
EY_277_013	536031.92	579952.91	SK_086_30	471510.95	553933.44
EY_284_011	536811.78	578361.42	SK_087_009	469536.43	552759.89
EY_284_012	536815.53	578373.84	SK_087_020	471345.47	554048.63
EY_288_008	537342.94	576814.31	SK_087_021	471022	553683.15
EY_289_006	536882.79	576694.58	SK_087_022	471117.07	554303.85
EY_289_009	537244.71	576246.66	SK_091_006	476818.16	557636.93
EY_297_010	538367.97	574624.8	SK_091_007	476823.28	557629.63
EY_302_009	539930.86	573459.93	SK_091_008	476826.24	557628.25
EY_302_073	539317.46	574240.78	SK_091_011	478446.53	557479.93
EY_303_013	540423.36	572620.49	SK_091_016	477250.5	557759.61
EY_303_014	540667.34	572101.76	SK_091_017	478120.3	557555.67
EY_304_010_A	540836.17	571547.34	SK_091_018	477410.26	558038.5
EY_304_033_A	541042.68	571686.19	SK_091_020	477470.81	557366.72
EY_304_033_B	541087.25	571746.15	SK_092b_014_A	475678.14	558075.18
EY_304_034	540862.21	571288.96	SK_092b_014_B	475699.24	557928.05
EY_304_035	540936.37	571870.8	SK_092b_015	475600.23	557425.49
EY_304_036	540826.9	571310.46	SK_096_030_A	483265.18	558024.3
EY_304_037	540752.54	571813.8	SK_096_030_B	482850.99	557965.92
EY_304_038	540747.61	571521.1	SK_096_030_C	483073.47	558021.14
EY_304_10B	540805.01	571572.78	SK_116_030	478162.71	556305
EY_661_003_A	535980.44	580454.08	SK_117_037_A	478820.49	553727.92
EY_661_003_D	535888.92	580814.24	SK_117_037_B	478796.62	553739.17
HV_249_015	462919.19	547188.39	SK_118_028	479226.99	553575.46
HV_249_020	463084.67	547175.77	SK_118_030	479368.6	552823.4
HV_249_020_A	462793.55	547096.88	SK_120_029	479611.99	552001.52
HV_249_021_A	462960.61	547285.23	SK_120_033	479722.25	552736.22
HV_249_021_B	462947	547286.42	SK_121_010_A	480307.84	551467.61
HV_273_012	463363.36	547359.59	SK_121_010_B	480328.15	551378.26
HV_273_029	464235.34	547855.84	SK_121_027	480086.94	551348.28
HV_273_030	464678.92	548593.1	SK_121_029_A	480347.48	551038.03
HV_289_019_A	465129.41	549688.74	SK_121_029_B	480306.46	551244.53
HV_289_019_B	465137.89	549650.48	SK_122_009	480778.64	549916.75
HV_289_020	465091.73	549331.94	SK_122_016	480600.34	550305.5
HV_289_021	464847.56	549271.39	SK_125_018	482854.54	548684.42
HV_289_022	464632.18	549060.75	SK_125_031	483528.49	548418.35
HV_290_008	465877.72	551381.42	SK_125_032_A	483481.75	548456.02
HV_290_009	466010.06	551504.1	SK_125_032_B	483451.57	548301.98
HV_290_010_A	465843.59	551327.57	SK_125_032_C	483416.66	548415.59
HV_290_010_B	465832.94	551304.3	SK_125_042	482913.51	548573.18
HV_290_011	464851.5	550591.09	SK_125_051	483084.71	548685.8
HV_292_022_A	469387.71	552681	SK_125_052	483199.7	548427.62
HV_292_022_B	469326.77	552739.97	SK_126_029	481830.69	548731.17
HV_292_023	468561.1	552742.54	SK_127_009	485671.65	547545.98
SK_086_014	471222.2	554475.05	SK_159_012	486744.41	547436.12
SK_086_022	471578.6	553986.7	SK_159_015	486612.27	547483.26

Samtala	Longitude	Latitude
SK_162_011	488860.15	547372.61
SK_162_013	488980.47	547395.49
SK_162_014	489129.18	547205.75
SK_162_015	489128.79	547205.16
SK_162_033	489021.89	547384.05
SK_163_018	489587.16	548580.48
SK_168_018_A	483888.64	556981.12
SK_168_018_B	483925.13	557118.79
SK_168_018_C	483893.18	557483.28
SK_168_019_A	484057.28	555938.93
SK_168_019_B	484040.32	555971.28
SK_169_056	484220.39	555972.46
SK_175_010	480764.64	557498.67
SK_175_011	481191.45	557745.41
SK_175_032	481558.51	557639.1
SK_175_034	481406.64	557804.38
SK_176_025	480037.43	557616.02
SK_177_007_A	479358.94	557517.6
SK_177_007_B	479368.41	557525.69
SK_177_007_C	479373.93	557537.13
SK_177_007_D	479352.23	557539.1
SK_177_007_E	479368.8	557491.37
SK_177_007_F	479386.75	557538.7
SK_178_031	484255.5	556712.88
SK_202b_001	502110.42	550876.3
SK_220_025	493452.38	547591.54
SK_220_028	494660.84	547046.97
SK_220_032	492219.86	547873
SK_220_034	491448.28	547415.21
SK_220_035	492046.88	547844.79
SK_220_036	491233.09	547414.62
SK_220_037	491999.55	547554.26
SK_222_007	496156.67	547053.88
SK_222_007	496156.67	547053.88
SK_222_012	496324.72	547271.03
SK_222_013	497501.23	547734.34
SK_222_013_A	497515.82	547705.54
SK_222_014	497242.85	546864.93
SK_222_025	497608.92	547839.27
SK_223_001	498669.06	548746.35
SK_223_002	498675.96	548729.59

Samtala	Longitude	Latitude
SK_223_003	498699.23	548729.59
SK_223_004	498755.64	548764.89
SK_223_007	500750.68	549983.61
SK_223_008	500497.03	549747.72
SK_223_009	499373.58	548995.07
SK_223_010	501883.99	550811.01
SK_223_011	500787.17	550070.99
SK_224_001	503673.31	551225.4
SK_224_001_A	503686.72	551191.68
SK_224_001_B	503683.76	551166.63
SK_224_001_C	503687.31	551200.16
SK_224_001_D	503671.93	551210.41
SK_224_001_E	503661.47	551203.71
SK_224_001_F	503609.8	551222.44
SK_224_001_G	503626.76	551221.66
SK_224_001_H	503573.51	551275.7
SK_224_001_I	503611.97	551271.56
SK_224_001_J	503648.46	551312.78
SK_224_002	503726.96	551279.64
SK_224_003	502749.46	551071.95
SK_092b_011	476395.48	557900.43
SK_127_015	484121.38	548112.24

Viðauki II: Kort af athugunarsvæðinu

Kort	Jarðir
Yfirlitskort 1	
Yfirlitskort 2	
Kort 2	HV-249: Eiðsstaðir, HV-273: Eyvindarstaðir, HV-289: Barkarstaðir og HV-290: Torfastaðir.
Kort 3	HV-292: Eiríksstaðir, SK-087: Valabjörg og SK-086: Valadalur
Kort 4	SK-091: Kirkjuhóll, SK-092b: Víðimýrarsel og SK-116: Kolagröf.
Kort 5	SK-116: Kolagröf, SK-117: Álfgeirsvellir, SK-118: Yztavatn, SK-120: Syðstavatn, SK-121: Brekkukot, SK-122: Mælifellá Ytri og SK-126: Hamarsgerði.
Kort 6	SK-122: Mælifell, SK-126: Mælifellá ytri, SK-125: Hamarsgerði og SK-127: Starastaðir.
Kort 7	SK-096: Syðra Vallholt, SK-168: Vindheimar, SK-169: Reykir, SK-175: Saurbær og SK-178: Stokkhólmi.
Kort 8	SK-163: Litladalskot, SK-162: Litlidalur, SK-159: Brúnastaðir og SK-127: Starastaðir.
Kort 9	SK-220: Flatatunga.
Kort 10	SK-222: Egilsá og SK-223: Borgargerði.
Kort 11	SK-223: Borgargerði og SK-224: Krákugerði.
Kort 12	EY-219b: Bakkasel, EY-227: Gloppa og EY-226: Gil.
kort 13	EY-227: Gloppa og EY-228: Fagranes.
kort 14	EY-229: Geirhildargarðar, EY-231: Hólar, EY-232: Þverá, EY-233: Steinsstaðir og EY-235: Efstalandskot.
kort 15	EY-237: Neðstaland, EY-238: Syðri-Bægisá, EY-258: Steðji, EY-261:Efti Vindheimar, EY-264: YtriBægisá, EY-265: Garðshorn og EY-268: Skógar.
Kort 16	EY-269: Vaglir, EY-257: Krossastaðir, EY-255: Laugaland, EY-254: Grjótgarður, EY-272: Sílastaðir, EY-239: Garðshorn, EY-277: Syðri-Brennihóll, EY-284:Hraukbær, EY-288: Hrappstaðir, EY-289: Kífsá og EY-297: Glerá.
Kort 17	EY-297: Glerá, EY-302: Naust, EY-303: Hamar og EY-304: Kjarni.

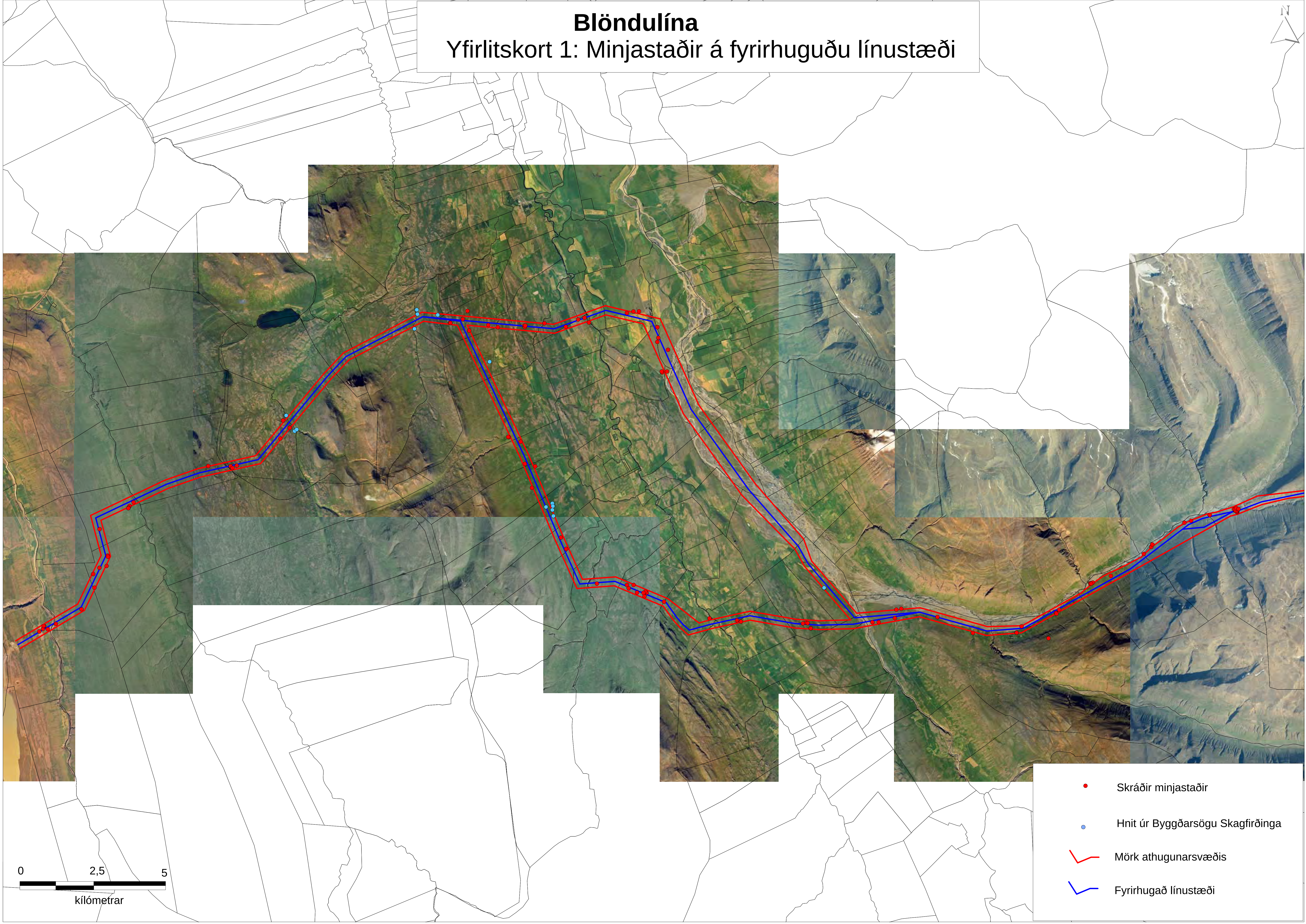
Blöndulína
Yfirlitskort 1: Minjastaðir á fyrirhuguðu línustæði
N
Skráðir minjastaðir
Hnit úr Byggðarsögu Skagfirðinga
Mörk athugunarsvæðis
Fyrirhugað línustæði
0
2,5
5
kílómetrar

Blöndulína

Yfirlitskort 2: Minjastaðir á fyrirhuguðu línustæði

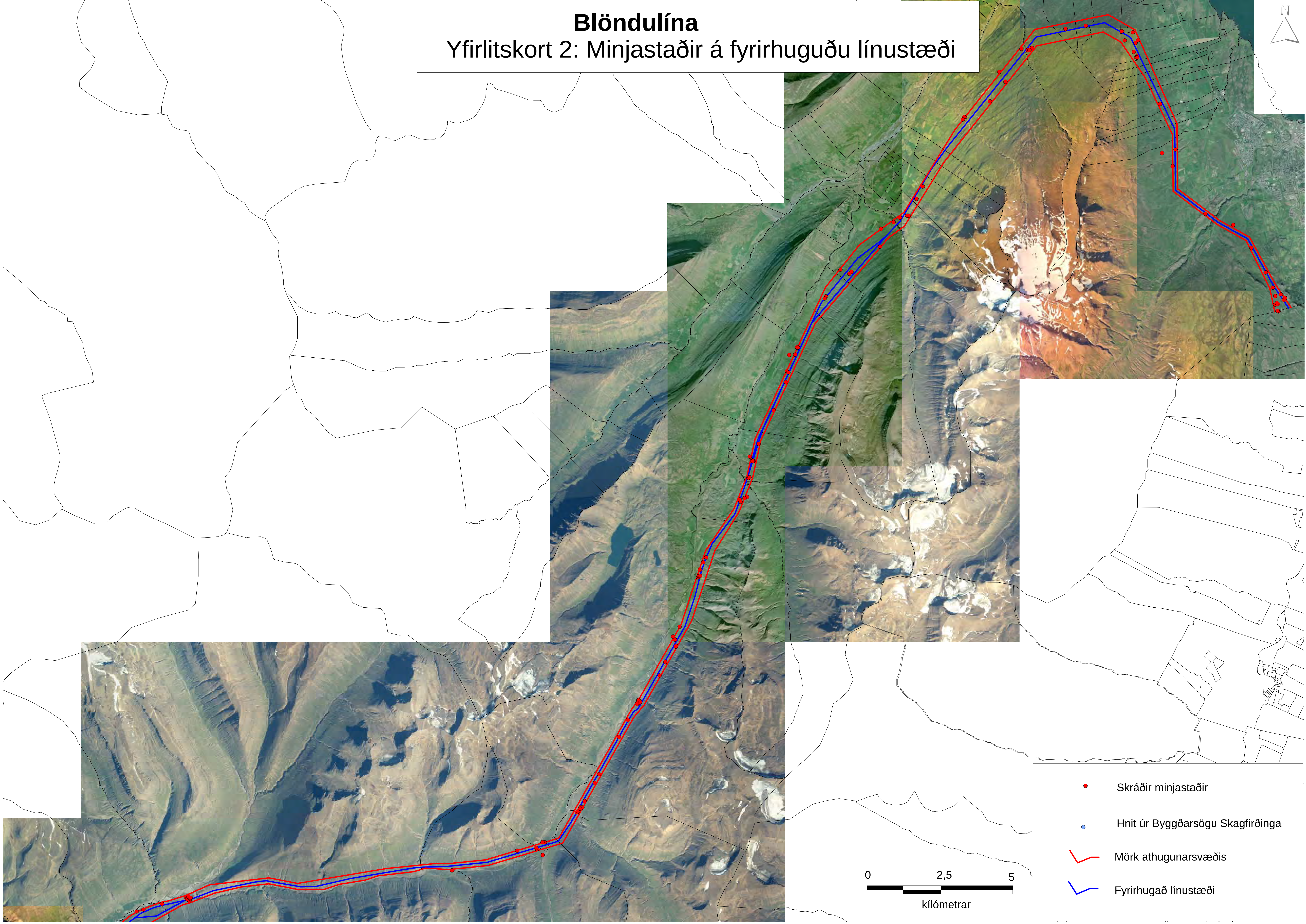

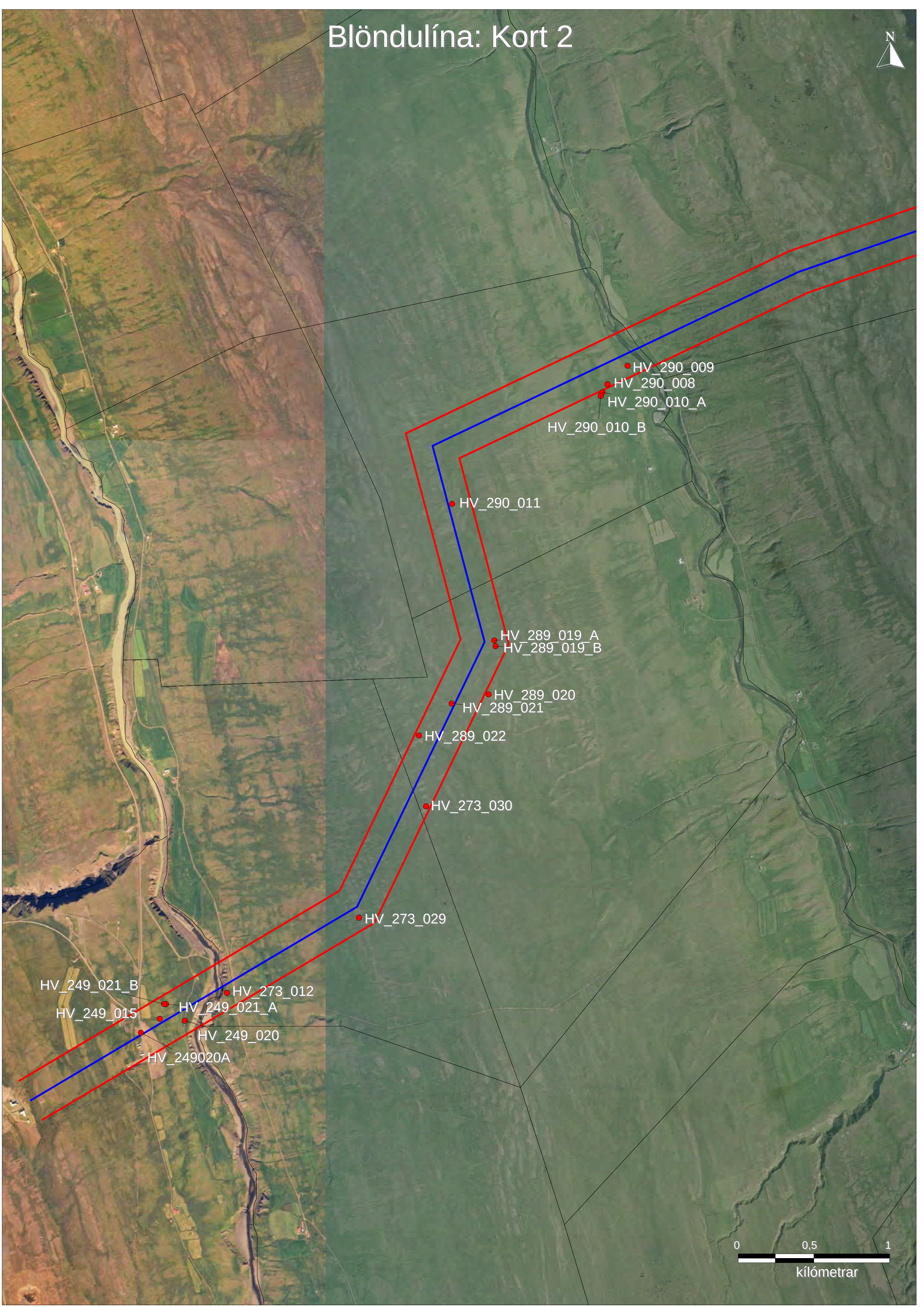
Blöndulína: Kort 2
N
HV_290_009
HV_290_008
HV_290_010_A
HV_290_010_B
HV_290_011
HV_289_019_A
HV_289_019_B
HV_289_020
HV_289_021
HV_289_022
HV_273_030
HV_273_029
HV_249_021_B
HV_273_012
HV_249_015
HV_249_021_A
HV_249_020
HV_249020A
0
0,5
1
kílómetrar

Blöndulína: kort 3

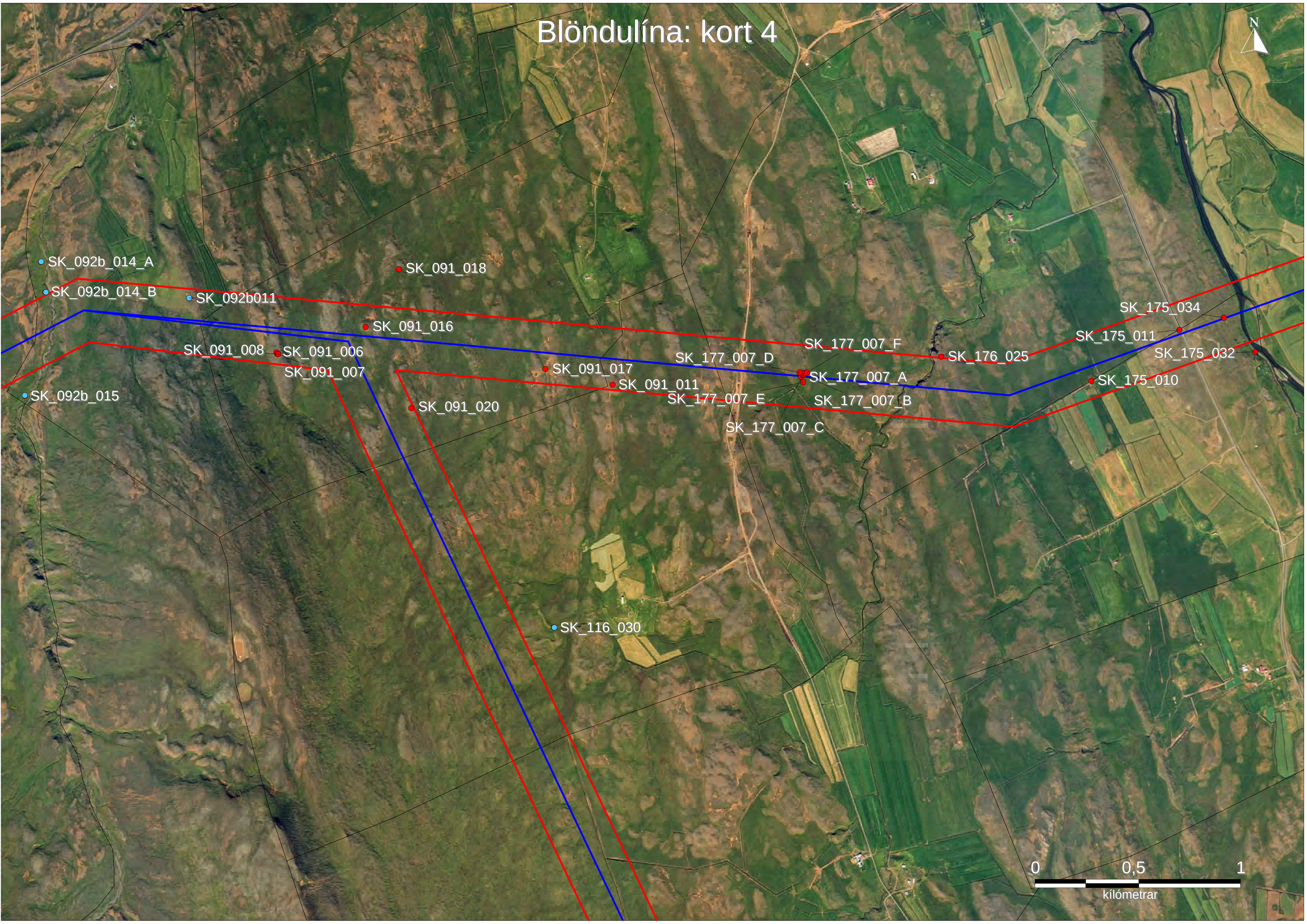

Blöndulína: kort 4
N
SK_092b_014_A
SK_092b_014_B
SK_092b011
SK_091_018
SK_091_016
SK_091_008
SK_091_006
SK_091_007
SK_092b_015
SK_091_020
SK_091_017
SK_091_011
SK_177_007_D
SK_177_007_F
SK_177_007_A
SK_177_007_E
SK_177_007_B
SK_177_007_C
SK_176_025
SK_175_034
SK_175_011
SK_175_032
SK_175_010
SK_116_030
0
0,5
1
kílómetrar

Blöndulína: kort 5

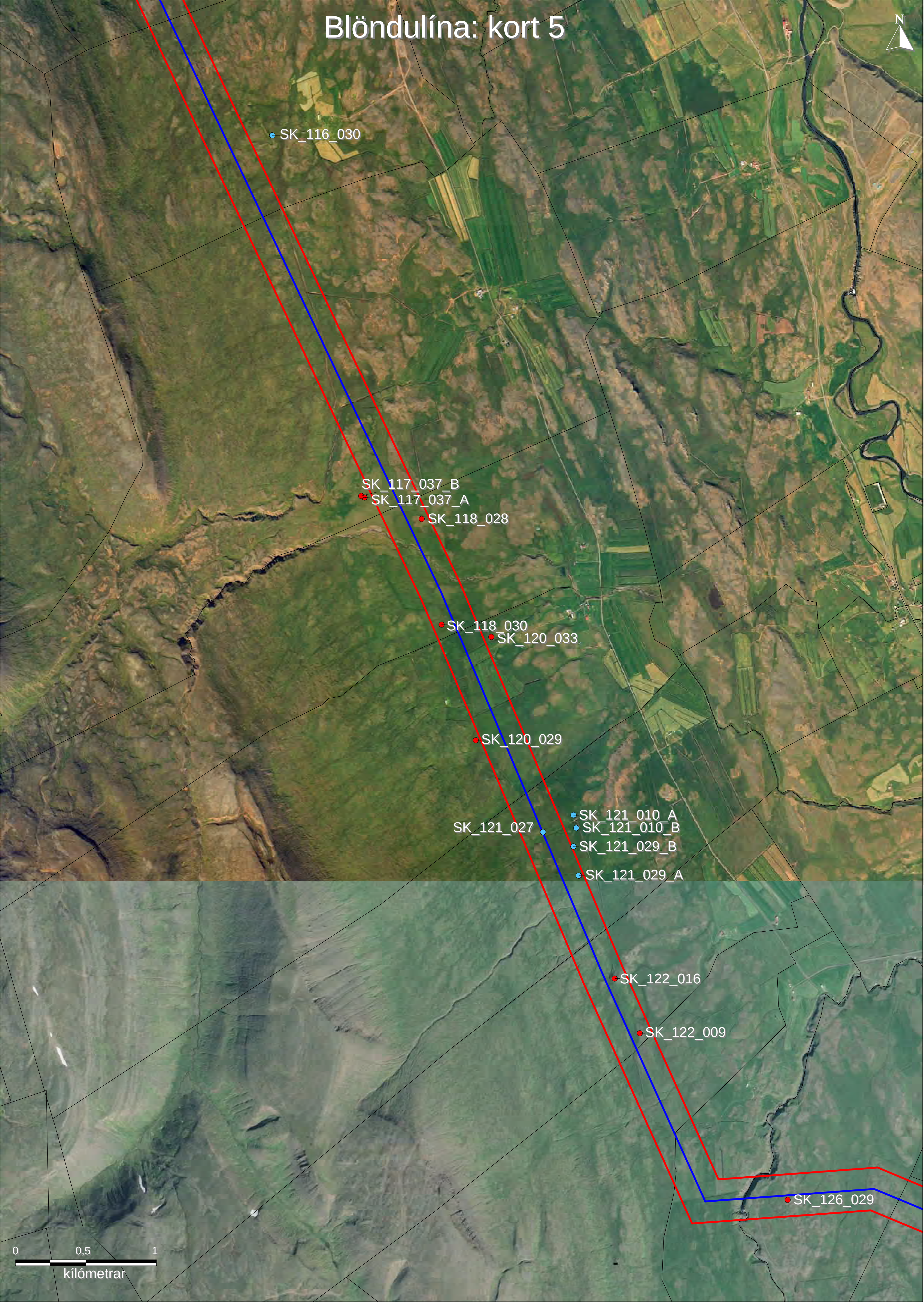

Blöndulína: kort 6

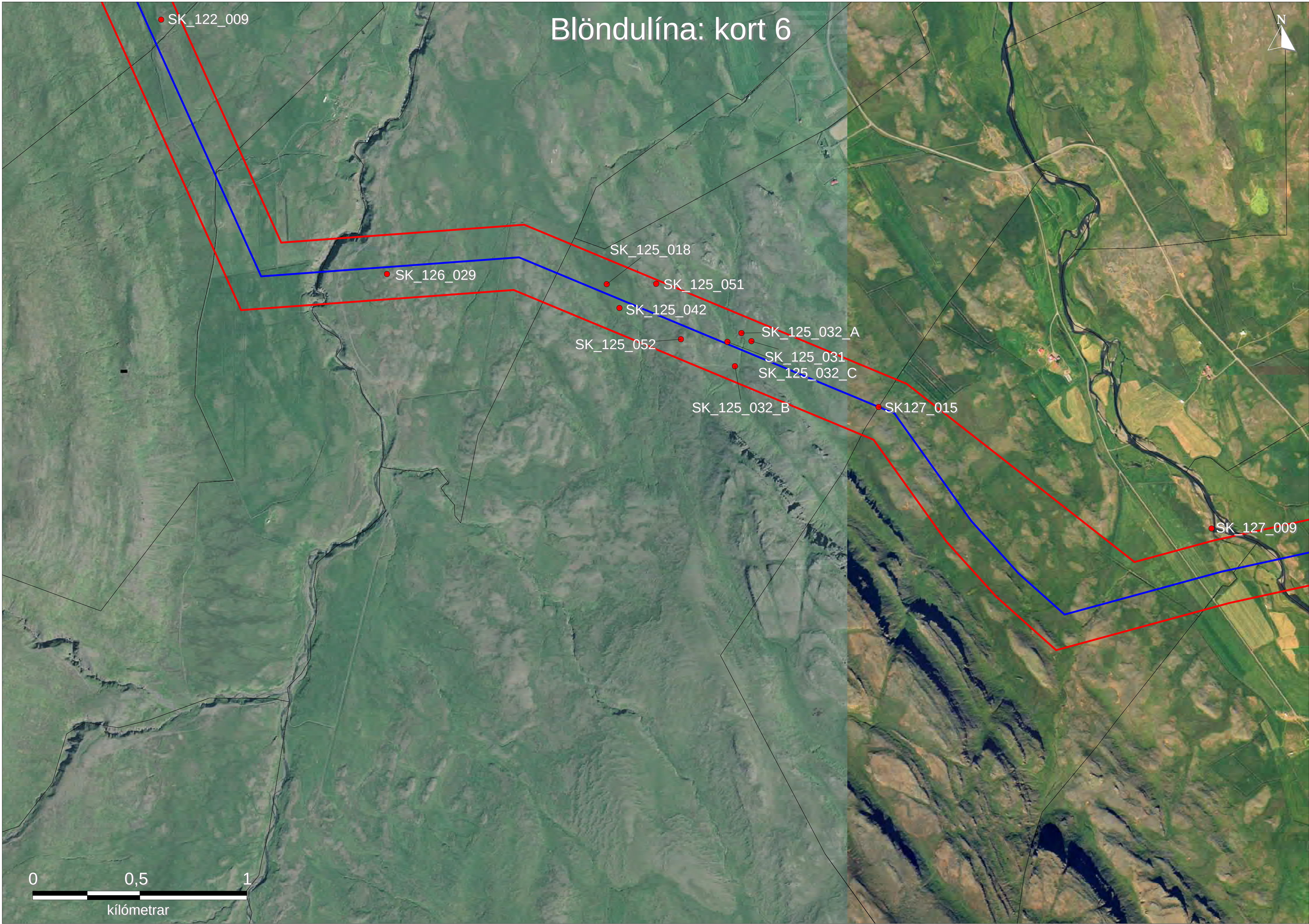

Blöndulína: kort 7
N
SK_096_030_A
SK_096_030_C
SK_096_030_B
SK_175_034
SK_175_011
SK_175_032
SK_168_018_C
SK_168_018_B
SK_168_018_A
SK_178_031
SK_169_056
SK_168_019_B
SK_168_019_A
0
0.5
1
kílómetrar

Blöndulína: kort 8

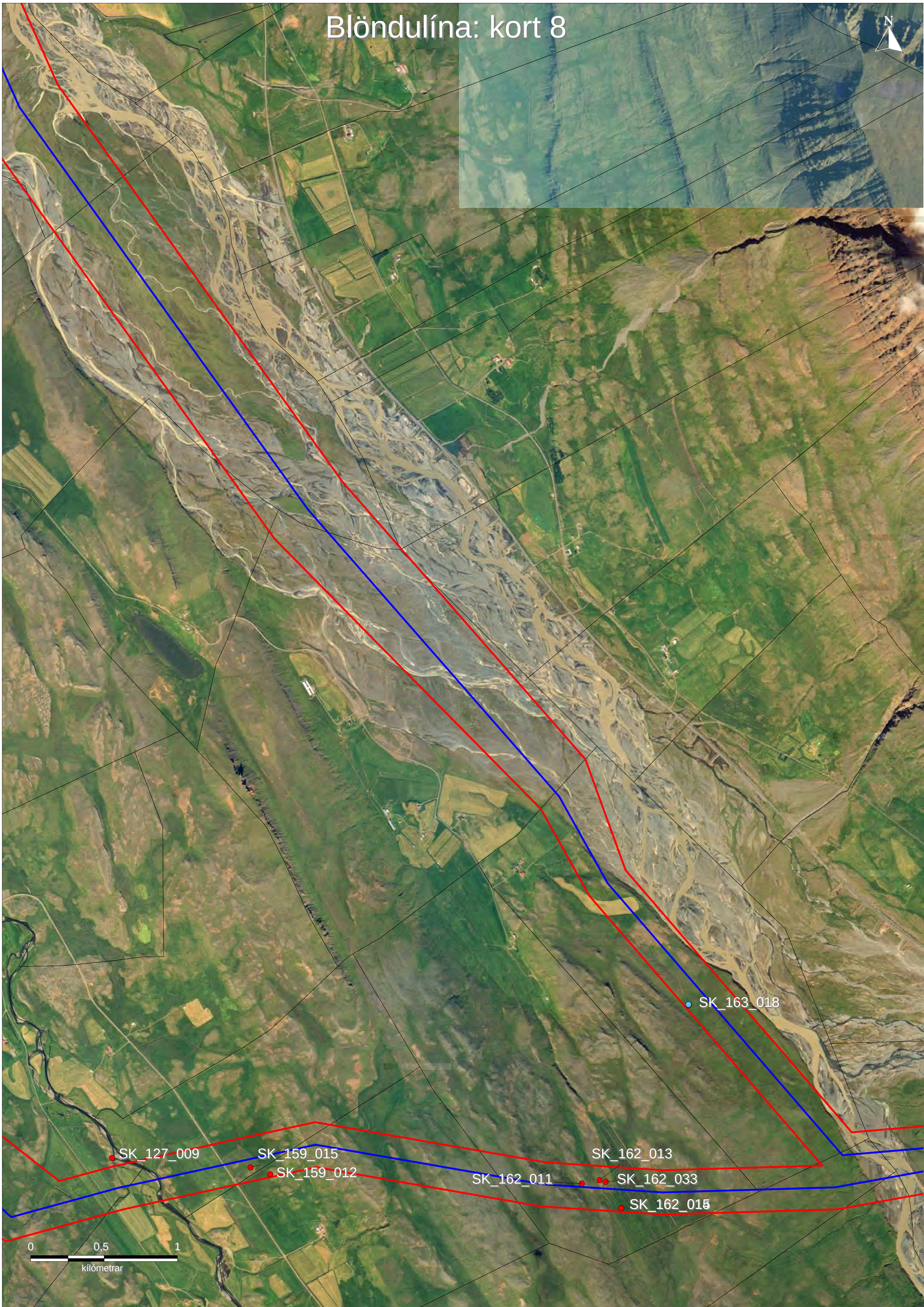

Blöndulína: kort 9

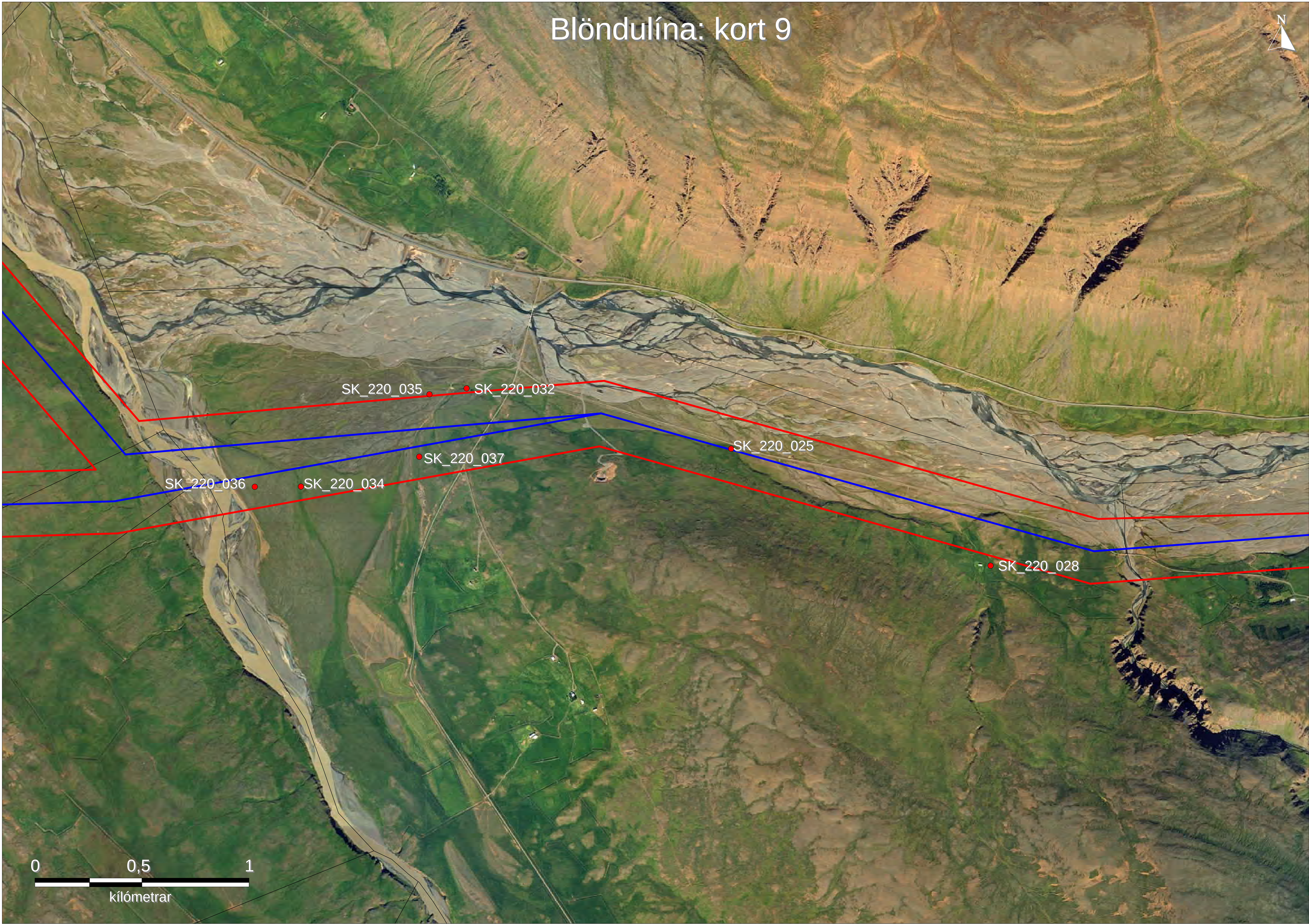

Blöndulína: kort 10

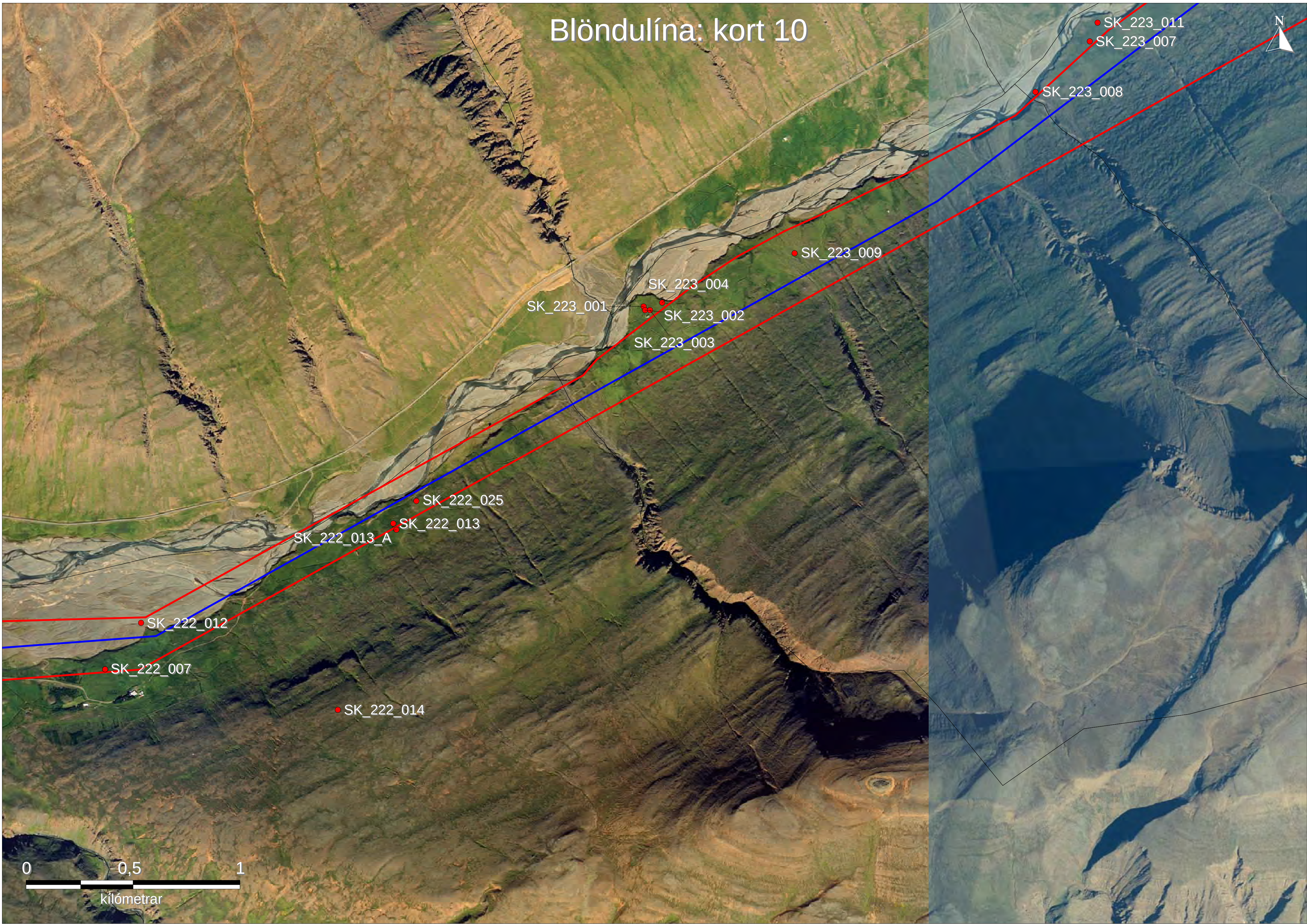

Blöndulína: kort 11

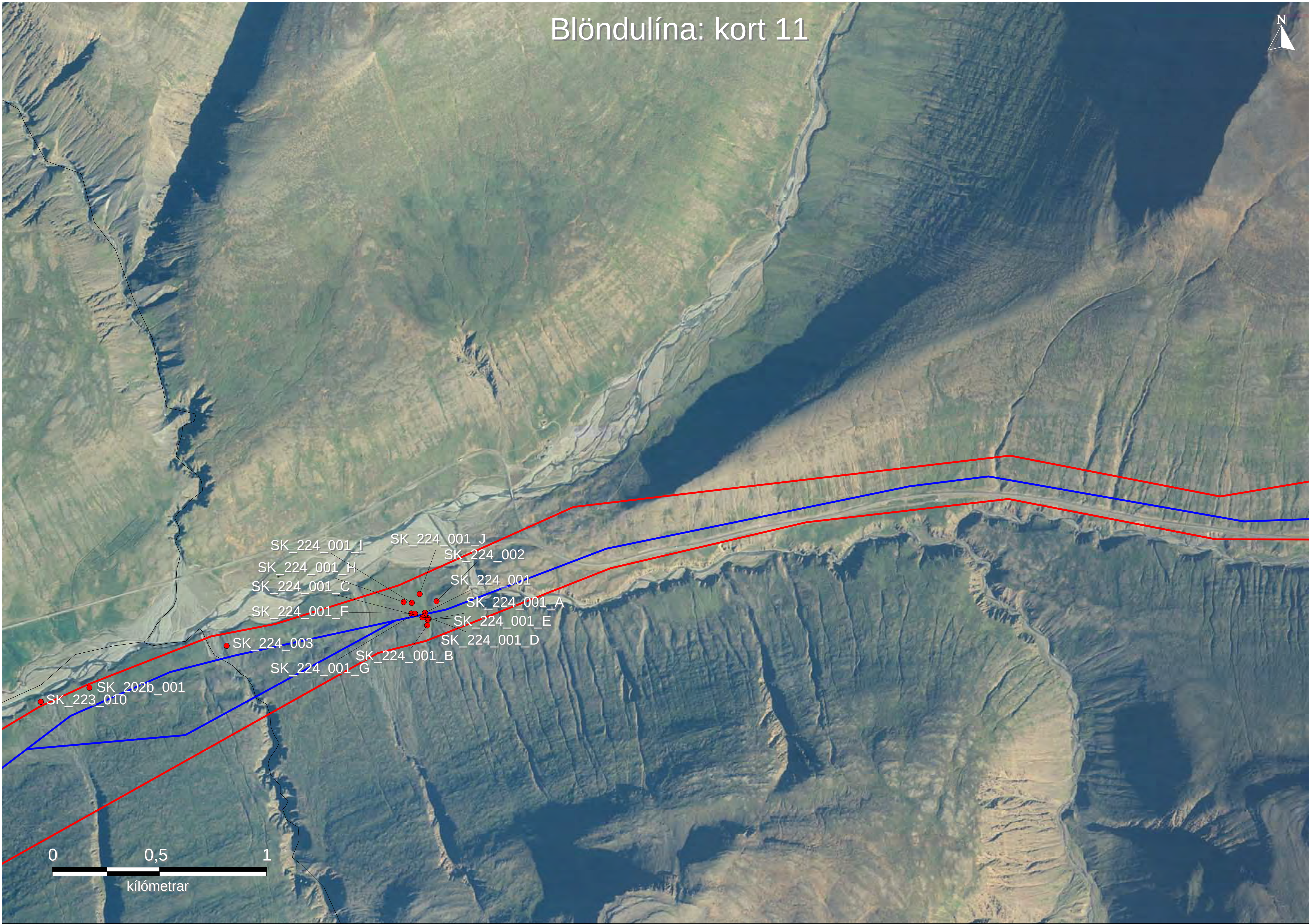

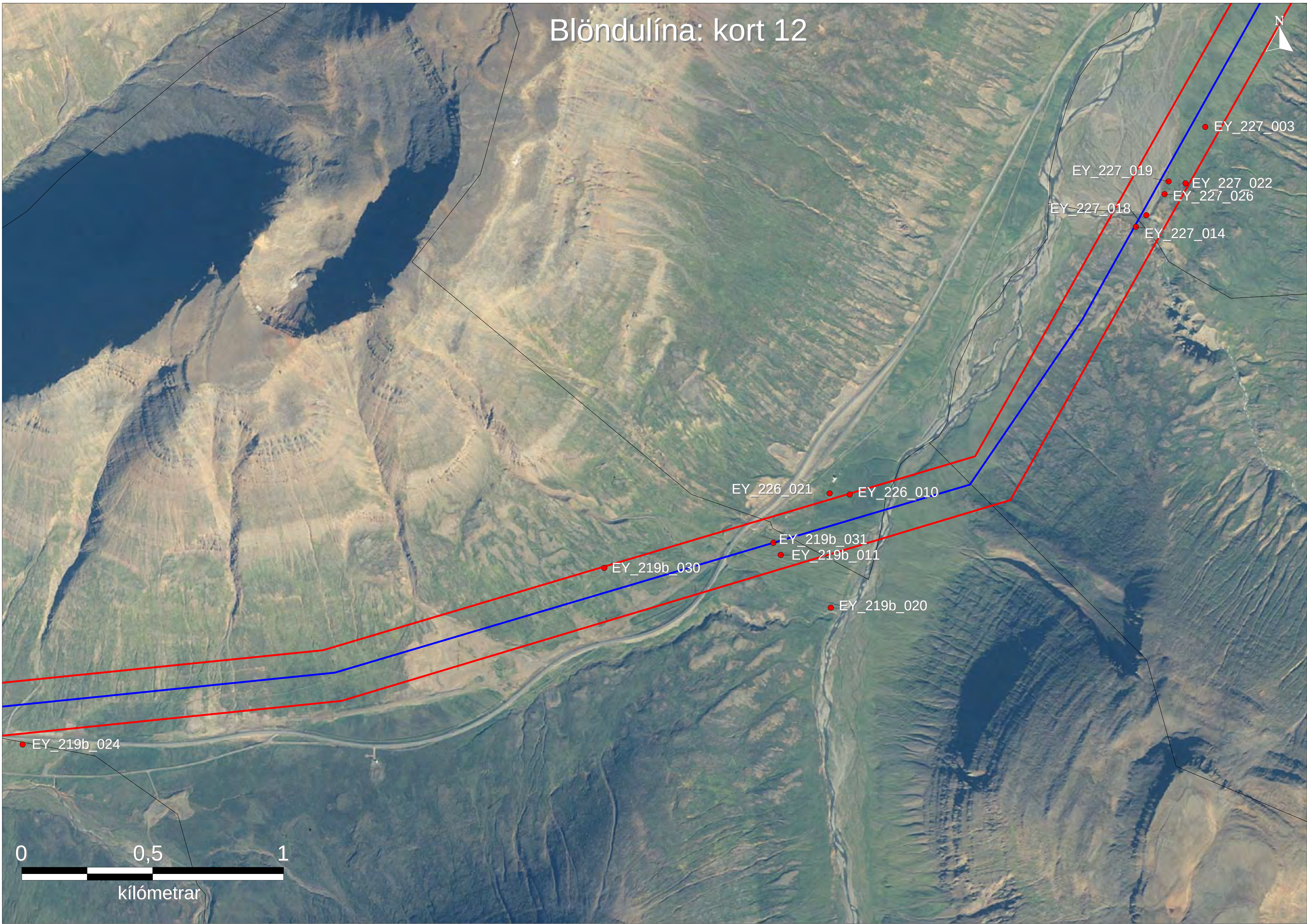

Blöndulína: kort 12
N
EY_227_003
EY_227_019
EY_227_022
EY_227_026
EY_227_018
EY_227_014
EY_226_021
EY_226_010
EY_219b_031
EY_219b_011
EY_219b_030
EY_219b_020
EY_219b_024
0
0,5
1
kílómetrar

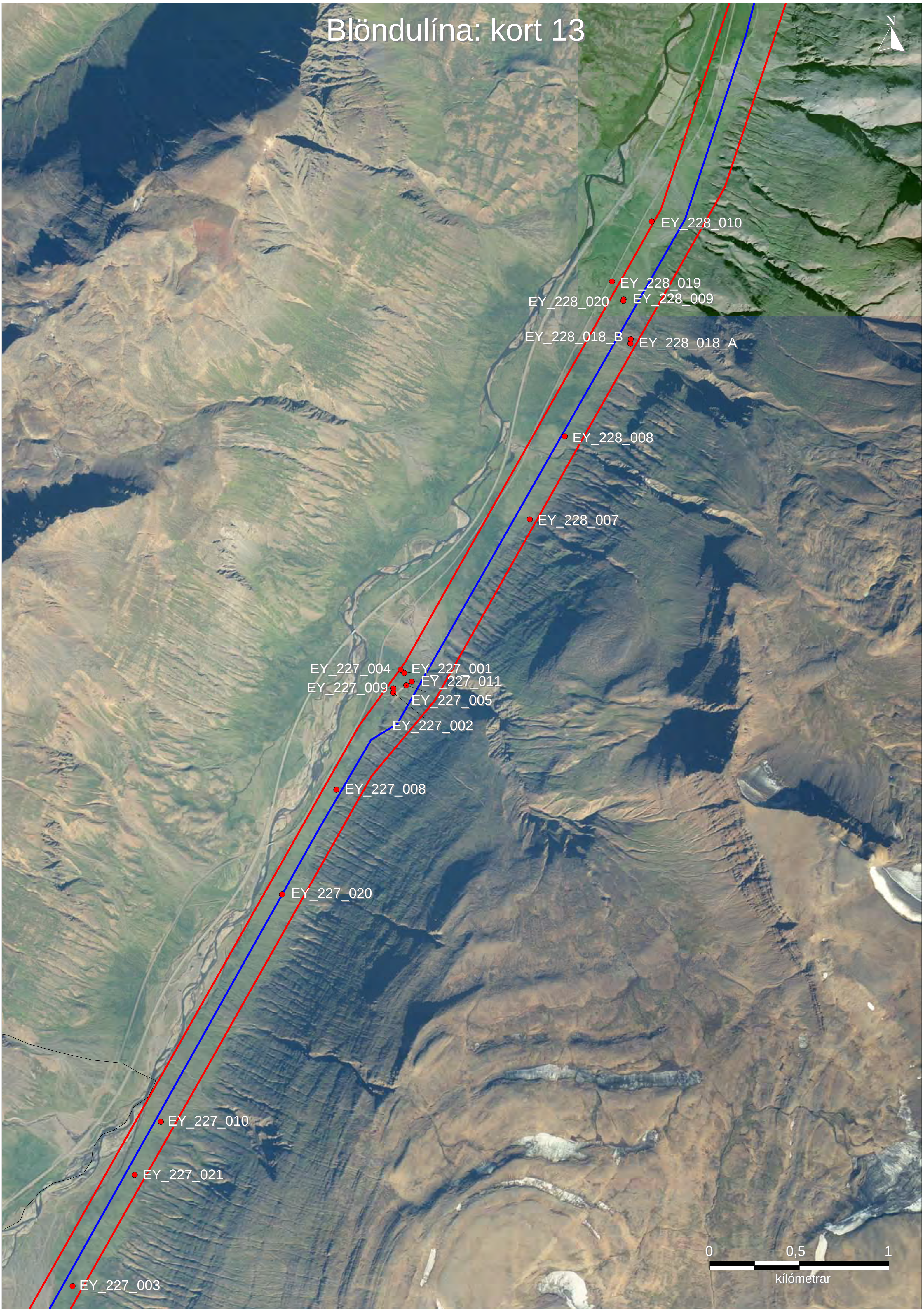
Blöndulína: kort 13
N
EY_228_010
EY_228_019
EY_228_020
EY_228_009
EY_228_018_B
EY_228_018_A
EY_228_008
EY_228_007
EY_227_004
EY_227_001
EY_227_011
EY_227_009
EY_227_005
EY_227_002
EY_227_008
EY_227_020
EY_227_010
EY_227_021
EY_227_003
0
0,5
1
kílómetrar

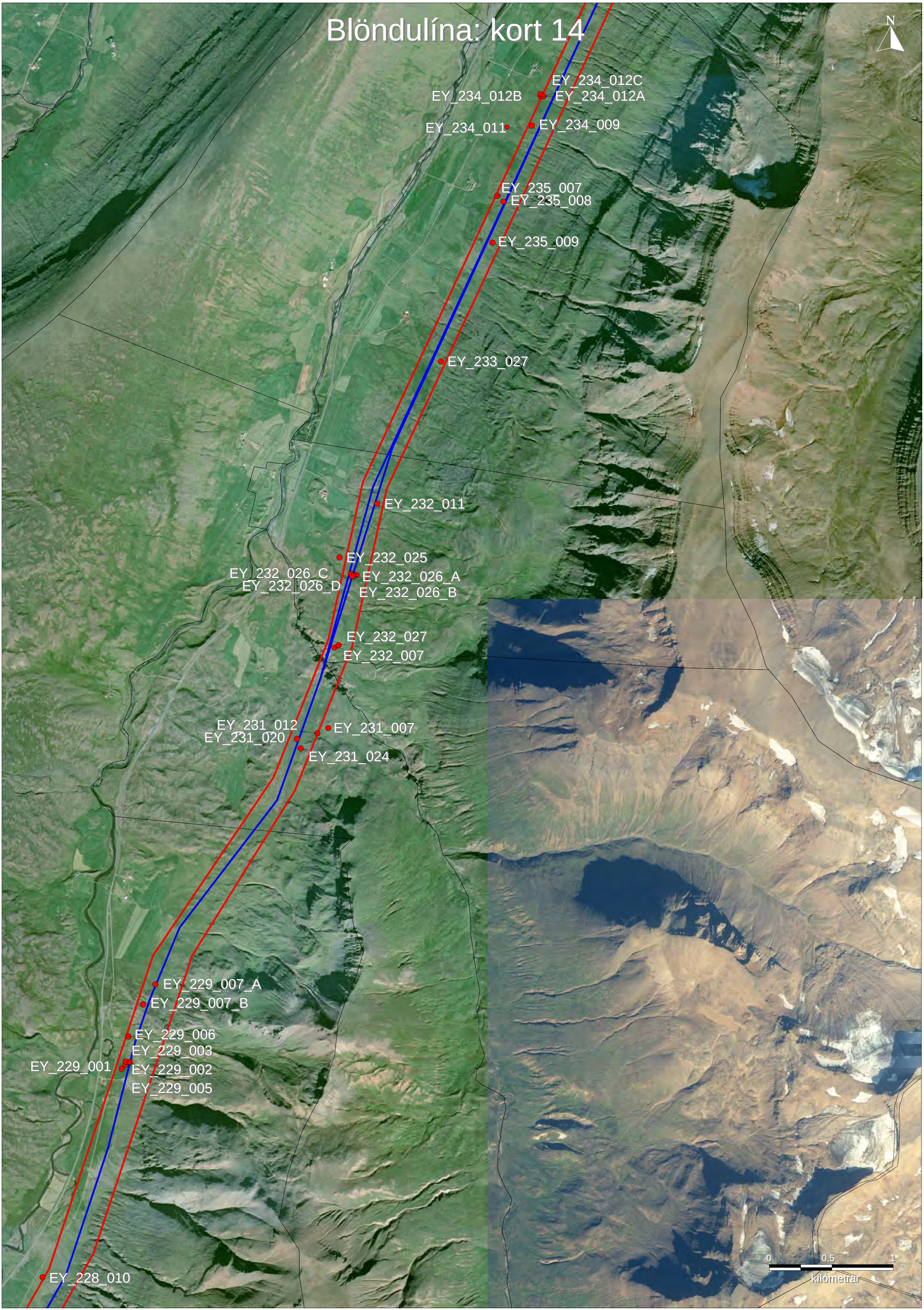
Blöndulína: kort 14
N
EY_234_012C
EY_234_012B
EY_234_012A
EY_234_011
EY_234_009
EY_235_007
EY_235_008
EY_235_009
EY_233_027
EY_232_011
EY_232_025
EY_232_026_C
EY_232_026_D
EY_232_026_A
EY_232_026_B
EY_232_027
EY_232_007
EY_231_012
EY_231_020
EY_231_007
EY_231_024
EY_229_007_A
EY_229_007_B
EY_229_006
EY_229_003
EY_229_001
EY_229_002
EY_229_005
EY_228_010
0
0,5
1
kílómetrar

Blöndulína: kort 15

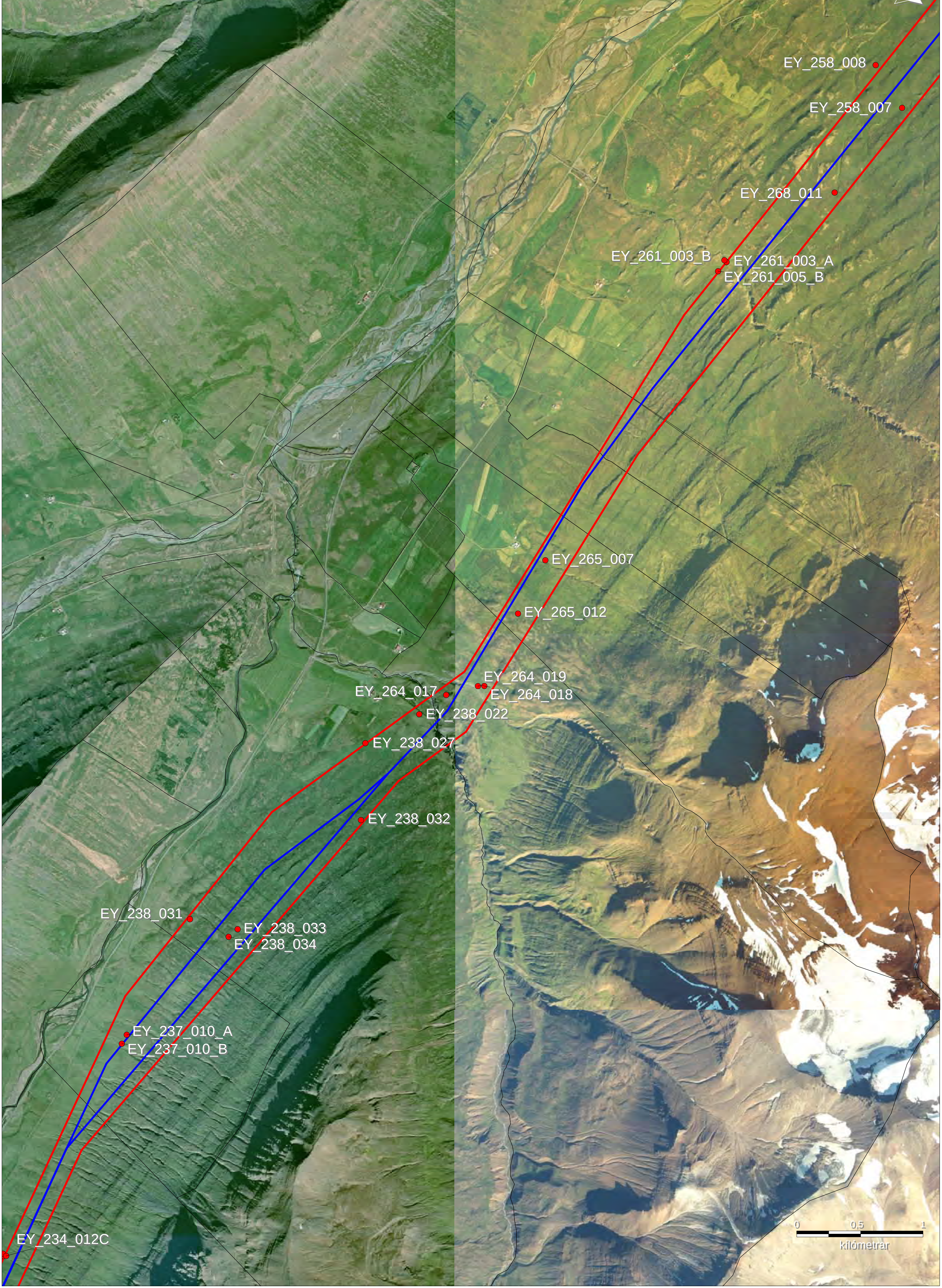

Blöndulína: kort 16

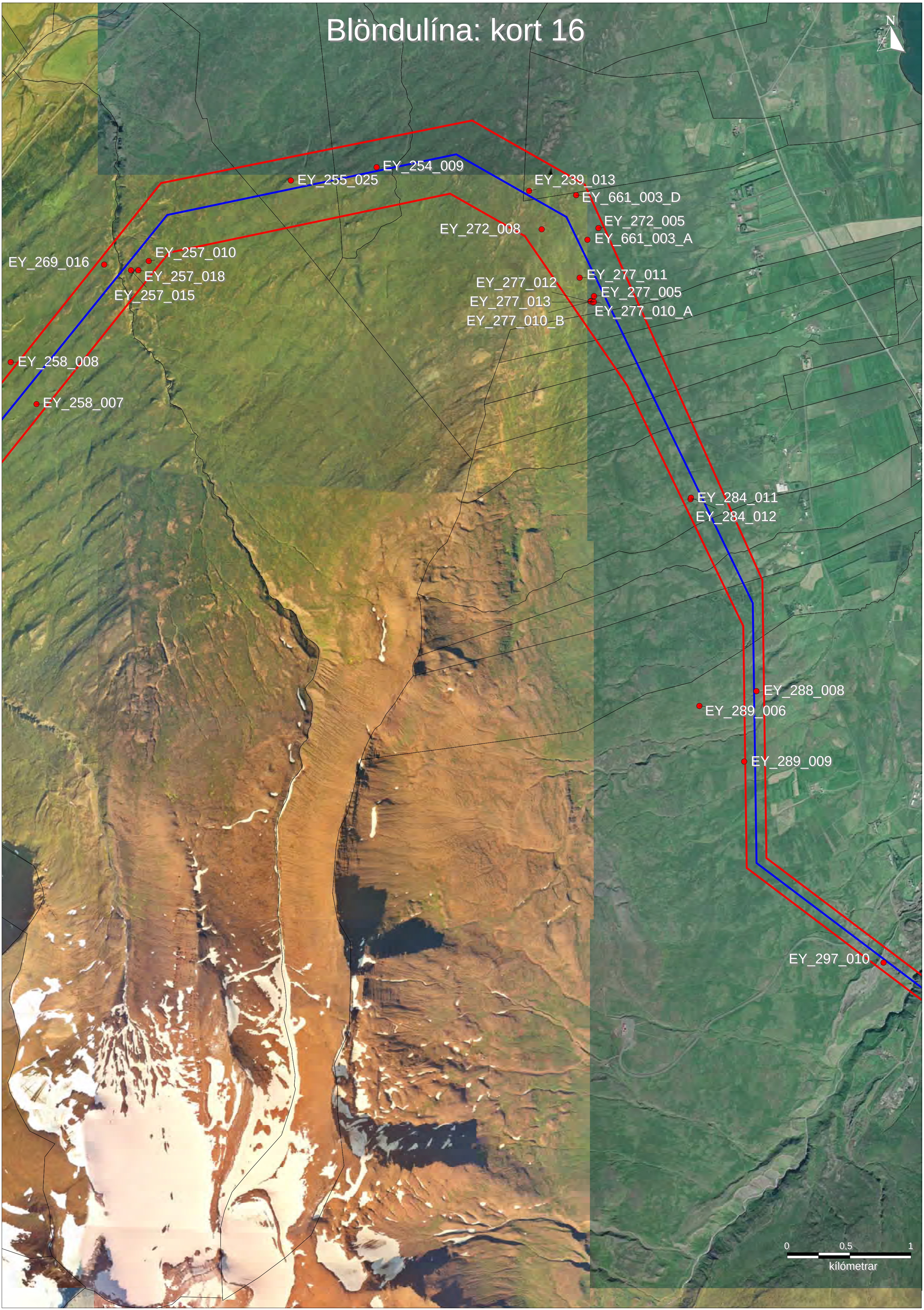

Blöndulína: kort 17
N
EY_297_010
EY_302_073
EY_302_009
EY_303_013
EY_303_014
EY_304_037
EY_304_035
EY_304_033_B
EY_304_010_A
EY_304_033_A
EY_304_038
EY_304_10B
EY_304_036
EY_304_034
0
0,5
1
kílómetrar